VITA, ET GESTA
VEN. SERVI DEI
ALEXANDRI
SAVLII.

ALEXANDRI SAVLII VIRI DEI

E CLERICIS REGVLARIBVS SANCTI PAVLI AD ALERIENSEM, DEINDE PAPIENSEM Episcopatum Assumpti

VITA, ET GESTA

PER R. P. DON IO. AVGVSTINVM GALLICIVM
Eorumdem Clericorum Prępositum Generalem
Collecta.

ROMAE, Typis IACOBI FEI ANDREAE F. M.DC.LXI.

SVPERIORVM PERMISSV.

SANCTISSIMO D. N.
ALEXANDRO SEPTIMO
PONTIFICI MAXIMO

PRAEPOSITVS, ET CLERICI REGVLARES
SANCTI PAVLI

Humillimam Reuerentiam, ac Obedientiam.

REDIVIVVS ad pedes, & manus Sanctitatis Vestræ Beatiss. Pater, exurgit Ven. Dei Seruus Alexander Saulius. Qui olim intra Sepulchri marmora iacens per ora tamen hominum magnificè volitabat, nunc tumulo adhuc pressus, sed non

omni obliuione premendus, ad vitale lumen oculorum Beatitudinis Vestræ, velut ad Solem Heliotropium conuertitur: Si radio eum benigno tetigerint, ossa arida spiritum vitæ denuò concipient, subtractosque honores recuperabunt.

Quæ fuerint huius Viri Dei cunabula, quæ Infantis auguria, quę studia Adolescentis, quę Religiosi merita, quę à Pręposito gesta, quę in Solio Episcopali officia: Item quæ in Deum pietas, quæ in homines benefacta, quę corona virtutum, probabunt isthæc monumenta, per sodales ipsius in Vestras manus Sanctissimas porrigenda; efficientque (quod speramus) vt si reducem vlnę Vestræ amanter accipiant, non vltra oblitteratus, & in terris inglorius obdormiat.

Serus

Serus accedit; tutior inde ſcripto fides, quod neque ſcriptor audax excogitarit, neque annus poſt tumulum pene ſeptuageſimus potuerit abſumere. Cùm primum Lynceus oculus Veſtræ Sapientię introſpexerit volumen iſtud, dubio procul priſtinum ſplendorem, & cultum emortuo à benignitate Veſtra reſtitutum iri confidimus. Vti etiam ad maiorem diuinæ bonitatis gloriam, & populi Chriſtiani profectum, longæuos Beatitudini Veſtræ annos, incolumes, florenteſq; enixè comprecamur.

PRAEFATIO.

Serius accedit; tutior tamen scripto fides, quod neque scriptor fudax excogitarit neque annus post tumulum pene septuagesimus potuerit absumere. Cùm primum Lynceus oculus Vestræ Sapientiæ introspexerit volumen istud, dubio procul pristinum splendorem, & cultum emortuo à benignitate Vestra restitutum iri confidimus. Vt etiam ad maiorem diuinæ bonitatis gloriam, & populi Christiani profectum, longæuos Beatitudini Vestræ annos, incolumes, florentesq; enixè comprecamur.

PRAEFATIO.

IN huius sæculi tristem, ærumnosamque faciem oculos si conieceris, Sapientissime Lector, & enumeraueris malorum vndas sibi inuicem succedentes, cognosces vtique, intra huius aeris conuexa perpetuam homini sedem non fuisse a cōditore defixam: sed per has mortalis vitæ moras ad meliorem præparari, expectarique diem, quæ hinc ereptos illi beatæ perennitati, vndè processimus, nos reddat fælices. Verum cum eò longissimus sit itineris tractus, viæque tortuosæ, tenebrosæ, & insidijs obstrusæ, argues profecto, & luce nobis opus esse, quæ caligines discutiat, & duce qui anfractus viarum detegat, & insidias: Accurrisse quoque obsequio nostro Deum Optimum Maximum profitebere, si aduertas, illum pro

✠✠ *sua*

ſua ineffabili, ac prouida ſapientia nil minus has inferiores mundi plagas aſtris prælucentibus, quam ſuperiores orbes syderibus inter ſe iubar commiſcentibus illuminaſſe. Quid enim ſunt in terris tot homines doctrinæ, virtutumque radijs coruſcantes, quam pellucidæ quædam ſtellæ in firmamento Eccleſiæ ad illuminandos, qui in tenebris ambulant mortales, & dirigendos eorum greſſus in æternæ pacis viam? Neque putet quiſpiam, elapſis dumtaxat temporibus datam iſtiuſmodi prærogatiuã: nullum ſæculum magnis, probiſque viris clauſum, nulla ætas virtutibus imperuia; ſuos temporibus Soles ſuſcitat Dei clementia; ſua tempeſtiuè exponit exemplaria vitæ ſanctioris. Et vtiliter quidem; licet enim priſca Virorum illuſtrium facta ſatis acuminis habere videantur, vt eorum lectione animi poſterorum ad virtutes capeſſendas extimulari debeant, fatendum tamen eſt, temporum vetuſtate non nihil

retuſam

retusam aciem illam nouitate præsentium iterum esse exacuendam; Cùm magis vrgère sentiamus, quæ oculis subiecta inspicimus, quam quæ solo aurium, aut lectionis beneficio haurimus. Qua de causa fertili sanctitate redundans Cælum Ecclesiæ postremo etiam sæculo renouatam in se optimorum Virorum sobolem copiosè recenset: in quorũ cætum non venit vltimus Seruus Dei Alexander Saulius è Congregatione Clericorum Regularium Sancti Pauli ad Solium Episcopale euectus; Vera Episcopalis officij Idæa, & ad Christianam perfectionem aspirantibus præuium lumen. Huius Viri mirabilem vitam, & heroica facinora strictim describenda suscipimus, æstimantes non mediocre beneficium, gesta virorum præstantium litteris mandasse, vt quibus eorum egregia facta coram contemplari non licet, saltem in paginis exarata intueantur, inueniantque denuò quam inspectent lucem, quem in

curriculo sectentur ducem.

Illud sanè nos in primis dolemus, hunc Ven. Dei Famulum in ea tempora, & loca, in eam quoque contubernalium conditionem incidisse, per quos de eius dictis, & factis parum obseruatum est, parum scripto adnotatum. Dedit incunabula pietatis Domus paterna; secessus Religiosus incrementa; Episcopalis dignitas coronidem. Incunabula si reuoluas, vix aliquid relatum accipies. Si domicilium Clericale, inter eos versatus est, qui se magis virtutis patratores, quam scriptores profiterentur, curæ, & laudis operi longè amplius, quam stylo, & ceræ tribuentes. Si Episcopale munus, in ea Corsicæ loca delatus fuit Episcopus, vbi quantumlibet mirandis operibus, & prodigijs emicuerit, præsentium tamen siue incuria, siue imperitia, siue etiam scriptoris raritas, aut neglexit penitus, aut obscurè indicauit non nemo, dimidiata, & magna parte detruncata ad nos

trans-

transmittens. Adde (quod studiosorum humilitatis est proprium) quam latenter posset ille à se laudabiliter acta oculis mortalium surripiebat, vni Deo patefacienda, à quo meriti præmium foret expectandum.

Sequar tamen, & fideliter, ac compendiosè in hos libellos redigam, quæ tum ab antiquioribus libris Alerianæ, ac Ticinensis Diœcesis, tum Ordinis nostri monumentis, nonnullis quoque ipsius, & amicorum epistolis excerpta sunt: Prætereà quæ ab ijs relata, qui se præsentes vidisse testantur, & tanquam oculati testes iurati de scripto coram iudicibus exposuerunt: vel certè ab ijs desumpta, qui se à viris fide dignissimis didicisse scripserunt, vt hoc pacto veritati semper suus sit locus. In tres libellos opusculum secabo. Primus, quæ Episcopale munus præcessere: alter, quæ gessit Episcopus: Tertius, distinctam, & singularem virtutum speciem, demonstrabit. Stylo facili, & illaborato describuntur

omnia:

omnia: nequeenim nimium operæ in verbis impendi iuuat, vbi propinatur ſimplex veritas; neque nobis exquirenda ſunt, quæ fucatæ dictionis illecebris lectorem detineant, ſed quæ proſint. Faxit Deus, vt ex ijs quanta maxima laus, & gloria Deo accreſcat, Venerabilis Serui Dei Alexandri illuſtrior abeat per Eccleſiam Chriſtianam virtutum, ac meritorum fama: nobis ad pietatis præſidium aliquid accedat adiumenti.

Proteſtatio Authoris.

CVm Sanctiſs. D. N. Vrbanus Papa VIII. die 13. Martij anno 1625. in Sac. Congregatione S. R. & Vniuerſalis Inquiſitionis Decretum ediderit, idemque confirmauerit die 5. Iulij ann. 1634. quo inhibuit Imprimi libros hominum, qui Sanctitate, ſeu Martyrij fama celebres è vita migrauerunt, geſta, miracula, vel reuelationes, ſeu quæcunque beneficia, tamquam eorum interceſsionibus à Deo accepta continentes, ſine recognitione, atque approbatione Ordinarij: & quæ hactenus ſine ea impreſſa ſunt, nullo modo vult cenſeri approbata: Idem autem Sanctiſs. die 5. Iunij 1631. ita explicauerit, vt nimirum non admittantur elogia Sancti, vel Beati abſolutè, & quæ cadunt ſuper perſonam, bene tamen ea, quæ cadunt ſupra mores, & opinionem, cum Proteſtatione in principio, quod ijs nulla adſit authoritas ab Eccleſia Romana, ſed fides tantum ſit penes Auctorem. Huic decreto, eiuſque confirmationi, & declarationi obſeruantia, & reuerentia, qua par eſt, inſiſtendo profiteor, me haud alio ſenſu, quicquid in

hoc

hoc libro refero, accipere, aut accipi ab vllo velle, quam quo ea solent, quæ humana dumtaxat auctoritate, non autem Diuina, Catholicæ Romanæ Ecclesiæ, aut Sanctæ Sedis Apostolicæ nituntur; ijs tantummodo exceptis quos eadem Sancta Sedes Sanctorum, Beatorum, ac Martyrum Cathalogo adscripsit.

Ita est, ita profiteor Ego Don Io: Augustinus Gallicius Cleric. Regular. Sancti Pauli.

Don Io: Angelus Bossius , maior ex Assistentibus M. Reu.Patris Præpositi Generalis Congregationis Clericorum Regularium S.Pauli.

CVm Vitam Ven. Serui Dei Alexandri Saulij, Episcopi Aleriensis, & postea Ticinensis, ex Clerico Regulari Sancti Pauli; ab adm. Reuerendo Patre Præposito Generali nostro, Don Io: Augustino Gallicio collectam, duo, quibus id commisimus, Congregationis nostræ eruditi Viri recognouerint, & probauerint; facultatem facimus, quantùm ad Nos spectat, vt Typis mandetur. Dat. Mediolani, in Collegio nostro SS. Apostolorum Pauli, & Barnabæ, die decima Aprilis 1660.

Don Io: Angelus Bossius.

OPus inscriptum (Alexandri Saulij Viri Dei e Clericis Regularibus S. Pauli ad Aleriensem, deinde Papiensem Episcopatum assumpti, Vita, & gesta per Reu. Pat. Don Ioannem Augustinum Gallicium, eorundem Clericorum Præpositum Generalem collecta) Iussu Reuerendissimi Patris Raimundi Capisucchi Sac.Pal.Apost. Magist. accurata animaduersione lustraui. Nihil in eo vel moribus optimis, vel Pontificum decretis, vel orthodoxæ fidei dissonum reperi; immo singula quà pietate, quà eloquutione conspicua. Quamobrem cedro, nedum prælo dignum censeo. Ex ædibus S. Andreæ de Valle, Romæ die 9. Septemb. 1660.

Ego D. Franciscus Biscia Cler. Reg. S.T.P.

Imprimatur,

Si videbitur Reuerendiss. Patri Magistro Sacri Palatij Apostolici.

O. Archiep. Patrass. Vicesger.

Imprimatur.

Fr. Raimundus Capisuccus Sacri Palatij Apostolici Magist.

INDEX

INDEX

Seu ſumma eorum, quæ de Ven. Seruo Dei ALEXANDRO SAVLIO In hoc Opere traduntur.

LIBER PRIMVS.

CAP. I.

Natales, & Ortus.

CAP. II.

Indoles, Educatio, & Studia.

CAP. III.

De cœleſti inſtinctu, & præludijs ad vitam Religioſam.

Diſsimulat

CAP. IV.

Alexandri ingressus in Ordinem, Tyrocinium, & Progressus.

CAP. V.

CAP. V.

Religiosa vota emittit

CAP. VI.

De litterarum studijs, & progreßu.

CAP. VII.

Sacris Ordinibus, & Sacerdotio initiatur.

CAP. VIII.

In sacras conciones incumbit.

Medio-

CAP. IX.

Magiſteria.

CAP. X.

Inuitus præponitur regimini ſui Ordinis.

Deniq;

CAP. XI.

Regiminis leges, & Acta præcipua.

CAP. XII.

Qualis in exteros.

CAP. XIII.

Episcopatum Aleriensem recusat.

CAP. VLTIMVM.

Episcopatum Aleriensem inuitus subit.

LIBER SECVNDVS.

CAP. I.

Profectio Alexandri in Corsicam.

CAP. II.

Diæceſis Alerienſis facies; & quomodo illam curare cæperit.

CAP. III.

Luſtrat Diæceſim.

Nititur

CAP. IV.

Synodum celebrat.

CAP. V.

Clericorum Seminarium instituit.

EMIT domos pro Collegio Clericorum. 96.
Suppeditatque necessarias. ibidem.
Seligit adolescentes magis idoneos, ibidem.
Seminarium inchoat Taloni. 97.
Erudit ipsemet. Omnia ritè ordinat. ibidem.
Domi apud se alios sustentat. 98.

CAP. VI.

De assiduitate, & studio prædicandi verbi Dei.

NVSQVAM beneficium prædicationis subtrahit. 98.
Mane Euangelia: Vespere Epistolas Pauli, aut psalmos explicat. 99.
S. Carolus eius sermonibus mirificè oblectatur. ibidem.
Extemporia dicendi fęlicitas.
Populorum confluxus. ibidem.
Doctrinam exemplis vitæ probat. 100.
Prædicationes minimè exargues, aut frigidæ. ibidem.
Panigarolæ, & S. Caroli pręclarè dictum de Alexandri arte concionandi. ibidem.
Ardor dicendi supra humanum morem. 101.
Optat in suggestu mori, dum vel in vnius animę salutem cedat. ibidem.

Vsus

CAP. VII.

Sacramentorum ministerio studiosè vacat.

CAP. VIII.

Sedem Episcopalem ad oppidum Bastitam transfert.

CAP. IX.

Romam pergit ad limina Apostolorum.

CAP. X.

Habitat in Balanea, & quæ ibi præclarè gerit.

CAP. XI.

CAP. XIII.

Ad Curtem plebis Talcini migrat.

CAP. XIV.

Transmigrat Ceruionem, &c.

CAP. XV.

Tertium iter ad Vrbem meditatus sistitur.

Sarcinas

CAP. XVI.

Quomodo se gesserit in graui pestilentia.

CAP. XVII.

Recusat Archiepiscopatum Genuensem.

CAP. XVIII.

Pauperibus in noua caritate annonæ subuenit.

CAP. XIX.

Romam tertiò proficiscitur, stipendia Canonicorum, auget &c.

CAP. XX.

Traducitur ab Ecclesia Aleriensis ad Ticinensem. Aleriæ iure dictus Apostolus.

Litteris

CAP. XXI.

Ingreßus in urbem Ticinensem.

Quid

CAP. XXII.

Acta in episcopatu Ticinensi.

Diœcesim visitat, & grauiter ægrotat.

CAP. XXIII.

CAP. XXIV.

Mors, & funus.

Oleo

LIBER TERTIVS

CAP. I.

De fide.

CAP. II.

Catalogus operum Alexandri.

CAP. III.

De Prophetiæ dono.

CAP. IV.

De Spe.

CAP. V.

De Charitate erga Deum.

CAP. VI.

Dè oratione, ac Religione.

CAP. VII.

Quam magni effectus orantis.

CAP. VIII.

CAP. VIII.

Charitas erga proximum.

CAP. IX.

Alia opera misericordiæ.

CAP. X.

De prudentia.

CAP. XI.

De Iustitia.

Eccle-

CAP. XII.

De fortitudine:

CAP. XIII.

De Temperantia.

V. Alexander Saulius
[C]ongregationis Clericorum Regularium S. Pauli Præpositus Generalis,
mox Aleriæ, dein Papiæ Episcopus Obÿt die 11 Octobris 1592.

DE VITA, ET GESTIS
VENERABILIS SERVI DEI
ALEXANDRI SAVLII
ANTE EPISCOPATVM.

LIBER PRIMVS.

Natales, & Ortus.

CAP. I.

VITAM, & res geſtas Venerabilis Viri ALEXANDRI SAVLII ſummatim conſcripturus, vnde aptius ordiar, quam à quibus ille & viuendi vſuram accepit, & normã? licet enim non ſicut generis ita & morum nobilitas continuò tranſeat ad Nepotes; neque cum paternis diuitiis hæredes virtutum ſemper

exiſtant filii : quippe eodem educti ſtipite Abel & Cain , eodemque parente geniti Iacob & Eſau ; genio tamen tam fuere diſſimili , vitaque diſcordi , quam à ſpinis roſæ,vno eodemq; à trunco pullulantes . Verumtamen quis neget ad profectum filiorum non parum conferre virtutem parentum , ac ſanctimoniam ? Inde enim editi illi ſunt , vbi hoſpitata virtus eſt , quæ de antiquo ſemine aliquid in dies bonitatis egerminat ; ibi illi educantur , vbi cum lacte innocentiam vitæ ſugunt , vbi ad omnem oculi coniectum veſtigia occurrunt domeſticæ pietatis, vbi denique maiorum non memoria modo aſſidua , ſed imagines ipſæ paſſim obuiæ , licet mutæ perorant , acribus ſtimulis ad patriam virtutem æmulandam admotis , validiſque à degenere inſtituto frænis iniectis : Perinde vti iuſtus Tobias cognatos ab iniquis dicteriis deterrens illud cauſæ obiectabat : *Quoniam filij Sanctorum ſumus* ..

Tob, 4.

Poſſet Alexander longam , laudatamque ſeriem eiuſmodi Auorum cenſere , per quos ad ſe corriuatã vitæ æquitatem probaret , vt propterea ab incunabulis ipſis edoctus virtutis capeſsẽdæ modum facile credatur : ſed quia hæc ampliorem popoſcerint cãpum narrandi , quam qui præſcriptus eſt nobis, ſuppreſſa Auorum commendatione , proximam originem indicabimus , veluti Solis naſcituri præcurrens diluculum .

Alexander natus Mediolani anno 1535 Patre Dominico Saulio , & Thomaſina Spinula Matre .

Dominico Saulio Patre , Thomaſina Spinula Matre , familiis Genuenſium principibus , natus eſt Mediolani Alexander; 15. Kalend. Martii, Anno redempti Orbis 1535. haud multò poſt quam Diplomate Pontificio per Paulum III. firmata eſt inter ſtatos , ac Generales Ordines Religioſorum

Congre-

Congregatio Clericorum Regularium Sancti Pauli, quos vulgo à Principe Ordinis Ecclesia Barnabitas vocant: cum eam tamen Mediolani natam Clemens VII. approbasset.

Genuam autem Liguriæ Metropolim esse, emporiũ Italiæ ditissimum, Sauliæ gentis, ac Spinulæ sedem nobilissimam ignorat nemo: Nemo nomen vtriusq; Gentis, vetustatem, splendorem, res præclarè gestas, si primoribus tantùm labris degustauerit Italicas memorias. Vtrinque enim nullo non tempore floruere armis, doctrinis, publicis Magistratibus; vitæ quoque integritate insignes Viri, à quorum cõmemoratione, ne aliena videamur, non Alexandri facta, consectari, stylum retrahimus, ad illius genitorem regredientes.

Dominicum Saulium singularibus dotibus natura ditauit, industria adauxit. Nobili, ac sublimi animo, præcellenti ingenio, & ad ardua quæque nato; grata, sed minimè vulgari eloquentia, eruditione varia, ciuili prudentia in primis instructum; Regia quædam maiestas oris, & formæ dignitas summoperè commendabat. Ad hæc munificentia in pauperes, morum integritate, & (quod hominem spectandum in fastigio collocat) pietatis Christianę laude tantoperè elucebat, vt nemo ferè æqualium pluribus ornamentis instructior ad Rempublicam administrandam accessisse putaretur. Quamobrem cum apud alios summos Dynastas, tum in primis apud Franciscum Sfortiam postremum Mediolanensium Ducem, mox apud Carolum Quintum Cæsarem, cui postea ditio illa cessit, gratia, atque authoritate plurimum valuit; & iis rerum Dominis, Genuensis licet patricius, singulari priuilegio, in

Dominici Saulij dotes, officia, & res gestæ.

A 2 Senatum

Senatum Mediolanensium honorificè cooptatus, grauissimisque muneribus, & rebus agendis præfectus est: ab illo insuper Duce honoris, & meriti causa Demarchus constitutus Puteoli pernobilis Oppidi in Diœcesi Derthonensi; quod Oppidum etiamnum obtinet familia Saulia. Honestissimas præterea Legationes obiuit Dominicus ad Clementem VII. & Paulum III. Summos Pontifices. Post hæc Quæstorum ditionis Mediolanensis Magistratum vtrumque, vno simul tempore, raroque, & plane singulari exemplo Præses eximia integritate, & plena acclamatione exercuit. Porro ea fuit Dominici benefi centia in homines probos, & eruditos, vt illis domesticos ipsos lares continenter patere voluerit; nouus Mœcenas omni liberalitatis genere, & officii: Eodem genio erga inopes, & casibus aduersis fractos. Quo factum est, vt quæ olim domus perfugium egenis, doctisque esset, hodie in amplam, instructissimamque gratuitorum pharmacorum Apothecam ad egentium inualidorum solatium commutata pateat, perpetua misericordiæ officina, & Charitatis hospitium, titulo sanctæ Coronæ honestata.

Alexandri in baptismo susceptor Alexand. Bentiuolus, postremus Bononiæ Dynasta.

Auorum optima exempla.

Liberos sex de Coniuge carissima sustulit Dominicus, Mares tres, fæminas totidem. Ex iis Alexander secundus natu, sacris vndis Baptismi lotus, susceptore Alexandro Bentiuolo postremo Bononiæ Dynasta, & Sfortiæ Ducis peramico: vnde & nomen traxit. Grandiusculo non defuere qui ad elementa Christianæ doctrinæ monerent de religiosis Auorum facinoribus, quorum ipse studio accenderetur, altèque animo infigeret, iniunctum id sibi, vt aliquando ætate prouectus, aut gradu, gloriosa æmu-

latione

latione iisdem in se coloribus eos exprimeret. Sic ab Antonio Auo edidicit, quam Episcopus imitaretur liberalitatem pro tutanda Virginum egenarum castimonia, vbi illum audiuit constituisse de suo reditum scutorum mille annuum, perpetuumque, quo Virgines aliquot indotatę honesto matrimonio collocarentur. A Bendinello Proauo Zelum, largitatemque in Sacrorum Cultum; cuius luculentissimum monumentum cernebat, admirante posteritate, in Templo, quod Sauliorum vocant, amplitudine, structura, marmorum copia longè omnium, quæ in patria extarent, magnificentissimo, cui ille excitando, & Sacerdotiis decenter instruendo, de pecunia suæ arcæ tantum insumpserat, quantum iusto fęnore perpetuo soluendum sufficeret. A Philippo autem Patruo mundi despectum, contemplandi Dei studium, ac suimet, gregisque aliquando sibi committendi curam. Is enim cum esset à Pontificiis Breuibus, atque in Genuensium Ditione Brignatensis Antistes, non sine spe fortunæ eminentioris, illa tamen reuoluens animo verba Saluatoris: *Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur, Animæ verò suæ detrimentum patiatur?* ablegatis rebus omnibus vni sibi, & gregi regendo vacandum dixit, vt & ipse Christi Iesu perfectus imitator, & oues Pastoris imitatrices fierent. Dignissimum sanè speculum Alexandro, in quo postmodum Episcopus obtutum firmiter defigeret, ac sese Philippo, aliisque non paucis in ea familia magnis Præsulibus aptè compararet: quod postea & fecit egregiè, & excellentiùs multo perfecit. Matth. 16.

Indoles,

Indoles; Educatio, & Studia.

C A P. I I.

Indoles. A Deo generis humani ſatore prouidentiſſimo indolem ſatis bonam,& nobilem adeptus eſt Alexander, quæ cogente nemine ipſum facile à prauo auerteret, ad rectum impelleret. Suopte ingenio in bonum pronus, Religionis amantiſſimus, erubeſcens ad inhoneſta: candidus illi animus, facilis, ac mitis, in alienis caſibus ad commiſerandum promptus. Mens perſpicax, in agendo ſedula, ac prudens. Natura non citra timiditatem: Corporis habitus delicatulus, & ad flegma potius accedens.

Educatio. His adiuncta Parentum ſolicitudo, & accurata educatio, quæ in Infantulo, quaſi nitida, ac cerea in tabula mirum quam facile impreſſit prima Sanctioris vitæ lineamenta. Acceſſit poſtea præceptorum celebrium diſciplina,qui tanquam periti cultores recentis plantæ luxuriem ſtudioſè amputant, ſimul irrigatione opportuna lætificant, ideſt, & mores pueruli optimis informant monitis,& liberalibus diſciplinis inſtruunt mentem, ſurgere arbuſculam in Cælum iubent, rationem vitæ omnem in alumno ſuo ad pietatem conferentes. Sanè in eo ſe pluri- Dominici cura erga liberos. mum commendauit Dominicus, quod liberis inſtituendis tales Magiſtros delegerit, quorum opera ſcientiam probitate, probitatem ſcientia cumulatam in iis eſſe gloriaretur. Præfecit muneri primo loco

Iulium

Iulium Camillum Delminium, Hebraicæ, Grecæ, Latineque linguæ, necnon Italicæ cultioris apprimè gnarum, libris etiam editis illustrem, quem propter ingenii præstantiam, & peregrinas loquendi formas Rhetorum Principem vocitare non dubitarunt haud pauci. Hunc per septennium totum domi suæ conuictorem habere placuit Dominico, quò propius docentis beneficio vterentur filii. Postmodum apud se vita functum proprio sepulcro sibi magnificè extructo ad Diuæ Mariæ Gratiarum Mediolani in perpetuæ beneuolentiæ, memorieque immortalis testimonium donauit. Camillo successit Io. Baptista Rasarius Nouariensis, vir notissimæ probitatis, omni liberalis disciplinæ genere ornatus, qui Oratoriam facultatem Venetiis primùm, tum Ticini triginta fere per annos summa cum laude publicè docuit, & Galeni, Hyppocratis, aliorumque Grecorum scripta in Latinum pari fide, atque elegantia vertit.

Magistri: Iulius Camillus Delminius,

Et Io. Bapt. Rasarius,

Tantis Doctoribus Alexander, cuius non minus erat impigrum studium, quam fœlix ingenium, non potuit non magnas in litteris progressiones facere. Itaque breui fastigium tenuit humaniorum litterarum, Rhetoricæ artis, Græci, Latinique nitoris, quarum rerum subsidio ætate procedente scientiam æternæ salutis posset in concionibus & ipse populis tradere. Logicæ elementa fertur domi accepisse; Philosophiæ autem, & Ius ciuile Ticini: quod & ipse testatum relinquit in Epistola, in qua etiam se à iuuentutis turpi, & communi naufragio, diuina ope seruatum affirmat.

Prima studia Alexandri.

Iam vt ad puerilia Alexandri reuertamur: Aestuauit assiduè à primis annis studio sacrarum precum, Diuinæ consuetudinis voluptate illectus, Cui propterea

Iuuenilia exercitamenta pietatis.

terea totis ſenſibus, menteque pluſquam credas intentiſſima inhærebat. A matutinis, ſerotiniſque precibus priuatis vix vlla vnquam auertit cauſa: neceſſitate auerſum reuocabat hora ſubſequens. Sacroſãcto Miſſæ Sacrificio quotidie fere, Veſpertino in Eccleſia cultui diebus feſtis, ore compoſitus, & mente præſentiſſimus aderat. Magna cum animi voluptate, vtpote ſitientiſſimus, de Deo ſermones in priuatis, aut publicis congreſſibus auſcultabat attentè. Labes animę, quas vel inuitus, vel incautus, vel etiam ignarus, vt in humanis, contrahebat, Sacrę Pænitentiæ lauacro abluebat frequens, ſalutaribuſque caſtigabat pænis. Sub annum ætatis duodecimum impatiens diuturnioris moræ ſacrũ Euchariſtiæ eſuriuit pabulum; cuius voti compos vt rite fieret, pia Sacerdotis inſtitutione, & conſiliis adiutus eſt, ac poſt generalem exactæ vitæ expiationem ſingulari ſenſu pietatis ad Sacroſanctam Menſam admiſſus, non ſine nouis ad amorem Diuinum incentiuis guſtata cæleſtium ſuauitate receſſit.

Cultus erga B.V.Mariam

Colebat affectu filii, ac ſerui reuerentia B.Mariam Virginem, Dei Genitricem, quam ſibi ab incunabulis patronam delegerat, cui ſe, ſuaque fidenter commendaret: Itaque caſtiſſimæ Virgini puer caſtimoniam ſuam vouerat; in ipſius honorem officium quotidiè perſoluebat, & cum alias plurimas preces eidem Auguſtæ Virgini honorificè dicatas, tum coronam Angelicæ ſalutationis per dies ſingulos recitabat: Sed & vnoquoque Sabbato in eiuſdem obſequium ieiunabat.

Candor, & modeſtia Alexandri.

Raram in adoleſcentulo pietatem, mentis candorem in facie ſe prodentem, ſimplicitatem quoque ingenuam, & priſcos in tantula ætate mores admiraban-

rabantur quamplurimi, deridebant alii; tanquam propriæ aduersantia nequitiæ, atque impietati: Nec deerant inter domestica seruitia mulierculę, quę in impuberis tam venusti, quam pudici Religiosam castimoniam, atque auream formositatem scommata ludentes iactitarent: Verum ea omnia modestissimus, ac prudens Alexander despectui habens, sibi, bonoque suo consulere satagebat.

Pietas in Parentes, & Præceptores

Nullum est genus reuerētię, atque obsequii, quod Parentibus non exhibuerit, nudato capite assurgere, non nisi interrogatus alloqui, mandatis auscultare nutibus præsto esse, omni cultu venerari. Haud dissimilis erga Præceptores. Porrò ne a patria grauitate, virtute, dignitate, ne transuersum quidem vnguem deerraret, famulorum consuetudinem cautè declinabat: Neuè in sodales prauos, contaminatosque moribus incurreret, nemini adiungebat se preterquam quos nomine designauerat iussio moderatorum. Famulis tamen neque durus, neque molestus; sępe ipse sibi ministrans, ne illos grauaret.

Misericordia in pauperes.

Clementiæ, benignitatisque viscera pandebat omnibus: Misericordiam in egenos tamquam sibi ingenitam materno extulisse vtero videbatur. Quod si illi nihil esset, quod stipem petentibus erogaret, illud à domesticis quæritabat; deprehensus interdum, nec inuitis tamen parentibus, clanculum subducere domo aliquid in illorum beneficia.

Cura castimoniæ.

Indecoros aliorum gestus, subobscęna verba, inuerecundaque, aut famam alienam deterentia, omnem denique minus castigati sermonis licentiam seuerus obiurgabat; quandoque tacitus oculo toruo, vt tempus poscebat, quandoque fuga, quò se lęsum ostenderet, & ne in idipsum relaberentur, cauerent.

Sobrietas. Victus exiguus, ad neceſſitatem comparatus, non ad delicias. Et ne ſobrietatis propoſitum vnquam violaret, ad conuiuia inuitatus, quæſita honeſta cauſa, perbellè abſtinebat. Cultus autem Corporis decens, veſtitus elegans, ſed non vltra modeſtiam exquiſitus.

Vigilantia. Primo mane vigil, & ad ſtudia proſiliens; indignum ratus homine adoleſcente, excipere in cubili Solis radios. Otii, ac deſidiæ hoſtis capitalis vt quã virtutis nouercam eſſe dictitabat. Si qua de ſtudio, aliiſque meditationibus à Patre præſcriptis ſupereſſet hora, aut horæ portio minima, non illam puerilibus inſumebat iocis, aut ludis, vt æqualibus mos eſt, verum concinnandæ Aediculæ oratoriæ, ornando Altari vna cum fratribus, ac ſororibus, aliivè cuipiam honeſto operi. Sermo illi ſinceriſſimus: mendacio infenſus ſupra quam credi poſſit.

Oblectatio in ornatu altarium.

Hæc autem extitere in Seruo Dei tyrunculo prima virtutum experimenta, è quibus præſagire iam tum licuit, quantus euaſurus eſſet athleta. Certè nemo fuit, qui mores, qui acta pueri contemplatus, velut ex orientis Solis ſerenitate non aſſequeretur coniectura quam latè lumina ſanctitatis in meridie vitę eſſet ille diffuſurus.

IHS

De Cæleſti

De Cælesti instinctu, & Præludijs ad Religiosam Vitam.

CAP. III.

AGEBAT ille ętatis annum decimum septimum. Cum autem ingenio solerti esset, sensuque satis maturo, facile vera a falsis dispicere potuit, & quæ iusta, quę iniusta, caduca, sempiterna securo iudicio tenere. Afflatus quoque superno lumine, quam multis iter huius sæculi obsessum foret errorum periculis, quãque funesti errantium exitus, non obscurè præsentiebat. Quare sibi ipsi prospiciens, atque consulens, ne per deuia Mundi rueret, secedendum putauit à communi hominum vita, ac vulgari instituto, rebusque profanis abdicatis ad arcta Religiosorum claustra commigrandum, vbi mundo mortuus, ac sibi, viueret totus Deo: illud iam perspectum habens, quam honestum sit, quam dulce, quam in primis adolescenti proficuum, iugo legis Diuinæ tenera colla submittere. Hęsitabat autem animo, quò potissimum vergeret; ardentioribus idcircò, atque cõtinuatis obsecrationibus diuinam solicitabat clementiam, vt quorsum tenderet, indicaret. Ita ex Rege vate orans, ***Illumina Domine vultum tuum super nos, vt cognoscamus in terra viam tuam.***

Desiderium vitæ Cœnobiticæ.

Psal. 66.

Paucis ante annis florebat Mediolani (quæ Vrbs fæcunda parens est, & pia Religiosorum hominum nu-

Origo Congreg Cleric. Regularium S. Pauli.

nutrix) recens Congregatio Clericorum Regularium sub Diui Pauli Apoſtoli patrocinio, fundatoribus Antonio Maria Zacharia nobili Cremonenſi, Iacobo Antonio Morigia, & Bartholomæo Ferrario, Patritiis Mediolanenſibus: Triumviris Apoſtolici Spiritus, ac ſapientiæ plenis, quorum inſtitutum Clem. VII. Pont. Max. Apoſtolica authoritate probauerat: ac biennio poſt, ideſt Anno 1535. (qui fuit natalitius Alexandro) Paulus III. ſucceſſor priuilegiis, atque amplis conceſſionibus adauxerat. In hunc cœtum complures iam inſignes, ac primariæ nobilitatis Viri, tum Mediolanenſes, tum finitimarum Ciuitatum confluebant, qui præter admirandam vitæ rationem, qua ſe ſe in priuatis, publiciſque officiis exercebant, in erudiendos quoque populos, & ad cæleſtem vitam formandos ſummam operam conferebãt. Quæ res conuerſos habebat omnium oculos, nouis quaſi aſtrorum fulgoribus excitatos, diffundente ſe latè fama ſanctitudinis noui Ordinis.

In eam propendet, & petit recipi. Ad horum igitur Patrum ſedem, quæ in ſuburbanis Mediolani, ad diui Barnabæ habebatur, diuertit frequens Alexander, eoque captum nitore virtutũ inceſſit ardens cupido in illorum numerum nomen dare. It viam, reditque celer, qua tenditur ad Diui Barnabæ, iam quaſi gnarus illius conſilii Salomonici. *Si videris ſenſatum, euigila ad eum, & gradus oſtiorum illius exterat pes tuus*. Tantopere anhelantem exæſtuans deſiderium non patitur vllo loco conſiſtere, donec metam votorum ſuorum attingat, ſpemque omnem impletam ſentiat. (Eccleſ. 6.)

Tenebat per id tempus clauum huiuſce Religioſæ nauiculæ Hieronymus Maria Martha a Caſtrofranco ex primis Congregationis alumnis, vir cani-

tie

tie veneranda, pietatis sensu feruido, austeræ vitæ ratione conspicuus, cuius sermonibus, atque exemplis sodales ad culmē Christianæ perfectionis acriter extimulabantur. Coram eo Præposito, & Primatibus Congregationis supplex, in genua prouolutus, Aprilis die 22. dein. 24. (Annus erat 1551.) patefecit Alexander, tam ingenue, quam ardenter, quod fouebat in pectore studium Religionis, enixè postulans dari sibi, vt in illam partem sortis Sanctorum asciseeretur: reliquum vitæ deuouisse Deo; pro æterna salute libenter quicquid in sęculo caducum alii sectantur, se se pacisci: neque fas esse vocanti, atque adeo impellenti Deo calcitrosum obsistere. Hæc ille obsecrabundus vrgere.

Verum ne quid temerè apud parentes illos Congregationis decerneretur in prole adoptanda, censuere ex Apostoli monito probandum in primis propositum animi in adolescente, num esset ille ex Deo Spiritus, vtrum aliquis fucus pietatis illexisset, aut certè tædium potius sæculo abduceret, quam Cæli amor traheret. Et veterum quidem Cęnobitarum vestigiis inhęrentes, antequam candidatum adscriberent in familiam, desideriorum illius capita perscrutantes, indicia firmati consilii, experimenta quoque voluntariæ demissionis, atque constantiæ attentius exegerunt. Enimverò iucundissimum fuit audire adolescentuli responsa ad Patres disquirentes eius propositum; & quam appositè, quam prudenter, atque religiosè obiectas ab iis alias, & alias difficultates dilueret. Rogatus enim inter multa, cur cohortem hanc nouam tam exiguam, paucorum capitum, potius quam ex antiquioribus, numerosioribusque sacrorum Ordinum vnam, cum tam multę exta-

Fiunt experimenta vocationis.

1. Ioan. 4.

Io. Cassian. lib. 4. de instit. renun. cap. 3.

extarent, delectam velit : Num ſuper ea re cęleſte numen conſuluerit : quibus fretus viribus quibus ſubſidiis tam arduum opus, quale eſt religioſę profeſſionis iugum perpetuum, moliretur. Denique monitus, etiam atque etiam cogitaret, proſpiceretque quid ageret; ſibi corporis habitudine molli, ac delicatè nutrito, ſeruitio multiplici famulorum vti ſolito, fore longe grauius, forſan & intolerandum id genus viuendi nouum, atque aſperum, in quo mancipetur oporteat laboribus, vigiliis, atque alienis miniſteriis. Ad hæc ſingillatim reſpondens ait, ſeſe per annum, ex quo ea cogitatio ſubiuit mentem, enixè à Deo efflagitaſſe, quid Maieſtati ſuę acceptius, quid ſibi conſultius ad ſalutē foret, indicaret. Se autem in dies magis, ac magis in eo ſtudio confirmatum, animatumque ſenſiſſe, argumento, inquit, haud ambiguo pręſentis mihi Numinis, cuius certè ductu ſiſto me vobis, Patres, patefacioque conceptum animo ex matura deliberatione cōſilium huiuſce inſtituti amplectendi. In aliis Religioſis familiis ſeueriorem credo caſtigandi corporis diſciplinam reperirem : At hic, prętcr alias aſperitatis rationes, viget plurimum intima voluntatis ſubiugatio, quod quidem longè gratiſſimum Deo ſacrificium, ac præſtantius cruciamenti genus eſſe arbitror. In quo illud eſt mihi propoſitum, vt perferendis cum animi ſerenitate, & charitate laboribus, obiurgationibus, & conuiciis, Deo perfectè inſeruiā, atque cum eius gloria ſanctus efficiar : hoc autem ope Diuina, & veſtro Patres adiumento conſequi non diffido. Neque vnquam fiet, vt me quidquam auocet ab hoc conſilio, ſiue lenocinia parentum, ſiue inſtantia perpteui laboris, ſiue quid aliud offera-

feratur mente, in qua iam ſedet ſuggerẽte Deo hęc ſententia. Hæc fere ad verbum Alexander.

Scitantibus Patribus, ecquas præ cæteris virtutes adamaret maxime? Humilitatem, inquit, & Pudicitiam, dictoque cauſam ſubiiciens, quoniam, ait, his binis Mariam Virginem Beatiſſimam Deo ſummoperè placuiſſe intelligo.

Inter hæc vnus è Patribus per iocum quidem, & velut modeſtiam illius pertentans, magis autem velut futura præſagiens obiectabat, Velle eum in ordinem hunc adſcribi, vt exinde euadat Epiſcopus. Quod ille quaſi ioco iactatum excipiens, ac nihil minus fore cogitans, modeſto ſilentio diſſimulauit. Hæc quanquam leuiora fortaſſe videantur, quam vt mandentur litteris, ſilentio tamen ſupprimenda non ſunt, vt ex hiſce rudimentis, & quaſi adoleſcentiæ erumpentibus gemmis fas ſit augurari quales in tempore fructus ſit editurus, & ad quantũ ſanctitatis faſtigium progreſſurus. Verùm ne res tota mutuis tranſigeretur ſermonibus, ad experimenta deuentum eſt.

Diſſimulat quod illi obijcitur de appetitione Epiſcopatus

Per id tempus Mediolani quum legum obſeruantia, virtutumque cultus exularet, populus omnis in genus quodque flagitiorum procurreret, quum peſte vitiorum graſſante amor recti, ac benè viuendi norma ferè obliterata iaceret, quum pietas cõculcata locum feciſſet impietati. Per id (inquam) tempus tot corruptelis deprauatum, nouum hoc examen lectorũ Virorum e Cælo aduentaſſe viſum fuit, vt audaciam prauorum iam omnia obtinentem compeſceret, ſimul vt iras ſuperum iure commotas ſedaret; quippe vltores ii Diuini, Humanique iuris fœdiſſimè violati, aliena ſcelera voluntariis in ſemet aſſumptis ſuppliciis ſeueriſſimè expiare ſatagebant, corpora priua-

Officia ordinis domeſtica, & in exteros.

tim.

tim, ac intra lares grauiter afflictantes, & sępius in media erumpentes fora, compitaque frequentiora, pręgandibus onusti Crucibus, funibus de collo pẽdentibus. Vbi oratione instituta, qua spiritus Cęlo afflatus agebat, innehere acerrimè solebant in flagitia corruptę Ciuitatis, fulgurare, tonare, impendentes e Cęlo iras vltrices minitari, tum miscere gemitibus concionem. Ex quo facile fiebat, vt quam plurimi e tartareo vitiorum veterno expergefacti, sibique redditi viam æternæ salutis ab errore reuocati ingrederentur. Tametsi in tanta capitum varietate non deessent, quibus satana obnitente irrisionis materies, atque ludibrii fieret tam altum consilium: vt sic etiam in hosce Patres quadraret, quod de se vsurpabat ipsorum Tutelaris Apostolus, *Alijs sumus odor mortis in mortem, alijs odor vitæ in vitam.* 2. Corint. 2.

Crucem Alexander per Vrbem Mediol. sæcularis in habitu gerit.

Accidit ergo aliquando, vt Alexander Patrum suasu in suo laico, & eo eleganti habitu (quem ipsum nonnulli putant esse, in quo dudum inter ducẽtos ephæbos e flore patritiorũ Mediolanensium Philippo II. Hispaniarum Regi Belgium versus Mediolano tendenti obuiam factus præ cæteris splẽdebat) hoc, inquã, habitu adornatus, Cruce ingẽti sublata ex Aedibus Patrum ad vsq; forum Mercatorũ procedere non dubitaret; ibiq; elato Christi trophęo super pegma circulatoris, veluti de suggestu, verba Diuina facere. Lepidum enimvero, & omni posteritati cõmendandum spectaculum: Adolescentulum ephębum holoserico nitentem, & auro, longo itinere per vicos, per compita vastissimæ vrbis, in summa populi frequentia, vexillum Christi gestãtem humero properare; illud vbi densior Ciuiũ turba, erigere, immo etiam defigere. Non humi quidem sed in scena mi-

inimica, quasi Triumphi sui sublimi Capitolio. Ibidem quoque intrepidè de mundi despicientia, de vitiorum fæditate, ac sempiterna apud Inferos punitione perorare, & admirabundam plebem ad imitationem Christi Domini feruidissima oratione incendere. Dixerint sapientes homines adolescentulum intuentes, domo sub Crucis pondere in lõginqua abeuntem, alterum referre Isaacum puerum, ligna deferentem, quibus omnes sæculi pompas, omnem hominum fastum, æstimationemque suĩ Christo Deo immolaret. Quo factum est vt omni perplexitate posita, quę de eius inconstantia relicta foret, accepto nomine castris militantium Deo sub Pauli vexillo tyronem Patres conscripserint.

Eiecto de scena circulatore in ea Crucis Tropheum eleuat, & sermonem de mũdi contemptu habet intrepidus.

Alexandri ingreßus in Ordinem, Tyrocinium, Progreßus.

C A P. I V.

IGITVR 16. Kal. Iunii, in quem diem eo Anno incurrit festum Pentecostes, feruentiore adhuc flamma Sancti Spiritus exęstuans Alexander ad Diui Barnabæ, tanquã ad propugnaculum firmissimum contendit, excipitur à Christi militibus, castris iniungitur; non continuò tamen decoratur galea, baltheo, chlamyde, hoc est Clericalis militiæ sacro habitu, ne forte tyrunculo adhuc, &. prima illa rudimenta facienti

In Cœnobio S. Barnabæ accipitur Nouitius.

ea nõ ſatis accomodata redderentur inſignia; ſed vili lacernula, hoc eſt veſte leuidenſi, abiectaque coopertus tyrocinium agit, in quo paulatim ſpecimen roboris exhibeat, comprobetq; quantum capeſſendis militaribus iis inſtrumentis idoneus euaderet: & qui leuioribus in pugnis didicerit ſtrenue rem gerere, ad acriores ſubinde congrederetur intrepidus.

Habitu Ordinis induitur.

Per trimeſtrem autem diſciplinam cum initia pręclara, & omnium argumenta virtutum præbuiſſet, communibus Patrum ſuffragiis, & decreto, ſacro Habitu ex ritu Congregationis in ipſo Collegio Diui Barnabæ, adſtante corona Procerum, & Patritiorum florentiſſima, induitur per P. D. Hieronymum Mariam Martham Præpoſitum, ipſo die recurrente Beatiſſimæ Virginis Mariæ in Cælum Aſſumptæ, quo die Angelorum hæc ſupergreſſa choros, atque in ſolio numini propinquiore euecta viſa eſt ſtupenti Aulæ Cæleſti amicta mulier Sole, Lunam pede proterens, Stellis compactum diadema geſtans capite. (Apoc. 12.) Quod propoſitum myſterium contemplans Alexander intellexit, ſibi ex terrenis rebus ad cęleſtes eo die translato enitendum eſſe, vt in poſterum quaſi iam cęleſtis homo ad exemplum Deiparę, iuſtitiæ, ac ſanctitatis radios exhiberet, ſublunaria quæque alto deſpectu calcet, caputq; quod eſt ſedes mentis, efferat ſuperna luce, & radiis virtutum vndique coruſcans. Alexandro præter morem Congregationis manſit immutatum nomen; ſcilicet iam illuſtratum a iuuene debuit in optimo ſene conſecrari.

Ad Religioſę perfectionis apicem contendit.

Et ſane quam ante de ſe cõcitauerat expectationem, non modo non fefellit, ſed re ipſa longe ſuperauit; quippe cui parum erat ad apices virtutum ſupremos aſpirare, niſi & celerrimo greſſu properaret.

ret. Proinde quæ assidue mente versabat sæpius ex ore excidere audita sunt verba eiusmodi, *Deum colere eminenter, & spiritu sublimioris sanctitatis semper incalescere*. Quare, nemo erat illo aut ad pietatem pronior, aut ad labores, abiectioraq; ministeria promptior, aut alacrior ad obediendum, aut diligentior in omnibus disciplinæ regularis muniis obeundis. Erga moderatores obsequētissimus; æqualibus ęque amabilis, ac officiosus; magistri ab ore pendere, & e vestigio sequi, collegis ministrare, infraque omnes haberi gestiens. Cum autem probè teneret omnium licet disparium inter se Ordinum in Ecclesia vnum, eundemq; scopum esse, vt prępotenti rerum Conditori quam sanctissime inseruiatur, Deum videlicet super omnia diligendo, & officia charitatis perficiendo, ipse huc aciem mentis omnem intendere, huc gesta, dictaque omnia conferre pro virili parte perpetuò studuit.

Feruētis Tyronis dictam

Quo primum tempore hanc palæstram est ingressus, in illud potissimnm totus incubuit, vt obices quoscunq; tolleret, quibus intercludi via ad sanctitatem posset. Quamuis autem Animam satis bonã sortitus esset, gereretq; corpusculum spiritui minus contumax, tamen assiduè inuigilando tentauit vitiosa naturę germina radicitus eruere si posset, si non posset, comprimere: Multumq; impendit operę, atque industrię in moderandis, & corrigendis animi affectibus, qui grauium instar ponderum eneruant animam, & quędam quasi vincula spiritum obstringunt, ne se sui potens cęlestibus Theoriis inferat contemplandis.

Prauas propēsiones debellat.

Dictis fidem exempla concilient, Duos potissimũ in hoc curriculo labores offendit Alexãder, inditam

primum animo cupiditatem ſciendi geniumq; ad ſtudia ingenuo homini iucunda propenſum, adde a Patre hęreditarium; atque a doctiſſimis, ſolertiſſimiſq; magiſtris impreſſum exemplo: ſecundò vigilias antelucanas ordinibus Religioſorum ſolemnes; at Alexandro ſiue phlegmaticę habitudinis, ſiue tenerę ętatis, ſiue aduerſę conſuetudinis cauſa, omnino graues, ac noxias.

Quomodo immoderatũ ardorem ſtudij litterarũ tẽperauerit.

Et quidem propenſionem ingenii ſui ad litterarũ ſtudia pręualidam fuiſſe palam profeſſus ſępius eſt, ab iiſq; diuelli longè laborioſius, & acerbius fuiſſe, quam a parentum aſpectu, ab amicorum vſu, ab ipſis vitę commodis, publiciſq; honoribus. Profeſſus inſuper nihil ita pupugiſſe animum, quam cum ſibi ſubreptis aliquando libris conſueta eorum interdicta eſt volutatio, qua ita afficiebatur, vt fungens ędituі officio, cum euocaret Collegas ad Diuinum officium, repertus ſit dextera manu funem Campanę trahens, lęua librum tenens adapertum intentiſſimus lectioni. Hoſce verò labores qua ille arte, quave ſtrenuitate vicerit, eſt cur miremur. Si quidem experimento edoctus, diuinorum librorum lectionem, cæleſtis beatitudinis contemplationem, obedientiæ Religioſæ cultum humanis litteris & merito, & fructu plurimum antecellere, ibi ſtudium ſuum omne ſiſtendum putauit, vbi Magiſtri cenſura definiret; libenterq; genium fraudans, vnum in librum, quẽ Magiſter delegiſſet, ex quo viuẽdi rationem accomodatam Nouitius hauriret, totus, atque horis duntaxat præfinitis incubuit: Summum ratus piaculum, oculos in alium conieciſſe, aut indicta temporis momenta legendo præteriiſſe. Quin eò Religionis compertus eſt deueniſſe, vt ad aliud

opus

opus interpellatus,non versus solummodo, sed verba ipsa interrupta,atq; adeò litterulas inchoatas relinqueret. Fallebat interdum hanc litteraturæ cupiditatem opificio manuum,veluti emundanda domo, excolendis hortis, apparandis Altaribus, aliisq; ad leuamen sociorum ministeriis, eaque, si ita moderatorum arbitrio placitum fuisset, sibi quoq; toto vitæ cursu magis placita affirmabat fore, quam quicquid oblectamenti e scientiarum studiis captare posset. Hac arte sitim illam litterariam sin minus extinxit, vtpote non omnino culpandam, ad eum tamen modum, qui e Nouitii decoro est, perbelle contraxit.

Vim somnii vt superaui.

Neq; minore ope nixus est in oppugnanda soporis violentia, quę illum aut prohibebat, aut ęgrè sinebat precibus antelucanis adesse in Ecclesia. Vt enim se ab eo labore expediret, curam excitandi à somno Collegas obtinuit supplex à Pręposito; quo in munere ita impiger extitit, vt pulsandę summo mane campanę pręscriptam horam ne vno quidem momento violauerit; Vtque certus exequeretur, instituit cęterorum vigilias per aliquam horę partē anteuertere. Quam vigilandi consuetudinem constanter persecutus, tam procul pristinum à se languorem soporis excussit, vt quinis postmodum, aut etiam quaternis horis quieti datis contineretur; tātundem animę excolendę adiiciens, quantum subtrahebat otio corporis.

Alia sui Tyrocinij acta Religiosa.

Nullum similiter sensit vel leue naturę vitium, cui vim non inferret,nullam voluntatis prauitatem, quam non infringeret, nullum sensuum motum inordinatum, quem non componeret. Vt ita defecatus homo, & sęculi corruptelis exemptus animus

di-

dignum se Dei seruitio redderet, dignum Apostolico Congregationis ministerio. In pannosa attritaq; veste plurimum decoris ponebat, in ieiunio, silentio, cilicio, flagellis, ac cæteris corporis afflictationibus delicias expertus, in increpationibus, atque iniuriis acceptis incomparabilem voluptatem, in exercendo famulitio gloriam ingentem, in labore requiem placidissimam, in obediendo libertatem auream, in euulgandis sponte, & pleno Conuentu Fratrum propriis delictis maximam honestatem. Deniq; tyrocinium adhuc agens veterani partes implebat factus commilitonibus suis non tam exemplum Religiosæ perfectionis, quam admirationis argumentum.

Timorem, & iuuenilem erubescentiã vt vicerit.

Porro dotibus, ac virtutibus, quibus cumulatus erat Alexander, coronidem faciebat ingenua quædam verecundia, atq; iuuenili ore erubescens virgineus pudor speciosissimum certe puberum ornamentum, & castimoniæ fida custodia. Veritus autem, ne pudor ille impotens publicis obeundis muneribus suscepti ab se instituti foret impedimento, temperãdum sibi ab eo censuit. Proinde petiit addici functionibus, quæ hominum conspectui, & allocutioni patent. Quare Ianitorem sæpe egit, Aedituo socius adiunctus est, quæ officia in publicum cogunt hominem. Sæpe etiam in publicis Conuentibus ad pia colloquia institutis, quibus nonnunquam Episcopi, atq; alii summæ sanctitatis, ac eruditionis viri intererant, vbi de proposita à summo Moderatore Collegii materia à singulis dicitur, non disputationis causa, sed excitamenti, Alexander sensa sua promere gestiebat, tam imperata sibi fiducia, quam laxato ex intimis animi cælesti spiritu quem fouebat: hisque exercitamentis modum verecundiæ

iustum

iustum facilè præscripsit.

Quod & alia occasione perfecit. Nam cum illud à Propheta didicisset, in solitudine loqui Deum ad cor hominis, vt ipse solus cum Deo ageret, secessum Cellæ mirum in modum adamabat, conscius à Cella ad Cælum breui tramite pertingi. Attamen ne ingenio deceptus quidquam ageret, quod instituto repugnaret, Magistrum spiritus consultum voluit; à quo monitus, huiusce ordinis rationem ita ferre, vt socialem vitam ducendo, non tam nobismet viuamus, quam aliis, muniisq; exterioribus nil minus, quam interioribus occupari oportere, ea tamen moderatione, vt neutrum perturbetur, neque intempestiuè alterum alterius vsurpet locum. His auditis poposcit ille enixè addici domesticis, externisque officiis, & addictus in iis operam omnem intetus nauauit; exindeq; licet Monachorum contemplantium vitam commendaret, se tamen aiebat præferre mixtam Clericorum sortem ferentem in operum delectu alieni iugum arbitrii; ex quo ampliora in Cælo premia manerent.

Paupertatis Religiosæ cultor perpetuus fuit; parsimoniam, & penuriam rerum etiam ad vitam tuendam necessariarum omnibus anteferebat diuitiis, & sæculari splendori. Cum enim per ea tempora, incunabula scilicet ordinis, tam arcta inopia præmerentur Patres, vt vix quippiam certi, vnde victitarent, haberent, tenuem propterea vitam, & plenam incommodis ducere cogerentur, amicorum munusculis, & piorum stipe, quam emendicabant, contenti: Is eiusmodi angustias arridere sibi præ omni copia rerum seriò dictitabat. Decumbebat lectulo quidam in paucis beneficus erga Collegium

Amor Religiosæ paupertatis.

merc.o.

morbo grauatus periculoso. Rogatus Alexāder prēces ad Deum fundere pro illo restituēdo, ac diutius seruando, ne si eriperetur, maiores in angustias Collegium cogeretur; respondit incunctanter: Nihil est quamobrem Deus per me tardet euocare illum ad Cælestem gloriam: Ipse penuriam non timeo, non erubesco pauperiem, nam eius experiundę gratia in hunc me locum recepi, hoc institutum amplexus fui, illud potissimum animo proponens meo, sensibus aduersantia omnia mihi Dei causa esse & subeunda, & sustinenda. Apparebatq; iam tū adolescens sapientiam pręteruolasse Salomonis neque diuitias neq; paupertatem optantis, ne alterutro abuteretur; ad Apostoli autem Gentium eminentiam peruenisse, qui copia rerum, & inopia prudenter vsus, & abundare sciebat, & penuriam pati.

Prouerb.36

Philipp.4.

Studium diuinæ meditationis.

Pręcipuum sanctimonię pręsidium in vitę innocētia, & cordis munditie collocauit: studium, & vim omnem in diuinorum consideratione. Fit enim, vt hominis mens terrenis fecibus expurgata, quę superiora sunt speculando, aere puriore perfruatur, inferiorum aspectum dedignetur, Angelicisque perfusa suauitatibus, humanarum illicia respuat. Hinc orandi Dei perpes consuetudo, qua sibi in arduis vires, in dubiis lucem, in aduersis firmitatem conquireret: Hinc nullo momento intercepta pręsentis Dei inspectio, quę potentiori fręno ab ipsa peccati vmbra deterreret, & ad virtutum actus heroicos acrioribus stimulis vrgeret: certus ipse se illius oculos nunquam fugere, cui totius vitæ reddenda esset ratio.

Ad hoc ipsum maximi adiumenti fuit sacræ synaxis pabulum, quo se Dominicis carnibus, & sanguini

guini crebro commiſcens vitam illius referret, non ſuam. Mirum eſt, quanta familiaritate conuiuam exciperet hoſpes ille benigniſſimus, quam inſolita oblectatione inebriaret: mirum quoq; quam teneris oſculis, blandiſque allocutionibus cõuiua cum hoſpite vteretur. Sępius directori (vt decet inexpertos) ſignificauit, ſe ad eam mentis dulcedinem, & priuata Dei colloquia proreptum, vt exuberantibus vndis illecebrarum, abſumenteque præcordia incendio amoris, cordis deliquium non ſemel fuerit paſſus; & deliciarum imbre liqueſcentis animæ vigorem defeciſſe. Interdum, vt affirmabat ipſe, intima cordis aure diuini inſtinctus voces percipiebat eiuſcemodi, Mihi ſoli totus, Totus mihi ſoli: Nullus ſit altiſſimæ ſanctitatis gradus, quem non inambulaueris. Idcirco mirandum eſt nemini, ſi tanto robore cõfirmatum nihil poſthac aſperum de propoſita conſtantia diuini obſequii excuſſerit.

Religioſa Vota emittit.

CAP. V.

EXACTIS in tyrocinii ſtadio annis tribus, cum ſe per omnes regularis militiæ gradus ſtrenuum tyronem probaſſet, accederetq; iam propius ad curriculi metam, de fide eiſdem caſtris in perpetuum danda deliberat. Non enim eo tempore ante triennale periculum in hanc militiam iurare iunioribus

licebat: Vt Iacobi Antonii Morigiæ primi Præpositi huiusce Congregationis, authoritate, ac prudentia notissimi, insisteretur sententiæ, qui illud crebro vsurpabat, Alumnis Paulinæ familiæ per ignem, & aquam transeundum, vt Regularis, Apostolicęq; doctrinæ fundamenta altius ponant.

Emittit vota Religiosa.

Igitur ineunte anno quarto Tyrocinii, V. Id: Augusti an. 1554. inter consessum Patrum in genua abiectus enixè rogat, vt sibi solemne Sacramentum in hunc ordinem dare liceat. Id ipsum iterato Idibus eiusdem mensis, ac deniquè Kal: Septembris deprecatus. Ne, quæ pretiosa sunt, facile habita vilescant, nonnunquam quæsita differre præstat. Trinæ adolescentis petitioni trina respondit Iudicum consensio, & conspirantibus in vnum suffragiis, de nuncupandis votis Religionis fit illi potestas: Quæ pòst inter manus Io. Petri Besutii Congregationem moderantis publicè in Ecclesia S. Barnabæ festo die dedicationis Beati Michaelis Archangeli enunciauit, & solemni ritu se totum Deo, & Congregationi dedicauit.

Emissa adamussim seruat.

Factus optati compos, nihil sibi quasi tyronum legibus soluto de submissione, nihil de consuetis exercitationibus, aut de austeritate vitæ remitti passus est: pro certo habens, tutissimam esse, non tyronum duntaxat, sed & veteranorum eam legem, vt qui semitam perfectionis institutam tenere ab omni vel exiguo errore securus velit, pristinos dies traductionis suæ ad Christum, atq; prima animi proposita ad omne horæ momentum in memoriam reuocet, ac insequatur. *Spopondisti? monebat sapiens, Defixisti manum tuam, illaqueatus es verbis oris tui. Discurre, festina, ne dederis somnum oculis tuis, nec dormitent*

Prou. 6.

mitent palpebra tua. Itaque Constitutiones, & Canones Ordinis descriptos perpetuò gestabat in sinu, nulla non die aliquid perlegens, quo se illorum vsui magis, ac magis addiceret. Quin etiam creatus Episcopus non destitit aliquid in dies lectitare ad actus suos illarum præscripto conformandos. Sicut autem regularis disciplinæ acerrimus custos fuit, ita & sui ipsius censor accuratissimus, cauens a leuissima quaq; mali specie, & nihil eorum prætermittens, quæ honestum, Religiosumque decent virum. Superiores iustitias oblitus,& ad nouas alacrius properās. exequutus facto sapientis dictum, *Semita iusti, quasi lux splendens, procedit, & crescit vsque ad perfectum diem*. Prou. 4.

Vitæ innocentia.

Per ea tēpora in more erat apud priscos illos patres, quod & apud eorum posteros viget, vt Sanctimoniæ studio in hebdomadam ad culparum accusationem, & correptionem conueniant omnes ibique suimet quisque accusator propria pudibundus propalet errata, fungaturq, alter alterius monitoris officio, dicta, aut facta ad censuram reuocando; vt ita castigatis singuli vitiis ad culmen sanctitatis conuolent. Quæ omnia certo libro etiamnum extanti mādabantur: vbi de Alexandro quidem illud tantum reprehensibile adnotatum legitur, quod tyrocinii tempore studiis litterarum intentior vacaret, & verbum non satis lene incauto semel exciderit. Quo planè liquet a næuulis etiam,quibus scatemus,omnes, fuisse diligentissimè perpurgatum.

Legibus nouitiorum ante annum soluitur.

Neque argumentum leue fuit adultæ iam, & consummatæ virtutis, quod cum in ea Congregatione recentes ab emissa professione, vt firmentur magis, ac proferantur virtutum radices, quadriennio adhuc

Religioſæ pędagogiæ ſnbiiciantur, a negociorum, ſtrepitu, & a communi congreſſu remoti, operā duntaxat pietati, ac litteris nauantes: Alexander ante peractum annum Magiſtri diſciplinę ſubductus ſuę ipſius curæ, & arbitrio ſit relictus, tanquam edoctus æſtuoſum hoc mare tutò, ac ſine duce tranſmittere: quin etiam non multo poſt velut exautorato militi creditur tyronum ipſorum magiſterium.

De litterarum Studijs, & Progreſſu.

C A P. V I.

INGENII acumine, vti diximus, pollens Alexander acerrimo, quo facile veritatem inueſtigando aſſequeretur; memoria tenaci, ex qua de perceptis efflueret nihil: Iudicio ſincero ad veri, falſique diſcrimen: doctrinæ inſuper cupiditate flagrans, haud ægrè liberalium diſciplinarum apicem tenuit, addente etiam ſtimulos fame alienæ ſalutis, quam litteris, nō ſola pietate, plurimum iuuari non ignorabat.

Præludia ad litterarum ſtudia capeſſenda.

Otium ingeniorum luem, & deſidiam peſtem ſtudioſorum omni temporis momento in primis abhorruit. Acriter contendit in expugnandis animæ prauis affectibus, vnde menti humanæ offunditur caligo. Senſuum oblectamenta, quibns intellectus obtunditur, & homo rationis luce angelicis ſpiritibus comparan-

parandus in belluinam ſtupiditatem deſciſcit, ſolertiſſimè effugit. Vigiliis, ſolitudine, laborum patiētia, irrequieto ſtudio, præcipuè autem orandi aſſiduitate, planũ ſibi ad ſcientias omnes patefecit iter.

Cum litteris ſtudium pietatis cōniūgit.

Verum ne appetitus ſciendi ſtudium Religionis, operaq; pietatis infirmaret, aut contra; ſed magis pietas connubio ſcientiæ, ſcientia pietate corroboraretur, vtrique ſua partitus eſt temporum ſpatia, vt nihil de ſacra lectione, meditatione, & fouendæ pietatis pabulo quotidiano ſurriperet, nihilq; de domeſticis miniſteriis, & regularis vitæ inſtitutis ad augendæ doctrinæ ſtudia transferret; nec ſtudia doctrinæ debita temporum vice fraudaret.

Ne diſcipuli intellectum obruant ſubtrahitur ſcriptorum copia.

Quoniam vero ingenita illa, ardenſq; doctrinæ ſitis Alexandrum plus iuſto diuexabat, vt non niſi euolutatis aliis, atque aliis authorum ſcriptis acquieſceret, quo fiebat; vt in multiplici doctorum varietate diſcipuli obrueretur mens potius quam illuſtraretur, cautè, & opportunè occurrentes Patres, pro cuiuſque ſtudioſorum captu, ac neceſſitate vnũ, aut alterum authorem tradi decreuere, ne librorum multitudine, ac varietate ingenia iuuenilia confunderentur. Intelligebant enim, quod prudenter „ monet Seneca, Lectionem multorum authorum, „ & omnis generis voluminum habere aliquid va„ gum, & inſtabile: Certiſque potius ingeniis im„ morandum eſſe, & in iis enutriri oportere, ſi velis „ aliquid, quod in animo fideliter ſedeat. Nec re„ ferre quam multos, ſed quam bonos libros ha„ beas, ac perlegas: lectio enim certa prodeſt, va„ ria delectat: Sed qui quò deſtinauit, peruenire „ vult, vnam ſequatur viam, non per multas vage„ tur: non enim ire iſtud, ſed errare eſt. Hactenus

Sen. ep. 2. & 45.

nus ille. Quod quamquam durius initiò videretur Alexandro librorum auidissimo, post tamen ita restrictum, ac definitum lectionis vsum sibi pervtilem fuisse perspexit. Nam Doctoris Angelici doctrinam omni studio complexus, Theologicam eiusdem Summam ita firma memoria tenuit, vt de eo in vulgus iactaretur; Si forte B. Thomæ aurea Summa deperiret, eandem ad verbum reparaturum Alexandrum: tam illi inhæserat studiosus, tam illa studioso.

Fructus inde perceptus.

Tandem indefesso labore, assiduisq; lucubrationibus tantum profecit, vt partæ scientiæ experimenta daturus, centum quinquaginta positiones Logicas, Physicas, Metaphysicas, ac Theologicas Mediolani coram toto Senatu, & Senatus Præside Petro Paulo Arrigonio, cuius nomini nuncupate prodibant, coram litteratorum florentissimo consessu de Cathedra propugnauerit, tam eruditè, & strenuè, vt mage docentis, quam discentis partes sustinuisse visus sit. digniorq; tradendis disciplinis magister, quam accipiendis auditor.

Positiones logicas, Physicas, Metaphysicas, & Theologicas Mediol. publice propugnat.

E puluere scholastico eductus studiorum fructus produxit primum habitis priuatim concionibus ad Patres inter mensam: nonnunquam publicè in æde S. Barnabæ sextis feriis quadragesimæ, tanta dicendi arte, tanto rerum pondere, verborum delectu, ardore dictionis, & ad persuadendum facultate, vt præconio diuini verbi præcipuè natum iudicarint Patres, qui eum propterea tanto muneri addixere, quãtumuis obsisteret immatura ætas adolescentis, annum vigesimum primum nondum egressi.

Specimen Concionatorij muneris.

Sacris

Sacris Ordinibus, & Sacerdotio initiatur.

CAP. VII.

EMICABANT ex hoc adolescente sanctitatis tam patētes radii, siue os intenderent Patres, siue dicta, & facta singula, vt posthabita veteri consuetudine, quæ recentes a professione ab ordinibus sacris prohibebat, ipsum intra primum trimestre Subdiaconatu, subsequente autem Iunio Diaconatu, ac proximè Sacerdotio præmaturè initiandum censuerint. Vix enim attigerat ætatis annum secundum supra vigesimum, vix ab emissa professione secundum excesserat, cum de eius Sacerdotio consultum fuit in comitiis, post diuturnam precum, ac ieiuniorum contentionem, & præmisso per Prepositum sacrificio solemni, tanquam p o re graui, ad Spiritum Sanctum. Obstabat siquidem ætas Sacerdotio minor, & inspecta Religionis cōsuetudine preceps inauguratio. Sed suadebant singularis, & incomparanda p obitas adolescentis, seniles sensus, oris maiestas, & corporis habitudo supra ætatem, vtque per Sacerdotii accessum cresceret ministerio verbi Dei aliquid authoritatis, auditoribus profectus, Religioni splendor, & ipsi ad superiores virtutum gradus acutior stimulus. Annorum immaturitati facile suppletum

Subdiaconatum, & Diaconatum suscipit.

Difficultas, & decretum de Sacerdotio.

pletum iri per Pontificiam facultatem, quod prisca illa tempora ferebant: Legi vero, ac consuetudini Congregationis non aduersari in priuato, & vltra communem vsum meritissimo priuilegium. Deniq; omnibus ritè expensis, vniuersim in Alexandri Sacerdotium assensum est.

Alexandri pauor de gradu Sacerdotali.

Ille vt erat de tanti Sacramenti amplitudine, ac de hominis mortalis immerito egregiè doctus, vbi primum sibi de Sacerdotio decreto audiuit, pauore perculsus ingenti, nullum non mouit lapidem, quo sibi ad illud aditum intercluderet. Anxius illacrymare, humi prosterni, iuniorem ętatem coram patribus incusare, vt ab ea sententia discedant orare, per fidem, per pietatis viscera obtestari. Verum contra cessit, & vnde Patrum voluntates infringere nitebatur, inde pro se inflammabat vehementius, consistentibus omnium votis. Succubuit tandem maiorum arbitriis, ne obedientiæ limites egrederetur: Temporis modo inducias expostulans, quibus ad Sacramentum Angelicis mentibus formidandum, si non aptè, minus saltem ineptè, & minus indignè se compararet.

Comparat se ad Sacerdotium.

Ad hoc se se accingens ab omnium secedit colloquio, & consuetudine, statas horas somni, & si iam perbreues corripit, ingeminat ieiunia, exercet dirius cilicio, & flagellis corpus, denique anteactos pęnarum modos accumulat nouis. Potissima horarum spatia sui ipsius explorationi, conscientiæ expurgandæ, & eluendis malè admissis insumit, quò se mundiorem exhibeat sacris Altaribus, & gratus ipse Deo gratiores immolet hostias. Reliquum temporis partim impendit meditationi diuinæ legis, cui magis, ac magis obsequatur, partim recolendæ Christi Domini vitæ, quam imitetur, partim contemplandæ

recon-

reconditæ illi Deitati, ac Maiestati, quæ omnem humanum, atque Angelicum sensum transcendit; partim quoq; scrutandis voluminibus, quibus rituum, ac Cæremoniarum Sacrarum quam consultissimus fiat.

Haud facile dictu, quibus inter hæc radiis diuini numinis sit collustratus, quam ingenti flagrauit æstu diuinæ charitatis; in quantam abierit humilitatis abyssum. quas in admirationes elatus, vt rediit sordibus humanitatis defecatus, vt Deo gratiosus, vt plenus. Ausim de illo vsurpare quod de Sacerdotum prototypo Apostolus; Rediit innocens, impollutus, excelsior Cælis factus. Hebr. 7.

Tandem Sabbato post Dominicam quartam Quadragesimæ ann. 1556. Sacerdotio initiatur, ea cum animi suauitate, eaque modestia; ac pietatis specie, vt in consortes, & in ipsum Antistitem sacrantem, nescio quem sensum pietatis, & intimi gaudii aspectu ipso afflare videretur. Sacerdos inunctus pristina solitudinis exercitamenta repetens, reliquos dies, ac noctes altiori rerum Cælestium studio donat. Initiatur ann. 1556.

Litauit primum die Dominico in Albis, animo candidior quam Alba; reiecta prorsus vulgari pompa, & ostentatione magnificentiæ. fidei verò, reuerentiæ, cælestis gaudii, & feruidissimæ charitatis apparatu speciosior. Fidei quidem luce adeo splendēti fulgens, vt hæc sacrosancta, & humanæ rationi imperuia mysteria, non tam credere, quam cernere, ac tangere videretur. Aestus vero charitatis de calenti corde tantopere exundauit, vt ardore transmisso inflammata facies animos spectatorum admiratione perculsos suauitate quadam inexplicabili comple- Primum Sacrum facit. Celebrantis fides, & ardor.

compleuerit,& lacrymans ipſe ad collacrymandum prouocauerit. Porro hunc celebrandi ritum ad extrema vſque vitæ pari ſtudio, & attentione, paribuſque pietatis, amoris, ac reuerentiæ ſenſibus eſt proſecutus.

In Sacras Conciones incumbit

CAP. VIII.

PRAETER ID QVOD nullum eſſet ſcientiarum genus quod Alexander in caſtris litterariis emeritus ignoraret, genium quoq; nactus ad omnia promptum, vno ſimul tempore, & Magiſtri eruditiſſimi,& Cõcionatoris Apoſtolici officio pro dignitate eſt functus: quaſi iam tum ad ſublimitatem munerum Epiſcopalium a Deo deſtinatus, vt vitę integritate, ſanitate doctrinæ, verbo irreprehenſibili, & benè agendi exemplo, aliquando Chriſtianam plebem ad regna cęleſtia manu duceret.

Tit. 2.

Addicitur Concionibus.

Animi præparationes.

Igitur enunciando verbo Dei addictus, in primis quęcunque ſinceritatem mentis adulterarent, ſpem frugis eluderent, aut quoquomodo opus ſanctiſſimum inficerent, quam longiſſimè amandauit. Nil ſibi de conceſſis a Dèo donis ſolitus vendicare, non oſtentare memorię, vel ingenii laudem, nullam de doctrina, vel eloquentia gloriam captare,& vt vno dicam verbo, non ſeſe venditare, aut prędicare; ſed

ſed Ieſum Chriſtum, cui tanquam omnis ſapientiæ fonti nouerat quicquid ſciret, aut boni ageret, tribuendum. Quod autem ab aliis accepiſſet, non tanquam ſuum dicendo iactabat, ſed quibus debebatur acceptum referebat; ingenuum eſſe ſciens, per quos didiceris, confiteri.

Doctrina ſana, ex Euangelio, aliiſve Sacris codicibus, ex orthodoxorum Patrum, atq; Doctorum monumentis deprompta. Familiares in concionando duces habuit Gregorium, Chryſoſtomum, Bernardum, & Patrum collationes apud Io. Caſſianum, quorum vt mores in vita, ita in concionando Spiritum repræſentabat. Ludolphum de vita Chriſti, mira pietate, ſalutaribuſq; documentis refertiſſimum, & perlegebat ipſe, & aliis perlegendum proponebat. Ex Doctoribus autem, Seraphicum, atq; Angelicum, cuius Summam, vt præfati ſumus, ita eſt mente complexus, vt deperditam dictare ipſe per ſe poſſet. Non tamen vir alioqui doctiſſimus multa ſcire ſe præferebat; ſed in multis quaſi neſcius edoceri, quam docere erat promptior. Ad excitandum pietatis proprium ſpiritum, frequens præ manibus habebat aureum opuſculum, de Imitatione Chriſti, dubio authore editum, ex quo ſeſe percepiſſe vberrimos fructus profitebatur.

Doctrina ſana.

Quos haberet familiares doctores.

Libellum de Imitatione Chriſti vnicè adamat.

Vtilia, nō in perſuaſibilibus humanæ ſapientię verbis, aut in ſublimitate ſermonis, ſed in doctrina ſpiritus, in veritatis manifeſtatione, & pondere ſententiarū docuit; verbo efficax, & feruidus, qui animis auſcultantium potius faces amoris, & timoris diuini, quam auribus humanam ſermocinationem miniſtraret; gratia tamen dictionis, & actionis perquam ſuauis; ſtylo res omnes licet abſtruſas facili quidem

Stylus vtilis, non fucatus.

Feruor dicentis.

explanabat, vt facile ab omnibus caperetur; sed tamen graui, ac rite ordinato, ne triuialem, & perturbatum nausearent docti: vtque hoc pacto sapientibus, ac insipientibus debitor vtrosque vna esca pasceret.

Fama sacræ eloquentiæ.

Tantam dicendo famam apud Auditores sibi cōciliarat, vt vix vnquam de suggestu descenderet, non onustus præda pænitentium. Neq; id mirum in homine, cui tantis rerum opibus affluenti non mediocres quoq; vires adderentur ex omnium virtutum connubio, præsertim ex profunda sui demissione.

Depressio sui ipsius.

Nam quo die concionem habebat, plausum officii aliquo abiectionis voluntariæ compensabat exercitio, puta emundandis sua manu patinis a mensa, discumbentibus ministrando, ægrotis inseruiendo, pauimenta instar famuli scoparii deuerrendo, aut humilioribus aliis ministeriis sese deprimendo, quò ampliorem a Deo demereretur opem. Porro quandiu concionum muneri vacauit, nunquam se voluit a domesticis laboribus, aut ab ordinis seruitiis immunem, non a publica psalmodia, nō a piis collationibus, non a suis officiorum vicibus, aut vel ab vna communi opera contubernalium.

Quo autem loco, aut qua opinione esset apud Congregationis Primates, inde fit liquidum, quod nouum erecturi Cænobium in Vrbe Ticinensi, ad deducendam eò coloniam vna cum Io. Petro Besutio, & Paulo Maria Homodæo Congregationis Principibus Alexandrum delegerint, qui suæ eruditionis, pietatis, ac eloquentiæ luce aliquam eiusdem Congregationis speciem preferret. Quod quidem perfecit egregiè, atq; inibi in futura tempora nobile Theatrum suis aperuit virtutibus.

Sæpe

Sæpe Mediolano Ticinum, sępe Ticino Mediolanum diuini verbi pabula populo daturus remeabat. Mediolani vespertinis sermonibus ad populum erudiendum simul,& excitandum epistolas Apostoli potissimum enarrare aggressus est, interpretatione perfacili, fructu autem concionis mirifico. Ex quo Ordinis vsu familia hæc Clericorum a perlegendis, & interpretandis Pauli Epistolis,sectandisq; eius vestigiis Paulinorum cognomento, & Pauli patrocinio honestari se gloriatur. Quare memorandus ille, ac Sanctissimus Mediolanensis Antistes Carolus Borromęus audita Alexandri fama in eo dicendi, ac docendi genere eximiè frugi, rogauit vti festis diebus post decantatas vesperas munus explicandi Epistolas in Templo Metropolitano subiret: tanto apud doctissimum Præsulem elogio donabatur interpres Pauli Alexander.

Mediolani Epistolas Pauli de suggestu interpretatur.

Indè Clerici Reg S. Pauli nuncupati.

A Diuo Carolo Borromæo rogatus idem pręstat in sua Metropolitana.

Cum vero tractu concionandi prolixo peritissimũ se,ac veteranũ ea in arte probasset, Patres in Comitia generalia redacti, quibus idemmet Alexander præsidebat, inquirentes hominem, qui methodum rectè prædicandi iunioribus præscriberet, in eum tãquam clarissimum Religionis, sapientiæ, & Christianę dictionis exemplar oculos coniecere, mandantes vt sacrę eloquentię addictos tyrones pręceptis,stylo, ac exercitatione excoleret. Quid in Cœnobio hac in re egerit, generatim innuisse sufficiat: quę inde euocatus perfecerit, suis quęq; locis memorabuntur.

Iunioribus rectam methodum concionandi pręscribit.

Magisteria

Magiſteria Alexandri.

C A P. I X.

SICVTI ad perfectum virtutis cultum adminicula non ſpernenda promunt de ſcientiarum theſauris viri Religioſi, ita qui alios erudiunt ad iuſtitiam opem non vulgarem: fiuntq; ſplẽdore doctrinę quaſi ſtellæ fulgentes in perpetuas ęternitates. Hoc in numero recenſendus venit Vir Dei Alexander, qui quam diuturno comparauerat labore ſapientiam, ſponte, & ab inuidia procul, lętus aliis communicauit, priuatis colloquiis, publicis Concionibus, & in litterariis gymnaſiis: ſecutus ſapientis conſilium. *Deriuentur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas diuide.* (Prou. 5.)

(Philoſophiã ac Theologiam docet Ticini.) Ab ordinis ſui Pręſule Philoſophię primum, deinde Sacrę Theologię Doctor in Collegio Ticinenſi, tam pro Alumnis Congregationis, quam pro aduentitiis eſt conſtitutus, vbi ſcientiarũ magiſterio leges Chriſtianę, ſanctęq; vitę attentè copulauit: (Docentis ſcopus.) non tam dogmatibus phyloſophorum, quam praxi virtutum, diſcipulos imbuens, neq; vt ethnicus Magiſter, cui pręter ieiunam diſputationem nihili eſt veri, ac recti intelligentia; ſed vt Chriſtianus inſtitutor, qui doctrinam omnem ad Summi Dei cognitionem, ad morum temperantiam, & ad ęternę vitę aſſecutionem, quę ſtudiorum iuſta eſt meta, intendere nouerit.

rit. Quemadmodum enim parum eſt multa ſcire, ſi fructuosè ſcire neſcias, ita niſi vtiliter, & ad ſalutem doceas, nihil doces. Qua in re non oleum, non operam perdidit; ſemina etenim illa pietatis inter docẽdum in teneros animos diſcipulorum immiſſa tempore ſuo effloruere, copioſoſque peperere fructus; Compluribus ex eius diſciplina quaſi e ſanctitatis palęſtra ad caſtra Religioſorum prodeuntibus, multis ad Eccleſiaſticę dignitatis munia prouectis, multis in ciuili Magiſtratu probatiſſimis. Hi Alexandrum ſummo ſemper obſequio, & reuerentia omnes ſunt venerati, virtutum non minus, quam ſcientiarum Magiſtrum.

Studio, diuina prece, & ieiunio lectiones præuenit.

Operam ſeriò nauauit pręmeditandis, digerendiſq; materiis, quas traderet; animaduertenſq; humani ingenii vires in rimanda veritate ſępe eludi, pertinax ſuum ſtudium radiis ſuperni luminis roborãdum putauit, nullam pręlectionem auſpicatus non præuia precatione, adiuncto ieiunio vbi ſcrutandæ res reconditæ offerrentur. Ex Scriptorum placitis quæ ſolidioris, quæq; euidentioris eſſent notionis, ea deligebat: Inanes quæſtiones, quæ mentis curioſitatem nulli vſui paſcerent, deuitans perquam diligenter. Agnitæ autem veritati inhærens mordicus, propugnauit conſtantiſſimè. Abhorruit etiam atque etiam a contumacium contentionibus, quæ oſtentationi duntaxat inſeruiunt, ad veritatem indagandam minimè conducentes. Et ne quando ſciolis anſam daret altercandi de nugis, ſententiam ſuper his rogatus, aut ignorare ſe, aut alieno ſenſui malle adhærere profitebatur. Dicenti cuipiam compertiſſimam ſibi eſſe ſalutem Salomonis, Alexander quãuis ab ea alienus opinione videretur, Ego verò, inquit, ſi

Fugit altercationes ſciolorum.

ita eſt,

ita est vt dicis, de salute Salomonis mihi gaudeo, tibi gratulor: malens scilicet dubiam controuersiam paucis contrahere, quam longius dissertare.

Regulas studiorum nostris definit.

Inter nostros sæpe doctor, sæpe studiorum moderator fuit; regulas, horas, & omnem studiorum ordinem definiuit. Eius vigilantiæ commissa spiritualis quoq; iuniorum educatio, ne dum litterarias disciplinas acquirunt, faciant Euangelicarum iacturam, & a Gymnasio facile auocatis studia frigescant.

Laurea Sac. Theologiæ Ticini insignitur.

Vt vero doctrinæ aliquod etiam pondus ex gradus authoritate accederet, quod apud nonnullos eosque insignes Cænobitas vsitatum est, laurea doctorali decorari voluere Patres, cum iam magnæ eruditionis clarissima experimenta, vti Palæstrites, & Palæstritarum instructor, ac Præses edidisset. Igitur Anno 1563. in ædibus Episcopalibus, exhibito in Magistrum sententiarum suę sapientię specimine adscribitur albo Doctorum Academię Ticinensis, donatus laurea Sacrę Theologię, refragrante nemine pręter ipsum Alexandrum, cuius modestia splendorem graduum, ac dignitatum auersabatur.

Munus publici doctoris non obijt in Academia Ticinensi, sed domesticos intra parietes.

Publici vero Doctoris magisterium in Ticinensi Athenęo obiisse (vt in vulgus manauit) neque illius Academię tabulæ, neque Doctorum series, neque prisca sui ordinis monumenta docent; nisi publicum esse illum velis, qui in Auditorium domesticum quoscunque aduentantes excipit; quod multos per annos in ea Vrbe fecisse Alexandrum negabit nemo. Hoc paucis insinuat Antonius Maria Spelta Ciuis Papiensis, & Chronographus. In Cęnobio, inquiens, Logicam, Philosophiam, Theologiam, & Conscientię Canones tradidit. Cathedram

thedram porro Philoſophię eidem delatam an.1566. ab illuſtri Protophyſico, & Academiæ moderatore Nicolao Boldonio, Patritio Mediolanenſi, noſtrorũ amantiſſimo, Patres poſt preces triduanas, perpenſis hinc inde momentis, quæ rem aut ſuaderent, aut diſſuaderent, renuere, vti ſuis inſtitutis parum conſectaneam. Vtque poſthac ambitioni, ac dignitatum cupidini via intercluderetur, poſt vnicum Alexandrum ſuſcipiendæ laureæ facultas ſublata eſt.

Neq; putes hunc Ven. Dei Seruum in concionibus, & Acroamatis ſeſe continuiſſe; admouit ad quæq; munia religioſa animum, manumque, & qui totus erat in ſuggeſtu, totus in Cathedra, totus quoque erat in arena piorum operum, factus non omnium modo horarum homo, ſed & omnium rerum vir. Quæſtiones morales de vita rectè inſtituenda tradidit; ſuper diuino, humanoque Iure conſultus pluribus reſpondit; perplexos, vt aiunt, caſus conſcientiæ enodauit, audiendis ſacris confeſſionibus, inducendo Sacramentorum vſui plurimam dedit operam, ægrotos frequens inuiſit, pia ſodalitia adoleſcentium fundauit, rexitque, pueris rudimenta Chriſtianę fidei expoſuit. Ad omnia pręſto adfuit Hyppolito Rubeo Papienſi Epiſcopo, poſt S. R. E. Cardinali, qui illum ſibi Theologum adoptauerat, examini, & ſcrutinio Clericorum præpoſuerat, aſſumpſeratq; in dubiis iudicem, in agendis ducem, & in Epiſcopalibus officiis comitem. Alia ſeru Dei munia.

Præpoſiti vices in Cænobio Ticinenſi ſplendidè, & cum omniũ plauſu ſuſtinuit, domeſtica interim, ac humiliora miniſteria ferẽs; intermiſſę fabricę Tẽpli coſtructionem promouit: Patrum inopię corrogata ſtipe ſubuenit: Qua in re illud etiã Religioſæ paupertatis,

Exemplum Religiosæ humilitatis.

ſuique contemptus exemplum dedit inſigne, quod allatam a conſanguineis tritici copiam, ne per baiulos pretio conductos importaretur in horreum, ipſe Præpoſitus ſaccis includens ſuis humeris adiutus a ſociis alacriter e publica via ſuſtulit. Bibliothecã amplificauit dono datis a Patre codicibus. Quid plura? nunquam agendis defuit, ab actis nunquam cum tædio receſſit, dura patiens ad duriora ſemper paratus, fidus, atque infractus Dei, Eccleſiæ, & ſui Ordinis miniſter.

Inuitus præponitur regimini ſui Ordinis; eiuſque in regimine ornamenta.

CAP. X.

ALEXANDRVM ex vmbratili ſeſſione ſcholarum ad altiora iam vocabant propria merita, & qui abundè Papienſe ſolum rore doctrinæ ſuæ fęcundauerat, ipſum ad patrii culturã migrare par erat. Aliquoties igitur ex Papienſi Collegio ad Mediolanenſe traiiciens, ſiue concionum, ſiue negociorum cauſa, tandem An. 1567. ad ſui ordinis comitia apud S. Barnabæ delegatus venit. In iis primum propter notiſſimam viri integritatem, & inuiolabilem ſecreti religionem, excipiendis, fideliterq; referendis Conſultato-

Ad comitia generalia ſui ordinis delegatur.

tatorum ſuffragiis (quod vulgo eſt,ſcrutatorem agere) præficitur. Præſes deinde Comitiorum & ſi iunior renunciatur. Poſtremum deſignatur Præpoſitus S. Barnabæ, cui vniuerſæ Congregationis Præfectura, & adminiſtratio incumbebat.Spes erat,eaq; non futilis apud ſeniores illos, poſſe ſub iuuene vix annum trigeſimum ſecundum egreſſo, tanquam ſurculo recens ſurgente, reuiuiſcere priſcum illum virtutis vigorem,& regendi antiquam induſtriam, quæ in ſenio confectis fracta, & exoleta videbatur.

Suffragiorũ ſcrutator eligitur. Comitiorũ Præſes.

Præpoſitus Generalis Congregationis.

Rem proculdubio proſpexerat Io. Petrus Beſutius probatæ virtutis homo, primaſq; tunc in Congregatione gerens. Is namque Dominico Saulio de vniuerſa Cõgregatione pluribus nominibus optimè merito, ſupplicibus litteris roganti, vt ſibi propriis focis extorri, & in Ticinenſi profugio aduerſus inuidorum moleſtias degenti, a Patribus concedatur Alexander filius, nimirum vnicus deuexæ ætatis baculus,exagitati ſolatium animi,& in extremo vitæ ſubſidium ſingulare, ita reſponderat, libenter Patres precibus annuere,quouſq;comitia ineant; Cæterum nihil vltra polliceri: quaſi inaugurationem eius præſentiſcens. Idem certiore vaticinio eſt aſſecutus B. Carolus Borromæus, qui cum ſibi tam fauſtè, & fœliciter ceſſiſſe primum Concilium Prouinciæ cerneret, ingenio, ſedulitate, ac ſapientia Alexandri, illum Ticino traductum, in ſua Metropoli hoſpitari velut indiuiduum adminiſtrum expetierat: ſed obſiſtere intelligens patris Dominici iuſtiſſima vota, & ſeniles lacrymas, acquieuit tunc quidem ſeniori, ac patri: fidens animo ſatis ſibi quoq; breui faciendum. Nec ſpem euentus fefellit, electo poſt annum Præpoſito S. Barnabæ Alexandro, & commorante in

Prognoſtice.

ipsa vrbe Mediolano,vbi Pręsul maximus eius Ordinis sedem ex instituto habet.

Secundo, ac tertiũ Pręposítus Generalis.

Iterum autem, ac tertium collata fuit ea Prouincia Alexandro annuis subsecutis comitiis. Siquidem vnoquoq; anno de instaurando Rectore Congregationis decernebatur. E quibus anno altero etiam, illud non minimæ gloriæ tributum Alexandro, quod cum prisco more qui Congregationis vniuersæ præfuisset, a Præsidatu proximorum comitiorum arceretur, ei tamen propter sinceritatem fidei, mentisq; integritatem vna omnium conspiratione indultum est, vt Expræfectus comitiis ipsis quasi Interrex præsideret.

Oblatæ dignitati obsistit.

Quam ægrè, quamque reluctante genio ad eiusmodi gradum trahi se pateretur ille honorum contẽptor,immò verò osor,indices fuere certissimi candentes solutis comitiis genæ, & toto vultu suffusus rubor, oculos ipsos procul stantium feriens, tantæq; moderationis miraculo complens. Neque id solum, nam & oratione fortiter reniti auditus est, ac lacrymis profusis implorare abdicationem. At Patrum, senatu minimè exorato, ad nutum tandem diuinum, & illorum decreta sese componens subiuit iugum:

Coactus iugum subit. 1. Petr. 5.

Non sensu vllo dominandi in Cleris, sed vt forma, gregis ex animo factus commissas oues regeret, & Christi Domini vestigia consectans, aliis ministrare magis quam sibi ministrari satageret, reip: studens commodis, & subditorum potius parens imperiis.

Ornamenta Alexandri Pręposíti.

Nihil illo duce securius ad rectum iter salutis,nullum ad sanctitatis numeros omnes absolutius exemplar, cuius in aspectu eluceret facies honesti, in gestis dignitas virtutum omnium. Erat in illius præceptis, atq; exemplis vbi lætissima pascua pietatis,

ac

ac ſpiritus cæleſtis reperirent oues, Paſtori ſcilicet cæleſti potius, quam humano concreditæ. Namq; ad Congregationem moderandam prouectus nihil imminuit de priſtina Religioſi hominis conditione, de communi fratrum opera, de ſtata vitæ auſteritate, de ſtudio perfectionis; ſed præterita voto ſuperiore proterebat, vt cæteros non dignitate ſolum, ſed etiã vitæ ratione antecelleret. Nullum commodum maius admiſit, prærogatiuam omnem reſpuit, in victu, veſtitu, cubiculo, famulitio nihil ſingulare ſibi paſſus attribui. Fercula diſcumbentibus adhuc defert, vaſa coquinaria perpurgat, & vilioris mancipii ſarcinas lætus deportat Præpoſitus. Auerſatur eadem coſtantia quicquid ſenſibus blanditur, ieiunia ieiuniis, vigilias vigiliis, flagellis flagella accumulat. Religioſæ paupertatis ſeruator egregius, & ea ſine quibus ægrè vita humana traducitur, ſibi quam ſociis gaudet prius denegata; diurnis, nocturniſq; precibus vna cum aliis in Eccleſia intereſt, continenter de ſuggeſtu diuinum verbum proſeminat. Pœnitentium confeſſionibus patienter intendit. Nulla hora feriatus, nulli cedens labori, vt alios ad laborem alacriores efficeret. Ex eius ore potiſſimum perebatur, quod eſt in viro Religioſo actuoſę vitę profeſſore maximum, vt nihil fallax, ſubdolum, inane, fucatum, infenſum excidat: Sed verbum ſimplex, caſtum, rectum, ſalubre, pacatum, quale diuino pleni numine homines familiare habent. Erat illi aſpectus grauis, venerabilis, vt Pręſulē decet, verumtamen affabilitate mirificè grata tēperatus, qui ſubditis facilem aperiret aditum. Et hęc quidē Præſulis noſtri ornamenta oculis quotidie ſubiecta contēplabantur ſui: qua vero illos arte, ac prudētia dirigeret, inſpiciamus.

Regiminis leges, & acta præcipua.

CAP. XI.

Præludia ad bonum regimen.

ARTEM regẽdorum hominũ perdifficilem, & magiſterii culmen non procul eſſe a caſibus intelligens Alexander, quaſdam ſibi ad bonum regimen leges præſcripſit, ne ſe, ſuoſq; tranſuerſum ferri contingeret.

Aſſiduitas precum.

Primum omnium facem ſuperni luminis ab æterna illa ſapientia, vnde eſt omnis poteſtas, poteſtatiſq; rite exercendæ norma, neceſſariam ſibi eſſe exiſtimauit: Quam vt obtineret, ad preces aſſiduas adiecit animum, tantum illis fidens, quantum viribus diffidens propriis. Ergo ſi alias multus, nunc plurimus eſſe cæpit exorando Deo, ac votis fatigando aſſiduis.

Exactior cuſtodia Conſtitutionum ordinis.

Tum ad demerendam facilius cęleſtem opem, adhibuit Conſtitutionum ordinis cuſtodiam multo quam antea exactiorem: ratus in hoc gemino veluti cardine molem adminiſtrationis proſperè verſum iri, propitioque Deo impares tanto oneri vireş ſuas, fore pares, & oblatas aſperitates lenitate afflantis Spiritus Sancti facillimè complanandas. Quod quidem ex ſententia eſt conſecutus.

Imitatio Apoſtoli.

Deinde Pauli Tutelaris præcepta tanquam ſibi vni propoſita, obſeruanda ad vnguem putauit, præſertim vbi Præſules Eccleſiæ ad rectum regimen infor-

format. Itaq; poterat cum illo gloriari, ſeſe in vigiliis multis, in laboribus plurimis inſudaſſe, vbicunque diuini cultus, regularis diſciplina, commiſſarum animarum ſalus in diſcrimen vocaretur, aut vbi propagandæ virtutis ſpes aliqua offerretur.

Auſpicatus a domo Dei, vnde eſt prima regula ſanctitatis, in ea potiſſimum incubuit, quæ diuinum cultum ſtatuunt, vel iuuant, vel certè colluſtrant. Qui olim iunior perſonam, ac partes æditui ſuſtinēs exquiſita, atque laudabili munditie collucere ſacræ ædis parietes, altaria, vaſa, pauimenta ipſa, ſummopere curauit, incredibile eſt, quantum ſplendoris, & elegantiæ adiunxerit Sacerdos, & Præſes Sacerdotum. Templum S. Barnabæ abſoluit, auro multo adornauit, acceptis precariò a Patre aulæis pretioſiſſimis conueſtiuit, tabulis, ac imaginibus ad pietatem diſtinxit, ſupellectili holoſerica, argentea, aurea largè locupletauit; pecunias, & omne genus donaria Eccleſiæ collata in eiuſdem nitorem, neq; vnquam aliò, voluit impendi. Ferculum ex ebano operoſiſſimum, ſumptuoſiſſimumq; oſſibus, cinereq; Sanctorum oppletum, quod a B. Carolo, vt hic quoque ab auunculo Pio IV. Summo Pontifice, dono acceperat, eidem ædi S. Barnabæ dono dedit, collocauitq; magnificè ſuper ara maiori, quam idem Archiepiſcopus, ex Pario lapide, ingenti ſumptu erexerat: eratque tantæ venuſtatis, ac feſtiuitatis ſpectaculum loci, vt pius Archiepiſcopus aduenas, & ſupremæ notæ principes ad ſpectandam faciem ridentis templi, ad altarium, ornamentorumq; concinnitatem tanquam ad prodigium deduceret.

Verumtamen quoniam templa Chriſtianis ritibus, pia, ordinataque ſacrificiorum ſerie, & ſanctimonia ipſa

Ante omnia curat quæ ſunt cultu Diuini.

Abſoluit, ornat, & ditat Templum S. Barnabæ.

Sumptuoſum ferculũ reliquiarum à S. Carolo acceptum collocat in ara maiori.

Miniſtris Eccleſiarũ ſuarum fert leges.

ipſa Sacerdotum magis quam argento, auroque radiant, mirum eſt quantum hac in re noui Præſulis cura, ac vigilantia profuerit. Sacra facientibus, ſacra dantibus, pſallentium Choris, tribunalibus confeſſariorum, ſedibus concionatorum leges tulit, ea prudentia, vt omnes decente officii adminiſtratione regerentur, & ſacrificiorum celebratione quammaxime religioſa, grata quoque harmonia pſalmorum, concionibus, & ſi quod eſt aliud Chriſtianæ Religionis officium, diuinos ſenſus in adſtantium animos infunderent. Præfectos confeſſionibus ſeueritati benignitatem immiſcere docuit; vt peccantes ad emendationem benigni allicerent; ſeueri vt a lapſibus terrerent. Vnde & illud Mediolani in vulgus abierat, Cui a vitio penitus reſilire non eſt ſatis animo firmum, is ne Barnabitas adeat expiandus.

Cantum, & hymnodiam moderatur.

Prefationes aliquot ab Eccleſia minimè probatas, ſed ſola ſpecie pietatis inuectas e miſſali libro ſuſtulit. Breuiarium iuſſu Pii V. editum, reiecto anteriore, in vſum induxit. Muſicum, ac variatum crebris inflexionibus cantum, licet apud alias magni nominis Eccleſias vſitatum, adhibito peritorum conſilio vetuit induci, malens retineri quem maiores noſtri vſurparant; benè ſeruata clara, conſona, & moderata pronunciatione, quę pſallentibus ęquè ac audientibus pietatis ſenſum, non tędium afferret; vt olim in Eccleſia Alexandrina ſub B. Athanaſio Epiſcopo vſu receptum fuiſſe ſcribit S. Auguſtinus, & in Latina Iſidorus. Noluit autē Sacerdotes inſolitis precibus, aut officiis grauari, ne retardarentur a ſtudio audiendi confeſſiones. Eodem itidem modo alia prudenter ad hymnodię, & diuini cultus nitorem ordinauit.

S. Aug. lib. 10 conf. c. 33. Iſid. lib. 1. de Diuin. off. cap. 5.

Ad

Ad Ecclesiæ suæ decorem conducere iudicauit, iura illi iustè acquisita tueri. Idcirco titulum, ac prouentus S.Barnabæ ab Alexãdro Taegio,& Amico Grypto antea Præpositis concessos, & a Paulo III. nascenti Congregationi traditos, aduersus Attilium Gryptum Clericum Nouariẽsem per iniuriam infestum, Congregationi strenuè seruauit. Loci prærogatiuam publicis in supplicationibus ab Archiepiscopi Vicario nostris assignatam, aduersus Canonicos Regulares ingenti animo propugnauit, donec a Sixto V. dirimeretur lis, Patribus ab eiusmodi conuentu exemptis, in gratiam B.Caroli.

Iam gradum faciamus ad ea,quæ ciuilis sunt potius gnbernationis. Disciplinam regularem, ordinis Cænobitici propugnaculum,impensè fouit, collabentem prouidus reparauit. Veterem consuetudinem obeundi per vices infima domorum ministeria a neglectu vindicauit: in vsum reuexit antiquatum pene morem vna congrediendi alternas per hebdomadas ad pium colloquium, non ambitu eloquendi, sed studio sanctitatis, vel ad commissorum delictorum publicam accusationem. Nonnulla verò quæ Sacris Canonibus, & Congregationis priuilegiis parum consona videbantur, aut expungi, aut explicari curauit.

Disciplinam Regularem impensè fouet.

Regendi modum prętulit eum, qui animos magis amore, quam timore flecteret. Hic siquidem propius ad Spiritum Sanctum, & ad illius ductum accedit. Dicebatq; homines ingenuos, qui propriæ voluntati vim sponte inferendo, iugo se Christi subiecissent, mansuetudine potius, leniq; suasu, quam acerbitate imperiorum, ac duris increpationibus continendos in officio, & ad vitam sanctiorem

Amore magis quam timore suos regit.

rem instituendos: institutus ipse non iubere, sed rogare; non imperare, sed innuere; non increpare iurgiis, sed lenibus monitis corrigere. Redditus proinde subditis acceptissimus, & summa in veneratione habitus, cui dicto citius parebant singuli.

Delictis minimè tamen conniuet.

1. Tim. 5.

Ex lenitate autem magis quam authoritate ita malebat agere, vt obtegendis tamen delictis non cõniueret: clam delinquentes clam obiurgans, palã peccantes, palã arguens, secundũ illud Apostoli, *Peccantes coram omnibus argue, vt & cæteri timorem habeant*. Paterna etiam castigatione plectens, vbi opus esset; vlcus curaturus, non vt ægroti animum asperaret. Qui extraneorum fauore, aut Principum potentia fretus quicquam consequi præter, vel contra Ordinis instituta tentasset, is grauem quidem correptionem subibat, nihil præterea obtinens. Alexander enim ex iis erat, qui potentium neque precibus, neque inspectione flecteretur, vbi quæ regulari disciplinę aduersarentur relaxanda forent. Porro inter hæc lacessere ex illis aliquem, aut ad iracundiam acuere dicto procaci, vel iniurioso sapientissimè cauit, ne ægrotantem exulceraret potius quam sanaret, nunquam ipse ab illa animi serenitate deturbatus, quæ Rectores cohibet, ne mente perturbentur, neve iustitiæ fines prætergressi subditis iræ, aut desperationis fomitem subministrent.

Non flectitur Principum litteris commendatitijs.

Consultorũ suorum sententijs plurimum defert.

Animaduertens nihil in administratione rerum publicarum deterius esse, aut quod superbam mentem, & insanam cæcitatem apertius arguat, quam nimium sibi tribuere, & aliena consilia despicatui habere: Contra vero, docilem se præbere, & vbi opus est, prudentium vti consilio, sapientis esse

pro-

proprium, & ad res fæliciter peragendas summum præsidium; nihil paulo grauius aggressus est, quod non prius Consultorum suorum trutinę subiecerit, alienæ sententiæ plus deferens, quam suæ. Idq; non in iis tantum, quæ ex vsu Congregationis firmanda, aut infirmanda sunt communibus sociorum suffragiis, a quibus discessisse, piaculum; sed in iis etiã quæ liberi, vtpotè supremi, arbitratus essent. Exẽplis res pateat. Expetitus a B. Carolo vt Epistolas Pauli publicè in ædibus Archiepiscopalibus per dies festos explanaret, quamuis pro potestate liberum haberet, operam tamen spondere non est ausus, donec Discretorum (quos vocant) suorum consultationi supponeretur. Mediolani rogatus ab administratoribus S. Mariæ Egyptiacæ prouinciam inire inuisendi Monasterii ad annum; vt annneret, absque consiliariorum suorum consensu adduci nequiuit. Egit hoc autem pro sua humilitate, cum nulla teneretur lege, adnotat eius temporis commentator. Genuam vocatus vt de assumendo in congregationem insigni templo Sauliorum deliberaret, viæ se committere recusauit, non prius rogata discretorum sententia: quibus inconsultis ne breue quidem iter suscepisset. Complura & alia ex antiquioribus ordinis monumentis in hanc rem adduci possent, quibus perspicuum fieret, hunc virum modesti regiminis studiosum, ab omni pertinacia alienum, magis semper in sociorum vota propendisse quam sua: indeque faustos, fortunatosq; suæ administrationis exitus promeruisse. Ne quid autem præcipiti consultatione præposterum caderet, congrua temporum interualla consultoribus permittebat, ad implorandam diuini luminis opem, &

maturius indaganda rei propositę momenta, consectaneasq; rationes. Maioris tamen ponderis negocia, veluti quę perennitatem spectant, vel ad generalia comitia referebat, vel in priuato consilio prius discussa, in iisdem comitiis recoquenda seponebat.

Oculatus in nouitiorum delectu.

In Nouitiorum delectu valde oculatum se prębuit, & licet quammultos suaui agendi ratione, paternaq; benignitate attraheret, eos tamen familię dūtaxat aggregauit, quos pluribus antea experimentis seuerè probasset, arbitratus maiori frugi futuros paucos viros benè moratos, & ad pietatem pronos, quam sexcentos homunculos nullius vsus, atq; adeo perturbatę vitę; nunquam ab eo proposito abductus, vel sanguinis propensione, vel amicorum precibus, magnatumue authoritate, spreta quoq; spe omni rei amplificandę. E pluribus hoc vnum subiicio. Postulabat nescio quis Ordini adscribi, censum Collegio S. Barnabę collaturus non tenuem: At vbi Alexandro nunciatum est, illius propinquos genere nobilissimos inopia laborare, e vestigio cedi bonis omnibus imperauit. Pręsules, & Curę animarum prępositos a sęculi strepitu ad Cœnobii tranquillitatem aspirantes, proposita maiori gloria Dei, & gregis salute prudenter ad suas remisit Ecclesias. Non dispari charitate interdum repudiauit oblata commoda fundandi Collegii, destinato iam aliis ordinibus loco, ne alienis votis fallendis consentire videretur.

Illorum educationi dilugenter inuigilat.

Tyronū educationi rectissimos viros, ac doctrinæ spiritus scientissimos præfecit, quibus ætas, prudentia, ac Sanctimonia fidem, authoritatemq; apud nouos athletas conciliarent; quiq; paruulis lac pietatis sensim instillare nossent, & grandiores in arduos

ago-

agones deducere; illos aduersus mundi illecebras, aduersus carnis oblectamenta, mentis elationes, cæteraque vitiorum agmina, & ipsas aduersus dæmonum nequitias, armis militię Christianę ritè munientes. Plenam tamen filiorum institutionem actoribus, & tutoribus non transmisit parens; institutionem aureo libello tradito maxima ex parte complexus est ipse. Ipse elementa vitę spiritualis docere, progressus rationem exigere, inertes excitare, effrænes cohibere. Cumque natura lepidus esset, ac iucundus, quò magis illos in sui amorem, & ad virtutum exercitamenta pertraheret, ætati, ac ingenio iuuenili se se accõmodans, recreandi animi caussa illorum honestis, religiosisq; lusibus interdum adesse minimè recusabat. Poteratq; iure optimo cum Apostolo illis iactare: *Factus sum paruulus in medio vestrum, tanquam si nutrix foueat filios suos.* Thes. 2.

Ad nuncupanda Religionis vota non admisit quẽquam nisi virtutis probatissimæ, & omnino emeritæ militiæ, idoneum quoq; officiis Congregationis ritè obeundis. Recentes a professione veluti rerum agẽdarum ignaros a ferendis suffragiis per aliquot annos distulit, donec longiori experientia eruditi de negociorum rationibns diiudicare tutius valerent.

Recentes à professione differat dandis suffragijs.

Studiorum litteralium, quibus non pauca tum proprię, tum alienæ virtuti adminicula conquiruntur, nihilo remissior quam morum formandorum fuit curator; & qui olim studendi ordinem, ac methodum, horarumque partitionem Gymnasio colendo pręscripserat, nunc vt omnino seruentur imperat; optimosque sibi substituens præceptores, studiosis alumnis opportuna largè suppeditat, scholas frequens perlustrat, disputationibus, declamationibus

Cura Studiorum liberalium.

intereſt, ad laborem omnimodis acuit, deſides increpat, vrgetque omnes, vt litterario ludo educti ad aliorum poſtea inſtitutionem prodeant luculenter inſtructi.

Quæ vniuerſim præcepta ſanctitatis tradit adultis.

Adultos, ac ętate prouectos piis muniis perpetuò detineri, & ad faſtigium Religioſę perfectionis contendere oportere docebat: nec ſermonibus ſolum crebris, verum etiam exemplis ſuis; horam illam, quam cæteri remittendis animis a ſumpto cibo addicunt, agitandis ipſe negociis adminiſtrationis ſuæ inſumens. Iubebat autem, omnes quietos eſſe, vnanimes, non alta ſapientes; ſed humilibus conſentientes, idipſum ſapere, orationi, atque ſilentio inſtare, carnis curam non agere, a ſæculi faſtu recedere, & ab omni labe auaritiæ, ac opulentiæ cupiditate immunes degere.

Ægrotis, ac ſenibus magna charitate ſubuenit.

Exquiſitiſſima pariter ſedulitate vacabat ægrotorum curæ, ac ſolatio, illos quotidie inuiſens, ad placidam dolorum perpeſſionem, & ad omnem patientiæ fructum humaniter hortatus, inuigilanſque prompto miniſtrorum obſequio, plerumque miniſter ipſe, nunquam paſſus ad ægrotantis ſubſidium, medicorum, & medicamentorum opem, aut quicquam aliud deſiderari. Eadem Charitatis opera, ſenes, ac valetudinarios complexus, quibus prouidus Pater ſubminiſtrari voluit, pro domeſtica facultate, quæcunq; opus haberent.

Summa regiminis.

Denique vt omnem eius regiminis ſeriem paucis abſoluam, Summum Viro Dei conſilium, & ſcopus vltimus fuit, omnia per anguſtum callem diſciplinæ regularis ad Dei cultum, profectum Congregationis, & abſolutam cuiuſq; ſanctitatem collineare. Præibatque ipſe ſpectabilis Anteſignanus, in arcta

legum

legum cuſtodia peruigil Argus, in hymnodia Choragus, in functionibus Eccleſiaſticis Coryphæus, Vigiliarum, & laborum Princeps, Dux ad dura, & ardua, Adoleſcentium Pædagogus, ſenum, & ægrotorum ſolamen, errantium reductio, robur puſillorum, terror contumacium, omnium vigilantiſſimus Paſtor, & Parens amantiſſimus; qui propter ſummam in filios beneuolentiam, eorumque ſalutem, pectore conſtanti, & infracto ferret hilaris moleſtias omnes, quę inter regiminis curas oboriuntur, non rarę, neque leues.

Qualis in Exteros.

CAP. XII.

PRAETEREA, quæ ſubditis ſoluebat curæ paternæ tributa, non paruam laborum ſuorum frugẽ tribulibus impertiri ſatagebat, natus benè omnibus velle, omnibus benefacere, vt omnes ad ea, quæ recta ſũt, & quibus ęternam beatitudinem meremur, incitaret. Peculiari tamen hoc beneficio nobiliſſimas quaſdam familias, agnatorum præſertim, excoluit, monitus dicto Apoſtolico, *Operemur bonum ad omnes, maximè autem ad domeſticos fidei.* Ita contemptum mundi, horrorem peccati, reuerentiã, ac Religionem in Deum eorum mentibus opportuno tempore, quod ſtudioſè nanciſcebatur, gratiſq; colloquiis inſinuabat.

Perutilis cũctis tribulibus.

Gal. 6.

Parenti præcipuè, & eius domesticis.

Titulo naturæ, diuinique mandati, præcipuum fuit studium erga Dominicum Patrem, cui sicut vnicæ deliciæ Alexander filius, ita vicissim Alexandro Dominicus. Illi in negociosa Magistratuum prouincia Mediolani occupatissimo, quamcunque potuit opem subministrauit, in rebus dubiis consiliator, in agendis adiutor, in aduersis solamen, in doctrina pietatis magister; Vt credas natura filium euasisse officio parentem. In Vrbem Ticinum mox profugienti, non tam ad declinandam inimicorum inuidiam, quam vt filii charissimi iucunda consuetudine, monitisque saluberrimis frueretur, nec precibus ad Deum fusis, nec opera defuit vlla. Eius de familia, quam etiam saluberrimis ipse monitis benè formauerat, ad rationem vitæ perfectioris in Congregationem traxit Franciscum Staulum singularis innocentiæ iuuenem, & Dominicum Boerium diuini consilii hominem, qui strenuè munere Procuratoris Generalis suscepto totum Ordinem sustinuit.

Item familijs Vicecomitum, Cusanorū, Sfōdrator. e quibus extitere Alphonsus Vicecomes, Augustinus Cusanus Cardinales, & Nicolaus Sfondratus Pontifex Maximus.

Veniunt proximè non minus Religiosæ, quam pervetustæ familiæ Vicecomitum, Cusanorum, Sfōdratorum, quos & eorum liberos in Christiana pietate, omnique bene viuendi lege instituit. Vnde a Vicecomitibus prodiit magni meriti Alphonsus, albo Patrum Purpuratorum S. R. E. inscriptus Cardinalis, e Cusanis Augustinus non minoris meriti, & eiusdem pariter S. R. E. Cardinalis, e Sfondratis Nicolaus, Ecclesiæ Cremonensis Episcopus, ac postmodum vniuersalis Ecclesiæ Pontifex, assumpto Gregorii X I V. nomine. Inter quos conscribendus accedit Sanctissimus Carolus Borromæus, qui Alexandrum ab audiendis Confessionibus

sibi

ſibi adhibebat. Inſtituti noſtri breuitatem excederet longa ducēda ſeries virorum præclari nominis quos religione, & virtutibus promiſcuè imbuit Alexander, de Collegio Doctorum, de Magiſtratuum, de Senatorii ordinis. Si cenſere etiam vellemus, quam multæ, & eę ſpectatiſſimæ virtut is Matronæ ſub huius viri Magiſterio floruerint pietatis, ac ſanctimoniæ fama: Cū nemo pene fuerit, qui in eius diſciplinam non confugeret, ſiue priuatim domi, aut in Gynæceis Virginum Christo deſponſatę viuerent fęminę, ſiue Religioſorum agminibus adiuncti viri: eo quod nullus eſſet perfectioris vitæ gradus, quem non optimè calleret Alexander, nullus nodus, quem non ſolueret, aut obex, quem ſingulari ſua prudentia non auferret.

Cœnobijs Sanctimonialium nauat operam.

Experimenta ſuæ virtutis, atque operæ efficacis non minora intulit Cœnobiis ſanctimonialium, à B. Carolo ſæpe ac ſæpius huic prouinciæ adhibitus. Ticini rogatus vt puellarum pupillarum, mulierum quoque à turpi quæſtu ad Religioſæ Caſtitatis cultum traductarum regimen ſuſciperet, ſplendido cum ſtipendio; Ceſſit iiſdem fœminis ſtipendium miſereſcens pauperculariam conditionis, ſimul ne quæſtus gratia quidquam agere videretur, etſi Collegium ſuum egeſtate non mediocri premeretur. Sed & prouidit gratis Rectorem ex Patribus Ordinis quam probatiſſimum: ſcilicet loco omnis quæſtus habens meritum pietatis. Mediolani ad S. Marię Egyptiacę Viſitatoris munus exercens, ex eo Cœnobio priſcas amandauit corruptelas, inſtituens de integro, aut reſtituens quicquid religioſi nominis fœminas decet.

Extat Mediolani inſignis Virginum cætus Ange-

Angelicarũ S.Pauli regimini præest.

licarum pręnomine à Paulo III. decoratus, religione, ac familiarum claritate inter primarios eius vrbis; vbi geminæ Gregorii XIV. sorores, ac geminę Gregorii XIII. neptes mirę perfectionis coronam sunt adeptæ. Sanctimonialium ille Chorus eosdem parentes, eadem incunabula, idẽque Pauli patrocinium nobiscum sortitus, a nostris tanquam germanis fratribus, sub Præpositi Generalis arbitrio, Sacramenta, disciplinamque se percipere lætatur. Quod munus solertissimè exequens Alexander effecit, vt quod a primordiis eo in Cęnobio vigebat robur virtutum, constantissimè etiam nostro ęuo perseueret; vtque illud sanctitatis nomen, quod iam tum apud Carolum Hierarcham suum sibi fecerat ille Angelicarum conuentus, florente ea ipsa viuendi norma etiamnum apud posteros integrum persistat.

Episcopatum Aleriensem recusat.

CAP. XIII.

GRANDI passu per omnes virtutum gradus ad perfectionis Christianæ pergebat apicẽ Venerabilis Dei Seruus Alexander, eiusq; nomen vltra Mediolanensium fines Italia tota vagabatur honorifice; Nec potuit fama non attingere Romanæ arcis mœnia, & ipsa Curiæ penetralia, quo

tempore

tempore clauum Sanctæ, & Apostolicæ Ecclesiæ tenebat Pius V. cui prius Michaelis Ghislerii nomen, inter prisca monumenta Congregationis nostræ gloriosè insertum. Is etenim ab exordio surgentis familiæ Clericorum S. Pauli exercitamenta religionis prælibans, sese illi præstiterat amicissimum, assidebatq; Mediolani frequens auditor, & adstipulator congressibus Patrum, vbi de vitiis fugandis, deque capessendis virtutibus, cuilibet quasi per symbolum disserere mos erat, non ad fastum, aut disceptationem, sed ex sinceritate mentis, & ad operis actum. Quare imperii Christiani fasces consecutus, haud immemor saluberrimi vsus collationum, eandem Congregationem amanter complecti, & studiosè fouere non desiit.

Fr. Michael Ghislerius, qui & Pius V. Sacris Collationibus nostrorum interest

Pontifici vt ea perpetuò fuit mens, religionem Christianam inter Catholicos sanam, atque incorruptam seruare, ita & eandem longè, ac latè inter barbaras nationes propagare. Illud quidem in bono delectu Episcoporum statuerat, hoc autem in ope virorum doctrina, religionis studio, animi fortitudine insignium, qui vexilla nominis Christiani in ipsas efferatas regiones inferre haud metuerent. Itaque meditatus tam egregiam, & validam cohortem e castris Religiosorum componere, atque expedire, nonnullos etiam de paruo manipulo Clericorum Regularium S. Pauli in hanc rem excerpi mandat Alexandro Præposito, quem iamdudum in paterna domo adolescentulum, & in ædibus S. Barnabę Sacerdotem de facie nouerat.

Excerpi aliquos de Cōgregatione mandat Alexandro Præposito missionis euangelicæ gratia.

Expeditionem paranti Pontifici, nullo mortalium suggerente, sed Deo duntaxat afflante consilium hęsit, Alexandrum ipsum Aleriensi Ecclesiæ dudū

Alexandrū ipsum Ecclesiæ Aleriensi præficere vltro designat.

 pastore

paſtore viduatæ præficere. Appoſitè quidem; quemadmodum enim non ex omni lapide muta Deorum ſimulachra, ita non ex omni ſtipite Epiſcopi Dei viuentis viuæ imagines. Neq; erat eiuſmodi prouincia cuiuſuis fidei, & curæ committenda, ea præſertim tempeſtate, & procella malorum. Neq; ad excolendam illam Corſicæ partem ſentibus vitiorum ſyluefcentem quælibet manus erat, aut ſatis edocta, aut ſatis idonea. Exquirebatur, qui poſſet vitę innocentia id omne, quod iniquum eſt, proſcribere, pietatem exemplo inſpirare, Eccleſiaſtici ordinis diſciplinam a maioribus traditam ſtrenuè ſuſtineret; qui ſarculo verbi Dei ſpinas errorum extirparet, fidem, doctrinamve Chriſtianam eruditione ſua proſeminaret, ſapientia reluctantes argueret, rebelles comprimeret authoritate, Eccleſiæ iura defenderet, vel ſi ferrum ceruicibus immineret; qui denique omnia ſuauiter, ac fortiter pro temporum, ac perſonarum diſcrimine potis eſſet prudenter exequi. Fuit in Summo Pontifice eximiæ laudis conſumatio, quod probum, eruditum, ſapientem, cœteriſque ornamentis fulgentem Alexandrum Epiſcopum Aleriæ diuino flamine inductus dederit: In quem illa quoque humanis moribus non incongrua prærogatiua concurreret, quod nobili Patritio Genuenſi Genuenſis Eccleſia crederetur.

Status Vrbis Aleriæ.

Eſt enim Aleria Vrbs Corſicæ ad latus interius Mediterranei, olim a Sylla Dictatore deducta Colonia, hodie Reip. Genuenſi parens, ſitu amæna, ambitu patens, titulo Epiſcopali, locorum numero, & Diœceſis amplitudine reliquos Inſulæ Epiſcopatus antecellens. Noſtro tamen æuo tantis bellorum calamitatibus deformata, vix vt appareant veſtigia ruina-

ruinarum,nihilque ſit reſidui,præter excubiarum arcem , & rudera ædis Cathedralis antehac Diuo Marcello ſacræ.

Epiſcopatū renuit Alexander.

Hoc Pōtificis cōſiliū denunciat Carolo Archiepiſc. Mediolanēſi Card. Alexandrinus,mandatq; inſtitui ab eo quęſtionem vitæ,ac morum Alexandri. Obſtupuit Alexander, contremuitq; ad inopinatum nuncium, totaque ſecum ſocietas Patrum deplorantium rem inſolitam, & vt ii putabant, Congregationi pernicioſam. Dolebat ille de latebris, deque tutiſſimo portu Cænobii abduci, diuelli e genitricis gratiſſimo ſinu, & ex ipſis abreptum vberibus in moleſtiſſimas huius pelagi vndas reiectari: torquebaturque non leuiter, exemplo ſuo viam pandi inhiantibus Epiſcopales honores; de male etiam cuſtodito grege rationes aliquando redditurus. Quocirca coram Antiſtite abiectus in genua, ſe tanto muneri minus idoneum cauſatur, rogatq; vt ſi fieri liceat, ab eo dimiſſus fiat, ductus maximè eorum exemplo, qui omnibus licet numeris optimi Pręſulis abſoluti, infulis tamen obduci capita renuerunt.

Dolent Patres tanto viro deſtitui.

Cæteros Patrum, ſalua obedientia Pontificis, alienos ab ea promotione reperit Archiepiſcopus, dolentes tali, ac tanto viro deſtitui, & ſociis aditum ambitionis aperiri. Nihil enim antiquius fuit primis Congregationis authoribus, quam vt in humili, quod erant profeſſi, vitæ genere ſeſe continerent, Deoque vti primo vocati ſunt, deſeruirent, ab honorum, ac dignitatum ambitu procul abdicati. Verum Summis Pontificibus diuerſa ſentientibus, & ex Dei gloria, atque Eccleſiæ vtilitate aliter decernentibus, atque adeo iuſſa interponentibus, non acquieſcere nefas eſt. Et quemadmodum

dum affectare periculosum, ita diuinæ voluntatis Interpreti Christi Vicario obsistere, specie licet humilitatis, nullatenus tutum. Igitur suppliciter rogant Patres Archiepiscopum, proponat Summo Pontifici, quæ negocium dissuadere viderentur rationes. Quod officii genus eo propensius ille est exequutus, quod sibi, Ecclesiæque suæ subduci fidissimum adiutorem non posset non vehementer dolere. Missisque litteris ad Nicolaum Ormanetum virum diligentissimum, suum in curia Romana procuratorem, vt hęc omnia ad Pontificem referat, mandat. Litteras latinè redditas in rei testimonium libet hoc loco subiicere.

Confugiunt ad S. Carolum, qui diligenter omnia ad Ormanetum scribit.

Exemplum Epistolæ B. Caroli Borromæi De Alexandro Saulio ad Ormanetum. Romam.

„ QVOD Sanctissimus D. N. de Aleriensi
„ Ecclesia in Corsica Præposito S. Barna-
„ bæ demandanda statuit, id ego ei signi-
„ ficaui: sed is pro sua modestia de se
„ humiliter sentiens, huic se muneri minimè aptum
„ esse respondit: Quod ego, qui egregias viri dotes
„ perspectas habeo, non ei ratum habui. Itaque
„ de illius vita, & conditionibus ex more quæstio-
„ nem institui, & alia, quę Illustrissimus Cardinalis
„ Alexandrinus Summi Pontificis iussu mihi hac
„ de re præscribit, exequi non desinam, conscrip-
„ tamque quęstionem, atque eam quam de illius
„ Ecclesię statu habere potero notitiam, quam pri-

mum

„ mum ad te transmittendam curabo. Interea ve-
„ ro facere non possum, quin Sanctissimo D. N.
„ significandum, & perpendendum proponam, quã
„ ægre ferant se tanto viro òrbari seniores huius
„ Congregationis Patres, quibuscum idipsum com-
„ municaui. Hinc enim, aiunt, graue detrimentũ
„ imminere ordini, qui a prudenti eius administra-
„ tione totus nunc pendet, atque ipsius doctrina
„ plurimum iuuatur, in qua certè parem illi in ipso
„ ordine non habent, neque alium moderando tam
„ idoneum. Siquidem horum alii senectute fracti
„ ad sustinendum regiminis pondus impares sunt,
„ alios vero acerba adhuc ætas præfecturæ incapa-
„ ces reddit. Verentur præterea, ne si ex ipsis ad
„ Episcopalem dignitatem assumantur, temeretur
„ illa spiritus humilitas, & voluntaria submissio, in
„ qua fundamenta prima posuit Congregatio, &
„ hactenus aucta se se continuit. Itaque a me eni-
„ xè contenderunt, vti curam hanc animos omniũ
„ pariter solicitantem ad Sanctissimum D. N. per-
„ ferrem. Ego vero fore prospicio, quam grauem
„ etiam iacturam faciet vniuersa hæc Ciuitas Me-
„ diolanensis, cui Alexander ipse multis nomini-
„ bus, variisque modis est vtilissimus, in sacris do-
„ ctrinis, in concionibus, in confessionibus, & aliis
„ priuatis pietatis officiis, atque etiam prudenti cõ-
„ silio, quo ego fere ad omnia vti consueui. Quod
„ si hisce rebus auditis Sanctissimus D.N. eius ope-
„ ram in hac noua Pręsulis designatione ad gloriã
„ Dei vtiliorem fore iudicauerit, is Apostolicę obe-
„ dientię filium sese profitetur ac quamquam sin-
„ gulari beneficio a Summo Pontifice se affectum,
„ existimabit si suo in Cętu, in quo per annos vn-

deuiginti.

„ deviginti placidè vixit, perdurare liceat, tamen
„ vt pareat, ad eam tollendam crucem, quam San-
„ ctissimus Pontifex iniunxerit, præsto est. Neque
„ enim velim, vt per me illa prohibeantur bona,
„ quę Corsicæ obventura inde sint: quam quidem
„ Insulam ex Aleriensi interpontificio summoperè
„ indigere arbitror tanto Antistite. Vale Mediola-
„ ni 3. Id. Ian. 1570.

Scribitur propterea ad Cardinales beneuolos & Congregationis pratonos.

Hæc dum agitantur hincinde, sacris precibus continenter est vacatum, vt quid in tanto negocio ad gloriam suam opportunius sit, edoceat Spiritus Dei. Scriptum etiam ad beneuolos, & Patronos Congregationis, præ cœteris ad Cardinales Alciatum, & Serbellonium Mediolanenses, vt quacunque possent via, & pacto Pontificem a proposito auocarent. Operam in tanto conamine desiderari suam non est passus Alexander ipse: Pontificem datis manu sua litteris pro dimissione suppliciter interpellat, oblatas infulas ad illius Sanctissimos pedes qua decet reuerentia, reponit: non defore fortiores Atlantes demonstrat qui cęlestem eam molem sustineant intrepidi; nam sibi quantumvis parato Sanctæ Sedis Apostolicę gratia collum dare ferro, non satis subesse virium, & animi ad tantum pondus, Angelicis humeris formidandum. Obsecrat itaque viuere sibi liceat, & emori in eo nidulo, in quo ipsum manus diuina pro singulari benignitate primum collocauerat, extra quem propter imbecillitatem suam, vix vllam animę speraret salutem.

Sed frustra.

Abeunt cum hoc tamen irrita studia, conatusque omnes. Quisquis propositum Pontificis vellere nititur, figit altiùs. Litterę enim antequam redderentur

rentur, acta, & per Vrbem vniuersam euulgata res erat, nec retractare integrum. Pontifex siquidem quæstione ab Archiepiscopo Mediolanensi minimè expectata, in sacro Cardinalium Senatu de insperato Alexandrum ab se honorifico elogio propositum, Aleriensis Ecclesię Episcopum pronunciauit: fuitq; eodem momento a cęteris electio comprobata. Sed lucem, fidemque dictis augeat Cardinalis Serbellonii Epistola, & si longiuscula.

Responsum Cardinalis Serbellonij.

„ REVERENDI Patres. Paucis ab hinc
„ diebus visum est Sanctissimo D. N. Pa-
„ trem Alexandrum Saulium Congrega-
„ tionis vestræ Præpositum, Ecclesiæ Ale-
„ riensis Episcopum designare. Cumque propter
„ clarissimam viri doctrinam, & probitatem mini-
„ mè opus esse videretur solemni, & assueta inqui-
„ sitionum ratione, ipsemet benignissimus Pontifex,
„ quod eo vsque cælauerat, de repente amplissimo
„ Cardinalium Collegio exposuit consilium; com-
„ muni consensu, & alacritate comprobatum, pari
„ quoque celeritate eodem conuentu absolutum.
„ Quare, isthinc ad nos datæ litteræ, quibus ve-
„ strum omnium dolorem, iacturam ordinis, & ex
„ ea nouitate offendiculum posteris perferitis, se-
„ rius ad nos delatæ retractationi locum non inue-
„ nere. Ego vero licet hanc promotionem san-
„ ctissimam esse perspicerem, consentaneam vene-
„ randi quoque Patris merito, necnon necessitati

„ ouilis cui præficitur paſtor opportunam, & idcir-
„ co conſcientia rectè facti prohiberer quicquam
„ cogitare, nedum agere, quod electioni Sanctiſſi-
„ mæ repugnaret: Nihilominus pro ea officiorum
„ parte, qua moribus veſtris obſequi, quoad poſſim,
„ exopto; ac prætereà vt Pontifici veſtram animi
„ moderationem facerẽ mage perſpectam, qua cœ-
„ leſtibus, atque æternis bonis toto mentis conatu
„ intenti terrenos honores, fluxaſque dignitates,
„ quæ apud mortales tanti ſunt, & ſummis in vo-
„ tis, repudiantes proteritis, cum ipſo ea de re ad
„ mentem veſtram egi. Ab eo autem illud ipſum,
„ quod mihi pollicebar, reſponſum tuli. De Ale-
„ xandro deque egregiis illius virtutibus ſatis ſibi
„ cumulatè conſtare, ſeque adhibita ea animaduer-
„ ſione, quę in rebus eiuſmodi ſolet adhiberi, ſta-
„ tuiſſe, ipſius curæ gregem illum committere, cui
„ tam vigili, diligentique Paſtore potiſſimum opus
„ eſſet. Atque in hac electione ſe magis in dies,
„ ac magis conquieſcere. Idipſum Alexandro, &
„ vobis ſentiendum eſſe, ac poſthabitis priuatis
„ quibuſque rationibus nihil aliud cogitandum,
„ quàm vt Pontificis arbitria venerantes rata ha-
„ beatis: quandoquidem non deſint omninò inter
„ vos, qui Congregationis regimen ſuſcipiant, &
„ qui verbum Dei Mediolani diſſeminare, & vi-
„ neam Domini colere pergant, in qua cum Ale-
„ xander ſatis deſudauerit, ęquum eſt, vt illa iam
„ exculta; & ad multam frugem perducta, ad ex-
„ colendam alteram eius opera multo magis indi-
„ gentem dirigatur (Hoc preterea ſubdidit) quod
„ ſi Patribus videtur hoc exemplo offendi morta-
„ lium animos admirantium inter humiles huiuſce

Ordinis

„ Ordinis Clericos ad eas dignitates aditum aperiri, persuadentque sibi fortasse aliqui, inter honores, ac thiaras Episcopales Christianam humilitatem prædicari, commendarivè non posse: Exaduerso videri sibi fore id honesto, iustoque exemplo, quod ad honores, ac dignitates non immeriti assumantur, sed ii qui vitæ integritate, & morum probitate, se dignos præferrent: & excitatum iri alios ad præclaras actiones, quando virtutes his præmiis honestari conspicientur; quæ licet gradu, ac dignitate sint sublimia, nil tamen obstat, quin in iis humilitas sancta eluceat.
„ Quare cum nutu diuino Admodum Reu. P. Alexander per Christi Vicarium in hoc tam sanctum ministerium sit euocatus, in animum inducat, minimè licere, vt ab eo dissentiat. Hilaris ac lubens ceruicem submittat iugo, quod etsi graue esse videatur, leue tamen, & suaue est iis, qui illud qua par est Charitate, ac strenuitate, vt bonos pastores decet, sustinere non renuunt. Vobis autem non mediocri solatio sit, quod morum vestrorum sanctitas, piique labores toto iam orbe pervulgati obviæ mercedis fructus percipiunt ab æquissima illius manu, in qua vestras omnes rationes, & vota decet deposita quiescere. Vos ergo priuatis publica præferentes commoda venerando Patri iubete, bono esse animo, vt mente erecta delatam sibi prouinciam amplectatur, (quod eum iam fecisse arbitror) & Sanctissimi D. N. voluntati componat suam. Ab ea enim vel minimum defecisse, nefas est, præsertim vbi de diuinæ Maiestatis gloria, seu de Religione res est. Idipsum vobis persuasum volo, quibus

„ & me commendatum, & inuicem quicquid in me „ eſt, veſtris commodis dicatum ſciatis. Valete. „ Datum Romæ 6. Kal. Martii 1570.

Cedunt reſponſis Patres, Alexāder non penitus.

Hæc ipſa ad Patres Cardinalis Serbellonius: quæ quidem illi cœleſti afflatui omninò tribuentes Sanctiſſimo Chriſti Vicario parendum ſtatuere. At non totus adhuc in eum ſenſum ibat Alex. melius ſperans, & gratius reſponſum ab Alciato.

Epiſcopatum Alerienſem inuitus ſubit.

CAP. VLTIMVM

Comitatur S. Carolum ad Villam Carinianam

FORTE eo ipſo tempore B. Carolus ad Cœnobium Carthuſienſe in Villa Cariniana diuerterat, vbi ſe parũper ea ſolicitudine leuaret, quam ob intentatam ſibi glãde ferrea mortem, conceperat animo, atque vt e curis publicis aliquantisper abductus, ſolus cum ſolo Deo ageret: Non tamen ab indiuiduo comite Alexandro ſeiunctus; cuius conſilio colligeret, quid inter tot aduerſa rectius, & ſecundum Deum facto opus eſſet. Eo loco reſponſis Ormaneti certior factus de conſtanti, & immota Pii Pontificis voluntate, Alexandrum nonnihil adhuc de expectato Alciati reſponſo blandientem ſibi, ab eo ſenſu dehortatur, ſuadetque iam tertium monitus vt obtemperet, niſi malit pertinaciæ notam

ſubire

ſubire: Vrgens prӕterea, vt iniuſſus prӕceptum Pontificium, quod proximè immineret prӕuertat. Obmutuit ad hӕc Alexander, & in genua procumbens, ſolum deoſculatus in ſubmiſſionis argumentum, manus dedit, Hӕc fatus. Faxit Deus, vt mihi ex eius arbitrio fiant omnia. En ad omnia expeditum, vel ad internecionem, pro diuinӕ Maieſtatis curanda gloria, & obſequendo dictis maiorum. Vile, & inane inſtrumentum ſim; ſi eo quippiam illuſtre author bonorum omnium effecerit, actoris fuerit laus omnis. Hactenus ille, & quieuit. Revera de Alexandro vſurpare licet, quod olim glorioſus Martyr Cyprianus de Sancto Cornelio Romano Pontifice ſcripſerat, epiſt. 72. ad Antonian. videlicet. „ Non vt quidam, ipſe vim fecit, vt Epiſcopus „ fieret; ſed ipſe vim paſſus eſt, vt coactus Epiſco„ patum exciperet.

Prӕceptum Pontificis Alexandro denunciatur

Obtempe-rat expeditè

Cypr. ep 72. ad Antonian.

Intereà loci non dubitauit quiſpiam ſuggerere Pōtifici, vti annuam penſionem de fructibus Alerienſis Epiſcopatus exciperet. At ille liberalitatem, prudentemque Oeconomiam Alexandri perſpectiſſimā habens repulit conſilium, auſum damnauit; Scimus, inquiens, Epiſcopatum viro probo, ac merito collatū eſſe, qui illum ad normam iuſtitiӕ, atque ad ouilis ſui commoda adminiſtrabit. Quam Pontificis opinionem haud inanem extitiſſe euentu conſtitit.

Pontifex cō ſilium de imponenda pē ſione reijcit.

Alexander igitur Patrem, ac Matrem relicturus, vt deſponſandӕ Eccleſiӕ adhӕreat, coram pleno cōuentu Patrum faſces Prӕfecturӕ deponens ſeſe Congregationis regimine abdicat: remotiſque rebus, & arbitris quibuſcunque ſeorſum receptus per dies aliquot tota mente ad auguſtum Epiſcopi nomen, ad ſponſalia, ad initiationem, & ſacras cœremonias

Abdicat ſe Alexander regimine Cōgregationis.

Parat ſe ad initiationē Epiſcopalē.

monias ſe comparat. Quanta ſuimet abiectione, qua vi Orationum, quibus cæli colluſtrationibus, atque deliciis, quave fruge, illi ſoli patuit, qui omnia in omnibus operatur, & diſcernit. In eo etenim toti abiere dies, totę abiere noctes, quo copioſiores inundationes diuinorum beneficiorum pro cuſtodia gregis, in longa tempora hauriret.

Sacratur Epiſcopus in Cathedr. Mediol. à S. Carolo ann.1570.

Anno itaq; humanæ reparationis 1570. iv. Id. Martii, die Sacra Diuo Gregorio Pontificum Sanctiſſimo, & illorum, qui de Cœnobio ad Epiſcopalia traducuntur, exemplari præclariſſimo, ſolemni ritu, & præuio Archiepiſcopi ſermone ad Populum, in Baſilica Mediolanenſi inungitur, & inauguratur Epiſcopus Aleriæ Ven. Seruus Dei Alexander Saulius, Miniſterio S. Caroli per ſummum Pontificem ad hoc lecti, aſſidentibus Hyppolito Rubeo Papienſi Epiſcopo, poſtea S. R. E. Cardinali, qui ob excelſa merita ſacrandi Prǫſulis non inuitatus vltrò acceſſerat, & Hieronymo Ragazzonio Epiſcopo Bergomenſi.

Mutua amborum Præſulum officia

4. Reg. 2.

Parum fuit gratiſſimo Archiepiſcopo capiti, humeriſque Alexandri manu ſua impoſuiſſe Pontificalia indumenta; de ſuo ære donauit: & quaſi Elias alter Eliſeum pallio operuit ſuo: Vt de noſtris affirmare liceat, quod de iis filii Prophetarum, Requieuit ſpiritus Eliæ ſuper Eliſeum. Percelebris tunc profecto fuit, in tam magnifico theatro pompa propinquorum, ac nobilium, immenſuſque populi accurſus admirantis coruſcantem cum ephodo, & mitra, quem nuper adoleſcentem conſpexerant grãdi cruce per compita onuſtum. Nemo fuit qui ad illa mutuæ Charitatis pignora, alternaque filii ad Patrem, & Patris ad filium obſequia non ambos

Antiſtites

Antiſtites beatos deprædicaret; quod qui antea vno Sacramenti genere fructum diuinæ gratiæ alteri impenderat, eidem nunc altero rependatur.

Porrò omnibus ritè peractis Alexander Epiſcopus deſiderio Pii V. morem gerens quam citiſſimè ſuam profectionem adornat in Corſicam, vt ſi fieri poſsit ſub proximum Paſcha Alerienſi Diœceſi extremis malis laboranti opportunam allaturus opem ſe ſiſtat. *Adornat profectionem in Corſicam.*

FINIS LIBRI PRIMI.

DE VITA,

DE VITA ET GESTIS VENERABILIS SERVI DEI ALEXANDRI SAVLII IN EPISCOPATV.

LIBER SECVNDVS.

Profectio Alexandri in Corsicam, & eius Comitatus.

CAP. I.

CAELESTIVM Charismatum dote largissima diues Alexander, zelotypo iam similis, ad eam quam dato annulo sibi desponderat Ecclesiam expeditus carpit iter, & suis, siue patres, siue filios appelles, vale dicto, gratiisque de more actis secedit, grauissimè dolens eam sortem, quæ se Ægrè deserit Cænobium.

de terreſtri Paradiſo cum primo hominum parente,
„ depelleret: O vtinam,aiebat ille, mutabili ſaltem
„ conditione. Adamo ad arua mouenda ligo tradi-
„ tur, mihi Pedum ad regenda pecora:Sed ego quã
„ lubens Pedum ligone permutarem? Iiſdem pietatis officiis ad ciues, ſpeciatim erga illos quos Deo genuerat, exhibitis Mediolano diſceſſit.

Adduntur tres comites ex Ordine.

In longinqua, & in magnas curas abeunti Religioſa Patrum beneuolentia, tres pari pietate, ac doctrina præditos Sacerdotes de ſua Cõgregatione, innuente quoque Pontifice, adiunxit, Vincentium Curtium, Thomam Gambaudum, & Franciſcum Staulum; quorum aſpectu leniretur receſſus a Cœnobio,conuictu aleretur Religioſæ vitæ conſuetudo, & ſocietate labores diuiderentur. Quare par ei cum illis menſa, quadra non diſpar, vna ſomni menſura, & æqua negociorum partitio. Cum Epiſcopo a vigiliis antelucanis ad multam noctẽ inſtabant rebus gerendis; a Dei verbo, a Cathecheſi puerorum, ab excipiendis confeſſionibus, ab infirmorum ſolatio, a morientium lateribus, aliiſq; Chriſtianæ pietatis obſequiis etiam ſibi menſa interdicta, nunquam diſcedentes; ſuccedentibus pòſt aliis, atque aliis ex eadem Congregatione, vt Ambroſio Rotulo, Barnaba Cornazano, Iacobo de Bruzatoribus, eò quod primi ob Cæli grauitatem, & labores nunquam intermiſſos in varias ægritudines collaberentur, & medicorum conſilio ad patrios lares remeare compellerentur.

Subiiciũtur Alexandri iuriſdictioni.

Verum ne Religioſo vallo emiſſis libera fieret quælibet viuendi licentia, peculiari cuſtodia Epiſcopi in officiis vitæ Religioſæ continendos cenſuere Patres iubentes coram, & datis litteris, correctio-

rectioni, atque iurisdictioni Episcopi subiacere:

Præterea quò tutior inter eos vigeret consuetudo vitę regularis, harum legum propugnaculo munitos esse voluere.

Leges illis præscriptæ.

„ Omnes, & singuli Reuerendissimi D. Episcopi,
„ post eum Ambrosii Magisterio, auctoritati, & im-
„ periis subiaceant.

„ Vbi pendere Episcopi mentem præsenserint, in
„ iis citra omnem repulsam impendant se se, nihil
„ in oppositum deducentes.

„ Statis horis orationi mentali vacent; diuiniq;
„ officii opus Canonicum peragant.

„ Nequis apud extraneos peccata confiteatur,
„ nisi Episcopo permittente, & modum præscribē-
„ te. Sero aqua benedicta aspersi citissimè in cubi-
„ cula se recipiant, neque cum domesticis, neque
„ inter seipsos sermonem protrahentes.

„ Sit vnicuique suus lectulus soli, de more Con-
„ gregationis.

„ Fęminas inscio Episcopo domi ne conueniant,
„ etiam administrandæ pænitentiæ gratia.

„ Extra communem mensam cibum ne sumant,
„ & eo minus apud exteros conuiuentur, nisi præ-
„ sente, & inuitante Episcopo. Quo inconsulto ne
„ vlla munuscula accipiant.

„ Nihil pecuniarum contingant, possideantvè,
„ seu modicum, seu plurimum; alioquin mulctā
„ se sciant dignos. Pro necessitate cuilibet proui-
„ deat Episcopus. Caueant ne in vestimentis, aut
„ omni corporis habitu quippiam noui, aut a Con-
„ gregationis vsu peregrinum inducant.

„ Licet autem ad omnem rem domesticam ge-
„ rendam eorum opera vti possit Episcopus, ne ta-

„ men nomen, titulumvè Magiſtri Palatini aſſu- „ mant. Abſtineant a ſuffragiis pro beneficiorum, „ aut ordinum collatione.

„ Negociis expediti in ſtudium litterarum in- „ cumbant, otio nullatenus indulgentes.

„ Prȩter vllam exceptionem omnibus ſe præſtẽt „ gratos, ac benignos, deuitantes omnem deordi- „ nationẽ, & vſum ſingularem cuiuſuis perſonæ.

„ Placeat Reuerendiſſimo Epiſcopo ſingulis mẽ- „ ſibus Præpoſitum Generalem certiorem facere „ de vita Patrum, & ſibi ſciat hoc onus ex conſciẽ- „ tia imminere. Hactenus illi. Quo legum prȩſi- dio cincta Regularis vitȩ diſciplina integra, & ve- geta apud illos perſeuerauit.

Ticinum appellit.

Mediolano Ticinum petiit, vbi tanquam in no- biliſſimo theatro etiamnum perſonabat nomen, & fama rerum geſtarum Alexandri. Dictu haud facile eſt, quibus honoris, beneuolentiæ, ac reuerentiæ ſi- gnificationibus veterem ciuem illi amplexi sũt ad- uentantem, proſecuti tranſeuntem; inuidentes aliis talem Paſtorem, ſed minimè proſpicientes, ſe ali- quando redeunti ciuitatem, & ſepulchrum donatu- ros. Relatu multo difficiliores ſunt ſingultus Do- minici Patris, ſub annorum æquè ac malorum gra- uitate fatiſcentis, & lacrymantis in eo rerum di- ſcrimine abdicari a ſe filium, vnicum ſenectæ ſola- tium, & animȩ pluſquam dimidium ſuæ. Quid hic pius Alexander? labantem animum Patris corro- borare, lenire lacrymas, cum cohibere non valeat; docere toleranda æquanimiter cuncta Dei arbitria, denique quacunque poteſt ope, prece, eloquio ſub- leuare, nec non Diuinȩ clementiæ, & Religioſorum pietatĩ commendare. Vale dicens a Parente bene-

Recedit à Patre ęgrotante.

dici

dici ſibi poſtulat Epiſcopus , at ſibi magis a filio Epiſcopo Parens : Ita grato certamine dum alteri alter benè precatur , filius Patri Epiſcopalem dexteram protendens, Filio ille paternam, benedicit; & ex eo temporis momento ſe non vltrà viſuri diuelluntur.

Viam feſtinus ingreditur Genuam iturus,vnde & promptior nauigatio in Corſicam , & ibidem multa ſuper regimine ſibi commiſsi Epiſcopatus cum Magiſtratibus illius Reipublicæ collaturus. A Duce , à Senatu , & ab vniuerſis Ciuitatis optimatibus honorificè admodum , & amanter exceptus magnam apud illos de ſe , ſuaque adminiſtratione ſpem concitauit , vt proinde Pio V. Pontifici de conceſſo Corſis tam inſigni Paſtore publicis litteris gratias agerent. Genuæ aliquantiſper immoratus propter æſtuantes turbines maris haud inutiles traxit moras. Vt erat ſpiritu feruens , Monaſterium in quo duas Sorores habebat , prædicatione, monitis, hortationibus in ſanctioris vitæ formam traduxit. Tum reddito mitiori pelago ſe committit.

Genuã pergit, quid ibi egerit.

Vix ſoluerat , cum velocior inſequitur ſcapha , qui extrema Patris , & Medicorum iudicio ademptam ſpem vitæ nunciet. Hæſit ad hoc filius dubius quid inter pugnantia animi vota eligat , quid prius ineat. Soluenda genitori morienti extrema putat: Præbenda quoque celeriter ſponſæ , pignoribuſque ſuis paſcua , ne inedia conficiantur. Animo tunc parumper collecto , & erecta in Deum mente , „ In nomine Domini , inquit , pergite , nihilo „ opus eſt alio , Arbitratus, aut fortè cælo edoctus, e viuis exceſſiſſe parentem. Non ignorabat eum , qui tot annorum curriculo didicerat benè , ſanctèq;

Nauigãs extrema parentis intelligit.

viuere

viuere; ſcire ipſam quoque metam benè, ſanctèq; tangere. Animam agenti adeſſe plurimorum ſubſidia minimè dubitabat; periclitanti verò ſponſæ qui opituletur, ſciebat adeſſe neminem. Quare amorem amore expugnante, remiſſo nuntio, reliquum viæ proſequitur, genitori iuſta tempeſtiuius ſoluturus. Ibat nauigio celer, alas addentes filiorum deſiderio. Et exeunte Aprili de Turcarum manibus In Corſicā peruenit. elapſus, fauſtè, fœliciterque in Corſicam delatus eſt.

Diœceſis Alerienſis facies, & quomodo illam curare cæperit Alexander.

C A P. I I.

DIVINA prouidentia factū eſt, vt non inermis, aut tyro ad edomanda monſtra Corſicam ſæuius feris infeſtantia Seruus Dei proceſſerit, vtque ad imbuendam Chriſtianis moribus, & doctrinis agreſtem, ac ſylueſcentem plebem rudis ipſe, atque imperitus non acceſſerit. Succubuiſſet planè, ni ex Congregationis ſuæ armamentario arma detuliſſet, & vetuſta exercitatione victoriam in eiuſmodi conflictu ſibi parere nouiſſet. Sanè ſtrenuò huic bellatori, neque campus arctior, neque hoſtis inferior debe-

debebatur, cui quò amplior laborum, eò copiosior palmarum seges.

Squalebat ea tempestate inter alias Corsicæ Ecclesias Aleriensis, scatebatque velut inculta sylua variis morũ corruptelis, ignorantiæ perfusa tenebris iacẽtibus vbiq;pietatis,ac litterarũ studiis. Visebantur passim per agros, & in Oppidis diruta, aut ruinæ proxima templa; Vix vnum, aut alterum reperisses integrum, ac satis tutum ad diuina agenda. Quod si integrum, statim illud squalore, fætore, fumo denigratum,nudata palliis altaria, sacras vestes, & pro officiorum diuersitate ornamenta aut nulla, aut lacera, imagines deformatas, diu, noctuque patentes valuas Ecclesiarum, vt caulas pecudibus potius quam aulas populo Christiano ad cultum Dei capiendo dixisses. Apud Sacerdotes collapsa lugebat omnis disciplina Ecclesiastica, & ex Prophetæ dicto Repulsa scientia Dei: non habitus, non decor gradui conformis, Sacrorum rituum, atque Sacramentalium intoleranda incuria, crassa inscities munium Sacerdotaliũ,vt etiam multi vix de libro congruè, & expeditè legerent, linguam verò latinam scirent perpauci. Euangelii leges, mysteriaque silebant vndique, Christianæ Catecheseos nomen ne apud Parochos quidem auditum, itavt si cui de populo fames esset verbi Dei, Non adesset qui panem ei frangeret. Nulla in tota diœcesi pro educatione Sacerdotum Collegia, non Cathedralis ædes, non sedes, non tectum Episcopo, qui vel precario, vel conducto vti cogebatur hospitio.

Aleriensis Ecclesia sylua inculta.

Apud Populum dies festi, stata ieiunia, studia diuini cultus neglecta, pessundata templorum, ac Presbyterorum reuerentia, Sacramentorum vsus

Plena corruptelis.

ita

ita proſtratus, vt apud religioſiores Sacra Communio non extra feſtum Paſchale, apud cæteros rarior adhuc eſſet confeſſio. Confirmationis nomen incognitum; Crebra matrimonia illegitime inita, ac per incæſtas nuptias propagatæ familiæ. Pauci admodum, qui capita fidei, præcepta Dei, orandi, & efformandæ crucis modum, aliaque ad ſalutem neceſſaria rite tenerent. Vigebant autem inimicitiæ implacabiles, odia inextinguibilia, cædes proditoriæ, vel in aperto ſole immaniter commiſſæ; veneficia, Sacrilegia, & eiuſmodi alia de Erebo erumpentia monſtra, quæ gregem Chriſti quam miſerrimè dilaniabant, paſtoribus tanquam canibus mutis oues luporum prædæ expoſitas deſerentibus.

Nec quiſpiam miretur exundans illud malorum pelagus: nam præter id quod ſub cęli convexo nihil non contrahit vetuſtatem, & in dies deteriora fieri videmus omnia, irreparabili detrimento fuere pyratarum perpetuæ direptiones, inteſtina incolarum odia, & execrandæ diſcerptiones: necnon ad comprimendos rebelles poſtremæ incendiorum, & armorum deuaſtationes. Adde diuturnam Antiſtitum abſentiam ob anguſtias loci, & euerſas ædes, Eccleſiamque Epiſcopalem.

Animoſus culturam ſuſcipit Alexander.

Hæc & alia permulta malorum capita aduentanti Epiſcopo adfuerunt in limine, quorum miſerando aſpectu teneri Paſtoris viſcera cõmota quidem ſunt, ſed non fractum pectus, neque propter tantam deformitatem repudiata ſponſa, quin potius quò illa facie deformior, eò in amorem, & amplexus promptior irruit Alexander, longè maiora charitatis, magnanimitatis, vigilantiæ, atque patientiæ incrementa facturus. Diuino itaque auxilio quod aſſi-

duis

duis precibus, ac sacrificiis solicitabat, quasi Herculea claua munitus manum misit ad fortia, & ad extinguenda tot monstra incessit. Animum ità componens, vt quicquid res præsens, quantumvis ardua exigeret, id pręstaret, si posset; si minus posset, optaret: omnia Superioribus arbitriis diuinæ prouidentię submittens; vna illa de re duntaxat tristis, quod careret ministris indigenis, qui sibi in onere pastorali manum, & opem admouerent.

In aditu tamen multum animi, ac fiducię concepit, fæliciorisque fortunæ augurium, ex insperato occursu promiscuæ virorum, fæminarum, ac paruulorum turbæ, quæ cœlesti, non humano impulsu excita, citrà verò omnem pompam festiua, venerabunda, & animo, corporeque exultans venientem Pastorem excepit. Bonum ex occursu augurium.

Diuertit primum per dies aliquot in Oppidum Bastitam, quæ sedes est Insulani Gubernatoris: Ab eo, cœterisque ministris Reipublicæ comiter, & honorificè hospitatus; communicatisque, & a Gubernatore comprobatis consiliis, quæ erant de recta Ecclesię administratione, ab eo loco, quòd alienæ esset diœcesis, ad Curtem vicum Plebis Talcini, suæ, ob festa Pentecostes pedem retulit, non sine pollicitatione certi subsidii etiam a potestate laica suscipiendi, pro vsu rerum, ac temporum. Diuertit in Oppidum Bastitę ad Gubernatorem Insulæ.

Exinde Talonum, pagum plebis Opini, Episcopatus Aleriensis, non procul a maris littore, & ab Vrbe Aleria duodecim passuum millibus distans habitationi suæ delegit, quò greges suos præsentior curaret. Satis amęno solo locus erat, sed cœlo nõ æquè sibi, suisque salubri. Ibi cum honestior non extaret sedes, conduxit veterem domum, seu potius Taloni primam sedem figit.

L vastam

vaſtam turrim quam deinde contabulationibus diuiſam in nouem cellulas, ſeu mauis gurguſtia, vno lectulo occupanda, ſibi, ſuiſque diſtinxit, quovſque ære priuato proprias ædiculas fabricaret.

Epiſcopalia munera hic primũ exercet.

In Oppidulo Taloni Eccleſiam nactus aliquantæ amplitudinis, valde tamen inconcinnam, ibidem Pontificalia munia quoquomodo exorſus eſt. Ibi feſto quoque die conciones habere, elementa fidei Chriſtianæ explicare, populis ritu Epiſcopali benedicere, ordines conferre, ſynodum celebrare: Illuc adnoui ſolis ſplendorem de vicinioribus quoque mappalibus certatim confluere ruſticani, quos quãtumvis agreſtres, & alpeſtri modo agentes ea vrbanitate, & ſermonis facilitate bonus Paſtor complectebatur, vt inſolitam benignitatem ſuſcipientes ceu Sanctum illum colerent.

Ad pagos eadem de causa properat.

In longius d ſiunctas villas, & pagos operam deferebat ipſe ſuam, modo eques, modo pedes; proprio commeatu ſemper. Recta in Eccleſiam pergere mos erat Epiſcopo, aurem peccata confitentibus præbere, Sacrum facere, Sacra dare, ſermocinari, Cathechizare, idque incomparabili cũ fructu Animarum, quæ velut ad aſtri Cælo demiſſi radios incaleſcebant: Et quamvis ſupra omnem modum ſecreta Dei contemplatione, priuataque oblectaretur quiete, tamen perſpecta ouilis ſui cæcitate, & quibus malorum tricis inuolutum iaceret, mærore, ac pietate perculſus, omni poſthabita ſui, ſuarumque rerum ratione, in illius ſalutem animo, & cura totus excubabat.

Ægrotat.

Verum per tot curſitationes, animique ſollicitudines, corporis valdè debilitati reliquas vires facile proſtrauere aeris inclementia, ſtomachi languor, nouæ

nouæ laterum infirmitates, & rheumatum incrementa. Suadentibusque Medicis eneruatum curare, ac reficere longo pharmacorum apparatu, feruentissimus Pastor ne inchoati operis fila interim succiderentur, corporis imbecillitates vigore animi superans, reiectis medicaminibus cæteris, diuino patrocinio se totum credidit, & sola victus parsimonia, ac potius inedia morbos extinguendos, viresque reparandas duxit: Interea Ouium curæ, & saluti intentus. A mercenario verum pastorem discriminans, cum ille, vt aiebat Chrysostomus, propriæ, contemptis ouibus, hic autem sua contempta, ouium semper saluti inuigilet. Non longè tamen post de Taloni statione ob aeris insalubritatem, & barbarorum infestationes aliò transmigrare coactus est.

Ne cæpta retardentur apparatum medicamentorum respuit: inedia contentus.

Curæ interim animarū insistens.

Ioan. Chrys. Hom. 19. in Io.

Lustrat Diœcesim.

CAP. III.

MORBOSI gregis vitia paulatim detegēs, quasi qui ęgrotantis apostemata digito circumquaque pertentat Medicus, vt ediscat qua parte sinus ferrum aptius, ac vtilius inferat, quove vnguento mage propitio liniat, ineundam sibi vniuersæ Dięcesis lustrationem proposuit. Sapientis monitu etiam eruditus, quo Pastores prouocantur, vt vultum pecoris sui

Adhuc imbecillis visitationem inchoat sūmo Autūno anni primi.

agnoſcant, & gregem diligenter conſiderent. Inchoari decreuit exacta meſſe, ne ruricolis ſterilitatem eius anni lugentibus damno eſſet maiori; Præueniri interim publicis precationibus, ac ſacrificiis, perſpectum illud habens, non ab eo, qui ſerit, aut rigat, ſed qui incrementum dat Deus, omnem frugem expectandam. Viſitationis laborioſum curriculum valetudine preſſus, ſed Apoſtolico ſpiritu efferueſcens, Epiſcopatus ſui anno primo, ſummo iam Autumno auſpicatus eſt; paucis cum adminiſtris præ inopia operariorum, & ne Parochi vltrà vires grauarentur. Totum comitatum compoſuere Clerici Barnabitæ duo, quæſitor vnus, a ſecretis vnus, à manibus pedibuſque vnus.

1. Cor. 3.

Paucis cum miniſtris.

Solemnis per eam functionem ritus fuit: Præcurſores quatenus commodè poſſet præmittere, qui populum ad cæleſte beneficium excitarent, & res omnes ita maturè diſponerent, vt adueniens Epiſcopus minori negocio, quæ ſui ſunt muneris, perficeret, fieretque præparatæ plebi fructuoſior viſitatio: In aditu locorum procumbere humi poplite vtroque; exoſculari crucem, vnde ſibi omne firmamentum, roburque animi, omnis quoque ſpes rei benè agendæ: Inde in Eccleſiam, Chriſti exemplo rectà contendere, nulla ſibi, aut ſuis parte quietis conceſſa: Dum ibi conglobatur populus, faciles, benignaſque aures errata ſua confitentibus dare: Miſſam facere, ſacram concionem interiicere, & pollice proprio Sacramenta porrigere. Poſt hæc doctrinæ Chriſtiauæ elementa, ac toto ſæculo intermiſſum Chriſma tradere, edocta prius de tanto myſterio plebe; miniſtros Eccleſiæ ad priuati examinis trutinam reuocare; diſcordes, ſiue viros, ſeu familias

Ritus agẽdi.

ſamilias in concordiam pellere. Quæ ſingula quā induſtria, quovè profectu egerit, apertius dicendis intelligetur. Prodibant hinc inde cateruatim plebes, & inſolitam lucem maieſtatis Epiſcopalis, ſuauitatem morum, inaſſuetam quoque vitæ ſanctimoniam admirantes, hominem non ſecus, ac empyreo demiſſum venerabantur, & fidentiſſimè illi ſeſe, ſuaque concredebant.

Quis ſatis exprimat, quantum inter hæc agenda ſudauerit Venerabilis Dei Seruus? quāta ſit incommoda perpeſſus? Quoties viribus imminutum oportuit peditem ad vicos, ad caſtella accedere? quoties oues inter ſaltus perſcrutando, nequa illarum Paſtorem fugeret, altiſſima atque aſperrima iuga montium, iumentis impervia, manibus, pedibuſque reptantem ſuperare? quoties ouilia perquirentem per offuſas tenebras noctis, ſub dio pernoctare incęnatum? Protenditur etenim Diœceſis Aleriæ ad ſeptuaginta millia paſſuum longitudine, latitudine ad quinquaginta, conſtatque duodeuiginti plebibus, intra prærupta montium magna ex parte latentibus, vbi nonniſi tuguriola, aut ſemedirutæ caſę ruſticorum, genus alpeſtre, imperitum, efferum, & rei familiaris pauperrimum. Ad ea tamen loca anhelans animarum ſalutem Alexander pellente flamma charitatis procurrebat intrepidus. Quid inquam intrepidus? Etiam alacris, & exiliens, ſolitus quādoque defeſſos, & exanimatos comites hilāriter recreare, animareq; illis verbis, Eia comites læti, & alacres hunc quoq; calicem ebibamus, adhuc hoc impleri oportet in nobis.

Quanta ſit perpeſſus mala.

Et quam hilariter.

Plus negocii, & doloris attulere Eccleſiarum deformitates, rerum omnium ſuſque deque perturbatarum.

Rerum Eccleſiaſticarum, & Cleri Ordo peruerſus.

tarum aſpectus, neglectus diuini cultus, & deflenda animarum pernicies. Per hanc etenim primam luſtrationem vidit nihil aſſeruatum Sacramentorum in aliquibus Paræciis, in aliis nullo lumine, nulla reuerentia alicubi in apertis pixidibus, rudi craſſaque manu fabricatis; olei ſacri vaſcula, thecas reliquiarum indecore, & quaſi per contemptum hac illac diſſipata; onera miſſarum, diuinaque officia, aut prætermiſſa, aut perfunctoriè habita, Eccleſiaſticam ſupellectilem diſciſſam, vel ſordidam: Annales libros initiatorum ſacro baptiſmate, libros matrimonia contrahentium, necnon ex hac vita migrantium ferè nullos extare, vnde pro temporum viciſſitudinibus actorum monumenta eruantur; multos etiam intellexit ope deſtitutos Sacramentorum e vita ceſſiſſe miniſtrorum incuria. De Clericis, & Presbyteris aliquos præpoſterè, & male ordinibus initiatos reperit, multos irregulares, alios ſimoniacos, quoſdam negociis ſæcularibus deditos. Nonnullos apertos concubinarios, qui ſpurios, teſtes natiuos paternè incontinentiæ, domi impune retinere, & palam oſtentare non erubeſcerent. Contremuere ad hæc anxii Præſulis præcordia, defecit præ mærore anima; enixus tamen eſt quam potuit diligentiſſimè in meliorem ordinem cũcta redigere, adhibitis vnicuique, ſiue perſonæ, ſiue malo, quantum licuit, congruis remediis. Hos corripit, illos hortatur, alios plectit, aliis comminatur, nonnullos officio ſubmouet, quoſdam delegata ſibi a Pontifice authoritate cenſuris ſolutos redintegrat: Omnia peragens diuina quadam arte, & diſcrimine tam mirabili, quam proficuo.

Nititur in melius cuncta redigere

Solus gemit ſub pondere

Quandiu tres illos ſuæ Congregationis Patres ſubſi

ſubſidiarios habuit, impigrè ſe laboribus offerentes, & dicto citius mouentes, quocunque proprii inſtituti ratio, vel Epiſcopi authoritas vocaret, ſatis placidè, atque fauſtè res omnes proceſſere; at vbi eos morborum genera varia in patriam depulere, tota agendorum mole Epiſcopi humeris incumbente ipſe ſub pondere gemiſcit, donec nouos adiutores ex eadem Congregatione acciperet; de Clero ſuo ne ſuppares quidem habens, nihilque penitus, nedum parum opis ab Inſulanis ſperans. Quare aliunde accerſere Sacerdotes cogitur, pinguiore ſalario: At quis in id regionis horridę, feros inter homines, tametſi multa pecunia augendus ſe vltro detruderet? Neceſſum fuit facinoroſos Parochos fędis exemplis pernicioſiſſimos ad tempus tolerare. Neceſſum bis eodem die in feſtis, pręſertim Paſchali celebritate, Sacrum permiſſu Pontificio facere. Neceſſum beneficia immeritis conferre, & ab ordinibus ſacris indignos non repudiare: publica commoda priuatis vitiis potiora iudicando, ne populus neceſſariis ad ſalutem priuaretur, & inedia rerum ſacrarum interiret. Offerunt ſe in triſte exemplum tres Parochi, publici concubinatus conuicti, quos a ſacrorum adminiſtratione ſubmouere non tulit animus, quia quos pro iis reponeret non adeſſent: fuiſſeque illud tanquam ſummæ prudentiæ opus à Gregorio XIII. magnoperè commendatum litteræ Cardinalis Caraffæ teſtantur. Accipe, & aliud non minoris neceſſitatis ſimul, ac prudentiæ. Suſpenderat aliquando a diuinis quempiam notiſſimum Concubinarium, locumque alio ſanioris vitæ Sacerdote ſuppleuerat. Inde ſuſcitati fluctus ſeditionis ingentes, tumultuante plebe, & in armis priorem repoſcente,

Pernicioſos Sacerdotes tolerare cogitur cum alios non habeat.

Prudentia in corrigendo.

ſcente. Superſedendum operi per id tempus prudenter exiſtimauit Prѳſul, ſuperſeditque patiens, ne quaſi inſipiens medicus, dum phrѳneticum, ac furentem curare inſiſtit, ѳgro nimium moleſtus plus damni quam ſanitatis afferat. Porro cum vulgarem hanc, & paſſim obuiam Cleri fœditatem, populi inſolentiam, & communem incolarum feritatem a vitiis, mutuiſque a cædibus cohibere, etiam opitulante ſæculari poteſtate nullatenus poſſet, plurimum adhuc mæroris, & ægritudinis Epiſcopo adiectum eſt.

Quam alacriter crucem ferat.

Age iam, quo animi ſenſu, qua mentis magnitudine tot, tamque graues moleſtias perferret, ediſſerat ipſe. Siquidem ad Præpoſitum S. Barnabѳ ſcribens in hѳc doloris, & conſtantiæ verba prolapſus eſt.

„ Mergor vndique in hoc Epiſcopatu angu-
„ ſtiis, & angoribus, eo durioribus, quod præſen-
„ ti remedio non placabilibus. Verumtamen vo-
„ luntati Dei aſſentior, & in cunctis, quæ ſupremæ
„ illi maieſtati placita ſunt, placeo ipſe mihi, quod-
„ cunque genus crucis impoſuerit, ex animo geram,
„ illamque etiam ſi vnico verbulo excutere poſſim,
„ nequaquam fecerim, expetens mihi omnia con-
„ tingere, non ex ſanguinibus, neque ex voluntate
„ carnis, neque ex voluntate viri, ſed ex vno Deo,
„ cuius gratia tanto ponderi colla ſubmiſi. Verum
„ non hoc timoris mei caput eſt. Plus vereor, ne
„ gelido ſpiritu, & imbecillitate ingenii mei, len-
„ taque cura, mihi & hiſce pauperculis maiora in-
„ gruant detrimenta. Cœterum iuxta mihi eſt vi-
„ uere, ac mori, ideſt nihili; mori item vel ſerius,
„ vel prѳproperè; ſiue enim viuimus, domino viui-

mus

„ mus, ſiue morimur Domino morimur. Hactenus Alexander. Cuius vide obedientiam, vide deuotionem, atque animi infractum robur. Non expaveſcit ad quæ nos homuli toto ſenſu horreſcimus. Vno cum poſſet vérbulo, renuit iis ſe ęrumnis leuare, quas nos totis viribus ferre detrectamus.

Cerne & nouum alias ſcribentis propoſitum. Ita „ coarctor incommodis, inquit, vt niſi ope diuina „ ſeruarer, cadendum prope eſſet. Sed ego nihil „ vnquam eorum, quæ mihi de Dei manibus inci- „ dent, accipiam triſtis. Si me in peſtilentiori an- „ gulo Corſicæ demorari cogat, ex animo ſequar. „ Certus vbique mihi propitium, & patronum fore „ numen illud benigniſſimum, quod nouit ſuis quæ- „ que viis, ſibique placitis rationibus in deſtinatos „ fines deducere. Hoc vnum mihi pro ſummo vo- „ to, & gratia eſt, ita diuina virtute corroborari, „ nulla vt in re illi diſpliceam, ſed mage per omnia „ voluntati eius obſequar. Ad hoc orationibus per- „ multum opus eſt mihi omnium veſtrum, a quibus „ quanto longinquior præſentia, tanto ſum animo „ propior. Ego vero in omnibus, & de omnibus „ maximas diuinę Maieſtati laudes ſoluo. Vale. Idem.

Quam pauciſſimos, vti prænarratum eſt, in Viſitationem aſſumebat comites, ne hoſpitibus eſſet grauior: Verumtamen ne poſteris quoque Epiſcopis præiudicio fieret, ea quæ ritu Eccleſiæ Canonico, pro victu, pro itineris, & rerum præſentium vſu a Præsbyteris deferri ſolerent, gratus accipiebat: non tamen vltra primum diem, nec apparatu ſumptuoſo; conditam frugalitate menſam auidè quærens, quam vnus, ac alter miſſus, iſque vulgaris, ac vilior facęret opiparam, vt merito illud Apoſtoli vſurpare poſ- In viſitatione nulli grauis. Menſa frugalis.

M ſet,

2 Cor. 4.

ſet. *Semper mortificationem Chriſti in corpore noſtro circumferentes*. Si longius vno die loco immorari contigiſſet, impendiis viuebat ſuis. Taleſque, neque diſſimilis vitæ iubebat eſſe ſuos, ſiue domeſticos, ſiue miniſtros, vt eo modo tum Epiſcopus, tum Epiſcopi familiares, vbique locorum exempla ſectandæ ſanctimoniæ darent.

Vltra primum diem victitat e ſuis ſumptibus.

Nullum prætериiſſe locum viſus eſt, in quem Cathecheſim doctrinæ Chriſtianæ non induxerit, Cathedramque, Magiſtros, regulas, & monita ingenio populi accommodata non ſtatuerit. Nec aliis eam curam demandaſſe ſatis fuit diligentiſſimo Patri: Apoſtolicum officium, Apoſtolicum miniſterium adimpleuit ore, operaque propria. Puerulos elementa fidei, præcepta Dei, & Myſteria Chriſtianæ Religionis, omni cum benignitate, ac patientia docet, factus cum pueris puer, munuſculis, imaginibus, & aliis ad pietatem, nonnunquam & pecunia illos alliciens, quo in eam ſcholam promptiores, & alacriores concurrerent. Rudimentorum fidei libellum ære ſuo excudit, quem viritim, & manu propria diſtribuebat, vt dono maiorem gratiam conciliaret.

Cathecheſim vbique inſtituit.

Quotannis Diœceſim per partes luſtrare aſſueuerat præſens Epiſcopus, quo potiſſimum duce nitebatur hæc prouincia: Sin ſecus, legabat ſelectos Sacerdotes e noſtris alios, alios ex ordine Eremitano S. Auguſtini, & ex Franciſcano Capucinorum, aut Vicarios ſuos, viaticum, impenſaſque omnes ſuppeditans (nolebat enim tenues Clericos onerari) præſcribebatque rationem, & methodum agendi, facultatibus quoque, ac priuilegiis viſitantium communicatis. Seueriſſimè præcipiebat exigi rationes de præhabitis Viſitatorũ decretis, vtrum obſeruata, an

Viſitat quotannis, vel per ſe, vel per delegatos, impenſas illis ſuppeditans.

an neglecta, & irrita ierint. Non onim in multiplicibus decretorum faſciculis, ſed in accurata eorum boſeruatione ſitam affirmabat boni regiminis ſummam.

Synodum celebrat.

CAP. IV.

EDOCTVS Epiſcopum conſtitutum eſſe in iis, quæ ſunt populi ad Deum, cò potiorem vitæ ſuæ portionem conferendam putauit, quo potiſſimum Religio, cultuſque diuinus amplificaretur. Cumque Paſtoralis induſtria in eo præluceat, ſi pios, ſi benè moratos, impigros, ac boni exempli habeat Sacerdotes, commune viſitationis beneficium reformatione Cleri, de quo nonnullum viſitando collegerat experimentum, cumulare deinceps progreditur, indicens Diœceſanam Synodum, eo mage neceſſariam, quod præter hominum memoriam illius aliquando habitæ mentio nulla extaret, nullum ſcripto indicium.

Adeſſe ſub initium quadrageſimæ Anni 1571. quotquot de Clero obſtringeret officium, tum Parochos, tum Miniſtros, promulgato edicto mandat, longas precationes populo præſcribens, quibus a Summo Optimoque Deo impetratum eat, omnia ordinatè fieri, & ad vota reſpondere. Centum, & quinquaginta capitibus, ſi Parochis ſocios adnume-

Cogit Clerum ad Synodum.

res, cætus omnis constitit; quorũ neminem, passus est in diuersoria, aut contubernia secedere, decoro & dignitati sacerdotali consulens. Sed qui didicerat ab Apostolo Magistro suo, Episcopum hospitalem esse oportere, hospitem sese munificentissimum præbuit. Octoginta de advenis excepit, partim apud se, partim præter morem regionis, in amicorum suorum ædibus, a se de industria paratis; lectuli sui stratum sibi quandoque subtraxisse lætus, vt illis commodaret. Siqui propinquorum, aut necessariorum hospitio frui mallent, non ante permisit quã familiæ nomen, & rem omnem explorasset. Cibus de mensa Episcopi, & eius sumptu abundè singulis suppeditatus est, præter alia quibus quis opus haberet.

Hospitio excipit, & alit.

Synodum præmisso ieiunio triduano exorsus est, præmonito populo de agenda synaxi, vbi de eius Sacramenti prȩstantia, augustoque merito perardentem sermonem habuit. Statuta porrò die coacto Clero, rudes, incultosqne homines, in sacris Cœremoniis versatos ad decentem, & benè compositam supplicationem ordinat Episcopus: pòst decantatam Missa, grauiter, & accommodatè disserens de caussis congregandȩ Synodi, fructus inde colligendos, planè, diffusèque edocuit. Tum de Sacerdotii dignitate, & Sacerdotũ officiis, de Episcopi, & Parochorum partibus, de Ecclesiastica disciplina, eruditè locutus, eos omnes qui sacris ordinibus initiati essent, ad quoddam vitȩ perfectioris genus prȩ cȩteris vocari, luculentissimè demonstrauit.

Quæ Synodo præmisit.

Inducturus nunc primo in Ecclesiam Aleriensem Sacrosancti Concilii Tridentini vsum, multis egit, vt ipsum Parochi, vt cuncti Sacerdotes placidè, &

Authore Alexandro recipiuntur acta S. Concilii Trid. &c.

& ex animo amplecterentur, commendans Sanctissimum illum Senatum eruditissimorum, & Orthodoxorum Patrum, Reip. Christianę procerum, ex vniuersis mundi plagis collectum, pro fidei Catholicę Religiosa custodia; quiq; tanti pōderis mysteria lōgo examine discussere, & ea nonnisi pręuia sēper diuini numinis luce definiere; qualia sunt decreta de Iustificatione, de Sacramentis Eccl. Catholicę, de recta ordinatione, de bono delectu ministrorum, de Seminariorum institutione, de collationibus beneficiorum, & aliis eiusmodi summatim ab ipso relatis. Hortabaturque ne Cęlo delatam lucem, & a Deo collatum beneficium incuriosi respuerent, ostendens quanto futura essent emolumento ad communem salutem, ac tranquillitatem. Perorauit denique tanto animi, & verborum ęstu, tanto dicendi lepore, & paterni affectus expressione, vt per Auditorum oculos, per ora, totumque corpus effluentes lacrymę commota eorum pectora conuincerent. Quare altius pręlecto cap. 2. sess. 25. vnanimi omnium sensu, & voce, authore Alexandro pro Concilio Tridentino conclamatum est, iurata Pontifici Romano obediētia, emissa singillatim fidei professio, atque anathematizatæ hæreses, ab eodem aliisvè Conciliis damnatæ. Neque ab ea fidei, vitæque religione vnquā posthac defecit Aleriensis Ecclesia.

His adiecit publica lectionē decreta eiusdem Concilii, necnon Apostolicas Constitutiones super statu, officioque Ecclesiasticorum: adiunxitque preclarissima quædam suæ sapientiæ monita, compendiosam sanctitatis normam complectentia, vniuersis Clericorum ordinibus, in primis animarum directoribus valde salutaria, a se prius articulatim digesta, ordina-

Monita, & decreta salutaria typis impressa Clericis distribuit.

ordinatimque conscripta, ac postmodum suis typis impressa, & in libellum redacta, quem Clericis, ac Præsbyteris liberaliter, citraque pretium distribuebat.

Propter abrogatam iamdudum censurā Synodorū, quę pullulantia germina vitiorum extemplò cōprimeret, latissimus aditus corruptelis patuit, quarum nonnullæ propter earum excessum hoc primo in conuentu dissimulatæ sunt, sublatæ plurimæ. Multa edita Sanctissima decreta, Ecclesiæ & morum reformationi, bono regimini, & animarum saluti quā maximè conducentia. In iis præcipuum extitit Christianorum dogmatum tradendorum onus, Parochis præcipuè impositum, vt nullo ex festis diebus per horas pomeridianas opus vsque adeo necessarium, æquè maribus, ac fœminis sinant intermitti. Clericos, ac Sacerdotes in id, ad Ecclesiam quemque suam conuenire adegit, Rectores, Magistros, ac Ministros discipulis per classes distributis prefecit, docendi, & omnem agendi iustam rationem scripto, voce, actu exposuit præsens, immensa voluptate captus inter puerulos versari, orandi Dei modum edocere, precepta, & reuerentiam numinis tenellę infantium memorię imprimere, capita fidei distinctim interpretari, de iis quæsitare, dubia soluere, & cœtera omnia boni Doctoris officia erga imperitam plebem peragere. Ita sterilis olim, & horrens Alerię vinea, laboriosi, & industrii cultoris manu paulatim spinis, & sentibus emundata, nouisque surculis insita cœpit virides pampinos, & erumpentes flores ostentare, vberes, maturosque fructus mox editura, eadem manu per recurrentes annos obstetricante.

Iniungit opus doctrinæ Christianæ. Methodum præscribit.

Pręest ipse lubentissimè

Quamuis

Quamuis autem nullo anno vineam suam lustrare, illiusque sepes, & cespites contemplari desineret partim in Synodis, partim in visitationibus: Ad tutiorem tamen, & accuratiorem culturam, quosdam viros, quasi operarum Principes constituit, Vicariorum foraneorum titulo, qui in aliorum opera attentius inuigilarent, de fruge vinearum, siue multa, seu nulla sępe coram inuestigarent, referrentque omnia Episcopi iudicio, vt eo pacto nunquam remotos ab exactissima vineæ inspectione oculos habuisse videretur. Vicarios foraneos constituit.

Pergamus iam ad reliqua Synodi acta, immo & ad exitum. Pręter vocales orationes, quas eo tēporis frequenter, & copiosè Deo deferri imperauerat, ignotam penitus illis regionibus meditandi, atque mente orandi exercitationem benignè, & opera sua edocuit quemque de Clero in Synodum conuenientem, capita meditationum distinguens, ac minutatim digerens argumenta, ratiocinandi vias, & artem capiundi fructus dilucidè ob oculos ponēs, vt abeuntes inhærere Deo cogitatione addiscerent, & in Ecclesia spiritu, ac mente psallere. Ante dimittendam Synodum, cuiusque Sacerdotis, præsertim eorum quibus incumberet animarum cura, vitam, doctrinam, & partes alias sigillatim, & exquisitè scrutatur; quos minus aptos offendit, ab ea cura remouet, in ædibus Episcopalibus detinet, victum præbet, doctrina, bonisque moribus erudit, donec abundè instructis ad gregis assuetam custodiam redire liceret. Docet modos sacræ meditationis.

Denique omnibus ritè, & cum fructu in Synodo peractis, Congregationem soluit, Pastores ad ouilia dimittit, minus copiosis, aut longo itineris tractu Quomodo soluat Synodum.

remean-

remeantibus iustum viæ commeatũ liberaliter elargitus.

Clericorum Seminarium instituit, & fouet.

C A P. V.

PROBOS Sacerdotes e probis fieri Clericis, sapienter asserebat Alexander, magnique referre in Ecclesia Dei bonam adolescentium, qui se diuino cultui dicauerint, educationem. Quocirca vt in posterum aptiores, peritioresque Sacro Ministerio euaderent Sacerdotes, Collegium ex Decreto Concilii Tridentini, cum primum potuit, erexit. In quo tanquam in feraci, perpetuoque virtutum Seminario, aliquot bonę indolis Clerici liberalibus artibus, Ecclesiasticis disciplinis, ac moribus Christianis imbuerentur. Collegium prius in conductis, posteà in ęre suo coemptis domibus collocauit; pòst annuo reditu trecentorũ aureorum de censu Episcopali instruxit, Magistros collatis iustis stipendiis pręposuit, adductos fere aliundè, ingenti sumptu, cum apud se nullos haberet satis idoneos.

Domosemit pro Collegio Clericorum, suppeditatque necessaria.

Non tamen promiscuè cuiuscunque conditioni iuuenes in Seminarium voluit intrudi; sed explorata iudicio censorio cuiusque natura, atquè ingenio. Diœcesim etenim cum perlustraret, si quos bonę

Seligit adolescentes magis idoneos.

indolis

indolis, ac ſpei adoleſcentes offendiſſet, diſciplinæ faciles, ad rectum pronos, pietati vtcumque deditos, ingenio perſpicaces, alijſque dotibus commendatos, nominibus eorum adnotatis in libello, quem apud ſe continenter gerebat, a parentibus opportuno tempore, & loco depoſcebat: nec illos modo impetratos, ſed alios notæ ſimilis ſponte oblatos Collegio adſcribebat; longè etiam plures habiturus, ſi plures expetiſſet.

Seminarium cōſtituere in Oppidulo Taloni iuuenes duodecim, quibus deinceps alij, atque alij, quantum ferebant opes, adnumerati ſunt, ſupra viginti quatuor; quos omnes ſinu paterno acceptos alebat, educabatque amantiſſimus Epiſcopus, quicquid manu, quicquid lingua illis prodeſſet, alacri ſemper animo ſubminiſtrans. Inchoat illorum Seminarium Taloni

Nec alieno porſus magiſterio fidens, totam hanc prouinciam credebat alijs; pœdagogiam ipſe ſubijt lubentiſſimè æquè, atque diligentiſſimè. Docebat diluculo expergefactos ad ſacrā orationem ſurgere, vna ſecum preces horarias B. Virg. primo mane recitare, meditationi rei diuinæ ad ſemihorā vacare, diebus feſtis matutinā pſalmodiam in Choro concinere, rubricatas leges Breuiarij interpretari, illarumque vſum vſu percipere, miſſæ Pontificiæ miniſtrare, omnem denique cæremoniarum Eccleſiaſticarum ritum callere. Frequens ſua ipſe manu Euchariſticum tradit, doctrinam Cathechiſmi Romani explanat, regulas victus, ac Studiorum, deque omni alia re domeſtica prudenter commentatus preſcribit, exactè rationem omnium, in primis autem ſtudiorum profectum ſcitatur, paſſim ad Gymnaſia ſe conferens, paſſim ſtudioſis ad ſe conuocatis,. Ru- Erudit ipſe, omnia ritè ordina.

dioribus prima elementa artis Grammaticæ patienter ipse tradere, Prouectioribus aliquid ad canones Conscientiæ spectans, logicæ quoque, philosophiæ, ac Theologiæ summa capita prælibare, eorumque repetitionibus, ac disputationibus preesse haud grauatus.

Domi apud se alios sustentat.

Clericis autem, ac Sacerdotibus vndique confluentibus ad hanc Academiam litterarum, pietatis, & bonorum morum, si quos Collegium non caperet, eos domi apud se, ac proprijs impendijs sustentabat; eatenus ex omni parte instituens, quatenus satis versatos, sacrisque ministeriis probe formatos iudicaret, ac tum seruitio Ecclesiarum applicaret.

De assiduitate, & studio prædicandi Verbi Dei.

CAP. VI.

NOMEN Episcopi officij Pastoralis index est, pascua Diuini verbi, & salubres aquas doctrinæ Christianæ gregi suo curantis. Alexander, vti prædiximus, ingenij diuina copia ad hoc munus instructus, & longa exercitatione expolitus, quam antea profitebatur concionandi artem, Episcopus non neglexit. Nusquam locorum, nullivè opportunitati parcus beneficium prædicationis subtraxit, ingeminans potius, si res ferret, binas vno, eodemque die. Solemnis tamen vsus Dominicis, ac festis diebus,

Nusquam beneficium prædicationis subtrahit.

bus, in Quadragesima, in aduentu, & sub id tempus quo per Bachanalia defluunt homines. Si quando etiam designatos concionatores ab officio valetudo prohiberet, Episcopus illorum vicem supplens in suggestum promptus conscendebat.

In matutinali concione Euangelia, in Vespertina charissimi Pauli Epistolas, aut Dauidicos Psalmos interpretari mos erat. Vnde, quemadmodum & ab alijs sacris codicibus, atque Sanctorum Patrum monimentis solida pietatis, & vitæ Christianæ documenta, argumenta ad suadendum, & rei præsenti accomodatas sententias decerperet.

Mane Euangelia, Vespere Epistolas Pauli, aut psalmos explicat.

Per exteros iter faciens data occasione facilis, ac promptus in concionem ascendebat, præcipuè in Vrbibus Genua, Papia, ac Mediolano, auditore Beatissimo Archiepiscopo Carolo eius sermonibus licet extemporarijs mirificè oblectato. Porrò extemporariæ dicendi fælicitatis illustre perinde ac vtile exemplum edidit in arce Bastitæ: illuc etenim a Campolaureo appellens, statim a Prætore, ac Senioribus rogatus crastino sermone populum vt lætificaret, ipse viæ defatigationem (triginta enim passuum millia confecerat) librorumque inopiam primum obiecit. Nihilominus pietatis sensu, & illorum deprecationibus victus postera die, quæ erat Natalis B. Mariæ Virg. orationem habuit ità feruentem, & diuinam, vt concionem vniuersam in admirationem, pœnitentiam, & Dei amorem commouerit. Visus ipse in Deum rapi, & corda auditorum rapere.

S. Carolus eius sermonibus mirificè oblectatur.

Dicente de suggestu Alexandro adeo densa auscultantium advolabat turba, vt eam vix caperet ambitus Aedis. Quo mihi planè assecutus veritatis laude videtur fabulosum illum Herculem, qui nexi-

Populorum confluxus.

bus suæ orationis tentos auribus homines trahebat. Certè dignitas Episcopalis, oris maiestas, paterna dicentis affectio, copia rerum, facundia, & claritas eloquij, secreta quadam vi ad concionem alliciebāt, sed nunquam ex saturatos dimittebant, semel enim degustata viri eloquentia gustum irritabat magis quam leniret, vt etiamsi millies orantem audissent, millies adhuc audire peroptarent.

Doctrinam exemplis vitæ probat.

Ponderis quoque non mediocris erat sermocinātis fama illustris, spectata virtus, & vitæ sanctissimę promulgata opinio. Ipsa enim facies virtutis conspectui hominum oblata facile animos mouet; suadetque quidvis potenter vita cum sermone concordans. Ex illis erat Alexander, quos cum audias, & videas ijdem sunt; & qui non a scientia, vel sermone, sed ab honestis actionibus se putant consummatos. Hinc fiebat, vt propitijs auribus omnis eius doctrina exciperetur, & intima a dientium peruadens fructus ederet admirandos.

Sen ep. 75.

Prædicationes minimè exangues, aut frigidæ.

Adde quod non exangues, frigidasvè proferret ratiocinationes, quæ pietatem, aut animum ad pietatis studium dant nullum, cum ipsæ non habeant; sed doctrina, & ardore spiritus confertas, quæ veritate non vanitate pascendo auditores in pia opera cogerent. Porro nihil vnquam temporis oratori eripuere nostro conquisitus verborum delectus, flosculi locutionis, aut peregrinæ dicendi formæ, cui videlicet innata, & sponte fluens eloquentia plus satis erat ad persuadendum.

Panigarolæ, & S. Caroli præclarè dictum de Alexandro.

Quid hic moror nobilissimam palmam proferre, quam huic Enangelico Pręconi duo eius sęculi prę-clarissima lumina, Franciscus Panigarola, & Carolus Borromęus detulere? Qui antea nil nisi accersi-

tum,

tum, & raro artificio elaboratum de ſuggeſtu efferebat. Panigarola, diſertis magis quam ſalubribus vacans, poſtmodum Epiſcopus Eccleſiæ Aſtenſis, inverſo ſtylo, ſalubria diſertis præferens, ea tantum dicendo conſectabatur quæ prodeſſent, & quæ timorem, amoremque Dei in animis auſcultantium ingenerarent, aut alerent. Hunc ergo aliquando cum audiret amicus Confalonerius ex Alexandri ſorore filius, rem nouam obſtupuit, obiecitque cũ
» admiratiane. Quantum mutatus ab illo? Quam
» diſſimili ſtylo? Cui ille ingenuè: Id me docuit
» auunculus tuus Alexãder Aleriæ Epiſcopus. An-
» tea bubulcum in ſuggeſtu agebam, nunc tanti
» Paſtoris exemplo,paſtorem agere perdidici. Adie-
» citque: Nuper mihi ſecum verba facienti Archi-
» epiſcopus noſter Carolus, in concionandi ſapiẽ-
» tia nulli inferior, profiteri non erubuit, ſe paſto-
» rale dicendi genus ab Epiſcopo ipſo Alexandro
» traxiſſe.

Præter hæc emicabat in hoc Dei Præcone neſcio quid virtutis ſupra humanum morem, vt ignem non verba ſpirare videretur. Teſtatos habemus inſpectores, qui fateantur hunc Venerabil. Dei Seruum de vi amoris diuini,cuius ipſe magnum incendium fouebat in pectore, vel de mutua inter ſe hominum charitate paulo ardentius diſſerentem, de repente manibus, oculis, totoque vultu in Cęlum animo verò in Deum correpto, inſtar Cherubim aliquandiu conſtitiſſe, cui nimirum præ eiuſdem amoris obruente dulcedine vox, latera, & pene vitæ indicia deficerent. Conteſtatus verò eſt ipſe idem ſe-
» piſſimè: Iucundiſſimum optatiſſimumque ſibi, ſi
» animam in ſuggeſtu effunderet, dum vel in vnius

Ardor dicẽdi ſuprà humanum morem.

Optat in ſuggeſtu mori, dum vel in vnius animę ſalutem cedat.

ſalutem

„ salutem cedat. Alienam scilicet appetens impendio suæ.

Meditatio, & Oratio ante prædicationem.

Concionaturum anteibant magisteria sacræ meditationis, ac precationis, quæ & illuminarent intellectum, & inflammarent affectum; nihilque tale sine eo præsidio vnquam est auspicatus. Dicebat

Quid sentiat de Ecclesia absque Episcopi prædicatione.

„ verò: Ecclesiam absque Episcopi prædicatione
„ pratum esse non irriguum, sua siccitate sterile.
„ Item, Episcopi prædicationem præire debere ora-
„ tionis facem; orationem verò lectionis lucem,
„ Episcopo etenim, aiebat, Hierarchæ non minus
„ quam Angelicis ordinibus iniunctum hęret, sub-
„ ditos a corruptelis, ac vitijs purgare, illuminare
„ cœlestibus doctrinis, & charitate perficere, quæ
„ ex sola orationis Schola colliguntur. Inferebat-
„ que, quo pacto isthæc officia præstabit alijs, qui
„ sibi non pręstitit? An non iure obijcietur illi,
„ quod ab Apostolo Iudæis, Qui alium doces, te ip-
„ sum non doces? Hac etiam de causa, Principes
„ Concionatorum, & Magistros Christianæ Sapiē-
„ tię Apostolos, ne colligendis, ac dispertien-
„ dis alimoniis dum detinetur, ab oratione, & mi-
„ nisterio verbi Dei remouerentur, id curę septem
„ Diaconis commisisse, quò ipsi orationi, & prędi-
„ cationibus sacris insisterent liberius.

Rom. 2.

Alumnos Seminarij exercet in arte concionatoria.

Cum autem se sciret non immortalem, eò studia, conatusque suos intendit, vt e viuis ereptus eius officij hęredes Ecclesię suę daret, erecto nempe Seminario, cuius alumnos cum priuatis, tum publicis declamationibus, siue essent proprij, siue alieni ingenij partus, exerceri voluit, exercebatque idem ipse, vt dicendi consuetudine iuuenilem timorem, atque erubescentiam exuentes, alacriores ad opus

concio-

concionum conſcenderent. Sedulò animaduertit, ne Parochi quos commodè inſtructos cognoſceret, doctrinam verbi Dei ouibus denegarent: minus autem idoneos propter ſcientię, aut ingenij inopiam publica vulgaris Homilię, aut libri ſpiritualis lectione ſilentium compenſare iubebat: eo quidem conſilio, ne ſine vllo ſemine animę ſyluescerent, aut neglectu culturę euangelicum ſemen marceſceret.

Quid Parochis iniũgat.

Cum idonei deeſſent, qui officio prędicandi fungerentur in Inſula, Apoſtolos imitatus, ex alijs nauibus ſocios vt venirent, & adiuuarent aduocabat, monens in extremo diſcrimine rem eſſe: Igitur à Pręſule ſuę Congregationis, alijſque Ordinum Religioſorum Rectoribus crebrò per litteras ſubſidiarios depoſcens, ad viatica largas pecunias profert, eorum monaſteria quibuſcunque poteſt officijs, & donis iuuat, aduenientes benigniſſimè amplectitur, hoſpitatur, & ſua quadra paſcit; interdùm quinos, ac ſenos. In ijs Venerabilem Patrem Lupum Capucini inſtituti, & magni nominis oratorem, quem biennio contubernalem, & ſocium laboris habuit. Prę cęteris Ambroſium Rotulum Collegam indiuiduum, Epiſcopio Prępoſitum, Pręfectum Seminarij, Principem Viſitatorum, & à lateribus Epiſcopi ad extremum vſque ſpiritum nunquam diſiunctum. Commendationem ex eo quoque habuit Alexander non mediocrem, quod quantumvis in hac arte, & in omni doctrinę genere pręcelleret, tamen vbi ipſe ſileret à concione, concionantibus ſedulum ſe, & attentum prębebat auditorem, eorum neminem habens deſpicatui, ſed ſuo magis exemplo ad audientiam alios inducens.

Aliundè exquirit Concionatores.

Quos

Quos autem, & quantos fructus tam aſſidua prędicandi ſolicitudine editos credimus? Singilatim recenſere arenam maris eſt inaniter enumerare. Fortè ſcribenti aliqua ſilentio minimè tegenda obuenient.

Sacramentorum miniſterio Studiosè vacat.

CAP. VII.

QVAMQVAM tradendis Eccleſię doctrinis valde foret mãcipatus Venerab. Epiſcopus Alexander non minore tamen ſtudio amplectitur, peragitque diuinum opus Sacramentorum ſiue ea ſint, quę gradui Epiſcopali ſpeciatim ſunt alligata, ſiue quę Parochis, ac Sacerdotibus ſunt communia; quibus vtriſque ſpiritus vitę in homine Chriſtiano infunditur, alitur, ac reparatur.

Apoſtolicum munus baptizandi puerulos manu ipſe ſua obijt lętiſſimè, quo recens natos cœleſti citius vita donaret, & in Ouilia Chriſti conſcriberet. Quare nemo erat inter illius Inſulę ruſticanos, qui non optaret, maximique beneficij loco poneret, baptiſmi gratiam infantulis ſuis per Religioſas manus Epiſcopi aduenire, pia interpretatione opinantes, aliquid proſperi auſpicij, meriti, ac proprię virtutis in paruulos transfundi innexum verbis, & contactui illius, quem ſingulari innocentia, vitę Sanctitate,

Muneri baptizãdi vacat.

&

& ſpiritu a Deo excultum crederent.

Maiori, eaque ineffabili, dicamne voluntate, an voluptate? Sacramentorum Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ miniſterio indulſit, quorum altero, vt aiebat, vulnerati hominis plagæ curantur altero vires animæ redintegrantur. Eoque impenſius indulſit, quod agnoſceret numerum miniſtrorum longè eſſe inferiorem populorum indigentia. Quamobrem vbicunque per Diœceſim cum adminiſtris Barnabitis adeſſe contingeret, ibi a primo mane huic pio officio ſe tradere, liberam ſui copiam Pœnitentibus facere, benignè, amanter ad ſe pertrahere, & ad genua proſtratos ab erratis ſoluere non ceſſabat. Nimium verò de Dei grauibus offenſis, & de Ouium perditione triſtis non antea lacrymis finem dabat, quam facinoroſos in ſcelerum firmiſſimam deteſtationem compuliſſet, & vitæ in melius renouandæ ſubegiſſet. Crebrò imminutas, erroribus permixtas, caſibus reſeruatis innodatas, ac penitus invalidas detexit Confeſſiones, in quibus reſarciendis nullã omiſit ſolertiam, qua ſalus ſubditorum tutò proueheretur.

Plus Sacramenti Pœnitentiæ, & Euchariſtiæ.

Surgamus iam ad ea, quę Epiſcopali Maieſtati innituntur inſignia Sacramenta, & quantũ in ijs operę poſuerit aduertamus. Neglectũ toto ſæculo, & ab vſu remotũ ea in Eccl. robur confirmationis diligenter reſtituit dies integros liniendis Chiſmate capitibus inſumpſit, ad inacceſſa loca pedes penetrauit, nequis ſenio, infirmitate, aut itineris prolixitate præpeditus tanti Sacramenti fructu careret. Et quoniam exciderat iamdudum hominum illorum memoriæ Confirmationis meritum, & ſuſcipiendæ ritus; idcirco exactiſſima cura egit, vt diuina illius virtus,

Cõfirmationis vſum neglectum reſtituit.

fructuſque ſaluberrimi per ante ſe miſſos Præsbyteros, & per aſſiduas Cathecheſes innoteſceret explicarenturque ea, quæ ad huius beneficij dignam ſuſceptionem, atque cuſtodiam attinent.

Diligentia in Ordinibus conferẽdis.

1. tom. 5.

A Paulo monitus, nemini cito manum impoſuit nec obligauit ſacris (ſi primordia Epiſcopalis regiminis excipias cum nonniſi inſcios, & moribus infectos in Diœceſi reperiſſet) indignum, ac deforme putans, incautè diuinis altaribus admoueri, & ſacra attingere eos, quos vitiorum contagia reprobarent; quocirca attentiſſimè cauit, ne cultui Dei dicarentur, & Eccleſiæ miniſtris aggregarentur homines aliqua mali nominis, aut vitæ nota contaminati: Fuitque tantum eius diſciplinæ obſeruandæ ſtudiũ, vt alienæ fidei non omnia credens, quotquot eſſent Ordinibus ſacris initiandi in cõſpectum ſuum venire ſemper voluerit, inquireretque ipſemet callide, quæcunque hominem Sacerdotali inſtituto dignum conſtituunt, vel dignum repellunt: Natales videlicet, natalium conditiones, indolem, litteraturam, mores, ingenij vires, animi dotes, cui militiæ Eccleſiaſticæ nomen darent, perſeuerandi propoſitum & eiuſmodi alia; idq; tali fælicitate, vt quod ſemel feciſſet, perennitati feciſſet; nã præter id, quod Clericos ſuę Diœceſis ſolo oris aſpectu internoſceret omnes, peculiari libello diſtincta ſeruabat illorum nomina, cognomina, patriam, ætatem, ſortem, ordines, beneficia, officia, vt nullo alio teſte, vel authore publica miniſteria rite cuique committeret. Ad Subdiaconatum, & Sacerdotium promouendos antea per decem, aut quindecim dies ſpiritualibus meditationibus, pijſque actionibus, inq; omni Eccleſiaſtici muneris diſciplina exercebat idem ipſe: Si

aliò

aliò legitimè distractus, Patrum nostrorum magisterio submittebat; Inopes per id spatij in Palatio Episcopali, mensaque domestica sustentans. Hisce diuinis subsidijs veterem formam Ecclesiæ suæ reddidit, & eo exemplo pristinam pietatem reliquis; illarum Rectores incunctanter verbo, & scripro impellens, ea cauere, quæ Religioni Christianæ detrahunt populosque a Sacramentorum vsu auocant; ea inducere, quę cultum Dei reparant, & pietati adminicula subministrant.

Sedem Episcopalem ad Bastitæ Oppidum transfert.

CAP. VIII.

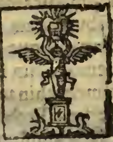
TALONI, vti iam innuimus, longas moras ducere haud licuit. Templum angustius, & muneribus Pōtificijs indecorum: morborum seges e rigida; ventosaque aeris intemperantia, quæ multos de comitatu pepulerat ęgrotos, plures stomacho, & quęrelis plenos proximè pulsura; medicamentorum inopia, & rerum omnium, quibus vitam tuemur, difficultas maxima; deprędationes quoque non rarę Turcarum per ea confinia, tabernaculum inde mouere Pastorem coegerunt. Attamen vbinam tutius, vbi commodius, non apparebat. Prębebat se opportunius Oppidum Bastitę, satis amplum, populosumque, Transmigrationis Causę

Aix Insulę, Curia Gubernatoris, quondam quoque Curię Aleriensis perfugium, locuples magnificis Ecclesijs, pręsertim Cœnobio Capucinorum, vbi Alexander solitarię, ac tenuioris vitę amans deliciarum plurimum statuebat. Displicebat tamen, quia Diœcesis non suę, sed Marianensis, ne de suis castris transfuga videretur. Verumtamen suorum importunitati, & amicorum consilijs cedens, de collocanda Bastitę Episcopali Sede Pontificem consulit. Indulsit prompto animo Pontifex, & ibi pro placito Pontificalia fieri permisit. Placuit non mediocriter Reip. Genuensis Primatibus, pręcipuè autem Io. Baptistę Centurioni Episcopo Marianensi, qui amico omnia hospitij, & Pontificalium iura facilis commodauit. At ille quamuis amicè, & honorificè apud omnes Bastitę degeret, nunquam tamen tranquillus extra sua Ouilia quieuit, nec vnius anni curriculum; etiamsi Pontificio diplomate liber, potuit ibidem eundo, & redeundo per sibi subdita loca conficere.

Bastita Oppidum diœcesis Marianensis.

Eo migrare indulget Pontifex, placet Episcopo Marianensi, & Reip. Genuensi.

Extrà sua ouilia tranquillè non quiescit.

Romam

Romam ad limina Apostolorum pergit, & quæ hac occasione sanctissimè egit.

CAP. IX.

INTEREA Kal. Maij anni 1572. Summus ille, & à paucis ęquiparandus Pontifex Pius V. ad cęlestem gloriam (vt suadent merita) è terris migrat. Indoluit grauiter Alexander non tam benemeriti Patris obitum, quã extinctum Ecclesię Catholicę lumen, & communem populi Christiani parentem. Verum paucis post diebus in solium Apostolicum suffecto Cardinali Vgone Boncompagno, cui Gregorij XIII. nomen, ęquissimam occasionem adeundi Romam arripit, vbi sacratissimos cineres, & ossa Principum Ecclesię, locaq; tam multo sanguine Martyrum consecrata pronus veneretur, & supremę Potestati Ecclesię in terris Dei vices agenti debitam obedientiam, ac reuerentiam ante longa tẽpora non exhibitam coram deferat.

Obitus Pij V. Summi Pontificis.

Electio Gregorij XIII.

Iter Genuam, inde Mediolanum mense Iunio dirigit; illic magna negocia breui peracturus, hic dilectissimos Patres, ac Sodales iterum visurus, & de rebus hoc biennio gestis collocuturus. Vias honestis actibus, & exemplis sanctissimis potiusquam longo familię apparatu sternere parat, munitque

Alexandri iter agentis pia opera.

prece

prece pauperum magis quam pretio pecuniarum, præmonitis pariter per litteras pastorales Parochis, vt cum populis fausta, tuta, & sancta a Deo Optimo Maximo progredienti precentur, & eorum nemo limites timoris Dei prætergrediatur, dum abest. Ipse omni & tempore, & loco idem, exhibere de se virtutum documenta studeti. Ante nauigij conscensum, nautas singulos, & in primis vectores adducit, animas peccatis ęgras curare, & ad Altaris mensam „ refici de Episcopi manu, asserens pondere pecca„ torum exoneratam nauim celerius, ac tutius trāſ„ mittere, & gemini hostis insidias euadere: quem postmodū nauigans quoad licuit retinuit morē: execrari diuinum numen, obscœna proferri, alienæ famę obtrectari nullo pacto sustinuit. Sed ad viæ solatiū, & ne in otioso itinere deesset negocium, iucundis ipse salutaribusque sermocinationibus socios comiter recreabat; Litanijs hincindè decantatis diductaque per Choros in honorem B. Virginis corona, silentij nauseam subleuabat; ad communionē quoque sermonis tacētes prouocans, idque tam lepidè, & acceptò, vt productiorem viæ tractum desiderarent vniuersi. Terra iter faciens ad Cœnobia Religiosa, pręter vllum tamen eorum grauamen, propēsius quam ad patentia cauponum hospitia declinabat; exiguas cellulas, & ieiunas mensas Monachorum latis, ac lautis propinquorum, & diuitum amicorum ædibus pręferens, quò expeditior itineri fieret, prolixiusque orationibus, Sacro faciendo, & diuinis colloquijs vacaret.

Romę benignè exceptus à Pontifice.

In Vrbe Sacra limina Apostolorum, ac feretra Sanctorum piè veneratus, ad pedes Sanctissimi admittitur. Ille cognitæ virtutis, spectatæ sapientiæ,

& rebus

& rebus gestis illustrem Antistitē amplissimis amoris, honoris, & gratię notięamplexus est; facilisque in eius vota omnia descendit. A Pio V. concessam pensionem trecentorum aureorum de mensa Episcopali in alimenta Seminarij detrahendam, annulo Pontificio obfirmauit, priuilegijs, ac facultatibus multis amplificauit, sacris cereis, numismatibus, Indulgentijs populo dispertiendis abundè ditauit. proprijs commodis nihil à Pontifice petijt, vel appetijt; Sed auctus donis alieno vsui expetitis celer suum ad Ouile regressus est.

Impetrat obfirmari pensionem scut. 300. Seminario sustentando, &c.

Non parum prosperi successus, & gaudij post lōgi itineris molestias Seruo Dei fuit exoptatus congressus amantissimi Cardinalis Caroli Borromæi, & B. Pilippi Nerij consuetudo recens inita. Debetur autem proposito nostro relatio.

Carolus post electum Gregorium XIII. Romæ aliquantisper immoratus, vbi primum Alexandrum charissimum Dei conseruum vidit, incredibile dictu, quam citus obuiam prodierit, quam beneuolenter pansis brachijs collo adstrinxerit, quam suaui labro exosculatus sit: Alexander fastigium purpuræ reueritus, ore dimisso, totoque corpore prono, osculo vestium, & manuum salutanti respondit. Extitit profectò inopinata congressio Seruorum Dei quasi noui fœderis nouum vinculum, idumque de obseruantia, & amore vtrinque certatur, arctiori nodo nectitur vtriusque Charitas. Ecclesię Aleriensis deplorandum statum, labores, euenta, & omnem suæ administrationis seriem Archiepiscopo enarrat. Is noui Præsulis sensa cœlestia, laboriosas curas, & prudenter, fortiterque gesta admiratur: & vbi mutuis amicitiæ obsequiis satis datum est abitur, ac secun-

Congressio cum S. Carolo Borromęo.

secundum sibi datam mensuram donationis Christi ad promouendum Dei cultum, subditorumque salutem, atque ad propriæ perfectionis altiora studia vterque regreditur.

Init amicitiam S. Philippo Nerio, Quæ eius gratia egit.

Iungenda huic beneficio est amicitia parta Philippi Nerij, Institutoris Congregationis ab Oratorio dictæ; Viri claritate nominis, luce virtutum, & vitæ sanctimonia celeberrimi, quem hodie inaugurante Gregorio XV. Sanctorum albo insertum colimus, quemque Alexander fama iam cognitum, vitæ similitudine, sibi in amicitijs hac occasione iunxit. Facilis enim est, ac tenax inter Sanctos animorum coniugatio, potens, prævalidumque auxilium adaugendæ virtuti. Philippus spectatis in Alexandro diuinis dotibus, sapientiæ, pietatis, integritatis, cœterarumque virtutum, statim in gradum singularis beneuolentiæ accepit. Alexander contra, Religionem, ac Sanctimoniam Philippi perspiciens, eius gratia, & familiaritate frequens vsus immortalem cum illo contraxit amicitiam. Cuius argumenta extitere quotidiana, & in longas horas ducta colloquia diuinis de rebus, mutua Epistolarum commercia, repetitæ conciones Alexandri in Oratorijs S. Hieronymi, & S. Ioannis Florentinorum, atque apud Pontificem gratæ de eo Philippi commendationes, quæ à nobis scribendæ suo loco referentur.

In

In Balanea habitat, & quæ ibi præclare gerit.

C A P. X.

ROMA decedens Baſtitam alacrior redit ad opus; Synodalia comitia colligit; nouaque, & rebus pręſentibus opportuna ſtatuta condit. Verum iniquè ferens a gregibus ſuis ſe longius auelli, & per alienos agros extorrem vagari, aſſiduè in propria Ouilia ſuſpirans, tentoria intra fines ſuæ ditionis firmanda cenſet. Secutus autem peritos Imperatores, qui vbi hoſtium partes validiores aduertunt, illuc ſuas quoque copias mouent, in Prouincia Balanea caſtrametari parat, vbi quò ſoli amænitate, & vbertate pinguior, eò vitiorum fertilior ager erat.

Seminarium Algarolæ in Prouincia Balanea erigit profanos ritus indè tollit.

Inijciamus & huc ſtylum noſtrum, & quæ ibi magnificè præſtitit, compendio perſtringamus. Algaiolæ, quæ Prouinciæ Balaneenſis Oppidulum eſt, erexit nouum pro illius regionis Clericis Seminarium, conducta domo, quam in honeſtiorem, ac commodiorem formam ære ſuo dilatauit; mox operi inſiſtens, reparauit diuinum Cultum, inſtaurauit templa, emundauit ſacra, profanos, & corruptos ſuſtulit mores.

Sponſalia infantium nondum natorum abolet.

Præficas eijcit ab Eccleſia.

Quod vt per capita referatur, ſic habe. Pernicio-

ſam conſuetudinem deſponſandi infantes adhuc maternis in viſceribus latitantes aboleuit. Funera mortuorum lamentantes more præficarum, eiulantes capita, aut mentum depilantes, dum ad cadauera, non rem Chriſtianam Religiosè, ſed profanam a Mauris, ac Saracenis acceptam ridiculè faciunt, ſacrique myſterii ritum perturbant, de feretris, ac de Eccleſiæ ambitu procul abigi iuſſit ſiue ij ſint viri, ſeu mulieres, niſi ora, manuſque comprimant. Religionem ſinceram reſtituit; ſublatis ſuperſtitionibus diuturno licet vſu firmatis. Magarum contaminatas artes, dæmonum præſtigia pluribus locis corripuit, detruſitque veneficiorum reos Sacræ Inquiſitionis tribunali plectendos ſiſtens. Vix enim apud quempiam de his peſtiferis monſtris emendationis locum, non adhibito ſupplicio, inuenias.

Hæreticum eierare publicè perfidiam cogit.

Quo ſpiritu putamus Catholicam fidem, ac doctrinam propugnaſſe? Furtiuè in ea loca irrepſerat alienigena quiſpiam, perinquinatus hæreſi, ignaram gentem malis ſtudijs, prauiſque doctrinis a recta Religione auertens. Rem peſſimam, & plenam fraudis, ſubodoratus Epiſcopus ſagax, cui nil attentioris curæ, quam illibatam Catholicæ fidei veritatem tueri, nil æquè cordi, ac lupos ab Ouili prohibere, ſtatim in vincula coniectum ad ſanam mentem reducere contendit, irrefragabili robore argumentorum conuincit, redarguit, damnatque. Ad extremum prçteritæ perfidiæ pœnitentem errores execrari, abiurare, violatęque Religionis crimen expiare compulit, inſpectante, & auſcultante populo, quem e vicinis locis conuocauerat aſſidentibus alijs quoque Religioſis S. Inquiſitionis Iudicibus, ac Miniſtris. Ad hoc vt actioni authoritas, & populo

pulo exemplum accederet illustrius, dies festus delectus est, & prçcone enunciante errorum seriem, Episcopus Pontificijs ornamentis conspicuus & Pedum manu regens ad quodlibet erroris caput erectus in pedes, hominem cum Sectatoribus mendacij, & hæresis reum confutabat, confodiebatque telis Sacræ Scripturæ, & Conciliorum, doctrinis Sanctorum, & Orthodoxorum patrum, necnon validissimis ratiocinationibus; egitque tanto ardore diuinus Magister, vt per totam illam dissertationem, tam multis membris in prolixum tractam, terrorem non mediocrem in audientium animos incusserit, & e Præsulis oculis obortę lacrymè lacrymas quoque auditorum prouocarint.

Alterum in quo maximoperè habuit insudandum fuit irarum placatio, & cura Ciuilis tranquillitatis, nihil eorum prætermittendo quæ conciliandis animis conducerent, non preces, non vigilias, non itinerum fatigationes. Monuit, orauit, obtestatus est, minatus iras cœlestes; in duellorum loca properans, exclamat recondi sine sanguine enses, plantas properantium in certamen constringit, antè procinctos ad pugnam metu ipse vacuus in genua se abijcit in seipsum ferri vindictam rogans, quò iratos ab impetu, a conflictu compescat. Cessitque res sæpe, ac sæpius ex sententia. Etenim cruenti illi homicidæ deuicti tandem Viri Dei precibus, benignitate, lacrymis, & mira illa animi magnitudine, totis sensibus capti, arma, odia, rixamque omnem sæpius deposuere datis dexteris fœdera pacis sponte percussere. Ita paulatim sublatæ inimicitiæ, diminutæ factiones peruetustæ, & inducta priuatis cum amicitijs tranquillitas publica.

Rixas, & bella miris modis sedát.

P 2 Fero-

Deferri hastas in templa vetat.

Ferocissimæ præterea gentis animos emollire, & loci sanctitatem tueri cupiens, ne hastæ, & cuiusvis generis armamenta in Ecclesias inueherentur, penitus interdixit. Ea enim erat Balaneensium ferocitas, vt pro vlciscenda leuiore iniuria, ipsa inter Sacra inimico vim inferre minimè vererentur, nec aras ipsas, ac pauimenta humano cruore polluere. Erant idcirco instar castrorum templa; plebs non orantium Christianorum, sed hastatæ militiæ specimen. Quam gladiatorum immanitatem hortationibus, minis, priuatis monitionibus, publicisque edictis, in sua primum Diœcesi, tum in tota pene insula magna ex parte extinxit: Præsulis benignissimis, sanctissimisque dictis passim acquiescente popnlo.

Io. Baptista Montius soluitur à morbi molestia precibus Alexandri.

Ferunt autem illius regionis incolæ, tot pietatis, & charitatis præbita documenta non caruisse cœlesti remuneratione, nam preter sedata odia, & placatas rixas diuina virtute ægrotos morbo leuasse illum asserunt. In ijs inducunt Ioannem Baptistam Montium Alexandro a Ceremonijs, postmodum Summi Pontificis Cruciferum vehementi febre estuantem, & animam ferè anhelantem, tangente frontem Episcopo, & pro illius salute orante, molestia morbi solutum. Micas quoque asserunt panis de eius mensa a Sacerdotibus, & ficus a populo sublatas varijs morbis sospitales extitisse.

†

Romam

Romam ſecundò pergit. Coram Summo Pontifice concionatur. Rediens procellam ſedat.

CAP. XI.

INEVNTE anno 1575. qui Chriſtiani Iubilęi recurſus erat, vniuerſaliſque Amniſtiæ, ſecundam profectionem in Romanam Curiam molitur, vtque ad ſanctam peregrinatiouem oues prouocet, prȩit exẽplo Paſtor: monitiſq; prius per litteras paſtorales Parochis, vt ab Ouilibus diſceſſuri idoneos ſubcuſtodes vice ſua prouideant, ipſe ſuo cũ comitatu pelago creditur. Tota Epiſcopo annona paucæ haleculæ, & nonnihil olei, reiecto omni amplius obſonij genere, vtpotè cui gratius erat pabulum orationum, ac piarum meditationum, quam eſca corruptibilis; eodem propè modo, quo de eius nauigandi more alias prolocuti ſumus.

Euntis ad vrbem apparatus.

Romæ ſalutatis liminibus Apoſtolorum, & rebus Eccleſię ſuę coram Pontifice Gregorio expoſitis, dum ea complet, per quæ pœnitentibus crimina, criminumque ſupplicia relaxantur, priſtinum concionandi ritum reſumit in Oratorio B. Philippi Nerij ad Sancti Ioannis quæ ſunt Florentinæ nationis ædes, binos, ac ternos ſermones per hebdomadam repetens, eo applauſu, & laude vt vna omnium

Concionatur in Oratorio Florentinorum.

voce

voce inter Principes Concionatorum adſcriberetur.

Id ipsũ coram Pontifice, & ampliſſimo comitatu ad S Laurentiũ extrà muros.

Per id temporis fortè fortuna contigit, vt feria quinta poſt Dominicam ſexageſimæ Summum Pontificem Gregorium pro eximia pietate Sacras Vrbis Baſilicas obeuntem vna cum multis Cardinalibus, copioſoque Antiſtitum, & Aulicorum numero Alexander noſter comitaretur. Cum autem ad ędem S. Laurentij extra muros peruentum eſſet, in eam nobilem piorum hominum ſodalitatem inciderunt, quam Philippus Nerius eiuſdem ſodalitij inſtitutor ductabat ad implorandam populo Chriſtiano diuinam clementiam. Ibi cum paulisper ſubſtitiſſent omnes, Pontifex cupiens tam ingenti, ac pręclaro cętui verba fieri ad excitandum pietatis ſpiritum, id Philippo ſignificauit; propoſuit ille Alexandrum ſibi probe notum, & ad eam rem aptiſſim m. Approbauit libens Gregorius, innuitque Alexandro, habeat ad comites accomodatam rei cõciunculam. Is verò pro ſua modeſtia, quoad liceret, ſeſe ſubducere, cauſari minimè ad id ſe idoneum, minimè procinctum, ſed & adhuc de via languente m: Omnis inſtar concionis benedictionem Beatitudinis ſuę fore ad populi ſalutarem conſolationem. Verum vrgentis Pontificis iuſſa fecit, ſermonem habuit ex tempore tam luculentum, tantaque ſpiritus virtute aduerſus hominum flagitia, vt vix quiſpiam a lacrymis temperaret, & Gregorius ipſe, cœterique omnes charitatis feruore incenſi modeſtiam Viri Dei, pietatem, atque doctrinam admirantes collaudauerit.

Suggerentes curandam commodiorem Eccleſiã minimè audit.

Inter hæc non defuere ex cognatis, & amicis qui Alexandro apud Pontificem iá valde gratioſo ſuggererent, curaret ad ditiorem, & commodiorem Eccleſiam

clesiam traduci. Fauebant desiderio, Gregorij beneuolentia, Alexandri merita, amicorum potentia, Ecclesiæ quoque Aleriensis molestissima negocia. Verumtamen in illud diuortium adduci nunquam potuit humilis Dei Seruus, obiectans, id consilij diuinę prouidentię relinquendum. Nolle se Ecclesia illa, quam sibi vti primam sponsam Sanctissimus Pius V. diuino nutu commisisset, licet summme laboriosa sponte abdicare, quò ditiorem, & magè speciosam adeat: nisi istud Deo magis placere per liberum Pontificis arbitrium sibi constaret. Namq;
„ Episcopatum, aiebat ille, neque vltro ipse adiui,
„ neque vltro dimittam: in Corsicam coactus veni,
„ nonnisi coactus abibo. Alienis subsum votis,
„ aliena sequar imperia. Sollicitiorem enimvero se prębuit in requirendis ijs, quæ gregi suo conferrent, impetrauitque nullo negocio multa, licet postea propter recentes obices re infecta; dolente quidem Alexandro, sed tamen consilijs arcanis Dei acquiescente. Denique aduentante Maio in Corsicam remeauit.

Ingentis procellæ propè Elbam sedatio.

Offertur nobis hoc loco admirandę in Alexandro virtutis materies. Etenim e portu Ripę ad Elbam transmittentes exorta de repente procella intercipit; obductoque vndecunque nubibus cœlo, pręcipitante grandine teterrima frementibus vndis inter ventorum, fluctuumque turbines periclitabatur nauigium. Horridam tempestatem circumspicientes nautas, de salute, ne dicam de proximo naufragio maximus incessit timor. Pręcœteris Cęsar Ferus Rector Seminarij impendenti exterritur malo, Heu nos (inquit) sub vndis morimur, naufragi perimus omnes. Tremebundo spem, animumque

fidenti

fidenti sermone cum reddidisset Episcopus, ac patrocinium diuinum persuasisset, Sis ergo tu, subdit illæsis tu obsecro deprecator salutis nostrę, placatuis precibus diuinam iracundiam, marisque tumorem. Tum verò sublatis Episcopus in Cęlum oculis, breuibus orans, & aduersus feruescentes vndas signum crucis efformans, soluite, ait, soluite timore animas, aderit naufragantibus Deus. Mirum dictu extemplò iubente Deo mitescere freta, quiescere procellas, mari tranquillo serenari omnia. Quarè tutò, & rectè in Corsicam perducti acceptam a prece Pręsulis salutem non solum retulere omnes, sed publico, magnificoque testimonio posteris tradidere.

Graui Infirmitate sanatus, Iubilæum cum suis celebrat.

CAP. XII.

Patienter grauem tolerat ęgritudinem.

AD littora Corsicæ descendentem excipiunt nouæ ægritudinis molestiæ, partim ex itinerum incommodis, partim a nunquam interruptis curis procreatæ, quibus nonnihil causæ addidere familiæ morbi multiplices, Patrum abscessio ad recuperandam valetudinem, obitus Cancellarij Curiæ, absentia quoque Vicarij Generalis in grauia opera aliò vocati. Porro intra Balanea fines delatus, illic corripitur

cria

acri dolore ſtomachi omnia nauſeantis, ex profluuio noxij humoris de capite, tum exvritur febris malignæ exceſſibus repetitis. Nec ideo concidit animo æger, verum maiore in Deum fiducia mala omnia perfert, donec viribus planè proſtratis de vitæ diſcrimine à ſuis admonetur. Nouitas nuncij inuictam mentem non quatit, triſtitia vultum non corrumpit, neque de ſua baſi excuſſa eſt viri fortitudo: Interim quidem ad extrema ſe non inuitus parat. Verum qui ſuos in aduerſis conſolatur Deus, affuit afflicto, recreauitque benigno aduentu Cæſaris Contardi Sagonenſis Epiſcopi, ac Ioannis Baptiſtæ Centurionis Præſulis Marianenſis, quorum alter Sacroſancta Eccleſiæ Sacramenta iacenti defert, alter grato aſpectu, & colloquio leuat dolore. Sed & paulatim remittens febris ſub finem anni penitus euaneſcit. Itaque morbo iam liber, ad conquirendas, confirmandaſque tum animi, tum corporis vires Mediolanum ineunte Ianuario, permiſſu Summi Pontificis ſe confert, optatiſſimo Caroli Borromæi conſortio, necnon delicijs Religioſis potiturus chariſſimæ Matris: (hoc enim titulo Congregationem ſuam toto vitæ curſu inſigniuit) æſtimans fore, vt gremium illius repetens, vnde iunior vitam traxerat, inde vegetam mentis, & corporis firmitatem poſſet exugere, & viribus integratis ad conſuetos labores robuſtior, atque hilarior reuerti.

Parat ſe ad extrema.

Infirmitate liber Mediolanum tendit ad S. Carol. & ad ſuos Patres.

Initio veris ad Ouilia redijt; ijs etiam, quibus Romam adire non fuit liberum, confeſtim Iubilæi fructus impertiri. Quamobrem Dominica tertia Quadrage-

Reuerſus Iubilæum cum ſuis celebrat.

Quadragesimę promulgato diplomate Pontificio, priuatoque edicto populum ad spirituales quęstus
2. Cor. 6. ardentissima concione inflammauit; cum Apostolo docens adesse nunc tempus acceptabile; aduenisse dies salutis, & annum effusæ clementiæ, quo omnibus indulgetur cęlestes thesauros audacter adire, & frui. Exinde indictis ieiunijs, alijsque de more deprecationum ritibus Iubilæo initium fecit publica supplicatione. Euolue Lector priscos Annales, si quid vnquam huic simile, & placando Deo dignius repereris. Ibat Antistes cum Clero aspera, saxosa, & montuosa via, medius inter duos notæ Religionis Capuccinos, sacco superindutus, fune, seu maius capistro ad collum alligato, denudatis plantis, grandem efferens Crucem, luminibus in Christum semper defixis, & lacrymis tota via copiosissimè perfusus; quasi in populi expiationem ad Altare immolanda ipse victima duceretur; prope insequente simili vestitu, nudisque pedibus sua familia. Nouum sanè, & hactenus inusitatum spectaculum authore Alexandro datum; quod nonnisi paulo post Carolus Archiepiscopus est æmulatus, cum epidimia vrbem, & agrum Mediolanensem devastante, iustam Dei excandescentiam mitigaret. Stetit ad ruralem Ecclesiam supplicatio, vbi Præsulem post aliquantulam mentis orationem, de suggestu, & in eodem habitu, sed vocis tonitru fœditatem peccatorum, vim cælestium irarum, & paternam Dei misericordiam in resipiscentes subiectante auditorum oculis, ad facinora anteactæ vitæ deflenda, melioremque vouendam frugem adacti sunt omnes; non paucis

Nouum pietatis exemplum.

etiam

etiam ad iniurias propalam donandas, ablegatisque odijs ad sese inuicem eodem ipso loco amplexandos, tanta fuit sermocinantis, & boni exempli efficacitas. Expleto autem sermone fessus, multo sudore madidus, plantisque tumentibus, vlceratis, & vndique cruentis ad eam, vnde digressus fuerat, Ecclesiam vnà cum populo digressus est. Tam pium, & insigne opus subinde alijs per totos dies Iubilęi cumulans, destinatas Ecclesias sæpius cum domesticis, sæpius cum Clericis Seminarij lustrat, hymnos, ac psalmos incedendo recitat, orandi moras prorogat, pauperes opulentiori munificentia fouet, rure confluentibus hospitium cum mensa præbet, pedes etiam inuitis lauat. An non talibus Religionis, & humanitatis officijs Deum offensarum oblitum credamus? regionemque illam, vt Christianæ viueret luculentissimè perdoctam? Charitatis opera.

✠

IESVS, MARIA, IOSEPH.

Ad Curtem Plebis Talcini migrat.

CAP. XIII.

ALGAIOLA Balaneæ iacens in ora extrema Diçcesis Aleriensis longinquitate sua, quasi nubem interponebat, ne Solis istius radij ad alias quoque partes facile pertingerent: morborum autem frequentia Episcopum, eiusque Collegas ab incæptis desistere, & in extraneorum curam omnia referre compellebat. Tunc affulsit fęliciori prętsidio Plebis Talcini non contemnendum Oppidum, Curtis nomine, Dięceseos vmbilicus, & si transversum attendas, totius centrum Insulæ. Illuc ergo cum comitibus migrat Alexander, vnde propior accessus ad Insulæ Gubernatorem, & ad maritima commercia pro rerum necessitate. Ibi contemplatus locum habitationi Episcoporum, saltem temporariæ, non incongruum, comparato fundo, domum satis amplam ære suo, à fundamentis extruxit, ornauit, & successoribus Episcopis vti propriam reliquit: quas enim Talloni, quas Algaiolæ habuit commodatas, à se tamen in meliorem, & ampliorem formam redactas, ad Dominos ex condicto reuolutæ sunt.

Domum alteram Episcopalem in Oppido Curte construit.

Quam multa eo loco pastoralis officij, & charitatis exempla posteris imitanda dederit, supersedemus scribere, in commodiorem narrationem transmittentes.

Totus est in Cricium pacificatione.

mittentes. Cum enim in contrarias, easque prævalidas partes diuisi essent incolæ loci, cum tota vicinia, flagrabant omnia odijs intestinis, dissidijs immortalibus, quotidianis conflictibus, Alexander vela suę charitatis expandens quasi asperatum mare placans Fauonius, in serenam, placidamque pacem commutauit bellorum asperitatem.

Hoc itidem loco invicta animi constantia tutatus authoritatem Ecclesiasticam, hominem dignitati, immunitatique Ecclesiasticę infestum, eiusdem Ecclesiæ iugo submittere collum compulit. Namque de violato iure Ecclesiastico, ac de reparanda iniuria aliquoties præmonitum, semper autem reluctantem, anathemate demum petens ab Ecclesiæ communione seiunxit. Pertinax ille nec aurem propterea, nec mentem inflexit. Verumtamen conscientia facti, & pœnę formidine tandem expergescens, Antistitis quoq; reuerens integritatem, & famam sanctimoniæ, vltro ad ipsius genua prouoluitur, veniam implorat, & reconciliationem cum Ecclesia, pollicitus emendationem, & illatę iniuriæ satisfactionem. Pastor Ouem redeuntem collegit benignè. Tum ex libertate, authoritateq; Episcopali redarguit offensæ, obstinationis, & publici offendiculi: ac demum imposita ex ritu Ecclesiastico pœna vinculo soluit inobedientiæ, & Ecclesiæ communioni restituit.

Assertor iuris Ecclesiastici.

Ceruione

Ceruione Campilaurei Sedem statuit, Cathedralem Ecclesiam, Ædes Episcopales, & hospitia varia exædificat.

C A P. X I V.

DIVINO consilio factum credimus, quod Venerab. Serui Dei hucvsque satis accommodata Sedes nulla extiterit in Diœcesi, sed huc illuc per varias vices peregrinandum, proculdubio, vt aliò, atque aliò excurrens, instar Medici, cui publica salus proposita, cuilibet membro præsens incolumitatem deferret; Nam si Aleriensem Ecclesiam attentè spectes, non multum à tabido, ac vlceroso corpore differre comperies, cui dum vna parte corradis saniem, effluit altera. Iam verò cum per annos octo suę curationis illam cerneret de vetustis infirmitatibus magna ex parte conualescere, loco certo, perpetuoque ponendam duxit, posuitque stabilem Ceruione, sibi, & futuris Episcopis Aleriæ Sedem anno 1 5 7 8. ex assensu Pontificio. Est Ceruio vicus Plebis Campilaurei non procul a Thirreno Mari, duodeviginti millibus passuum ab Aleria, Cœnobio Franciscanorum seuerioris disciplinæ conspicuus.

Ceruio Vicus plebis Cāpilaurei.

Hic Cathedralem Ecclesiam a fundamentis excitauit,

Aedificia Ceruioni posita.

citauit, & ad fastigium vsque perduxit ære suo, ciuibus in eius gratiam manum præbentibus. Hic ędem Episcopalem, Oratoriumq; Palatinum magno sumptu extruxit, ornauitque hortis amænis, successorum magis quam suæ ipsius oblectationi. Hic Seminario Clericorum ędificium statuit, Canonicos in domicilia ære suo extructa adunauit, ditauitque abundè de Episcopi prouentibus, in id Romano consentiente Pontifice. Peregrinorum, & Aduenarum hospitio partem propriæ domus, & dedit, & instruxit.

Quodque magis rarum inter homines, & Alexādri gloriam amplificat, nulla id laudis, aut humani præmii cupiditate. Nusquam voluit siue in portis, siue in parietibus, aut alia quauis ædificiorum parte, Symbola sua natalicia, seu insignia Sauliorum apponi, grauiterque corripuit eum, qui quodam loco, se inscio, ac abnuente ea affixerat optans

Nusquam patitur affigi insignia gentilitia.

Templa Deo, Seruisque Dei hospitia,
non sibi magnum nomen statuere
inter mortales; modestiæ pro-
fecto in posterorum imi-
tationem trahendæ
clarissimum spe-
cimen.

Decennalem moram duxit Ceruione,
pluraque patrauit narratione dignis-
sima, sed opportunius
alibi memoran-
da.

✝

Tertium

Tertium iter ad Vrbem meditatus sistitur, vt extremis pauperum angustijs prospiciat.

CAP. XX.

INVISENDAM tertio Romam, & coram Pontifice renouandum obedientiæ tributum admonebat annus decurrens 1579. Eam profectionem suscepit non inuitus, vnde tot à Pontifice beneficia, à loci sanctitate plurimam referre soleret sanctitatem. Verum cum Mediolanum peruenisset, intellexissetque inibi insulam grauiter premi annonę caritate ex anni superioris sterilitate, subijt in mentem Optimo Patri, pręstare egestati filiorum (hoc nomine, & loco honestabat pauperes) quam commeatibus pecunias impendi. Sed iudicio diffusus suo ad oraculum Archiepiscopo Borromęi pergit, vnde ambiguitatem ex animo tolleret, progredi promptus, aut regredi, proconsulentis arbitrio; quamvis iam tunc ex propria sententia opinaretur subtractam de viatico summam subsidijs pauperum fore melius attribntam. Commendauit Archiepiscopus prouidi Patris familias charitatem, fecitque pluris enutriri egenos quam ad Vrbem iter. cui posset

Pauperes pro filijs habet.

Ex consilio S. Caroli ad curam redit egeonrum.

ſet per oratorem ſuppleri. Dicto audit Alexander, Procuratorem ad Pontificem delegat, Genuam petit, ibique reſiduę ex viatico pecunię nouam ab amicis, & propinquis coaceruans, venditis etiam ſarcinis, quas ad iter conficiendum ſecum deferebat, magnos cumulos tritici, leguminum, ſalis, & huiuſmodi cibariorum comparat, nauique impoſita omnia pręmittit in Corſicam. De Epiſcopo propter Deum, & Eccleſiam ſuam factus Inſtitor ille, qui de longè nauigio portat panem domeſticis ſuis.

Nauim Cibarijs onuſtam præmittit. Prou. 31.

Nauim tamen pręcurrit Alexander, & iam fame languentes alios, alios pereuntes reperit incolas, quippe quibus pro pane forent glandes, pro pulmentario vinacea, pro obſonio pratenſes radices.

Quingentos, ac ſexcẽtos inopes alit.

Illico prodigus Ioſephus horrea expan-
dit ſua, quicquid domi reliquum
eſt tritici, aut leguminis in
alimenta pauperum diſ-
pergit,
paratus prius horrea ipſa ad vltimum
vſque granulum excutere, quam
illos inedia ſinat con-
fici.
Appellente naui largè famelicis ſub-
uenit, quingentos quotidie,
ſępè ſexcentos alens
copioſè.

✠

Quomodo se gesserit in graui pestilentia.

C A P. X V I.

Pestilentia irrepit in Corficā an. 1580.

PENVRIAM cibi a tergo insecuta est sæuior pestilentia, quæ Italiam, ac omnem fermè Europā anno ipso 1580. depopulata, inter fluctus quoque maris sibi viam inuenit, insulas aquis circumfusas inuadens; vento exitioso similis, qui per omnem aeris regionem virus afflat suum. Igitur effractis repagulis, elusisque excubijs omnibus, quas publicæ incolumitati Magistratus erexerant, per Nibij sinum lues pestifera in Corsicam irrepens, pedetentim angulis Aleriæ venenum intulit. Erat tunc Alexandro soluendum Genuam, ad grauia Reip. negocia: At vbi læthalis incendij flammam sua iam Ouilia attingentem comperit, retro iter, pedesque retulit citissimus, vt curæ insisteret animorum, corporumque pecoris sui: Ratus mercenarij, non Pastoris crimen, oues pręsenti ope fraudare, vbi maximè res exigit Pastoris vitam immolari.

Peccata malorum semina. Preces antidotum.

Vltionem læsę iustitię Dei flagella, fulminaque arripientis intellexit Venerabilis Dei Seruus, non ignorans humana flagitia malorum omnium esse semina; illorumque fomentum, continuam peccandi peruicaciam; non eum tamen præteribat cœlestes

iras

iras facile in misericordiam, & gratiã deflecti, orationum supplici lenimento, & sincera ex animo pænitentia, quibus indignati numinis dexterę tela eripiuntur. Quare diuinę offensę acerbitatem vt in mitius inclinaret, supra consuetudinem solitudini, orationum instantię, & corporis afflictationibus primus se dedit Episcopus. Tum coacto ad Dominicum populo de suggestu iniectus acerrimè in mortalium flagitia, ibi esse extinguenda mala ostendit, vnde nata sunt, per voluntarias nempe castigationes, per morum correctionem, per absolutam detestationem criminum, quę homini pestilentiora sunt quam pestis ipsa. Exinde triduani ieiunij pęnę plebem omnem subiecit ea hebdomada, & tergeminę supplicationi: męstitiam supplicantium luctu compleuit tristior aspectus Episcopi incedẽtis atrata veste, oblonga, solum ipsum terente, & caput, ac frontem obtegente, eleuata inter eius brachia Cruce prę excelsa, oculisque in effigiem Christi pendentis continuo fixis. Conciones supplicationibus adiunxit, cuique suam. In prima populum cum Iona exterrefaciens clamabat: *Conuertatur vir a via sua mala, & ab iniquitate, quæ est in manibus eorum. Quis scit si conuertatur, & ignoscat Deus, & reuertatur a furore iræ suæ, & non peribimus?* In altera paulo mitius agens adduxit in thema quod aiebat Isaias: *Percussit* Dominus *Egiptum plaga, & sanabit eam, & reuertentur ad* Dominum, *& placabitur eis, & sanabit eos*. Postrema fiduciam inducens Apostolica vsus est hortatione: *Adeamus, inquiens, cum fiducia ad thronum gratiæ, vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in tempore opportuno*. Dũ hæc diceret non loqui, sed

Dominicum ieiunia, supplicationes indicit.

Supplicationibus idem interest.

Terret concionibus.

Ion. 3.

Isa. 19.

Hebr. 4.

tonare,nõ verba edere,sed fulgura videbatur;ab audientibus interea profundos gemitus, vberes fletus, & viuas dolentiũ, atque emendationem spondentiũ notas elicientia. Sermonis epilogo, ad mutua pietatis, & charitatis solatia omnes adhortatus, ne id incautè, & imprudenter faciant præmonuit. Ad extremum Litanijs, ac precibus a Populo,& Sacerdotibus vacatum est Antistite cernuo ad humum vsque semper hęrente, in formam ingementis, & cœlestem misericordiam suppliciter implorantis composito. Reliquum hebdomadæ concessit expiationi pœnitentium, & redeuntem Dominicã diem sacræ synaxi. Demum aduocatis é vicinia Parochis, vt pari charitate, diligentia, cautione erga suas oues se gerant, coram præcepit; remotioribus autem per litteras pastorales.

Inualescente nihilominus, & pene totam Diœcesim deuastante funesta lue contagij quid pro Ouium salute effecerit vigilantissimus Pastor breuibus inquiramus. Aemulatus filij sui spiritualis Caroli charitatem, ac magnanimitatem, officijs quibuscunque potuit calamitosos casus subleuauit indefessus, prece,Sacramentorum largitione, pecunijs, cibarijs, pharmacis, amuletis, & si quid aliud esset ad animæ, corporisve salutem vtile: quamuis autem ne quid ægrotantibus deesset, suos cuique operi præfectos, ac Ministros designasset, ipse tamẽ assectis Barnabitis nulla non die de Episcopio tum mane,tum serò in vicos,& per Ciuium domos prodiens, ęgrotos inuisere, afflictis solamen, meticulosis animum,ministris audaciam, benè valentibus fiduciam addere, Sacramenta vbi opus esset manu sua porrigere gauisus; in id maximè studens nequis

Omni re subleuat ægros, & calamitosos.

Sacramenta ministrat manu sua.

absque

absq;Sacramentorũ beneficio decederet. Verũtamẽ inter hæc omnia quam diligentiſſimè ſemper cauit a quocunque rerum contactu, ijs exceptis, quæ Sacramenti adminiſtrationi penitus inſeruirent, ne quando, vel ipſe, vel ſui læderentur contagio. Saluberrimum etiam duxit illa parare antidota, quæ poſſent morbi labem auertere, puta ſpongiam aceto madidam, & aromatica antipharmaca, præter quæ non alia adhibuit. Caute tamẽ.

Orandi Dei curam egit aſſiduam, ſupplicationũ vſum in ſextam quamque feriam prorogari iuſſit, capite duntaxat vno de familia quacunque conueniente, mulieribus, ac pueris domi recluſis, & viris inter procedendum interuallo ab inuicem ſeiunctis, quò ſublata turba, reliqui a Contagij propagatione aſſeruarentur. Habendarum precum formulas compoſuit, in ordinem redegit, & vicatim per pagos diſtribuit, monens pro cuiuſque commodo, ſignãte campana, recitari domi, in Eccleſijs, oriente, vel occidente ſole, hora diuinorum officiorum tertia, nona, veſperarum, aut hora capiundi ſomni. Prorogat preces, & ſupplicationes.

Amicorum quidam benè (vt putabant) Præſuli conſulentes, ſeceſſum a tot periculis, & fugam a lue mortifera ſuadebant; ſat ſibi res dirigere, quas alij exequerentur; Alioquin Paſtore percuſſo diſpergendas fore oues, omni duce, omnique ope carituras: Alexander bonæ amicorum menti benignè arridens, flocci fecit conſilium; ſalutem enim Paſtoris aiebat diuinæ prouidentię incumbere, ſubijciẽs. Suadentes ſeceſſum nequaquam auſcultat.

„ Ego, pręſcripta cœli ſequar, ſi peſte emori contingat moriamur; magis idoneos paſtores ſuſcitabit Deus. Quandiu in viuis ago, debeo alijs id exemplum. Igitur tantum abfuit, vt a quotidiano Optimi Epiſcopi charitas, & conſtantia.

Ciuium

In pagos, & castella propagat charitatem.

Ciuium ſubſidio cederet, quin ad exteros vſuram ſuę charitatis propagans in Caſtella, pagoſque Diœceſis egreſſus, eadem pietatis officia propemodum attulit, pauperibus ſpeciatim ſuppeditans pharmaca, antidota, eſcas, pecunias, quicquid denique victui, quidquid ſaluti foret neceſſarium, tanta copia, & liberalitate, vt vno tempore totum ærarium exhauſiſſe videretur, & omne ſpatium quietis corporeę tam ſibi quam Collegis eripuiſſe, nocte, dieque plerumque hoc in miniſterio continuatis.

Contubernales, & domeſticos infectos ſolatur.

Immunes ab excurrente morbo non euaſere Seminarij contubernales, nec ipſa domus Epiſcopi; Epiſcopum ipſum excipe, quem ſeruante Deo peſtis attingere non eſt auſa, etſi laborantium ſeruitio præſidentem, manuque propria miniſtrantem. Ad Seminarij Clericos, ad domeſticos ſuos contagio infectos pergens, animosè, fidenterque viuere iubebat; neminem peſte iugulandum aſſeueranter prędicens, quod illi poſteà per Epiſcopi merita verum perſenſerunt, ex morbo non ſegniter conualeſcentes.

Manū ęgrotis imponit vtiliter.

Marc. vlt.

Mos erat Epiſcopo ægrotos viſenti elatam dexteram in eos protendere, & conformata crucis figura beneprecari; Saluatoris quippe illo promiſſo fretus, *ſuper ægros manus imponent, & benè habebunt*, ſoſpites fore illos ſperabat, & ex iacentibus complures melioris valetudinis ſigna ſtatim concepere. Adſtipulatur dicto præ alijs inſperata ſalus famuli (Aſtulpho nomen erat) quem a Medicis fato adiudicatū benigniſſimus Epiſcopus precibus Deo datis ſeruaſſe exiſtimatur: nam litata Miſſa, pene exhalantem adoriens. Erigere, inquit animo Aſtulphe, nihilum hic mali. Id quod momento eodem ac-

cepta

cepta benedictione ille sentiens. Reuera, inquit, mihi iam nihil mali: neque multos post dies confirmatis viribus sospes exilijt.

Ob hæc tam insignia pietatis opera, communiaque beneficia tantum percrebuit per id temporis Serui Dei fama, opinioque sanctitatis, vt quisq; sibi subueniri exquireret salutari eius benedictione, vnde diuinę salutis virtus emanare rcredebatur. Nemo erat qui incedenti per vias, & manu benedicenti non occurreret. Prosternitur hic humi, ille e porta, aut fenestra domus caput effert, ad manus, aut vestis osculum alius properat; cui hoc negatur, optimi parentis precibus se rogat commendatum. Est qui oratiunculas manu Episcopi exaratas collo appendit, & quouis amuleto salubriores circumfert. Denique cum verbo, prece, manu omnium saluti opitularetur, vulgo illum Angelum tutelarem, auxiliarem, Capitis Seruatorem appellabant.

Fama Sanctitatis, & vis benedictionis.

Ad extremum euanescente iam virulento pestis afflatu, vt ex domibus detergerentur reliquiæ contagij, & incolis omnia tuta, sana, & integra remanerent, benedictione Episcopali magis quam suffumigationibus vsus est: licet eas quoque fieri præceperit, & manu sua multis in locis adhibuerit. Postremo profligata vndequaque pestilentia, Deo sospitanti gratias agi publicis sacrificijs, & precationibus per omnem Diœcesim mandat, necnon triduana funebria mortuorum expiationi. Ne vero quis putet tantam Serui Dei vigilantiam medendis solum corporibus, ac eluendis in præsentiarum criminibus profuisse: Extirpata sunt magna ex parte vitia regionis, restitutus posthac timor, & cultus

Abeunte peste suffumigantur domus.

Agũtur gratiæ Deo.

Soluuntur triduana funestria defũctis.

Dei,

Dei, innouatus virtutis amor, & exemplo paſtoris mutua animorum Charitas.

Strenuè recuſat Archiepiſcopatum Genuenſem, & Epiſcopatum Derthonenſem.

CAP. XVII.

QVOD antea de Saulij traductione in alteram Eccleſiam ſecretò audiebatur inter Corſos, mox palam omnibus notum fit: Nam Cypriano Pallauicino Archiepiſcopo Genuēſi in eam, mentis, & corporis imbecillitatem propter ſeniū collapſo, vt ſuſtinendo vlterius oneri imbecillior exiſteret, Clerus, Senatuſque illius Ciuitatis, inſcio conſilii Alexandro, egere apud Gregorium XIII. Summum Pontificem, vt is in Coadiutorem cum Iure futuræ ſucceſſionis aſſumeretur. Non ingratam poſtulationem audijt Gregorius, faciliſque, & iucūdus in eam propendit: ſignificarique eodem tempore notum Genuenſium aſſenſum, ac ſummam voluptatem Pontificis, per Cardinalem Sancti Sixti iuſſit Alexandro, quem rei conſcium, atque participem putabat. Dux itidem Reip. Senatus, & amicorum plerique datis litteris humanitatis, & officij plenis, eum ſibi Antiſtitem aſſerere conati ſunt, ſuadentes

Inuitatur ad Archiepiſcopatum Genuenſem

dentes vt Genua oriundus patriæ ſaluti, eiuſque iuſtis rationibns proſpiciat, Archiepiſcopalem curam non dedignatus.

Res per quam grauis viſa eſt Alexandro, & longiori conſultatione digna, ne per præcipitationem perverſa exeat: digna quoque Deo conſulto, multa prece, iteratiſque ſacrificijs, vt attentius ponderatis negocij momentis omnibus, quid magis ſit conſentaneum diuinæ voluntati, atque in primis ſectandum eluceſcat.

Conſulit diuinum oraculum.

Parum valuit in illo conſtanti pectore antiquus amor patriæ, parum gratia affinium, & florentiſſimæ vrbis amplitudo. Nil amplius illis tribuit, quam quod præſcribit moderata Charitas. Præhabuit Chriſtianam pietatem ciuium, præparatos animos ad ſemen Euangelicum, & benè ſubactos; Poſſe inibi plures adiungi Deo, & ad perfectam ſanctimoniam erigi; ſibi præſto fore conſortia virorum doctrina, ac virtutibus præſtantium, vnanimi ſenſu Diuina tractantium, quibuſcum velocior ad culmen ſanctitatis conſcenderet; poſſe frequentiores, atque ſublimiores de Deo, de rebus cœleſtibus collocutiones in illo cætu miſceri, vnde mnlta ediſceret, & in exemplum ſuum referret. Cœterum vniuerſam Rempublicam id poſtulare; ratam, laudatamque a Summo Dei Vicario migrationem, nulla arte a ſe quæſitam; ſe quoque nullis duci ambitionis, aut diuitiarum illecebris. Et ſanè in hac ancipiti quæſtione alicuius ponderis erant iſthæc argumenta.

Rationes id ſuadentes.

Hiſce tamen rationibus permultum detrahebat ſequentium conſideratio. Horror diuortij, ſponſæ venuſtioris gratia; neque enim propter Rachelis formam repudiata Lia deformis. Non eſſe ex leui

Diſſuadentes rationes

S causa

causa dissoluendum connubium iussu Pij V. summæ integritatis, ac prudentiæ Pontificis initum; Præstare in agenda re Christiana fortia facere, duriora pati; dignitates quo pluribus curis, ac spinis sunt vallatæ, eo meritorum feraciores; & inde propterea bonū opus dici ab Apostolo desiderium Episcopatus. Ne a Corsica digrederetur validissimè pariter pugnabat beneuolentia Patris in filios, quos tanto cum dolore Christo aut pepererat, aut educauerat; mutuus quoque amor, ac reuerentia filiorum in Patrem, a quibus seiungi pene mors esset. Et quoniam res est soliciti plena timoris amor, verebatur quam maximè, ne se absente filij nec dum satis in vsu virtutum exerciti leui opere ab incæptis, & obseruantia legis diuinæ resilirent, ne item reuiuiscerent odia, dissidia, pristinæ crudelitates, quæ Episcopi cura, & lenitate sopita potius quam extincta torpebant. Accedebat non vltimo loco causa pauperum, nam cum sibi nihil subsidij ad victum pensitaretur ab Archiepiscopo Genuensi, distrahi necesse erat fructus Ecclesiæ Aleriensis, sibi videlicet partem, successori partem: Quamobrem neutri quicquam superfore, quod Seminario, peregrinis, & reliquis egestate laborantibus erogetur. Cœterum in Ecclesia Genuensi multa quidem benè, riteque ordinata; multa tamen extare, quæ sibi negocium haud leue facesserent, quando illa nec tolerare, nec tollere nisi difficillime posset: Desinit enim locus remedio, vbi quid in mores transijt.

1 Tim. 3.

Sen Ep. 39.

Quærat hic lector, & curiosius indaget, si quid humile per has rationes offenderit, si quid sordidam sapiat auaritiam, animi elationem, aut proprij commodi studium: Si quid terrestria hominum sēnsa humanam-

Nil humanę prudētiæ in hisce consultationibus.

manâve redoleat sapientiam. Omnia hęc enimvero de euangeliorum consilijs, de promptuarijs virtutum petita sunt. Perspicua indicia mentis ab omni terrena labe defecatę, & Spiritus cęlestis in Præsule sedentis.

Summa consiliorum fuit: Standum fidei datæ, repudiandas secundas nuptias, ni aliter iusserit Pontificum Summus, cuius arbitrio subijci non respuit quidquid ipsemet contra statuerit. Quocirca ad Gregorium legatur Ambrosius Rotulus, qui coram referat, Episcopum Aleriæ nullatenus esse horum negociorum participem, non cupidum migrationis, neque huiusmodi Prouinciæ parem; & si Pontificis imperio regi paratum. Addatque, de duobus vnum optatissimum, & omni pretio maius Episcopo fore, vel in sinu addictæ sibi sponsæ vitam finire, vel in matris idest Congregationis suæ gremium iterum recondi; tutiores namque ad salutem æstimare se Cœnobij tenebras radijs quibusque, ac splendoribus dignitatum. Eodem simul tempore Duci, ac Reipublicæ magistratibus per litteras gratias agens oratorem mittit Thomam Georgium Præfectum domus Episcopalis ad Marcum Ant. Saulium, qui optimates Reipub. ab ea sententia, & cura reuocet.

Reijcit secundas nuptias.

Legatur nuncius ad Pontificem.

Et ad Decem Reip.

Ad tanti rumoris auras attonitæ non siluere Oues, balantes per conuallia, & iuga montium. Inclamant aliæ deperdi Pastorem vigilantissimum, aliæ Patrem, & nutritium, illæ virum Dei, Præsulem Sanctissimum, Christianæ disciplinæ magistrum optimum, hæ Angelum Dei, & Alerię Apostolum. Dedereq; gemebundę balatus ita validos, vt auribus insonuerint Principis Pastorum, qui minimè submoueri Episcopum imperauit. Præstabit hoc

Inter hæc gemitus Corsorum.

loco referre transmissas ad illum litteras, non tam doloris testes, quam luculentum Elogium Alexandri, fide omni, atque omni æternitate dignissimum.

Exemplum Epistolæ Cleri, populique Aleriensis ad Summum Pontificem.

Beatissime Pater

„ CLerus, ac Populus Diœcesis Aleriensis
„ audientes Alexandrum Saulium Episco-
„ pum suum ad Archiepiscopatum Genuē-
„ sem traduci, ac proinde prospicientes quam
„ magnum hinc sibi, graueque detrimentum, tum
„ spiritualibus, tum temporarijs in rebus immineat,
„ ad Sacratissimos pedes V. Beatitudinis humilli-
„ mè procumbentes supplices rogant, ne pro ea,
„ qua vti Christi Vicarius ipsos complectitur pa-
„ terna charitate committat, priuari se cælesti be-
„ neficio, quo tantum Pastorem largiendo Diuina
„ clementia ipsos ditauit. Is enim est, qui singu-
„ lari studio, & admiranda comitate Clerum ru-
„ dem, moribusque incompositum, seu velimus se-
„ nes, seu iuuenes, oratione, opere, inprimisque
„ exemplis vitæ optimis ad Ecclesiasticam discipli-
„ nam formauit, Clericorum Seminarium, in quo
„ ad 25. adolescentes instituuntur excitauit; &
„ quæ ad victum, quæ ad vestitum, quæ ad erudi-
„ tionem pertinent, impendijs suppeditat suis, præ-
„ ter illam, quam continenter adhibet diligentiam,
„ coram edocens, ac prospiciens, vt in sacris lit-

teris,

teris, bonisque moribus proueheantur, ludimagistrum, ac Theologum suis sumptibus sustentans.

Ipsemet populum assidua Diuini verbi prędicatione Christiana Cathechesi, frequenti visitatione, audiendis sacris confessionibus, pręcipuè verò integerrimæ vitæ documẽtis sic erudit, vt ab hominum memoria rebus salutaribus, ac diuinis melius ibi consultum nunquam fuerit. Quamobrem Antistes hic optimus, si ad alteram sedẽ trãsferatur, pręclara eius cœpta, laboresque omnes benè suscepti pessum irent, & spe omni rerum restituendarum planè sublata collaberentur.

Satis porro cõstat, illius populi, Diæcesisque paupertatem tantam esse, vt extet nemo, qui domi habeat vnde in annum viuat. Ij tãmen suis laboribus Episcopum sustentant subsidio decimarum, quo Episcopales reditus constant. Id quod pientissimus pastor, & quid populo debeat prospiciens, quicquid sibi ex tenui victu suo, modicęque familiæ sumptu, atque humili cultu subtrahere potest, hoc in subleuandos egenos totum erogare, totum profundere in more habet, & in structuram nouæ Ecclesiæ Cathedralis, ædiumq; Episcopalium, quæ quidem ædificia omnino necessaria, ibi nulla prorsus extabant. Et sanè pauperes acerbiorem famis, ac pestilentiæ calamitatem superioribus annis sensissent, nisi ipse magnam vim frumenti, milij, orizę, aliarumque frugum ex continenti advehi, ac plebis suæ egestati occurrens gratis distribui curauisset.

Eius præterea domus perpetuum miserorum Clericorum, & Sacerdotum hospitium est, quos ipse

„ ipſe alere, quos ſubleuare non deſinit: ſublatis „ etiam varijs tributis, ac oneribus per deceſſores „ ſuos impoſitis, Cancellariæ nomine, viſitationum, „ aliorumquè vltrotributorum cauſa, cum ipſe, „ Vicarij, ac Viſitatores ab eo miſſi abſque vllo „ Clericorum onere Diœceſim viſitare, & alia Pa- „ ſtoralia munera gratis obire ex eius inſtituto ſo- „ leant. Præter plurima alia, quæ hic tacemus, „ opportuna beneficia erga Clerum, aſsiduè in Ec- „ cleſiaſticæ iuriſdictionis, defenſione in tuenda „ Eccleſię dignitate, augendoquè cultu diuino in „ dies ab ipſo manantia.

„ Itaque amoto illo ex hac Diœceſi ſimul cum „ tot bonorum operum detrimento communis „ pauperum pater aufertur, quo quidem orbati, „ Epiſcopatus fructibus non adiuti quæcunque ſe- „ cundum diuinam miſericordiā in hac vita ſpera- „ re poſſint ſubſidia, ſibi prorſus ſubtrahi videbūt. „ Ac licet corporis famem perpeti graue ſit, longè „ tamen grauius fuerit rerum ſpiritualium inediā, „ & damna ſuſtinere, quæ ſibi impendent, ſi tam „ pius, ſi tam ſalutaris Epiſcopus tollatur. Quod ne „ fieri patiatur, &c.

Decretum Pontificis, non amoueri.

Supplicatione permotus Pontifex Alerienſes voti compotes fecit, ac viri Dei virtutes, raram quoque hoc tempore Clericorum, ac populi in Epiſcopum ſuum pietatem, amorem, atque obſeruantiam admiratus, illis tam gratum, atque vtilem Paſtorem non eſt paſſus auferri.

Reſpuit itē Epiſcopatū Derthonenſem.

Non multo poſt iterum ciues Derthonenſes in Epiſcopum ſibi pro Gambara ſenectute preſſo, & luminibus capto concedi Alexandrum popoſcere. Verumtamen nec amor quietis, nec ſpes honoris,

aut

aut vsus Consanguineorum, qui prope eam Vrbem optimis fundis, ac ditionibus potiebantur, aut alia quævis humani commodi ratio, a proposito illum dimouit.

Pauperibus in noua caritate annonæ subuenit.

CAP. XVIII.

IGITVR rebus in integrum restitutis, in cultura sui gregis alacrior perseuerat, creuitque Episcopo hoc anno 1585. nō secus, ac antea anno 1578. noua misericordię, ac munificientię materies, per nouū malorum incrementum apud Corsos: nam ex anni proximè elapsi messe tenuissima, frugumque penuria, ea remansit in pręsentem annonę paucitas, quę solo trimestri tota posset absumi. Cœterum pauperibus inedia, & fame deficiendum, cum nec quibus horreis, nec quibus promptuarijs cibi extraherentur, appareret. Sola spes vitę, & tota alimonię prouidentia, secundum Deum, in optimo patre familias Alexandro; qui deteriorem solito messem animaduertens, prouidè, ac tempestiuè supra annuam, & pauperum vsibus assignatam annonam, abundatiorem rei frumentarię, & leguminum copiam eorundem victui in horrea sua congesserat. Tantam Serui Dei prouidentiam, ac liberalitatem nullę vnquam litterę dignis laudibus ęquabunt,

Alexandri prouidentia

etius

cuius sinus fuit benignę misericordię, manus diuinę liberalitatis, domus officina perennis munificentię. Quadringentos quotidie pauperes suis alimentis sustentabat, prudenter, & ad congruam mensurã, ne cui deesset, Panem vnum in diẽ, in hebdomadam vero leguminum vas vnum, & pondo salis vnũ, cuilibet egentium partitus.

Egenos quadrigentos quotidiè pascit.

Hoc itidem anno, quia de reliquijs vrbis Alerię nihil erat superstes pręter Castellũ ad tutamẽ littoris, vbi non ara, non species templi, neque locus aptus sacrificio, cui pręsidiarij milites, & adiacentes ruricolę interuenirent, sed illis ad tria, vel quatuor millia passuum progrediendum; quod sanè permultis hęrebat grauius, alijs vero speciosus prætextus abstinendi à Missa etiam statis ab Ecclesia diebus, Episcopus damno consulens, suo ęre sacellum satis capax intra rudera loci ędificauit, decenti supellectili instruxit, addiditque, soluta de suo mercede congrua, presbyterum, qui sacro quotidie faciendo, & doctrinę Christianę per dies festos explicandę præsto esset.

Sacellum in Castro Aleriæ ædificat, & ornat, ęre suo.

Eidem addit Præsbyterũ ad Sacrum quotidianũ.

Ne minus spiritualem, quam corpoream escam suis prouideret.

Romam

Romam tertiò proficiſcitur. Stipendia Canonicorum, & eorum numerum auget: ornat Veſtibus Sacris Eccleſias.

CAP. XIX.

INTERIM terris erepto Gregorio XIII. de Republica Chriſtiana optimè merito, Sedis Apoſtolicæ hæres, Chriſtianæque Religionis arbiter renunciatur Sixtus V. Eccleſiæ validiſſimum propugnaculum. Is primo loco theſauros diuinæ clementiæ per Iubilęum expandit: tum vetus ſtatutum de triennali acceſſu ad limina Epiſcopis indicit. Alexander celebrato cum ſuis Iubilęo, legi obſecuturus tertium in Vrbem aſſumpſit iter anno 1588. qui illi in orbem obtigerat. Ad pedes accedentem, & quę ſibi credite Eccleſię prodeſſent tantūmodò implorantem excepit lætus, audiuitq; benignè Antiſtitum Princeps, atque vltrò eius impetrationi quęcūque vellet detulit.

Mortuo Gregor. renūciatur Pontifex Sixtus V. qui lætus excipit Alexandrum.

Ille chariſſimę ſponſę decori, dotalibuſque acceſſionibus continuò intentus, quod prius à Gregorio XIII. de augendis Canonicorum ſtipendijs, & numero obtinuerat, id rurſum Sixti V. diplomate obfirmari rogat. Etenim ſex tantum Canonicis to-

Augentur diplomate ſtipendia, numeruſq; Canonicorum petente Alexandro.

tus numerus Aleriæ olim definitus erat; cuiuslibet pensio decem aureorum, in quartam anni partem haud sufficiens; solo æquata Cathedralis S.Marcelli, deletæque ciuium habitationes. Hinc ministrorum paucitate, mercedis tenuitate, & hospitij defectu, Canonici non propè Ecclesiam residere, non certo, communique loco consistere, sed pro cuiusque libito vagari. Vt malo occurreret Alexander Ceruione extructo Templo Cathedrali, necnon Episcopalibus ædibus, de suis prouentibus perpetuum censum ducentorum quadraginta nummûm, quę scuta Romana vocant; Censibus Canonicorum ad quotidianas distributiones adiunxit: Patrem depauperans, vt ditescerent filij, & fieret exactius Dei ministerium. His adde Archidiaconum, cui Alphonso Sancti Petri nomen, quem, successoresque suos Ceruione iussit residere. Instituit præterea ex decreto Concilij Tridentini Theologum assignatis officio scutis octoginta annuis: Sed cum illum, & conuenienti pollere doctrina, & prope habitare vellet, nec quispiam oneri se subijceret, Scipioni Raymũdo Augustiniano Eremitæ Theologo illud commisit. Ad splendorem quoque, & subsidium tenuis illius cætus Sacerdotum in rem, & hymnodiam diuinam incumbentium, senos insuper Canonicos, indulto Pontificio cõnumerauit, fructibus aliquot beneficiorum intra Diœcesim assignatis pro honesta eorum stipe. Constituto igitur iusto ministrorum choro, & coedificatis illorum habitationi domibus, non procul a Cathedrali residere, & Ecclesiastica obire officia, seniores iuxta ac iuniores compulit, horis matutinis, & vespertinis, ipse pręueniens Episcopus. Quæ sanè omnia tàm piè, ac vtiliter ab Alexandro

Addit Archidiaconum, & Theologum.

Coguntur Canonici propè Cathedralem residere, & obire officia Ecclesiastica

Alexandro instituta, ac præstita per successores Episcopos iterum comprobata etiamnum vigent, ad perpetuam Dei gloriam duratura.

Roma ad Lauretanam ędem pietatis ac venerandę Deiparæ ergò, inde Venetias digressus, ad duo millia nummûm aureorum numerata de suo pecunia illic insumpsit, comparandæ tum argenteæ, tum holosericæ suppellectili, quam varias in Ecclesias Diœceseos distribueret, affirmans Episcopum suo neglecto, tanto liberalius debere in diuinum cultũ intẽdere, qãnto caducis cœlestia pręcellunt. His autẽ nouissimis benefici js superiora omnia obsignauit.

Lauretum pergit, inde Venetias.

Duo millia nummum impendit cõparandis sacris vestibus & ornamẽtis.

Traducitur ab Aleriensi Ecclesia ad Ticinensem; Aleriæ iure dictus Apostolus.

CAP. XX.

EXTREMO anni bissextilis 1590. Sixto V. Pontifice Nestoreis annis dignissimo, e viuis sublato, post breuissimam quoque Vrbani VII. sessionem, extremo mense eiusdem anni, Sedis Apostolicę hæres constituitur Cardinalis Sfondratus Mediolanensis, vir omnibus meritis cumulatus, cui Gregorij XIIII. nomen accessit, olim in pietatis disciplina Alumnus Alexãdri. Cui vt fuerat animo, & beneuolentia coniunctissimus, ità pòst Põtificia potestate sublimis amicũ tot sibi vinculis adstrictũ ex

Electio Gregorij XIV. Sum. Pontificis Alexãdro coniunctissi.

animo non deleuit. Ab auis ipsorum traducta ad nepotes miro modo inualuerat amicitiæ, ac necessitudinis coniunctio; eratq; ambo eiusdem patriæ Ciues, ætate æquales, conditione pares, educatione persimiles, vitæ, studiorum, ac moru specie haud dissentanei.

Mors Hyppoliti Rubei Episcopi Papiensis.

Sub initium quoque Aprilis alterius anni Hyppolitus Rubeus Cardinalis titulo S. Blasij, & Episcopus Papiensis, Romæ curandæ podagræ diutius immoratus, corripiente febre moritur. Agentibus mox Ticinensibus apud Pontificem pro Successore, & optimum reponi corrogantibus, ille vniuersam seriem vitæ Alexandri mente tenens, quam de eius meritis imbiberat æstimationem, præseti officio declarauit, Præsulem illis omni exceptione maiorem, immo Angelicum pollicitus, suppresso tamen proprio eius nomine. Pium igitur V. sectatus, quod cœteros omnes celabat, vni Cardinalium Collegio arcanum detegit, Alexandro Saulio Papiensis Ecclesiæ Episcopo pronunciato, quem etiam alto encomio commedans Angelum humano corpore hospitantem dicere non dubitauit. Assensit, arrisit, applausit lætissimè Cardinalium cœtus vniuersus, noui Antistitis encomia pro certissimis habens. Itaq; die 10. Maij anni 1591. adscribitur, renunciaturq; Episcopus Papiensis Alexander Saulius: significaturque in Corsica degenti, & nihil tale opinanti per Epistolas Cardinalis S. Ceciliæ, atque vt quam primum Romam se conferat demandatur.

Alex. nomine Angeli donatur a Sum. Pont.

Eligitur Episcopus Papiensis anno 1591.

Vrbis Papiæ seù Ticini laus, & insignia.

Ticinum quod & Papia, Vrbs est inter principes Insubriæ celeberrima, originis antiquitate, Regum Longobardorum sede, nobilitate Ciuium, situs amænitate, vbertate rerum, publica disciplinarum Academia, & quod caput est, Catholicæ Religionis

cultu,

cultu, Cleri quoque numero, ac templorum maiestate insignis, cuius Episcopus sanctæ Sedis Apostolicæ beneficio sacri Pallij honore decoratur, Pontifici Maximo duntaxat subiectus, atque alijs nonnullis Archiepiscoporum insignibus ornatus: Illic vt primum innotuit, Alexandrum Episcopum Papiensem, palam vbique lætitiæ, ac quasi triumpho vacatum est; sed qui Papiensibus alacritatis, ac triumphi plenus extitit nuncius, idem Aleriensibus mœstitię, ac doloris, lugentibus subtrahi sibi tam præclarum Pastorem, tam beneficum Patrem, quocum abeunte præsidium omne, omnisque spes fælicioris vitæ longissimè fugeret.

Solo Pontificis mandato Aleriam deserit.

Prę sagiens Saulius amarissimum apud dilectissimos filios fore discessum suum etiam nunc quartum non tulissęt ab illis seiungi, nisi vrgens Pontificis imperium expoliasset arbitrio, vel liberè stare, vel liberè loco cedere; nunquam a data fide recessissęt, nisi de opposita Dei voluntate, a qua citra omnem difficultatem pendere statutum erat, constitisset. Quamdiu hominum instigatione, & arte pugnatū est, contra quoque enixus est strenuè; at vbi abfuisse hominum studium, & solo Dei instinctu rem omnem peragi Pontificio oraculo didicit; non potuit diuini consilij nutibus non obedire.

Cœterum nobiliores, pinguioresve Ecclesias ex propria sententia nunquam pręțulisset Aleriensi, quā sibi prę cœteris carissimam semper dixit, tum publicis sermonibus, tum litteris pastoralibus, & ijs pręcipuè quas hac occasione ad vniuersas plebes Diœcesis direxit, męstos de suo abscessu filios consolans, de sibi exhibita hucusque obedientia, & reuerentia grates rependens, veniam de neglecta cu-

stodia

ſtodia petens, perennem memoriam deſpondens, & vt in benè cœptis perſeuerent, omni ſtudiò perſuadere nitens. Publicum verò mœrorem populi, vt leniret magis, litteris adiungens munificentiam, largiores eleemoſinarum cumulos diſtribuit.

Mutuus fletus.

Abſcedendum tamen: vrget iuſſio Pontificis. Prorumpit ad eum caſum ex Alerienſium miſerabilium oculis imber lacrymarum, quęſtibus circum, gemitibus, eiulatibus implentur omnia, nil minus quam ſi pręcordia ſingulis euellantur. Vt publicum dolorem cõtineat Epiſcopus, ſilentio premit ſuum: Sed quin ſibi lacrymis genę aſpergantur, temperare nequit: Pectus etſi grandi robore pręditum euicit pietas. Hic mihi recolenti acceſſum Saulij in Corſicam, eiuſdemque receſſum ſubit illud ipſum perſimile, quod Apoſtolo Paulo venienti pręſtitere Galatę, quod Mileto abeunti maiores natu Eccleſię: ſiquidem illi Paulum tanquam Angelum Dei, vt fatetur ipſe, excepere, & ſi fieri poſſet, oculos ſibi eruiſſent, dediſſentque Paulo. Hi autem inter profuſiſſimos fletus ſuper collum Pauli procumbentes, deoſculabantur eum dolentes maximè, quod non amplius faciem eius eſſent viſuri: amoriſque, & reuerentię ergò deducebant ad nauim.

Gal. 4.

Act. 20.

Iure dictus Apoſtolus Aleriæ.

Antequam ſeiungamur ipſi a recedentis aſpectu, ęquiſſimum eſſe arbitramur, vt honorarij, & Apoſtolici nominis, quod ab Aleria traxit, mentionem faciamus, eius rei iuſtiſſimas cauſas explicantes.

Val. max. lib. 8. c. 16.

Cui aſcenſus in Cœlum patet, aiebat ille Ethnicus, quamuis maxima, tamen debito minora ſunt, quę in terris tribuuntur. Verumtamen quo plenior ſit merces iuſtorum ſanciuit Deus etiam in terris clareſcere eorũ nomina, qui ipsũ inter mortales honorifi-

1. Reg. 2.

norificauerint. Igitur tam multa, tamque eximia Serui Dei Alexandri facinora vno, vel altero nomine minus benè comprehensa, non potuere pluribus, ijsque clarissimis nominibus non abundare, quæ in vitę cursu hactenus descripta longum esset, minimèque necessarium hoc loco iterare. Vulgare illud maximique decoris, & tanquam cœterorum omnium instar adduxisse sufficiat, quo sicut Romani quondam ab Africa deuicta Africani, ab Asia Asiatici, sic à benè, sanctèque formata Ecclesia Alerienſi Apostoli Alerię nomen adeptus est.

Apostoli titulus a missione sumptus est, ijsquè attributus, quos diuina Maiestas hominum generi nuncios, voluntatisque suæ interpretes delegat: quod de suis author Apostolorum Christus profitetur, dum illos ab se delectos, & missos asserit: Non sicut qui sponte, & audaci quadam licentia in id officij se ipsos intrudunt pseudo Apostoli. Nobis autem compertissimum est, manuque tenemus, hsic Dei Seruum ad Ecclesię Aleriensis Episcopatum conscendisse vi, & imperio Optimi Pontificis Pij V. diuinam vicem gerentis; non arte sua, ausuque impudenti. Verbo, scripto, precibus, lacrymis, & amicorum ope contra luctatus est; succubuit tandem, sed Pontificis imperio; indeque iustam traxit Apostoli appellationem. Causæ. Prima.

Eò sanè ęquiorem, quod sicuti Apostolorum cuique dispensatione diuina pars certa terrarum propo sita sortitione obtigit, rudimentis Christianæ Religionis, & moribus tunc primum imbuenda: Ita Alexandro ea pars Insulę Corsicæ decreto Pontificio, ac potius diuino, speciatim obuenit, quæ ignorantię caligine, & contagione vitiorum omnem Seconda.

ferè

ferè diuinę legis, & Christianę iustitię memoriam obliterauerat, magisterio noui Episcopi in Dei cultu, Euangelicisque disciplinis de integro reformāda.

Tertia.

Tanti operis exequutor egregius nullum prętermisit officij genus, quo Apostolicum ministerium adimpleret. Repetatur ab origine res. Rudimenta Christianæ fidei per se tradebat; Elementa ipsa, & pręsidia ad salutem ęternam præscribebat; datam prouinciam visitando, & benemerendo quotannis percurrit, baptismo initiat, medetur Pœnitentia, reficit Eucharistia, sacris ordinibus instaurat, erudit concione, Epistolis, editisque libris numine plenis Apostolico.

Quarta.

2. Cor. 11.

Quòd si Gentium Apostolus se Christi ministrum esse ostendit amplius æmulis suis, quia in laboribus, plurimis, in periculis fluminum, maris, ac itinerum in ęrumnis, in vigilijs, fame, siti, ieiunijs, Ecclesiarum solicitudine, alijsque sexcentis corporis incommodis, atque animę curis inseruierit gloriæ Dei, & hominum saluti. Quis Alexandri pertinaces labores, Christi, & rei Christianę causa susceptos, quis itinerum exacta terraque marique pericula, quis exhaustas ęrumnas, vigilias, ieiunia in solicitudine Ecclesiæ suæ enumeret, qui iure partum, meritoq; inditum illi cognomentum Apostoli Aleriæ, à nonnullis etiam Corsicę non arbitretur?

Soluitur obiectio.

At vitam Apostolis fere eripuit ferrum. Quam huic minimè ferrum eripuit, corripuit labor acerrimus: vt non sit dispar exitus eius, qui inter prouehendum Dei cultum, hominumque salutem labore stratus occumbit, & eius cui ceruicem gladius persecutoris amputat. Idque præcipuè vbi quis pro gregis sui salute ipsam quoque ceruicem, pectusque

obtulit

obtulit gladijs; & qui dum quod iustum est muneris sui prosequitur, vibrati lapidis iactu petitus, miro Dei patrocinio euasit mortem, & ictum mortiferum. Non secus ac Ioanni palma, coronaq; Apostolica detracta non est, cum ex feruentis olei dolio eductus incolumis, pro asserenda fide, ac religione Christiana, ad obitum vsque, minimè effuso sanguine, elaborat. Sed iam narrationis nostræ filum repetamus.

Igitur vale dicto charissimo gregi, Romam contendit, reperitq; aditum facillimum ad pedes Pontificis, cuius è sinu pristinæ beneuolentiæ igniculus erga ipsum seruum Dei emersit illicò. Accedentem suspexit ille ridenti ore, complexus est amicissimè, egit vt alias nunquam humanissimè: Cum his tamen comiter conquestus, prolixius fecisse quã par esset desiderium sui. Addidit quoque, a prima die sui Pontificatus in animo, & in votis sibi fuisse, eum de Insula Corsica reuocare, atque eminentia merita eminentiori gradu spectanda exhibere (quod nonnulli dictum arbitrati sunt de Purpura Cardinalitia, qua veterem amicum insignire sanciuerat Gregorius, si longius aura vitali frui licuisset.) Ille benignissimi Pontificis gratam memoriam, paternamque beneuolentiam extollens, nactus loquendi opportunitatem, non congeri sibi opes, non beneficia, aut dignitates, sed reijci a se primatum Ecclesiæ Papiensis orat; magis idoneo viro soliũ illud deberi, » inquiens, & magis idoneum virum solio. Ego, aie- » bat, tantæ Prouinciæ sum imbecillior: si quid in » me valet beneuolentia tua, si quid ausim apud » Sanctitatem tuam, quam possum maiore studio » obtestor (eritque mihi loco summi omnium be-

Romam cõtendit.

Dulcia Gregor. & Alex. colloquia.

Alex. Episcopatum renuit. In suũ ordinem rogat dimitti.

» neficij) quando ab Aleria discedendum sit, posse in sinum Congregationis meæ regredi, & in meo nidulo finem dierum meorum expectare. Benè sit Pio V. & indulgeat illi Deus, qui me ab vberibus matris meæ abduxit; ille quidem bono consilio, mihi autem non bono exitu; vitio tamen meo, qui regimini animarum natus non sum. Quare vt hac sarcina alleuer, iterum, atq; iterum obtestor clementiam tuam, Beatissime Pater. Et hęc dicens cum cadente lacrymarum imbre ad pedes Pontificis procidit totus. Non potuit ille tenerrimi amoris iaculo non peti, neque impetũ lacrymarum sistere. Verumtamen trepidanti animũ reparans, & ad mentem firmiorem hortatus addidit, hoc onus consule Deo imponi; vehementer quoque vt sibi ipse assumat optari: Non tam citò ponendam metam laboribus pro Dei cultu, & Ecclesię Catholicę prouentu. Ad hęc Alexander in Vicario Christi Christum reputans obticescit, patiens optéperat, humero onus subit; certus, sibi non a se impositum; certus insuper Deum omnipotentem, qui totius negocij auctor erat pręcipuus, posse de impare parem ministerio facere.

Nil profuit.

Agitur de successore. Præfertur Belmussus.

Inter alia huius congressus negotia actitatum est in primis de deligendo successore in Ecclesia Aleriensi, conuentumque in Octauium Belmustum, patre Genuensi, matre Corsa. Exinde stationem diuturniorem in Curia, aulicosque mores parum probãs Alexander, licentiam itineris ex tempore faciendi postulat, celeremque progressionem ad nouum ouile premit. Pontifex siue vt eo consultore vteretur, siue vt hoc antiquę Religionis raro exemplari Romanos ad resumendos spiritus virtutis auitę prouocaret, siue

(quæ

(quæ plurium fuit, meliorque ſententia) vt ſuo tempore illum inter Purpuratos Patres conſcriberet, longius differri exceſſum optabat; ſed vehementius vrgenti commeatum tandem conceſſit, quem ille non vltra diem duodecimum protraxit.

Alex. conſcribendus albo Cardinaliũ Roma diſcedit.

Ingreſſus in Vrbem Ticinenſem.

CAP. XXI.

ROMA procedens Genuam Epiſcopus Ticinenſis non nihilum febricula vexatur. Cõuolant mox eiuſdem Eccleſiæ Canonici, alijque optimates communem Cleri, populique lætitiam, obſeruantiam, & æſtuantia deſideria deferentes. Sed is de recenti ęgritudine reſpirans, & à Ticino declinans, Mediolanum pergit, aliquid refrigerationis a pręteritarum curarum ęſtu, & recentiores vires ad noua molimina, de gremio, deque vberibus matris, ideſt Congregationis ſuæ collecturus. Præcipuè autem cum Carolo a Baſilicapetri iam tertiùm Congregationis Pręposito Generali collaturus de ęquabili vitę ſuę ratione, de promouendo Dei cultu, regenda Eccleſia, Clero reformando, populi curanda ſalute, in primis de benè educanda familia: Hanc enim magis Religioſos, quam Curiales mores referre volebat. Plurimum ſiquidem conſilijs, dictiſq; Caroli viri ſapientiſſimi, poſtmodum Epiſcopi Nouarienſis tribuebat Alexander,

Roma Genuã traijcit ægrotans.

Inde Mediolanũ ad Patres ſuæ Cõgregationis. multa collaturus cũ Carolo à Baſilicapetri Præpoſito Generali.

quem etiam Ticinum prĕmisit ad componendam amicè, & ex quadam ĕquitate contestatam litem de Ecclesiĕ prouentibus cum hĕredibus prĕcessoris Episcopi, malens bonĕ famĕ, & bono exemplo consuli, quam seruandĕ rei domesticĕ: Sic enim magis decere, aiebat, Episcopum Religiosum.

Bonā Episcopi famā præfert rei domesticæ.

Et si autem Mediolano promptius discedere vrgeret cupido Ecclesiĕ Papiensis, tamen ardenti deprecatione Ciuium Ticinensium aliquantisper sistere cogitur, dum venienti honoratior acceptio instruitur. Prĕoptabat hanc Episcopus moderatam, ac priuatam; monueratquè ab omni pompa,& impendijs abstinere, satius, ac vtilius pecunias in pauperum alimenta seruari. At illi contra; Quibus benefacias, semper pro foribus pauperes adesse; eius notĕ Episcopum, quem honores, rarissimè. Proinde apud Vrbis Prĕfectos decretum, decenti apparatu, etsi meritis impari, occurrere aduentanti, rogarique propterea, ne tam propere Mediolano pedem efferat. Quid hic potius agat ambigens Alexander adit Patrum oracula: Ciuium votis indulgendum, respondetur illi; si respuas ipse tibi, tamen in hoc sĕculo nequam, quo prĕclarum nomen, dignitasque Episcopalis nimium apud populos viluit, has honoris, ac reuerentiæ species gradui conuenire. Hac item de causa Carolum Borromæum Mediolanensium apparatus haud contempsisse, quum primum acciperetur Archiepiscopus; & eò magis, quod etiā magnifico in apparatu potest animi modestia delitescere.

Cogitur expectare apparatum sui ingressus.

Condicta igitur die, quæ erat Octobris 19. ab Oratoribus Ticinensibus Mediolano per inclytum Cœnobium Carthusianorum Papiam deducitur,

Diuertit ad S. Pauli extra murosdie 19. Octobris 1591. vbi accipit obitum Greg. XIV.

dumque in Vrbe cuncta ſuo ordine digeruntur, in celebri Monaſterio S. Pauli extra muros in craſtinũ vſque diuerſatur. Illic interim, ne vlla gaudia luctu non miſceantur, mors Gregorij XIV. amici benefici Alexandro nihil tale ſperanti nunciatur. Ingemuit ille tanti Pontificis obitum, inſtantiam ſui ex ætatis æqualitate portendi arguens. Mane altero perſolutis Amico inferijs de Chriſtiano more, triumphali ingreſſui parat ſeſe. Cui perſoluit inferias.

Propoſiti noſtri minimè eſt, faciem, maieſtatemne apparatus eiuſmodi nuditate ſtyli noſtri exponere. Quis enim enumeratò referat turmas aduenarum cum ciuibus curſitantium, non tam ad ſpectandam celebritatem pompæ, quam ad venerandam præſentiam Præſulis communi omnium bono aduentantis? Quis ſtratas fronde, ac multiplici flore vias, aulæis pretioſis veſtitos parietes, picturarum compoſitas ſcenas, elogio, & carmine vario emblemata diſpoſita, arcus in triumphalium morem paſſim excitatos, & quicquid in publica hilaritate excogitare valet genius certantium populorum? Hæc habes ſi cupis apud Antonium Mariam Speltam, & Henricum Farneſium, qui & coram inſpexere, & Iconographiam eruditè, eleganterque ſtylo, & commentatione expreſſere. Aliquid de pompa ingreſſus.

Procedebant pia ſodalitia ſupplicantiũ, ſuis quæque ordinibus: puerorum, quos vocant doctrinæ Chriſtianæ, ad tria millia; puellarum ad longè plura; virorum frequentiſſimi cętus; chori Religioſorum; Cleri ſęcularis, & Canonicorum Cathedralis Eccleſiæ nobiliſſima cohors. Præeuntium veſtigia premebat, vt Sol lucidior Stellas, Epiſcopus, mulo inſidens, ſtipatus ſplendido Procerum comitatu, cui

in aditu portæ Sacerdoti magno modulati ſunt muſicorum, tibicinumque chori; magiſtratus regij, magiſtratuſque vrbani, litteratorum Collegia, & quotquot eſſent cum plebe primates fauſta acclamauere. Reliquum viæ confecit, quà pedes vmbraculo tectus inter brachia nobilium, quà excelſo throno eleuatus, quà iterum mulo inſidens; omnia pro antiqui ritus conſuetudine: Vt mihi prope pompas triumphantium videatur imitatus; Pro curribus adſunt brachia nobiliſſimorum virorum; quotquot eunti occurrunt mortales, tot occurrunt beneuoli geſtatores; quotquot ſub oculis ſpectatores habet, tot ſimul habet deditios captiuos, quos grata catena dilectionis reuinctos poſt ſe abducit amantiſſimè: pro cantilenis audit auras hymnis cęleſtibus perſonantes. Ne vero quiſquam incongruum æſtimet euehi Epiſcopos tanta magnificentia, quæ haud dubiè in Dei omnipotentis honorem redundat. Si etenim quæ nec auro, nec argento referri ſatis poteſt diuinitatis imago, tamen ſi qua eſt, quæ Dei emortua imago dicatur, in pretio, ac veneratione eſt; quò dignior habebitur veneratione, ac obſeruantia, quæ in optimi Epiſcopi facie, & exemplo elucet viuens, & Deum repręſentans ſimilitudò?

Honor Epiſcopis debitus.

Quid ageret Alex. inter illas celebres glorias.

Quid porrò Alexander tot inter celebres glorias, ac triumphos? benedicere hinc inde populo dextera bonum omen portendente, quæ magis regeretur charitatis, quam animæ impulſu; accurrentibus fauſta precari, plaudentibus hilari oculo reſpondere, & comprobare editas amoris, atque obſeruantiæ ſignificationes. Didicerat namque experimento, nil ad regendos animos ſubditorum ęquè valere, ac ipſam propenſionem animorum, ſenſuum conuenien-

tiam,

tiam, & amoris repensam gratiam. Interdum quoq; prę cordis teneritudine visi sunt in lacrymarum imbres liquescere oculi Episcopi, siue popularem illam inspectantis pietatem, in vili seruulo colentem Summum Deum, siue etiam inter illas ostentationes deplorantis casus varios humanarum rerum, quæ eodem occidunt, quo oriuntur momento: Vt clarius prospexit mulo desiliens in Aream Templi, vbi repentino afflatu correptus, repentinisque lacrymis obrutus, ad circumstantes conuersus, O fugaces pompas! (inquit, exclamans) ò breues sęculi honorificentias!: non ante Sol compleuerit annuum orbem, quam in lugubrem tragœdiam mutentur ista festa gaudia, ista pompæ magnificentia. Quam & prænotionem de fato suo ante reuoluentis anni metam subsecuturo fuisse, & veram extitisse, ipse probauit euentus.

Obitum suũ prędicit ante annum.

Denique in limine Basilicæ oblatas a Præposito claues argenteas, ditionis suæ sceptra, capessiuit, atque in solium Episcopale conscendens toti populo benedixit, tum a Canonicis inauguratus, eleganti quoque oratione per Angelum Barbonium honestatus, sub noctem in ædes Episcopales inducitur.

Capessit dignitatis honorem, sedet que in solio Episcopali.

Acta

Acta in Episcopatu Ticinensi.

CAP. XXII.

Alex. seni opportuna Sedes in vrbe Ticino.

PORTVM hic quietis, an noui laboris campũ dixerim? campum vtique laboriosum, vbi multa exsecanda, multa conuellenda, multa quoque inserenda, & accurata excolenda manu. Senescenti Episcopo, & transactis laboribus fracto ad aliquam quietem opportuna videbatur translatio Ticinensis, in qua rariora spineta, vberior hominum præstantium copia. Nec erat seniori iniucundum in ea Vrbe considere, cui iuuentutis primæuum florem dedisset, primaque pietatis, & doctrinæ semina iunior iecisset, &, vt aiebat, alteram patriam sibi fecisset. Verum vbicumque, vel leuis se dat occasio, charitas adnexa oneri Episcopali, quietis impatiens nescit remissè agere: namque Episcopus in solio collocatur, non vt sedeat otiosus, sed vt cura, & exemplo alijs præsideat.

Disciplinam Christianam maximè curat.

Acerrimus propugnator Conc. Trid.

Operi igitur, quod dudum fuerat meditatus, celerem manum admouens, disciplinam Christianam collapsam erigere, labantem sustinere, stantem roborare studuit diligentissimè, innouatione potissimũ earum legum, quas Venerabiles Patres Sacri Tridentini Concilij, cuius Alexander propugnator erat acerrimus, Episcopis nominatim demandarunt. Et

in

in ijs illas primum, quæ Dei cultum, & Ecclesiæ cæremonias collustrant, veluti sacrosancta sacrificia, Diuinæ maiestatis hymnodia, præconia publica, aliaque Christianæ Religionis mysteria, quæ vt ritè, ac decorè fierent, verbo, exemploq; insistebat attentissimè Alexander, ordiens a Cathedrali sua, vnde sacrorum rituum Religiosa obseruantia in alias Ecclesias efflueret. Quare Episcopus quotidie per diluculum vno, aut altero comitatus, sępè verò solus, cum suis Canonicis, immo prior Canonicis in communi Odæo sacræ psalmodiæ compositè, grauiter, & attentè operam dabat, ad id negotium facilis, Area licet Templi interiacente. Hoc loco offert se singularis pietatis, ac patientiæ inter brumales algores spectandum exemplum. Post festa Dei Natalitia, quo tempore tellus niue operta, & matutino frigore rigebat aer, Episcopus primo signo officij antelucani excitus, nullo comite ad fores Ecclesiæ perrexit, & quas patere putabat, inuenit occlusas. Ibi non conqueri, non pulsare, neque retrogredi, sed æditüum præstolari, qui panderet: quo per horam cunctante Episcopus genibus ante valuas positis, animo tranquillo, ac benè composito per id temporis vacat orationi. Aperienti æditüo non querimoniam, non minas, non amarum aut frigidum obijcit verbum, sed eo humaniter, & suauiter salutato, in assuetum Odæum placidus procedit.

Sacrum cultum reparat

Frequens, & primus ad psalmodiam.

Rarum pietatis, ac patientiæ argumentum.

Internæ huic pietati coniungi quoque per omnes Ecclesias externum nitorem curauit, quo oblectati homines facilius ad Deum colendum protraherentur. Sed ne sæpius in idem recurrat oratio, paucis hic vtor. Restituit ipse festorum veram, ac germanam celebrationem, vetans negotia sæcularia, &

Studium nitoris Ecclesiarum.

X plebem

plebem pijs functionibus detinens: Ab Ecclesijs, & earum ambitu interdixit confabulationibus, inãbulationibus, & loco sacro indignis quibusuis functionibus: merces, & esculenta præ sacris foribus vendi inhibuit: Ecclesias plures pretiosis donarijs, sacerdotalibus ornamentis, argenteisque vasis instruxit. Vtque eruditione, sanctimonia vitæ, & studio diuini cultus viris mage cõspicuis augeret Collegium Canonicorum, quibus pertenues erant reditus, censum amplificauit, aliquot beneficijs quæ simplicia vocant adiunctis.

Auget reditus Canonicales.

Reliqua Episcopalis officij gesta.

His adde reliqua boni Pastoris munia diligenter, ac sponte actitata: nunquam destitit sacras conciones paternę charitatis, salutarisque doctrinæ plenas de suggestu habere, sacramenta populo impertiri, precationibus publicis interesse, scholas Catheche seos Christianę inuisere, ac ordinare, sacrarum Virginum Gynecæa curare, edicta, decreta, ac Pastorales Epistolas ad Clerum, ad populum pro recta morum institutione opportunè promulgare, corruptelas varias morum, quæ in eam ciuitatem, ac Diœcesim, vt est humana fragilitas, passim irrepserant, summa vigilantia reprimere. Adde facilem omnibus nulla non hora ad se accessum, libellos supplices vndequaque susceptos, patienter lectos, & quãtum liceret, voto non reiecto: Pauperum causas verbo, & pecunia tueri: A suis ministris omnem actũ, omnemque suspicionem auaritiæ abigere, vt liberè, & liberaliter populo inseruiretur; sacris hospitijs, publicis valetudinarijs, cœnobijs, ac locis pijs datas pecuniarum summas, & vt verbo omnia complectar, neminem preterisse, quem non aliquo afficeret beneficio.

Dioecesim

Diœcesim visitat, & grauiter ægrotat.

CAP. XXIII.

IAM vero cum multa piè in Vrbe Episcopali gessisset, multa vtiliter decreuisset, reliquum erat, vt quod in votis præcipuum habebat, duo Pastoralis curæ munera exequeretur, nempe synodum, & Visitationem Diœcesanã. Sinodo præponere visitationẽ mens erat, clariores hinc notiones, atque agendorum lucem accepturo: Sed qui hominum consilia sæpius anteuertit Deus, vnum permisit, denegauit alterum. Nam visitationis cursum exorsus exacto Maio, pręmissis precibus, ac pijs largitionibus, quo mage propitium operi adforet numen diuinum, Synodum nequiuit, e mortalibus præreptus. Quæ per totam hanc lustrationem egerit, in victus parsimonia, in laboribus vltra fidem, in Sacramentorum collatione, in creberrimis concionibus, & in omni rerum genere, frustra huc reuocarem, cum ab eo quem in Corsica seruauerat ritum, nullatenus discesserit; nisi quod facilitas viarum, & regionis feracitas videbatur paulo plures comites Episcopo concedere; & quod pietas incolarum aliquantulum alleuabat pondus visitantis effæta iam senectute aggrauati.

Visitationẽ Diœcesanam obire, ac synodum celebrare parat.

Visitationẽ inchoat exacto Maio.

Peragit eodem ritu quo, & in Corsica.

A' Sexto, & Cairate oppidis, quæ in ambitu

Patrati miraculi opinioni locũ dat, vectus Ticino flumine.

Diœcesis Mediolanensis sita sunt, sed peruetusto priuilegio Papiensi subiecta, Ticinum per eiusdem nominis flumen rediens patrati miraculi opinioni locum dedit. Nam qua vehebatur naui rapidissimo aquarum diuortio in valde periculosum scopulum deportata, immo impingente, rimisque prægrandibus fatiscente, cęteris actum de salute clamitantibus, Episcopus nihil de sua in Deum fiducia detrahens, ipsis in faucibus mortis intrepidus, suam, & sociorum salutem Numini commendans, erigere animum omnes, diuinumque auxilium implorare iubet, sperans omnes discrimine euasuros incolumes. Quod vt ille prædixerat euenit, & bene euenisse diuino patrocinio, & Episcopi meritis ab omnibus acclamatum est.

Papiã redit, concionaturus in festis B. Virg.

Ardor inter visitan dum.

Consulẽtes respirare repellit.

Piè, & strenuè dictum Alex.

Papiæ redditus breuem tantummodo moram ibidem duxit, dum Beatæ Virginis Assumptæ, & eiusdem enascentis festa Pontificijs concionibus cohonestat. Exin ouilium per arua dispersorum memor, charitate abreptus, ad illa confestim reuertitur. Properantem non æstus, neque imbres, vel aucta imbecillitas, aut aliud quidpiam ab Episcopali solicitudine compescuit, quantumuis comites plus solito pallentem, & iam toto languescentem corpore a grauioribus curis deterrere conarentur, & vt parumper respiraret, suaderent. Contra ille, quasi iam centro appropians, velocior ad omnia venit, conciones ingeminat, totos dies conferendis Sacramentis, & auscultandis supplicibus tradit, cęteraque omnia visitantium munia indefessus prosequitur, fassus debere se maiora, optatissimumque sibi in cultu vineæ suæ emori: sic velle Christum, milites suos in gradu, manus conferen-

ferendo obire, & victoriam parere.

Perlustrato iam fere toto tractu partis Lomelinæ Bassignanum peruenit, habuitque mense Septembri sacras ordinationes, inde Comitatum Astensem peragrans, quas in illa ditione Ducis Sabaudiæ sibi subditas habet Episcopus Papiensis Ecclesias inuisit, ac Callozzum Diœcesis extremum limitem pridie Kal. Octobris attigit, vbi vitæ exercitæ trophęa vltima ponit. Mos erat huic Seruo Dei, neglectis magnatum hospitijs, in pręsbyterio vna cum Rectore, eiusque Sacerdotibus contineri: quod etiamnum Callozzi fecit, magnificas ædes Herculis Rotarij viri clarissimi, atque eiusdem loci dynastæ sponte, & comiter oblatas respuens, vt pręsbyteris propior adesset. Callozzi igitur posteaquam mane totum agendo sacrificio, concione, collatione Sacramentorum, & Chrismatis inunctione, horas vero promeridianas supplicum auscultatione, alijsque pijs muneribus consumpsit, sub serum podagra, & febri torquetur, qui noui morbi accessus in prius repudiatum hospitium Herculis traduci infirmum persuasit. Saulium, Saulijque virtutes summo cum honore, ac reuerentia suspexerat Hercules iam inde ab annis vigintiseptem, quo ex tempore in Papiensi Academia iurisperitię dans operam, apud eũ solemne habebat conscientiam expiare; ab eo quoque paterna charitate de graui morbo tum recreatus. Erat præterea Herculi coniunx pia, in primis honestissima, atque obsequiosa fęmina Carlota Andreæ Rotarij filia, quæ priscas æmulata pias fęminas, ægrotantis hospitis donec adfuit halitus, curam, & famulatum incredibili ambitu suscepit. Ille ægritudine pressus non renuit, quantum ferret Episcopi

In oppido Bassignani sacras habet ordinationes.

Callozzum in agro Astẽsi peruenit.

Aedes Herculis Rotarij Dynastæ comiter respuit vt præsbyteris propior adsit.

Peractis muneribus Episcopalibus febre corripitur.

Traducitur in Herculis hospitium.

Carlotæ Rotariæ pietas, ac famulatus.

ſcopi modeſtia, de manu famulantis miniſteria; & Papiam tranſmiſſis largis pecunijs in pauperum ſubſidia, diuinam opem, diuinique conſilij decreta placidus morabatur.

Mors, & funus.

CAP. XXIV.

Quid declinans ad mortem diceret.

INVALESCENTE in dies vi morbi, ingruentibus inſuper alijs ægritudinibus inteſtinis, poſt ſeptimum declinare ad mortem compertus eſt; audituſq;illud Apoſtoli ſicut mente, ita & ore ſæpius reuoluere. *Quis me liberabit de corpore mortis huius*? Inciderat fortuitò per hos quoque dies in febrim apud Rectorem Ambroſius Rotulus Saulio chariſſimus, quem a confeſſionibus, & laborum Achatem fidum in Alerieſi Eccleſia, mox in Ticineſi habuerat. Id quod Epiſcopo non leuem ingeſſerat curam. At opportunè malo prouidit Deus. Nam e Collegio noſtro Caſalenſi accurrens Gregorius Aſinarius Herculis conſobrinus, vir notæ probitatis, litteraturæ, & authoritatis, non mediocrem animi ſerenitatem attulit ſperanti ab aliquo ſuę Congregationis Sacramenta, & cætera morientium adiumenta ſuſcipere, atque inter ſuorum manus ſpiritum Deo reddere: auctaque eſt duplo alacritas, vbi Ambroſium a febri liberum cognouit. Scitatus interim Medicorum iudi-

Rom. 7.

Ambroſ. Rotulus etiam febri correptus.

Aduentus Gregorij Aſinarij de eadem Congregatione.

iudicia ſuper vitæ, mortiſue ſuæ diſcrimine, ſimul ac mortalitatis metam adeſſe intellexit, optati exitus nuntium lætabundus accepit, omnes mox cogitationes ſuas, omneſque curas in ſuum tranſitum collegit. In primis apud ipſum Ambroſium, cui iamdudum arcana animæ cuncta crediderat fidentiſſimè, confeſſionem diligentiſſimam inſtituit, toto illam proſecutus triduo, repetens anteactæ vitæ vel minimas labeculas ab vſque teneris annis, immo vti teſtabatur Ambroſius, quæ nec dum triennis egiſſet ignorans: tantus erat amor innocentiæ, tantumque ſtudium ad tribunal Diuini Iudicis adſtandi, omni procul errati formidine. Subinde ſingulari cum pietate, atque auiditate expetijt ſibi afferri tempeſtiuè alia quæcunque eſſent diuina morientium remedia, ac ſubſidia.

Intelligens adeſſe metā vitę quid egerit Alex.

Conſcientiā emundat nænulis.

Aduocari quoque iubet Tabellionem, quo præſente nouum condat teſtamentum, ſciſſo quod ſcripſerat in Corſica. Ex conceſſa ſibi facultate bis mille aureos in domeſticorum remunerationes, & pia legata cedere voluit, nulla affinitatis, propinquitatis, vel amicitiæ habita ratione: Seminario ſpeciatim Aleriæ quadringentos, pauperibus promiſcuè ſexcentos, præter priuatorum dona. De reliquo, quod conſtabat potiſſimè libris, & ſcriptis hæredes dixit Patres ex Congregatione ſua in Collegio Ticinenſi. Teſtamentumque Philippo Leoni Archidiacono Papienſi, & Seuerino Belingerio Decretorum Doctori demandauit. Sepeliendo cadaueri loculum optante illo in Cathedrali Papiæ, quæſiuit Ambroſius, In ampliori ne Sacello, an in Odęo? Audi quam minimi ſe faceret, & quanto minoris pompas ſęculi. Indignior ſum, reſpondit, quam

Nouum condit teſtamentum.

Legata.

vt

Optat ſepul turã in imô Eccleſiæ pa. uimento, & ſine pompa.

vt in Sancta Sanctorum inferar. Condite me in imo pauimento Templi, & citra vllam pompam.

Sacrum viaticum ſumit

Præmittit de Sacra Euchariſtia feruidũ ſermonem.

Fides iu myſteria chriſtiana incomparabilis:

Sacratiſſimum deinde viaticum ſumpturus timens ne tantillus in anima lateret nęuulus, iterum apud Gregorium Aſinarium abſtergit quidquid oculis Redemptoris diſpliceret: tum licet viribus exhauſtus ita magno, ardentique ſpiritu de Sacramenti Euchariſtici dignitate vltra ſemihoram verba fecit ad familiares, & quotquot frequentes acceſſerant, vt in ſtuporem, & apertas lacrymas concitaret: profeſſus ſe tam conſtanti, ac perſpicua fide Chriſtianæ Religionis dogmata tenere, certoque quodam diuinæ ſapientiæ lumine comprehendere, vt propemodum vereretur, ne id fidei meritum imminueret; quamuis teneret optimè diuini luminis copiam de fidei præſtantia, vel de merito in hac vita nihil detrahere, ſed augere potius. Quod tamen non per iactantiam dixiſſe demonſtrabat, ſed vt ipſos in Chriſtiana profeſſione magis, ac magis confirmaret.

Iob. 14.

Angelico cibo, diuinaque ſuauitate lætus in longiores preces, longioremque cœleſtium contemplationem, atque in dulces amplexus Verbi Dei ſe tradit. Cumque ſub medium noctis quieuiſſet aliquãtulum, expergefactus, & ab hoſpite Hercule, vti ſe haberet interrogatus, hilaris intulit cum Iobo: *Expecto donec veniat immutatio mea*. Illucente verò diluculo, dum expediuntur, quæ ſunt ad extremam vnctionem, Alexander integris adhuc ſenſibus in hęc verba licet intercepta erupit ad familiares:

Audi moriẽtis conſtantiem, & animum ad labores paratũ

» Morior, dilectiſſimi, en morior non fractus labo-
» ribus, ſed quod hora venit mea: labores ſi reno-
» uandi forent, renouarem lubentiſſimus; ſic enim
» decet Epiſcopos mortalem hanc vitam profun-

dere,

„ dere, vt alijs dent immortalem. Tum magna cum demissione sui, & lacrymarum profusione veniam cępit rogare, si quibus in rebus eos offenderit; obsecrat, vt pro æterna sua salute Deum Optimum Maximum precentur, vtque idem a Ticinensibus, præcipue vero a sacris virginibus suo nomine exigant. Ad hæc omnibus qui aderant fusè lacrymantibus, tantique viri, ac patris amantissimi „ iacturam deflentibus animum addens, Ne me, „ quæso, inquit, fratres, filijque amantissimi fletibus prosequamini, precibus potiùs, ac lætitia. „ Ego, vti spero, diuina clementia fretus, propero „ ad sempiternæ vitæ gaudia. Vos obseruantia di„ uinarum legum sic agite, vt ad eandem pertinga„ tis. Hisque dictis dextera ęgrè eleuata omnibus deflentibus benedixit.

Lacrymās veniam a suis rogat, & precum subsidium.

Inclyta, ac manifesta salutis fiducia

Mox oleo sacro dum perungitur, ad singulos precum, litaniarumque versus viua voce ipse respondere, menteque in Deum erecta diuinam misericordiam implorare. Postea ceteris dimissis, solos Patres Ambrosium, & Gregorium cum Sacerdotibus nonnullis, & hospite Carlotta in cubiculo retinet, quò preces longius producant, dum ipse cum Deo suspirijs, & affectibus agit, Iesum sępius inclamans, & caput, pectusque signo Crucis muniens. Denique initia lamentationum Hieremiæ Prophetæ, atque Dominicæ Passionis historiam ex Euangelio sibi perlegi iubet. Quod dum illi agerent, clausis ipse oculis, & conformatis in Crucem brachijs, pedibusque, ità quieuit, vt expirasse crederetur; ex quo a lectione simul cessatum est. At ille euigilans, „ Quid, inquit, lector sistis? O si scires quo me bo„ no, quibus visis tua cessatione fraudaueris! Rogatus

Oleo sacro vngitur.

Præcipit legi sibi lamentationes Ieremiæ, & Christi passionem.

Dũ legitur, cæleſtes Hierarchias conſpicere ſe teſtatur;

gatus dicere, Ecquid vidiſſet: conſtanter aſſeruiſſe
„ ab adſtantibus dicitur, Se in Cœlos mente raptũ
„ cœleſtem Hierarchiam, ac Beatorum fęlicitatem
„ quaſi perſpexiſſe. Præcepitque, proſequeretur Sacerdos inchoatam ex Euangelio S. Matthæi lectionem. Hoc dum ille exequi ſtatim pergit, conquieſcens Vir Dei, oculis in Cœlum intentis, placidiſſimè, ac vultu ſereno obdormit in Domino, terriſque relictis ad cœleſtem gloriam, quam præuiderat, vt piè credi poteſt, fęliciter euolauit, v. Id. Octobris, Dominico die, hora 16. anno ſalutis 1592. ætatis verò ſuæ duodeſexageſimo. Hunc mortalis vitæ exitum habuit vir Deo, & hominibus clarus, ſingulari morum innocentia, Religione, ſapientiaque inſignis, qui tanta in acerbitate dolorum nunquam indoluit, aut animo cecidit, ſtante vultu, & ſiccis oculis Diuinam prouidentiam perpetuò collaudans.

Cõformatis in Crucem brachijs, & cruribus, ſpiritum Deo reddit, die 11. Oct. ann. 1592. ætatis 58.

Statura, & totius corporis forma.

Proceræ ſtaturæ potius quam iuſtę fuit, graui, ac ſanctitatem ſpirante aſpectu, facie oblonga, macilenta, hilarique, lętitiam quandam pręſeferente, etiam poſt obitum: maiuſculis, ac ceſijs oculis, alta fronte, naſo moderato, colore ſubruffo, barba modicè promiſſa, caneſcente capillo, longis manibus, toto corpore integro, decoro, ac venerabili.

Luctus, & funeris præparatio.

Ad triſtem nuncium tranſitus lugubres campanarum ſtrepitus, communeſque populi eiulatus perſonuere, deflentis acerbum interitum integerrimi Epiſcopi, & optimi Patris, quocum commune omnium ſolamen, ac delitię interijſſent. Dum comparatur funus, mortuo pectus diſſecatur, exenterantur viſcera, fętore omni, ac ſitu carentia, atque adeo olentia ſuauiſſimè, quę Calozzi in Eccleſiæ loco ſeparato

parato adſeruantur : vnde illius regionis incolę plurima a Deo beneficia ſuſcipi fatentur. Cadauer ligneo loculo rite compoſitum Tanaro, qui in Ticinum influit committitur, Papiam transferendum. Poſt in Aede S.Bartholomæi ad ripam fluminis ſiſtitur, vbi aperto loculo coram Ludouico Bardo Vicario Generali, Philippo Leone Archidiacono, aliiſque tum Cleri, tum Ciuitatis Principibus, omni parte integrum, candidum, molle, & ſuaueolens repertum eſt, etſi neque balſamo medicatum, neque vllo odoramento delibutum.

Suaueolẽtia ex viſceribus, quæ Ça lozzi adſeruantur.

Cadauer Papiam per flumen tranſfertur.

Siſtitur in Templo S. Bartholom.

Effundit ſe ad ſpectaculum tota Ciuitas, & toto biduo procurritur ad venerandi Epiſcopi contemplandam faciem, ad oſcula manuum, ad pedum quoque, & veſtimentorum oſcula, prout certatim liceret, altero alterum premente, alliciente vniuerſos, quæ de corpore mirificè manabat ſuaueolentia. Quibus verò manu corpus attrectare negatum, ijs ſaltem precatorijs coronis contingere pro maxima erat religione; donec tertia die funus indictum eſt, & feretro magnificè adornato cadauer Pontificalibus conueſtitum in Cathedralem, Clero, pijs ſodalitatibus, & ciuibus innumeris, aut pręeuntibus, aut ſubſequentibus, deportatur, eodem fere accurſu, quo nuper Epiſcopatum capeſſens triumpharat. Parentatum fuit illuſtri pompa, magno pietatis ſenſu, cõmunique omnium luctu. Funus coronauit peregregia laudatione Iacobus Antonius Caroleus noſtrę Cõgregationis vir eloquentiſſimus, & olim Philippi Nerij alumnus. Deniq; ſub tertiam noctis horã corpus nouę vrnę incluſum terrę mandatur, in pauimento Tẽpli, ſub gradibus, per quos ad Cellã ſacratiorem iter eſt, impoſito lapide his litteris inſcripto

Concurſus, ac veneratio populi.

Suaueolẽtia ex cadauere

Feretro magnificê adornato in Cathedralem defertur.

Funebrẽ orationem habet D. Iacobus Antonius Caroleus ex ead. Cõg.

Terræ mandatur in pauimento tẽpli.

Epitaphiū.

Alexandro Saulio Clerico Regulari
Sancti Pauli, Aleriensi primum,
deinde Ticinensi Episcopo, doctrina,
& Religione excellenti Collegium Sanctæ
Mariæ Coronatæ Patri, ac fratri B.M.P.
pro illo quod ipse inscribi in Corsica iusserat.
Alexandri Episcopi Aleriæ cineres
vsque ad diem resurrectionis.

FINIS SECVNDI LIBRI.

DE

DE VITA, ET GESTIS
VENERABILIS SERVI DEI
ALEXANDRI SAVLII

LIBER TERTIVS.

De eius virtutibus.

CVRSIM commemoratis quę de vita,& rebus geſtis Ven.Serui Dei Alexandri Saulij occurrerent, operę pretium erit ex illis tanquã amęniſſimo campo quoſdam virtutum flores excerpere, vnde nobile ſtemma compingatur: quò liquidò pateat, nihil illi defuiſſe quin cum illuſtriſſimis, ſanctiſſimiſque Eccleſię Chriſtianę Pręſulibus ſit comparandus, & ipſa ſacra dignus apotheſi.

Licet

Licet enim hactenus relata ostẽderint, ab incunabulis ad senectam vsque Angelicis moribus conspicuum, præseferentem puritatem Sacerdotalem, Episcopalem vigilantiam, Apostolicum doctrinæ salem, Regiam munificentiam, benignitatem paternam, Pastoris laboriosas curas, inuictam animi mansuetudinem, & vt vno verbo expediam, lucem cunctarum virtutum: Attamen huc illuc dispersa, quod componimus virtutum speculum non ita cito oculis subijciunt: præter id etiam quod plurima certam, & congruam in historia sedem non habentia prætermissa sunt, in hunc tertium librum reseruata. Hic tamen monitum rursum volumus lectorem, non ornatam nos panegyrim, sed breue duntaxat, & simplex historiæ compendium texere. Porrò initium facient virtutes illæ, quæ humanæ mentis oculos in rerum omnium authorem erigentes principem inter ceteras locum iure sibi arrogant: dein illas excipient, quæ mortalem vitam instruunt.

De

De Fide.

CAP. I.

FIDE, quæ in humano intellectu de diuino lumine lumen est, Christianę Religionis fundamentum, virtutum basis, & radix bonorum operum, eximiè irradiatam fuisse mentem huius Viri non aliunde petendum est nobis, quam ab ijs, quæ morti proximus ore proprio protulit, contestatus se nostræ Religionis mysteria tam certò tenere, & cœlesti quadam luce ita comprehendere, vt propemodum timeret, fructum fidei sibi imminuendum.

Luculẽtum de Alex. fide testimonium

Ab ea Fidei Religione, quam puerulus de parentibus, magistrisque Catholicis solicitus hauserat, nunquam defecit, casuuè aliquo aberrauit; omni ętate tum priuatim, tum publicè Ecclesię Catholicę dogmata, leges, sacramenta, cęremonias, preces publicas, Sanctorum venerationem, cultum sacrarum Reliquiarum, quibus etiam Oratorium suum munierat, cęteraque omnia Christianæ Fidei instituta professus.

Perseuerantia in fidei Religione.

Per Fidei disciplinam, quasi per aeris media, Solis diuini radios tam viuidè concepit, vt illi vacuum minimè esset, mentis aciem ab eius aspectu dimouere: vnde non raro in sublimia raptus, intuitu, affectuque toto ad defectionem vsque hęsit immotus.

Fidei suæ plura argumenta.

motus.

motus. Hinc illa credulitas, confeſſioque fidelis eorum, quæ ſunt vltra humanam fidem, non vltra diuinam potentiam.

Hinc ex perſpicua Dei præſentia timor peccandi in bonum tam amabile; Attentio, modeſtiaque imperturbata in diuinis officijs, & ex eius amore facilis malorum perpeſſio; Inexplebilis ſitis ingerendi vbique, & in omnes agnitionem, amorem, timorem, ac reuerentiam numinis diuini; hinc aſſumptæ annuę luſtrationes Eccleſiarum, inſtitutæ Catecheſes, habitæ incomprehenſo numero conciones. Sicut enim ex pulſu vita, ita ex actis innoteſcit Chriſtiana Fides.

Addam, clariſſima perfectę Fidei pignora nobis extitiſſe, conſtantiſſimè tueri ſacrorum librorum authoritatem, Traditiones Apoſtolicas, Canones Eccleſiaſticos, Summorum Pontificum edicta, Sanctorum Patrum dogmata, illaque docere, ac publicè enunciare. Sacroſanctę Tridentinę Synodi Sanctiones ſumma cum veneratione amplexus, primus Alerię in vſum inuexit, Papię firmauit. Honoris, ac ſubmiſſionis gratia frequens ad Summorum Pōtificum pedes contendit, Chriſtum immortalem fide recolens in ipſorum facie mortali.

An repetam quam ſolerter inuigilauerit, vt omni parte ſana, illibataque inter ſuos cuſtodiretur Orthodoxa, Catholicaque doctrina? Scuto Fidei pręmunitus, immo Scutum ipſe Fidei ad ſui gregis defenſionem, diligentiſſimè cauit, nequa labe impietatis, vel hęreticę prauitatis contaminaretur. Prophanos ritus e Paręcijs Balanceníibus profligauit: Virum hęretica peſte morbidum vniuerſo adſtante populo, gladio verbi Dei transfodit, virus inſanę

Scutū Fidei.

doctri-

doctrinę euomere, & ad Ecclesię sanitatem redire compulit: vti prius cum B. Carolo Borromæo pullulantem hęresim ab insigni Italiæ Ciuitate extirpauit.

Hebræorum aliquot ad Christũ conuertit.

Romæ luculentum Christianæ Fidei, ac Religionis exemplum obtulit in æde Trinitatis ad Pontem Sixti, celeberrimò Conuentu Summorum Cardinalium S.Seuerinæ, Cusani, Vicecomitis, Matthæi, atque aliorum tum eiusdem notæ, tum Ecclesiastici Ordinis Pręsulum, magna quoque Iudæorum frequentia: qui omnes ad concionem cuiusdam Alexandri ex Hebręo Christi discipuli conuenerant. Is enim vbi sermonem absoluit, Alexander noster, qui fortè ibidem aderat, subinde suggestum, nutu Cardinalium conscendit, & ex tempore concionem suscipiens egit tanto ardore, & eloquentia, vt Hebręorum non modica turba a patrio instituto resiliens ad Christum sit traducta. Nam ad sua limina S.Blasij de Annulo redeuntem prosecuti quamplurimi de Iudaica Synagoga in Messiæ Ecclesiam transcribi petiere; id vnum rogantes, liceret ex Põtificis indulgentia suorum bonorum tantum sibi retinere, quantum sacrosanctum ius, fasque pateretur. Quod Alexãder postera die nullo negocio à Gregorio XIII. impetrauit. Illi autem Iudaicam detestati perfidiam, Euangelicam Fidem, Religionemque sunt professi. Ita fęlici exitu noua Ecclesiæ soboles accessit, Pontifici, ac toti Cardinalium cętui gaudium immensum, Iudęis clarissima fax ad salutem, gloria Alexandro immortalis, nobis apertissima fidei, & Religionis illius documenta.

Adolescens etiamsi probè nosceret fidem inaspectabilia docentem humano studio minime compa-

rari : attamen ipsius radijs humanarum quoque litterarum, præsertim sacræ Theologiæ lucem sociauit, quarum illustratione nonnihil sibi præferret splendoris ad arcana profunda fidei facilius assequenda. Tantumque in eo studio profecit, vt scientia gloriam prestantissimorum hominum equauerit, nullusque inter Principes Theologorum sui temporis sit illi anteponendus. Vtique procliuiorem in litterarum studia voluntatem impresserat Deus, vt his adminiculis obscura Sacramenta doctrinæ Christianę, & caperet facilius, & explicaret planius. Doctrinæ fama eò illum extulit, vt ab Hippolyto Rubeo Episcopo Papiensi, & a Carolo Archiepiscopo Mediolanensi in gradum proprij Theologi fuerit assumptus, & ad eius oraculum vndequaque deferrentur dirimendę questiones.

Lumini fidei sociat Theologicas notiones.

Catalogus Operum ab Alexandro editorum.

C A P. I I.

PROPRII ad hęc ingenij monumentis Rempublicam Christianam mirificè iuuit, vbi pietas fidei documentis, & hęc pietatis luce corroborantur. Abs re non erit, neque a propoſita ſcribendi ratione alienum, recenſere quę ille ſucceſſiuis horis confecit opuſcula Chriſtianę Religionis, ac eruditionis plena, quà calamo, quà Typis commiſſa; quibus tam populo, quam Sacerdotibus, ac Clericis, quę ad ſalutem cognitu neceſſaria ſunt, comprehendit.

Pręter Litteras Paſtorales initio ſui miniſterij, & deinceps paſſim Apoſtolico ſpiritu dictatas ad Eccleſię ſuę Clerum, populumque commonendum, & ad pietatem inflammandum, librum quem Breues inſtitutiones doctrinę Chriſtianę inſcripſit, ſemel ac iterum auctas, pręlo edidit.

Volumen item Synodalium Conſtitutionum.

Edicta, pręſcriptiones, & monita varia.

Compendioſam inſtructionem pro ordinandis, ac pro ijs, qui pœnitentium confeſsiones eſſent audituri.

Tractatum de diſciplina Clericali.

Horum plurima collegerat ille ex diutina inſpe-

Hæc documenta vnde collegerit.

ctione suę Diœcesis, a qua abesse accidit raro, idque parumper: Pastorem enim, aiebat ille, quam minimum decet a grege suo abscedere: Quædam ex veteri vsu, ac disciplina B. Caroli: Multa suggerente etiam zeli perspicacitate; præcipuè autem ex immisso desuper lumine, & afflatu Spiritus Sancti. Collecta, & maturè digesta, Typisque tradita, Clericis, alijsque vltrò, ac gratuitò largiebatur, vt ea commodè meditari, & in vsum inducere nemo non posset: Pro summo laborum præmio, proque maximo sui æris fęnore ponens animarum sibi creditarum salutem.

His adiecit Doctrinam Cathechismi Romani in Dialogi formam libello redactam, quem cum alijs opusculis se litteris mandasse dicebat, vt quæ fusè in Sacri Concilij Tridentini decretis, Romano Cathechismo, & S. Thomæ doctrina traduntur, ea breui methodo, facilique dicendi ratione ediscenda rudioribus proponerentur. Placet hoc loco adnectere quod de hoc postremo libello Franciscus de Sales Gebennensis Episcopus, omni scientiarum genere excultissimus, Pastoralis curæ laude, & pietatis gratia singulari commendatissimus aliquando sensit. Is enim rogatus a suis, Cathechismum Romanum in dialogos, & linguam Gallicam conuertere, respondit, luculenter id ab Alexandro Aleriæ Episcopo perfectum, nihiloque opus esse, nisi vt Gallico idiomate reddatur.

Ven. Serui Dei Francisci de Sales commendatio libri Alexandri.

Extant & alia nonnulla huiusce met authoris manuscripta opuscula, ad communem populi Christiani vtilitatem exarata, eandem eruditionis, pietatis, & curæ Pastoralis speciem referentia, quæ tamen inchoata, ac potius velut indigestam congeriem

geriem dicendorum reliquit, vt ſanè mirandum ſit, qui potuerit tanto curarum æſtu, & ægra valetudine exagitatus tam multa, aut legere, aut ſcribere. Ea ſunt.

Compendium Theologicum, in quo præmiſſis aliquibus ad Sacræ Scripturæ intelligentiam, præcipuę difficultates Theologicæ explicantur.

De vera hominis fęlicitate libri quatuor.

De Chriſtiana Religione libri quatuor.

De Iuſtificatione Tract.1.

Alius de Officio, & Moribus Epiſcopi.

Alius de Officio,& Moribus Sacerdotis Parochi.

Alius de Cambijs.

Cathechiſmus latinè conſcriptus.

Adnotationes in octo primos Pſalmos Dauid.

De ijs, quæ loquitur Deus ad animam fidelem, in illa verba Pſalmi 45. Audi filia, &c.

Sermones varij tam de tempore, quam alijs anni ſolemnitatibus.

Pra-

Prædictiones.

C A P. I I I.

PRAESTANTIAM fidei eleuat præſagiendi facultas, euẽtibus confirmata. Non enim inter tot diuinæ prouidentiæ dona prophetiæ ſpiritu caruiſſe putandus eſt, qui reipſa diuitem ſe eo numine oſtendit. Taceo, non inaniter ſpem concipiendæ ſanctitatis ex ingreſſu Religionis ſibi aſſumpſiſſe, & Patres pręmonuiſſe iam tum adoleſcentem; inque rem veram omen illud proceſſiſſe. Sileo, pollicitum indubitata fide alumnis Seminarij, famuliſque ſuis peſte infectis, eorum neminem opprimendum fore; Aſtulpho famulo ex veneno cotagij inextremis conſtituto dolorum ceſſationem, proximamque incolumitatem; Ioanni Baptiſtæ Montio febre æſtuanti, & iam moribundo promptam ſalutem; eaque omnia, vti prædixerat fęlici exitu comprobata. Mitto naufragantibus perſępe ſocijs præſagio ſuo, quo ex ipſis neminem ſubmerſum iri promittebat, ſpem animumque erexiſſe, & ſerui ſui dicta, ne in falſum abirent, præſenti auxilio Deum firmaſſe: Ticini inter fauſta triumphi nonne lacrymis, & oraculo notauit exitus ſui metam intra anni periodum? Sed hæc antiquæ iam exempla narrationis excipiant noua.

Nauigabat ille ineunte anno 1 5 8 1. Genuam, reli-

reliquum terrestri via ad limina Apostolorum confecturus; fluebatq; fęlici cursu per maris tranquilla nauigium, sereno cœlo, flatu secundo, cum Alexander ex aliquantula precatione se erigens ingruere procellam præsaga mente prospexit, monuitque nauicularium vela colligere, & ad littus reducere. Hic vt cernebat silere ventos, detersum nubibus Cęlum, & omnia in summa malacia composita, derisit viri timorem, Talesque sibi semper exoptari, ausus est dicere, procellas. Rogitante tamen Episcopo, morem sibi hac vice geri citissimè, ne postea desit subterfugio tempus: Nauicularius rogantis authoritate, & reuerentia magisquam periculi metu exoratus, nauim ad littus impulit. Vix illa radices contigerat, cum inauspicato fremitu imbrium inundatio, ventorumque turbines tanta vi fluctus commouere, vt nisi obortam tempestatem monitus tum primum deuitasset, subeundum foret sine dubio naufragium. Nautæ, socijque omnes fęlicem euentum in preces, ac vaticinium Alexandri secundum Deum refundentes, acceptam ei vitam debita cum gratiarum actione retulere.

Procella præsagi. eo præmonente euitatur naufragium.

Bartholomæo Mucantio Oppidi Ceruionis incolę pecuniam Oratorij S. Crucis per vim, & nefas retinenti; cum propterea Deo vltore facultate gressus planè destitutus existeret, vaticinans imperauit Alexander, Quam fraude publica, & sacrilego peculatu auertisti, & penes te redegisti pecuniam, ocijssime reddito, & e vestigio, cuius merito iacturam fecisti, redimes incessus libertatem. Ille simul & pecuniam reddit, & pristinum recipit vadendi vsum.

Barthomæo Mucantio sanitatem ex alieni restitutione prædicit.

Mediolani perillustrem, optimamque feminam

Hyppo-

Hydpolitæ Brippiæ incolumitatē futuram in die Purificationis B. V.

Hyppolitam Brippiam ſororis filiam obſtinata febri grauiter, diùque agitatam frequenter inuiſens, tandem euaſuram in die Purificationis B. Virginis minimè dubitanter iacenti aſſeruit: prædictionis veritatem experta eſt, pręnunciato die, incolumitati priſtinæ fęliciter reſtituta.

Præuiderit ne abſoluendum, an verius ære ſuo abſoluerit ſuſceptum opus ædificiorum apud Franciſcanos Campilaurei, in dubio mihi eſt. Nam, cum Cœnobiarcha ille ſemidirutam, ac vndique collabentem domum Pręſuli, qui illic frequens aderat, oſtendiſset, ac reparandæ neceſſitatem, ſimul & inopiam, conatus item ſuos, & animi ſolicitudinem expoſuiſset: Is caſum commiſeratus, animo, inquit, ne deſpondeas: Hoc ipſo anno antea inſtitutum opus abſolues, quam Prefecturæ tuę curriculum. Idque facto eſt comprobatum, Epiſcopus enim curam ędificiorum cum Cœnobij Oeconomo diuidens eodem anno fabricę faſtigium impoſuit. Vnde congeſta pecunia, quonam modo feſtinata res, non noſse fatetur Cœnobiarcha, impenſum tamen plus mille ſcutorum ait.

Putamus, & aliàs ſępe, Deo innuente, res futuras viſu, dictoque prędcucurriſse, quę eodem volente ad fines deductę ſuos, ad nos tamen ſcripto neutiquam peruenerunt.

De

De Spe.

CAP. IV.

COMES germana fidei cohæret ſpes, mortalium animos in appetentiam, & expectationem ſummę, æternæque fœlicitatis erigens, igniculus humana corda perpetuò adurens, donec in illa beatitatis ſphera collocarit; quam diuina benignitas libero, ſed minimè fallaci promiſſo ſpopondit; multo licet ſudore, ac virtute conquirendam.

Oculo fidiſſimæ ſpei, & anhelanti pectore ſublime illud, & incomparabile bonum, in quod noſtra omnium confluunt vota, intuens Alexander conſtantiſſimè ſemper credidit ſibi diuina clementia obtinendum; in id omnem quoque operam conieciт: Agricolarum more (quod ſuadebat Iacobus) qui ſpe oriundæ, & colligendæ frugis ſemina dant terris, arua operoſi excolunt, laborum faſtidia expectatione fructuum demulcentes.

Sperat a diuina clementia æternam beatitudinē.

Iac. 5.

Qui dicto fidem quærit, vitam recolat, cernetque bonis fęcundiſſimam operibus, quibus ad cœleſtia prȩmia paratur via. Iuuentutem duxit innoxiam; carnis irritamenta ablegauit; irrationales animæ motus ſtrenuè edomuit; addixit ſe interminatis ieiunijs, aſperrimis corporis caſtigationibus, & orandi aſſiduis contentionibus. Epiſcopus incommodis plus mille ſe deuouit, labores, & agones deuorauit

Quibus præſidijs viam ſibi ſtrauit ad illam.

immensos ; vno verbo omnia, cuncta huius mortalis vitę constanter emensus est, ductus ea spe, quod tandem æternæ beatitudinis pręmio potiretur.

Indicia spei. Benè speratæ salutis indicio mihi fuit clarissimo, non incuti metu, nec horrescere mortem, imminente casu, quasi de sua spe, & operatione securus, propinquo aduentu iudicis, iustissimè cuiusque merita ęstimantis, hilaresceret. In quamcunq; exemplorum partem te conuertas, aderunt memorabilia. Concionantem cum vires deficerent, rem sibi forè iucundissimam contestatus est, in suggestu si animā effunderet, dum vel vnam auditorum seruaret. Ad Elbam nauigans, periclitante nauigio, socijsque submersionem verentibus, animum illis addens aiebat, si volente Deo sub vndis moriendum, moriamur hilariter. In Balaneensi Prouincia grauissima pressus ęgritudine, de vitæ discrimine monitus, ad nuncium non expauit, nec animo concidit, aut vultu palluit, sed magna in Deum fiducia, malum perferens, ad extrema se lætissimus parauit. Fugam ab Epidimia suadentibus amicis, consilium flocci fecit: salutem Pastoris, subijciens, diuinæ incumbere prouidentiæ; Cęterum si peste contingat emori, alacriter moriendum. Denique excessurus ab huius vitæ ærumnis, vbi desinere intellexit periodum suæ mortalitatis, optati exitus nuncium lætabundus accepit: Interrogatusque aliquanto post ab hospite Hercule, vti se haberet, hilaris intulit

Iob. 14. cum Iobo; *Expecto donec veniat immutatio mea*: non ea vtique sola mutatio, qua de vita declinatur ad interitum, sed qua ab interitu resurgitur ad vitā. Tenuioribus hisce actis me diutius insistere non patitur, quod postremis vitæ suæ momentis edidit spe-

ratę felicitatis ſplendidiſsimum argumentum. Quo namque momento mortalium animi recordatione maleāctæ vitę, terroreque diuini iudicij acrius torquentur, eo Alexander hilaritatis, & ſpei plenior apparuit, Cœlique portum ipſe ſuſpiciens amicos „ collacrymantes conſolans, ita affatus eſt. Ne me „ quęſo fratres, filijque mei, lugeatis, ne fletibus „ proſequamini. Ego vti ſpero, clementia diuina „ fretus, ad ſempiternę vitę propero gaudia. Neſcio an firmioris ſpei elogium illuſtrius proferri queat.

Porrò nullus temeritatis, promptioriſuè arrogantię dictum propterea damnet; nam preter id quod ad mortem ſe hilariter progredi ſpondet ſpe diuinę clementię innixum, non proprio merito: certò credendum eſt, nil malè perpetrati apud eum reſediſſe, quo iuſta ſenectus accuſaretur, vel conturbaretur fiducia, cum longè antea, quęcunque illam poſſent conturbare, & viam Cœli intercludere ſumma vigilantia remouiſſet, labes peccatorum, vitiorum laqueos, retia deliciarum, ſpiritus elationem, ſui fiduciam, agendi torporem, cętera deinum omnia, quibus aditus in Regna Cœlorum obſtruuntur. Sanè de vitę, morumque ſanctitate Alexandri extat pręclarum illud Ambroſij Rotuli teſtimonium, quod cum ſe ſe ex quotidiano vſu ad Tribunal pœnitentię reum proſterneret, cuius ſe errati incuſaret, nullum interdum ſuppeteret: tanta erat vitę innocentia; tanta cordis mundities, & nitor conſcientię.

Fundamēta fiduciæ.

Sed ne ſibi pluſquam liceat arrogaſſe videatur, quęſtionem hanc, dubiumque omne ſoluit ſacrum viaticum mox ſumpturus, Chriſtum ipſum alta ſic „ voce allocutus. Heu Domine mi Ieſu, delictis,

„ flagitijsque meis, fateor, fulmina iracundię tuę,
„ atque æterna supplicia plus millies promerui.
„ Verumtamen aliquid melius a tua benignitate
„ mihi spondeo. Quicquid habebas sanguinis hi-
„ lariter in gratiam humani generis profudisti, an-
„ non ex tanto guttulam vnam in beneficium ani-
„ mæ meæ? Ita planè spero, id sperare persuadet
„ mihi misericordia tua.

Insignes actus fiduciæ in Deum, & opem diuinã

Verum quia homo Christianus ex recta fiducia coronam æternæ fęlicitatis a Diuina bonitate ita sperat, vt etiam auxilia, quibus illam adipiscatur, ab eadem expectet, Alexander suomet penitus diffisus, omnem in diuinis auxilijs spem posuit. Ea munitus ardua aggressus est, perfecitque magna, timida nunquam diffidentia pulsus ab honestis. Inter laborum, & curarum procellas anchora ea firmante perstitit animo tutus, tranquillus, & hortatu Apostoli, spe gaudens; sed in mediũ acta prodeant. Religiosa ambienti castra cum obiectassent Patres Cœnobij molestias libero, & delicatulo iuueni duriores fore, ea omnia deludens fidentissimè respon-
„ dit, non isthæc mihi negocium facessunt, Patres,
„ neque ab hac palęstra ipse deterreor. Nil mihi,
„ nil virtuti meæ polliceor: Quod quæro, quod
„ ago, Deo fretus ago, cuius ope, & vestra simul,
„ id assecuturum me spero, vt aliquando Sanctus
„ euadam. Quid vltra dici, excogitariuè potest?
Audi quantum eius fiduciæ insitum haberet animo inter angores Aleriensis administrationis, vt armatum spe diuini subsidij, pectus, aduersus horrida queque gereret. Scribens ad Præpositum S. Barna-
„ bæ. Nihil vnquam eorum, ait, quæ mihi de Dei
„ manu incident, accipiam tristis: si me in pesti-

len-

„ lentiori angulo Corsicæ demorari cogat, ex ani-
„ mo sequar, certus vbique mihi propitium, &
„ patronum fore numen illud benignissimum,
„ quod nouit suis quęque vijs, sibique placitis ra-
„ tionibus in destinatos fines deducere. Itidem cum Papiensis Ecclesię paręcias lustrantem, iamque laboribus victum ab operum ardore remouere conniterentur domestici, ac hortarentur respirare parumper: Contra ille optatissimum sibi dixit, in cultu vineæ suæ vitam finire: velle Christum, milites suos in gradu, manus conserendo, mortem oppetere, & victoriam parere. His paucis calamum contineo, ne alioquin vitam ipsius vniuersam hac iterum in pagina reponere videar, quandoquidem totus vitæ cursus, hominis operosi, & Deo fidentissimi cursus extiterit.

Benè sperantis animum patentibus prodigijs cōfirmauit sępissimè cœlestis protectio, Alexandrum, eiusque socios de contagio, de naufragijs, alijsque vitæ humanæ periculis surripiens. Prænarrata sepono: hoc vno planum facio, cui persimile est, quod prope Elbam nauiganti paucis ante annis obuenerat. Non procul ab Insula Canaria (vulgo Gorgona) nauigio Roma Liburnum cum veheretur, commotis ventorum impulsu, nymborumque densitate fluctibus, nauis inter vortices aquarum, & arietantes fluctus per horas duas collisa, iam iam medijs in aquis euertenda, & absorbenda luctabatur. Inops consilij moderator nauigij, quò verteret, ante an retro ignorabat; Nautæ ferocem procellam horrescentes de salute actum clamitabant. Rem tacitus inspicere Alexander; seque in longas, & feruidas preces prosternere, vnde post multa

Fiduciā sperantis bonis euentis approbat Deus.

Præcipuè sedata tempestate ad Insulam Canariam.

cum

cum animi ſerenitate, ac conſtantia erectus, Deo, inquit, fidite filij, eruet periculo Deus. Mirabile dictu, & pene vltra fidem veri, ipſo verbi momento ſilere venti, ceſſare imber, ſedari mare; ſurgenteqne Fauonio Liburnum proſpero curſu, ac in Corſicam traijciens Epiſcopus cum ſocijs ſaluo in portu collocatur.

De Charitate erga Deum.

C A P. V.

HAEC dum perſequor, profert ſe, præferrique cęteris petit charitas, parens, ac Princeps virtutum, qua afflante illas concipimus, imperante parimus. Si rectè iudicemus, cuncta quæ dixit, fecitque Alexander, æſtuantem eius proloqui charitatem fatebimur: cum arcanum mentis interpretentur opera.

Præludia ad comparandam charitatem.

Deum Opt. Max. vt corde perfecto, conſcientiaque pura diligeret, carnales illecebras a ſpiritualibus gladio recti iudicij diuiſit; rerum terrenarum amorem omnem peſſumdedit; ſęculo dorſum vertit; cęlibem, ſolitariamque vitam prætulit; rerum cœleſtium ſtudio, ac contemplatione ſe totum immerſit, quo propius de ſphæra illa ignis æterni, qui ſpiritus beatos ſuauiter accendit, accenderetur. Veritus autem, ne aliquando ab eo ardore tepeſceret, flam-

flammam illam crebris actibus, vt oleo lumen, enutrire, & ad quendam excessum inflammare intensè perseuerauit. Hinc fames illa inextincta, de diuino numine sermocinari, in cunctis obsequi, aspera in eius gloriam perpeti, illatas Deo iniurias, sibi illatas putare. Hinc ardor peruigil longè, latèque propagandæ gloriæ, cultusque diuini, Prædicationes innumeræ, instituta Sacerdotum Collegia, Seminariorum Academiæ, vnde futuris temporibus succrescerent diuino ministerio Sancti Sacerdotes. Charitate Dei vrgente apposita Templis ornamenta, ablegatæ superstitiones, reparatus cultus festorum, & eiusmodi plurima, quæ quasi fauillæ de incendio pectoris illius prorumpentes, amorem, timorem, & cultum diuini Numinis proderent, atque in alijs incenderent.

Indicia charitatis.

Audiamus si placet de charitate differentem in Epistola pastorali, qua ciues Papienses ad eam virtutem blandè excitabat. Tertium, inquit, quod
» a vobis exigit Deus, est, Cautos, ac solicitos co-
» ram eo ambulare. Hoc solicitudinis parit chari-
» tas. Ita enim natura comparatum, eaque prima
» amoris lex, vt qui alterum diligit, curiosius inue-
» stiget, curetque studiosius, quæ dilecto grata, &
» chariora sunt; horreat, quæ illi inuisa, & exosa.
» Ex amore pullulat pia cordis deuotio, idest pro-
» na quædam, promptaque animi voluntas in cul-
» tum, famulatumque Dei; Metus itidem, atque
» horror offensæ, iudicijque diuini; Spes in aman-
» tissimum, prouidumque patrem; studium diuini
» honoris. Amor ad ea loca vbi res sacræ agun-
» tur hilares nos pertrahit, ibique ante Maiestatis
» æternæ conspectum reuerentes, ac tremebundos

„ sistit: Deditos facit supplicando Deo, & suppli-
„ catione ipsa mirificè delectat; eius præceptis pa-
„ rere docet, extimulatque ad bonorum operum
„ patrationem. Denique si ex inordinata philautia
„ vilescunt apud mortales, & pessundantur diuina,
„ Charitas contra, & pietas nouas subinde rationes
„ colendi numinis excogitat, efficitque nos celeres,
„ atque alacres, vbicunque detur, venerationem,
„ & obsequium illi posse præstari. Hæc ille: quæ quidem sicut scribebat, ita affectu sentiebat ipse, & vsu actitabat.

Sed hæc omnia vnicum Epistolę claudat testimonium. In recenti administratione Episcopatus Aleriensis cum maximis vndiq; difficultatibus angeretur
„ in hęc verba ad Præpositum S.Barnabę scripsit. In
„ cunctis tamen, quæ supremæ Maiestati placita
„ sunt, placeo ipse mihi: quodcunque genus cru-
„ cis imposuerit, ex animo geram, illamque etiamsi
„ vnico verbulo excutere possim, nequaquam fece-
„ rim, expetens mihi omnia contingere, non ex
„ sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque
„ ex voluntate viri, sed ex vno Deo, cuius gratia
„ tanto ponderi collum submisi. Hęc ille. Admirandus sane consummatę charitatis vigor, quæ amantis animum sic strenuè pręparat, & parato tantum roboris infundit. Hęc quoniam in orationis silentio, in cura diuini cultus, in misericordia ad pauperes elucet magis, ad hęc ipsa transcurro:

De

De Oratione, ac Religione.

CAP. V.

QVICQVID temporis a ſtudijs, aut alijs neceſſarijs munijs illi ſupererat, id omne precibus, & ſacris meditationibus inſumebatur. De nocte horis quatuor, ad ſummum quinque ſomno, & quieti datis, quibus etiã ſępenumero pſallere, aut cum Deo ſermones interruptos miſcere audiebatur, reliquas ſacris vigilijs, & mentis exercitationibus occupabat. Quotidie ante lucem per horas binas, vel ternas in diuinis meditationibus, & colloquijs ſolus, poſitiſque genibus perſiſtebat immotus domeſtico in Oratorio; vbi nocte intempeſta orans, oculis, ac manibus in Cœlum ſublatis, occluſis feneſtris, amotoque omni lumine, magno circumfuſus ſplendore aliquoties repertus eſt, ingentique cum ſtupore viſus a miniſtris, qui hæc, & alia iureiurando in iudicio legitimè teſtata reliquere. Sępius in horto, vel alibi ſolus inambulans, frequenter etiam dum animi gratia Clericos Seminarij per agros inſtar pędagogi comitatur, oculis in Cœlum defixis, mox nixus genibus, mente in Deum rapta, ita diu conſtitit, vt ad ſe accedentes non aduerteret, alloquentes non audiret, & veſtes trahentes minimè perciperet: quod crebrius in ſuo Oratorio, & publicè in Eccleſijs aſſerunt contigiſſe.

Deditiſſimus ſtudio contemplationis, & orationis.

Orans magnis ſplendoribus coruſcat.

Extaſes frequentes.

Quamuis autem diuitias illas diuinæ bonitatis secreta animi custodia tegere, quantum posset, studeret, vt assolent viri sancti, ne propalatæ deprædationi fiant obnoxiæ: nihilominus id illi haud semper liberum fuit: Quis enim Numinis omnipotentis, vbi, quando, & quantum voluerit spirantis vim, impetumque retundere queat? Semper tamen respuebat hac super re sermonem induci. Accidit aliquando, vt dum in sella quiesceret, cœlestium abstractus dulcedine humanum sensum amiserit, oculis in altum defixis, palpebris immotis, auribus exsurdatis, spectaculum mirantibus domesticis. Cumque aliquandiu ita hęsisset, tandem collectis sensibus sibi redditus est. Tum quispiam ex illis inquirere ausus, Vbinam, inquit, locorum fuisti Illustrissime Domine? an inter Choros Angelicos? Is quasi semisopitus, sensu adhuc stupente, mussitans vix protulit, Quid? cum celer, ac indignabundo persimilis tractim se illorum aspectu surripuit: fuga vetans vltra sibi ea de re verba fieri.

Ad Vesperam per horam saltem in idem orationis genus incumbebat. Denique sanctis meditationibus, precibusque tam assiduus vacauit, vt animo in Deum perpetuo ferri, hilarescere, atque ardere videretur, possetque merito elogium illud Apostolicum sibi vendicare, *Conuersatio nostra in Coelis est*. (Philip. 3.)

(Non tamen abstractus a curis Episcopalibus.) Haud tamen ab officijs pastoralibus, vel ab attentione ijs debita idcirco abstractus; vt neque turba negociorum a Deo, neque studium contemplationis a muneribus Pastoralibus illum auerteret: Ita peritus præsenti negocio se se dare, vt nullo non tempore, vel cum Deo versaretur, vel aliquid de

salute

ſalute gregis tractaret. Intelligebat ſe Dei eſſe Legatum in terris, & ad ipſius colloquia frequenter accedendum, vt illum ſibi, populoque propitium redderet, acciperetque quid ſuo nomine eidem populo indicaret: ad populum nihilominus crebrò redeundum, cui diuina mandata & perferret, & perfectè exequi coram edoceret.

Præter hæc familiaria, & quotidiana meditandi, atque orandi Dei exercitamenta, arbitratus ſemper ſe longè abeſſe ab hominis perfectione, per annos ſingulos ſemel, ac iterum, interdum ſępius ab omni ſemotus negocio, totus defigebatur in vitæ, ac morum ſuorum diſquiſitione, vnde exiſteret emendatior, & ad opus Dei feruentior, ijs radicitus amputatis, per quæ ſincera religio ſoluitur,& ijs ſuperadditis, quæ homines in faſtigio collocant ſanctitatis. In Cœnobijs Religioſis potiſſimè iſtud peragebat, vbi ſicut in communi menſa conuiuam, ita de mane ſurgendo, officio recitando, ſilentio ſeruando, ac in omni Statutorum obſeruatione, optimum, & gregalem ſe ſe profitebatur Cœnobitam. Quo tempore apud Baſtitam hoſpitatus eſt, cellulam tanquam nidulum ære ſuo ſibi ſtruxit in Cœnobio Capucinorum,vbi diſtentum curis vitæ actuoſę animum leni contemplationis ſtudio aliquando laxaret; indeque diuino commercio recreatus eandem laborum palęſtram repeteret vegetior.

Exercitia ſpiritualia annuatim bis, ac ter peragit.

Præteruectus ſilentio ſum, quæ ille Tyro geſſit in Ordine Clericali; quæque inibi Prępoſitus. Ad ea redeo. Rudimenta iam vitæ Religioſæ inter nouitios accipiens, in collatione Patrum rogatus de ſuo ſenſu, quibus adminiculis homines ad Chriſtum rite ſuſcipiendum, ideſt ad culmen ſanctitatis adni-

In Cœnobio agens valde addictus ſacræ meditationi.

ti debeant, Oratione, respondit, silentio, & obedientia, quibuscum familiariter, fideliterque assuescere necessum est Clerico ad perfectionem tēdenti. Præpositus vero, & moderator suæ Congregationis, De apicibus Constitutionum, aiebat, aliquid tempestiuè relaxare fas esse, de orandi studio nefas. Quare quicquid horarum liceret huic officio impendebat siue Tyro, siue Sacerdos, collegas omnes orandi ardore, atque assiduitate præcurrens.

Exigit vtique a nobis ratio historiæ, vt ad acta priuata descendentes, eius veritatis quandam velut effigiem repræsentemus.

Recolit solicitè Christi Domini passionem.

Sacratissimos Christi Domini cruciatus etsi perpetuo mente reuolueret, per eos tamen dies, quibus Sacrosancta Ecclesia tanti beneficij memoriam, immo & speciem exhibet, profundius cogitato; ac opere simili repetebat: Pium animi mœrorem vestitu lugubri socians, ad panem nihil adhibens preter inconditam pultem ex orizæ farina, corpus seuerius mactans, precationibus diutius immorans, quandoque etiam coram ędicula Augustissimi Sacramenti pernoctans: Ad eiusmodi agenda verbis, exemplisque suam familiam prouocando. Feria quinta in Cœna Domini, ad Christi exemplum pauperibus pedes abluere, atque deosculari assueuerat; cibum, potumque manu sua ministrare; & data pecunia remittere. Assuetus insuper in hebdomada sanctiorę psalterium totum quotidie nudato capite recitare, Sexta quaque feria ad refricandam Dominici supplicij memoriam, illius historiam ex alternis Euangelistis piè percurrere; & statas preces de Sancta Cruce quotidie persoluere. Quocirca fidem excedere nemo ęstimet, quod morien-

ti,

ti, lectionemque passionis auscultanti cœlestia spectacula (vt suadent testes auriti) offerrentur, diuinisque gaudijs exhalantẽ repleuerint, & quod in ea tormentorum commemoratione spiritum Christo reddiderit, qui sub ipsis tormentis suum Deo Patri commendauerat.

Quo affectu, & obseruantia semetipsum in cultũ, & in obsequium Beatissimæ Virginis Dei Genitricis efferret, iam a puero expresserat, Patronam adoptans, castimoniam deuouens, quotidianam psalmodiam, litanias, coronam precatoriam, ieiunia Sabati, & Festorum eius laudi dedicans. Quæ profecto omnia succedentibus temporibus fuisse alijs cumulata, in dubium veniat nemini, qui consideret Alexandrum toto penitus vitæ tractu cultum eiusdem Beatissimæ Virginis, concionibus, priuatisque collocutionibus apud omnes insinuasse. Cultus, & deuotio erga B. V.

Angelicis Spiritibus suam quoque venerationem reddidit: specialem tamen Angelorum Principi Michaeli, & Custodi Angelo, quem continuo operum suorum ducem solebat inclamare; faustè euentura omnia putans si piè, ac studiosè illi obsequeretur, cuius fouebatur patrocinio. Dignus planè cui animam agenti religiosi honoris gratiam gratia superiore illi compensarent, Angelicæ Maiestatis decus offerentes, vt creditur, inspectandum, & tanquam agminibus ipsorum breui inserendo occurrentes. Erga Spiritus Angelicos.

Religione, honoreque non absimili Sanctorum, quos Ecclesia Catholica colit, memorias prosequutus est, glorias innumeris sermonibus panegyricis collustrauit, profundaque animi reuerentia, & corporis humili specie est veneratus, solitus eorundem Erga Sãctos, eorumq; reliquias.

tutelæ

tutelæ se se quotidie commendare, opemque proprijs litanijs, & obsecrationibus implorare. Ossa, reliquiasuè religioso semper officio coluit, a Parochis passim neglectas honestis recondi thecis curauit, nobile feretrum a B. Carolo acceptum in ara maiori S.Barnabæ patenter exposuit, opere magnifico; exiguas ipse ossium partes repositas in arcula ad libelli formam secum deferebat, coram preces effundens, vt ijs ex consortione Sanctorum aliquid ponderis accresceret. Vbi iacerent loculi, vel corpora Sanctorum, illuc e vestigio venerabundus diuertebat. Si fores obseratæ, prę foribus genua ponens, hymnoque in laudem dicto pergebat. Haud tenue pietatis in Sanctos argumentum fuit, iterùm, ac tertiùm Romam petijsse, ea potissimum mente, vt Principum Apostolorum sepulchra, locaque tam multa sanguine, ac trophęis Martyrum consecrata venerararetur. Porrò nullus abibat dies, quin a prandio subinde animam reficeret lectione Martyrologij, qua commemoratis Sanctorum gestis, ac virtutibus, suppliciorumque acerbitatibus pro Christo obitis, eorum triumphos honoraret magis, ipse officij admoneretur sui, & ad consectanda vestigia accenderetur.

Studium Sacræ Hymnodiæ.

Hymnodiam iu Cœnobio æquè ac in Episcopatu promptè semper,& religiosè exercuit; publicam ferè inter choros psallentium: ex distincta enim modulatione, & lenta canendi mora efflorescere aiebat copiosiora sensa pietatis. Vbi tamen singularis esset, ac satis firmis viribus, ibi in genua proiectus, & capite detecto, ob reuerentiā Diuinæ Maiestatis, quacum illi sermocinatio. In Odæum summo diluculo antesignanus præibat, aderatque non oculo

vagus,

vagus, non collocutione distractus, non corpore languens: sed decora adeo, & conspicua oris, ac totius corporis modestia, vt inspectantibus pietatem, & continentiam ingereret. Non est cur denuò inculcemus, ipsum reparatorem, ac propagatorem eximium extitisse sacræ psalmodiæ, & eorum omnium, quibus Dei cultus illustratur, quando hactenus enarrata satis superque ratum faciant. Consonam psallentium harmoniam seruauit in ordine suo: in Episcopatu Aleriensi plures Ecclesias concinendis Dei laudibus resarciuit, Cœtum Canonicorum numero adauxit, vagos in chorum restrinxit, Alumnis Seminarij rectè psallendi artem tradidit. In Ticinensi nonnullas corruptelas sustulit, & vt sapienter psallerent, erudiuit: Sicuti prius Sixtum Negronium Sacerdotem Ordinis Franciscani fuerat adhortatus, choro psallentium, vt semper adesset primus, abiret nouissimus.

Porrò integrum psalterium quinquies in anno priuatim magna animi pietate recitabat, videlicet per hebdomadam maiorem, per octauas Paschæ, & Pentecostes, in solemnitate Corporis Christi, & in eiusdem Natalitio: Sæpius vero psalmos, quos dicunt Graduales. Quæ si omnia congeras, comperies profectò, perbellè a quodam de Saulio pronunciatum, quod nullum vnquam finem faceret recitandi psalmos, officia, coronas, coronulas.

Sacrosanctæ Missæ adsistere, vt puerulo mos fuit quotidianus, ita Sacerdoti celebrare lex quotidiana, ex instituto suæ Congregationis, a quo Episcopus nullo modo recessit, nisi itineris difficultate, vel aduersa, nec nisi graui valetudine; quo casu interesse, si morbus ferret, satagebat. Sacrum facturus Ardor, & extases in actione missæ

matu-

matutina confeſſione animam perpurgabat, ſuſcitabatque cœleſtia ſenſa præmeditatione aliqua, prolixa prece, tum lectione libelli De Imitatione Chriſti, quam iterabat peracto Sacrificio: Huius libelli dulcedine, ac voluptate vſqueadeo captus, vt moriens illum ſub ceruicibus habuiſſe repertus ſit; ne ſcilicet vlla vitæ hora tametſi extrema eius lectione abiret vacua. Quo ſenſu animi, ac reuerentia ad Altaris epulum iunior feſtinaret; quibus blanditijs, ac ſuauitatibus Chriſtus deliniret; quantum a gradu ſacerdotali iam grandęuũ deterrerent modeſtia, humiliſque ſui opinio; quo autem apparatu virtutum ad ſacroſancta myſteria initiatus acceſſerit; quo ęſtu charitatis adſtiterit, & quam coruſcantibus radijs pietatis primum peregerit ſacrum, non obſcurè in antecedentibus indicatum eſt. Ceterum in dubijs ad Altare veluti ad tripodem pro conſilio, in arduis velut ad arcem pro ſubſidio, in ſecundis velut ad thronum pro gratiarum actione, procurrere fuit illi ſolemne; nec inaniter, Inde enim oracula, animi vires, immenſaque alia beneficia ſupplici emanabant.

Inter hæc myſteria ſæpiſſime viſus in diuina rapi, patique mentis exceſſum. Quamobrem litanti ſibi Sacerdotem illum vnum adſtare volebat, quem maximè familiarem, & eius arcani conſçium haberet, qui diuina patienti Albam traheret, aut premeret cubito, & ſibi reddito, quod in ſacra actione ſequeretur, digito indicaret. His addit fidei non parum, quod de auditis Angelorum concentibus dum Deo vacaret reddunt in quæſtione vitæ non inualidum teſtimonium; qui aure attentiſſima perceperunt; quod nos interea loci ſilentio tegimus.

Quod

Quod Episcopus, tam studiosè peragebat sacrificiorum opus,eidem suos subditos quotidie interesse, cęteros vero diebus festis seuerissimè adegit, indolens vehementissimè, si quem abesse contigisset,veritus eius omissionis culpam aliqua parte sibi, negligentiæuè suæ tributum iri. Exemplo conijce. Villicus collectam pecuniã attulerat Episcopo Dominica die,sed propter viæ prolixitatem serius quam vt liceat missam audire. Illico Alexander de audita missa scitatur; eo fatente non auditam; & qui vltra sacrum faceret cum extaret nemo, indignans, ac multo dolore percitus de offensa Dei redarguit villicum, Vtinam, inquiens, pecuniam, non te perdidisses; subinde seorsum proreptus abundè lacrymans veniam sibi,& villico a Deo comprecatur.Retulimus quoque paulò ante, hac ipsa de causa ædificatum ab ipso Sacellum inter rudera Aleriæ, vt præsidiarij milites, vicinioresque ruricolæ beneficio liturgiæ christianæ potirentur.

Pia laicorũ Sodalitia instituit.

Quo autem Augustissimi huius Sacramenti cultus, studiumque magis, ac magis floreret inter suos, oppidatim pia hominum sodalitia hoc titulo instituit, vbi ad communes preces, ad hymnodiam, ac sacram synaxim sodales conscripti conuenirent: eo præterea consilio, vt frequentiori vsu eius pabuli, quod concordię, ac pacis symbolum est, concorditer, ac pacificè viuere assuescerent. Ne vero instituti operis cultus, & cęlestis cibi cupido refrigesceret, pijs illos monitis erudiuit, & sanctissimis legibus muniuit,exemplo suo prouocans;nam quibus in Altaribus palam proposita visebatur Eucharistia ad piorum vota suscipienda, illuc celer tendebat, prolixamq; ibidem meditationem, ac preces trahebat.

Cura sacrarum cæremoniarum.

Cęremonias aut correxit, aut exoletas reuocauit, aut nouas ad Ecclesiasticam normam instituit. Vt sacris ritibus iuniores Clerici, rudesque Alerię Pręsbyteri rite informarentur studuit quam maximè, docuitque ipse ore, manu, exemplo peculiari. Obseruauit sedulò, vt ob communes calamitates, in Iubilęis, exordio visitationum, & alijs communibus caussis publicæ obsecrationes haberentur, conuocatis populis, ac Sacerdotibus, quibus ipse modum, seriemque agendorum veluti Choragus tradebat.

Cultus interior, & exterior Templorum.

Studij quoque sui fuit Templorum faciem intimam, extimamque perpolire; nihil sordidum, indecorum, aut loco indignum tolerando, Clericorum, Sacerdotumque incuriam corripiendo, vbi deliquissent. Huc non aduocabo iam tum pueruli solertiam in componendo domestico larario, æditui impigram diligentiam in curanda æde S.Barnabæ, instauratam ædem nostram Papiensem, perfectam opere, & auro obductam interiorem faciem S. Barnabæ, erectas aut in meliorem formam redactas Ecclesias in Corsica, expensa vno die aureorum millia duo comparandis vestibus, serico, auro, argentouè contextis, quas Diœcesis suæ Ecclesijs, prout magis indigerent, dilargiretur: Egregia vtique Religionis simul, & liberalitatis testimonia. Compendio dicam, vix vnam, aut alteram ædem enumerari in Aleriensi Diœcesi, quæ non aliquod beneficiũ ab eius liberalitate acceperit: Vsque adeo apparandis pro Dei cultu Templis, Aris, Sacerdotibus erat addictus.

Quam

Quam magni orantis effectus.

CAP. VII.

STYLVM hic noſtrum cohibet Pontificiæ legis obedientia, noſque ne vltra calamum inferamus in deſcribenda miracula monet Religio. Verum cum prodigijs æqualia fere ſint quęcumque egit, dixitq; Ven. hic Dei ſeruus, miraculorum merita ſeponentes, tradere duntaxat quæ pręſidio orationum admiranda perpetrauit, in animo eſt, ne ingratum nimis ſilentium obeamus.

Cum toto veris decurſu, inclinante iam Maio anni 1581. Cœlum nullis adhuc pluuijs arua lætificaſſet, tellusque ipſa ab aquis ieiuna ſterilitatem frugum minaretur maximam, Inſulani ad opem benefici Paſtoris confugiunt dolentes. Is nunquam non pronus ad afflictorum ſolatia, continuò publicam ſupplicationem indicit, ducitque ab ęde Cathedrali S. Franciſci, ſatis inde diſſitam, iubens interim afferri ſibi a famulo pallium. Illic populo per feruidum ſermonem excitato ad criminum pœnitentiam, ipſe ante aram prolixius, multiſque cum lacrymis orans, expetiti beneficij compos ſurgit. Namq; ſereno prius, & nitido Cœlo, Ecce tanta extemplo aquarum eluuiò totis tribus horis ingruit, vt prius quam Templi limen euaſerit concio, qua- Pluuia impetratur.

quà versum campi exundauerint: Sed opportunè Antistes pallio obuolutus ab aquis protectus est, madente vniuerso populo. Quo anno vberrima, si qua vnquam, collecta messis.

Auertitur grando.

Insequente anno 1582. hoc precum suarum beneficium traditur insignisse altero. Nam cum, præcipitante de Cęlo grandine deuastarentur miserum in modum erumpentes gemmæ arborum, atque segetes herbescentes, vnde videretur alimenti spes omnis ablata, Alexander communem casum commiseratus, pręsidio deprecationis ad Deum suæ grandinem repressisse dicitur. Cereoque rite initiato, quem manu tenebat, iterata signa Crucis opponendo quasi perterritas nubes fugauisse ocyssimè: ex quo mutata Cęlorum facie, gratiæ Deo, & Episcopo immensæ sunt actæ.

Corsicam a Turcarũ deprædatione seruasse æstimatur.

Magna quidē hęc orantis virtus; sed longè maiori prodigio vniuersam Corsicam a Turcarum deprædatione seruasse, communis est apud Corsos opinio. Duo super viginti Triremes prędonum Mediterraneum percurrentium, eam primum Corsicæ partem, quæ Ceruionem spectat, inuadere, indeque Episcopum ingenti ęre redimendum abducere statuerant. Iamque sub Incolarum aspectu stabant nauigia, cum Archipyrata nefarius, Iubęregię (vulgo Algieri) Rex, de classe emisit, qui exploraret qua parte tutior pateret per tenebras descensus in Insulam, & facilior depopulationi locus. Impendentis periculi fama exterriti domestici Pręsulis, cum incolis fuga saluti consulunt, & oblato equo Episcopum „ ad eandem stimulant. Renuit ille obijciens, Pa„ stori subsistendum esse ad gregis tutelam: Caue„ te ipsi vobis, vt potestis: Episcopo perfugium sit mons,

„ mons, ac turris orationis, quo a propugnaculo „ pyratæ trudentur. Igitur in genua procumbens, magna ſpiritus contentione omnipotentiam cœleſtis Numinis obſecrat, vt barbarum prædatorem ab Inſulæ direptione auertat. Vix emiſſo voto ſurgit, metum ab adſtantium animis profligat, conteſtatus diuinam clementiam in patrocinium Chriſtianorum validiſſimè propendere. Spem non eluſit Alexandri vaticinium. Exploratori etenim aduerſante Deo, aduerſante vento, neque datum littora Corſicæ contingere, neque ad Præfectum Claſſis tunc reuerti. Totaque illa Pyratarum turba precibus Alexandri magis quam ventorum impetu illis oris abacta, indemnem, & intactam Corſicam reliquit. Oborta deinde inter Barbaros ſæua contentione, Rex Nauarchus tanquam Diuinæ vltionis exequutor, patibulo affixit exploratorem, qui nefario auſu ſacrilegam manum Epiſcopo inijcere, & in vincula traducere molitus fuerat. Id quod ex tribus Chriſtianis de catena, ac triremibus Turcarum aufugientibus acceptum multam apud omnes, ipſos quoque iudices, fidem habuit. Certè abeuntibus pyratis non leuia naufragij indicia apparuere, dum exaſperato mari vela facientibus, diſperſæ paſſim tabulæ, lignorumq; fruſta in littora eijciuntur. Quod genus prodigij nonniſi Alexandri meritis poſt Deum, adſcriptum vulgo fuit.

Illud etiam clariſſimæ efficacitatis, quod in vitæ quæſtionibus narrant de Sanctimoniali Energumena. Vexabatur illa tetro, truculentoque dæmone, qui ſpretis exorciſtarum omnium aſtibus, atque imperij, horribili, atque implacabili iactatione miſellam diſcruciabat. At vbi deprecabunda,

Energumenam liberat, dæmones aſpectu territat.

da ſe proiecit ad Alexandri orantis pedes,vt ſubleuaretur,primum furens dæmon cohibitus fuit, tum ſubita, occultaque vi precum illius correptus, & quaſi verberibus mactatus e veſtigio concidit, ſilentium cępit, & quietem; obſtupentibus quotquot aderant prodigio. Nec multo poſt energumenam dimiſit.Quid autem mirum orando compeſcuiſſe dæmones,quos ipſo territabat aſpectu? Cum accedente, aut prope tranſeunte Alexandro inſolitis illi ſtridoribus, ac vlulatibus aera complerent. Id quod teſtes iurati confirmant.

Charitas erga proximum.

CAP. VIII.

CHARITATEM in Deum nõ ferè magis cognoſci, quam ex ijs quæ ipſius Dei gratia erga homines miſericorditer fiunt, docuit Io. Apoſtolus;
1.Io.3. Charitatem Dei procul ab eo eſſe aſſeuerans, qui neceſſitatem patienti cum poſſit ſubuenire, pietatis claudit viſcera. Porrò nullum chriſtianæ beneficentiæ opus excogitare eſt, quo non ſe hic Dei famulus gerens viſcera perfectæ charita-
Hebr.13. tis exercuerit.Talibus enim hoſtijs promereri Deum tenebat optimè.

Propenſus in ſubſidium miſerorum.

Commiſerationem non tam ab hominibus didicit, quam ſibi congenitam inter homines aduexit: Egentes ſubleuare bonis antea edoctus,quam bona

ipſa

ipſa diſtingueret. Puerulo neceſſaria ſibi ſubtrahere, aliunde emendicare, atque etiam e domo paterna aſportare ad leuamen pauperum, exordium beneficentiæ fuit. Præpoſitus benemereri de alijs, & ſtuduit auidè, & ſuis commendauit ſedulò. Epiſcopus largitatem tam latè amplificauit, vix vt quiſpiam alius; ita ſeſe Eccleſiaſticis præſcriptis ſubijciens, vt de tripartita bonorum ſumma, alia pauperibus, alia Eccleſiæ, pars minor ſibi, & familiæ contingeret; eſtque captu difficile, qui potuerit ex tenui cenſu Eccleſiæ tam copioſos largitionum fructus expromere.

In Corſica quotannis modios ad minus centum promiſcui tritici, leguminum quoque, ac ſalis cumulos non modicos, peculiari condebat in horreo, ad vſus quotidianos mendicantium, qui dietim ad valuas Epiſcopij ſupra ſexaginta, ac centum alebantur. Egenis tamen pudentibus, ac Sacerdotibus quò verecundiam auerteret, domum occultò ſub noctium ſilentio mandabat deferri edulia, veſtes, pecunias, vel teſſeras nummarias. Vicatim per annos ſingulos apud Parochos tritici aceruos ingentes a decumarum quæſtoribus deponi iubebat, arbitrio Epiſcopi pauperibus diuidendos. Aequam rei frumentariæ portionem ſaccorum centum altero in horreo condebat, pro Seminarij contubernalibus, & horum conſanguineis. Tantundem in tertio pro ſua familia.

Centum ſaccos tritici præter alia annuatim diſtribuit pauperibus.

Sacerdotib. & pudentibus noctu mittit cibaria.

Centũ itidẽ ſaccos cõdit pro cõtubernalib. Seminarij. & eorũ propinquis.

Arctiore annona prouidè terra, marique coacervauit, ære ſuo, quantumcunque poſſet in pauperum alimenta; quadringentos ex illis quotidie, quingentoſque, atque adeo nonnunquam ſexcentos ſuſtentans panibus, quos duobus furnis ſuis coquebat

Longe plures nutrit tẽpore annonæ

bat continuò, vti antea demonstratum est Annis 1579. & 1585.

Vt plures sublevaret publica instituit ædificia.

Cumque in tanta rerum penuria difficili remedio vniuersorum angustijs posset occurrere, publicas ædificationes instituit, iustam mercedem pollicitus pro cuiusque opera. Quo obtinuit, vt validiores otio non marcescerent, pauperioribus autem abundantius prouisum foret, & respublica nobilibus suæ magnificentiæ emolumentis perenniter frueretur. Inter hęc fictam cuiusdam adolescentioris penuriam detegens argutè delusit, ne otio faueret, ac vitio. Quippe suspicatus ementitam hominis paupertatem, porrexit rogitanti stipem, altera quidem manu fragmen panis, altera nummulos. Inspexit ille auidius nummos, quam panem; sed hos capessenti, Abi, inquit Episcopus, & vtraque palma contracta, Plus, ait, pecuniam esuris, quam panem: validus cum sis, pergito ad Ecclesiæ constructionem: Ego laborantibus satis magna constitui commoda. Emphiteuticis verò inopibus debitum renouationis premium (Laudemium vocant) quo maiori illis esset subsidio, de more semper, & liberè remittebat.

Qua arte ementitam cuiusdam paupertatē deluserit.

Munificentia in Episcopatu Ticinēsi.

Et quoniam huc deuenimus, in hunc ipsum ordinem redigamus, quæ in Episcopatu Ticinensi, breuiori curriculo, non tamen minori magnificentia peregit, soluendis licet pēsionibus coarctatus in non suum, sed in pauperum damna, vt aiebat idem ipse. Modios farinę triticeę tres in hebdomadarias publicasque largitiones, ad fores domus Episcopalis in pauperes dispertitus est: nemini tamen opem alias petenti, quatenus suppeteret, passus denegari. Quo primum tempore Missam Pontificali ritu fecit

illa ipſa in Eccleſia, adſtantes frequentiſſimos ciues ad beneficentiam feruidiſſima adhortatus concione, exemplo etiam vt efficacius commoueret, primus ipſe centum aureos in id contulit, deinde de auditorum ęre tantum ſtipis conflatum, quantum inopię communi ſubleuandæ magna ex parte ſufficeret: Protinuſque contractam pecuniam in tenues, piaſq; familias diſtribuit. Eorum, qui egeſtatem magis quam mendicitatem tolerare parati ſunt, deſcriptum indicem, & plus curæ gerebat. Charitati autem ſuæ tenebras quærens, per electos curatores quatuor viros integerrimos, præſertim vero per P. D. Mauritium Præpoſitum Collegij noſtri Papienſis, ſtatutis diebus pecunias miniſtrabat: verecundantes impellens vltro, audacter vt peterent quibus indigerent; largius etiam interdum quam peterent ipſe impendens.

Curæ eorum qui erubeſcunt mendicitatem.

Huc ſpectat quod præter alios contigiſſe narrabat Balthaſar Landinus Mercator Ticinenſis, cuius dextera in ſubſidio pauperum ille vtebatur. Is cum aliquando vereretur, moleſtas Epiſcopo fore frequentiores rogitationes ſuas, cępiſſetque excuſare: Excuſantem placidè complexus Epiſcopus, Non eſt, inquit, fili mi Landine, non eſt, cur vereare in hoc pietatis officio ne mihi importunior exiſtas; nulla potius re mihi gratior es, quia nulla re vtilior. Tum petenti iuſſit binos aureos per eum tradi qui loculos tenebat. Pecunias enim (ſi minutulas excipias quas pendula ad cingulum crumena geſtabat, & manu in pauperes erogabat) neque tractabat, neque noſcebat Alexander. Ille æſtimans plus iuberi, quam præſtari poſſet, mandatum cunctatus eſt. Quod vbi reſciuit Epiſcopus, largiendæ magis,

Egregia miſerentis gratia.

quam contrahendæ pecuniæ ſtudioſus, illicò duplum Landino dari præcepit; miniſtri tarditatem geminata ſtipe compenſans. Quod & aliàs feciſſe non ſemel legimus apud eos, qui munificentiam Epiſcopi coram iudicibus iurati expoſuere.

Liberalitas erga Congregationẽ.

Exigit profectò a nobis debitum, dignumque teſtimonium huiuſce Mecęnatis pia liberalitas; neque enim illum putes, immunem voluiſſe Congregationem, fratreſque ſuos communis charitatis expertes. Annua centena ſcuta, gratam, vt aiebat, Deo eleemoſynam, Collegio S. Barnabæ muneri mittere habebat in more. Centena Modoetienſi ad nouitios alendos. Papienſi quoque complura, ſcholaſticorum educationi. Sed & primordia Mediolanenſis Cœnobij ad S. Alexandri plurimum ſua iuuit pecunia, & Romani ad S.Blaſij de Annulo nunc S. Caroli; quo Romam veniens licet vetuſto, & perexiguo vtebatur hoſpitio, exigua ſemper hoſpitij iura peramplo ſuæ liberalitatis fęnore remuneratus. Inter cętera anno 1591. quo ſumma egeſtas omnis annonę Vrbem, totamque viciniam miſerrimè angebat, deficiente propemodum quouis genere panis, & edulij, vſque adeo vt nonnulli more pecudum corroſis herbarum radicibus per campos, & prata iacuiſſe fame confecti reperti ſint, tantam frumenti copiam e Corſica illo anno feraciſſima exportari curauit, quæ alendis Patribus abundè ſuppeteret. Genuæ inſuper ad telonium S.Georgij tantum pecuniæ collocauit, quantum ſatis eſſet erigendo, ſtatuendoque Patribus in ea Vrbe domicilio. Ita apud ordinem ſuum nullum grati, ac benefici animi opus omiſit. Vt etiam erga alias religioſas familias, vbi commorari contigiſſet, ſeu virorum,

ſiue

ſiue mulierum, aliqua ſuæ charitatis veſtigia benefactis expreſſit.

Ne hic iterum commemorem quam officioſus, quamque profuſus ærarij ſui extiterit inter anguſtias peſtilentię, & quam nimius in ędificijs publico dandis, hoc vno verbo colligo: Quicquid per arctam frugalitatem ſuam, & familiæ tenuitatem de reditibus Epiſcopatus ſupererat, id totum in egenos, tanquam illorum patrimonium, panſa manu diſpertiuit: dolens non poſſe maiora; animo ſcilicet locupletior, quam diuitijs. Lucem ipſam oculorum, & pectoris intima libenter impenſurus, ſi licuiſſet. Quodque benefactis inęſtimabile addebat momentum, Quæcunque ab eo pauperibus data ſunt, prompto ſemper, hilarique animo, & manu data ſunt, vt ſi dona expendas, interdum parua, ſi prærogantis animum, maxima iudices; & Deo, qui hilares datores ſummopere diligit pretioſiſſima.

Quicquid ſupereſt de tenui familia diſpertit inopibus.

Hilari ſemper animo, & manu.

Non parum huic promptiſſimæ, ac lætiſſimæ beneficentiæ conſentaneum eſt, quod in Oeconomum obiectauit. Præceperat referri ſibi de libro rationes ſumptuarias pauperum: hæſitabat ille, metuens ex ingenti cumulo triſtitiam Præſuli obortum iri, monuitque obſtupeſcendum ſenſu, ſi impenſa ad calculos reuocet. Attulit tamen. Tum Alexander ſupputatis omnibus, Quantulum, inquit, hoc eſt? quis metus iſte tuus? quis ſtupor? An ignoras ditiorem me fieri ex hac bonorum, vt putas, iactura? An neſcis exiguos hoſce ſumptus non modo ad fructum, ſed ad fęnus eſſe? partior enim ego commodorum meorum queſtum cum pauperibus, qui illis vtuntur. Cęterum eorum quę alibi abſumuntur, nihil mihi reponitur lucri. Pro-

Effuſa beneficentia.

næ, effusæque benignitatis, ac munificentiæ indicium, vbi & quæ tribuis ipse, & quæ tuo nomine tribuuntur, æqualem ferunt lætitiam.

Consanguineis nil impertitur. Sed ab eis emendicat opem.

Tantum vero abest, de collectis opibus vt quempiam consanguineorum ditauerit, quin cum ipsi non esset quod amplius daret egenis, qui ab amicis, a consanguineis ne hilum quidē pro se postulasset, ab ijs ipsis pauperum ergò plurima emendicare minimè erubescebat. Initio Episcopatus Luciæ sorori charissimæ cistellam vuarum cum acubus paucis quotannis dono mittebat: Tum arbitratus vtilius beneficentiæ pauperum illud impensum iri, contraxit donum.

Ergo iure a Pio V. iustus Oeconomus & a cunctis Pater pauperū dictus.

Proponantur iam propalam hæc omnia, an dubitabit quispiam, Pium V. Pontificem non rectè, ac verè auguratum, cum se dixit Ecclesiæ prouentus illi committere, qui prudenter in populi commoda conuerteret? Aut iniquè huic bonorum suorum prodigo largitori Patris pauperum cognomentum fuisse delatum, qui pauperes liberorum loco, immo liberis, ac semetipso chariores haberet, aleret sustentaret, faceretque sui patrimonij hæredes?

Alia

Alia Misericordiæ Opera.

CAP. IX.

PROXIMVM, idque meritissimũ charitatis opus succedit ægrotantium visitatio, & cura: quo in officio quantum celebritatis parauerit Alexander, disce ex epidimię aliquando ijs in oris grassantis tempestate. Ad quotidiana me contraho.

Aegrorum curationi Medicum perpetuo habuit domi, cum pharmacopolio plenè instructo, vnde omne genus medicamenta inopibus nullo pretio expromerentur: Sic de coquina sua sorbitiunculæ, ptisana, decocta, dapesque teneriores. Aegrotos quotidie inuisere, amoto quouis negocio, consueuerat, vt quibus indigerent cognosceret, manu offerret, aut deferri de domo Episcopali curaret: ægritudine pressos blande consolari, æquanimitatem, atque constantiam insinuando; vt si obstinatos morbos remouere nequiret, saltem verbo, quod erat melle dulcius, leniret. Vergentibus ad occasum vitæ suadere, mortem submissè, & fidenter obeundam: vbi adesset hora, iuuare precibus, cohortationibus, animæ commendatione, ex ritu Ecclesiastico, in primis autem salutari benedictione. Inopes morte sublatos honesta quoque sepultura suis sum-

Aegrorum visitatio, & cura.

ſumptibus tumulare: funus ad tumulum vſque ſua præſentia cohoneſtare.

Maximè domeſticorum.

Attentiori tamen officio domeſticos proſecutus, etſi curationem ſubcuſtodibus demandaſſet, nihilominus ſuam nulla die deeſſe voluit, indigentibus res neceſſarias dextera ipſe ſua admouendo, & fatiſcentibus extrema ſoluendo ad vſque defectionem. Vt ſpeciatim famulo contigit, cui cum ad ſalutem adhibita adiumenta omnia nequicquam fuiſſent, intempeſta nocte dum quieſcerent cęteri, vigilantiſſimus Paſtor de illius exitu extimeſcens, nullo comite iacentem adijt, & propinquæ mortis prognoſtica detegens, agenti animã horis tribus adſtitit, orans, opportunoſque affectus in Deum morienti ſuggerens, donec efflaret ſpiritum.

Splendidum exemplum Epiſcopi.

Reſtitutam nonnullis incolumitatem ægrotos dum inuiſeret, ſuperiora huius hiſtoriæ confirmant. Ad eiuſmodi beneficia pertinet, quod in tranſitu Villæ Carbini contulit mulieri ex aduſtione decumbenti. Huic dum Sacerdos Sacrum Viaticum defert, Alexander mira & charitate, & reuerentia euntem comitatus, ad vſque tuguriolum muliérculæ perfertur, grauiter laborantem ſolatur, iubet ſe totam Deo credere, ac ſigno Crucis benedicit; quo facto illa Dei ope breui leuata morbo eſt: Sanitatem adſcribentibus cunctis benedicentis Alexandri virtuti, ex fauentis Dei opitulatione.

Hoſpitalitas, & profuſio in hoſpites.

Succedit paterna hoſpitalitas, quæ facile coæquat Alexandrum laudibus, ac meritis Abrahę Patriarchæ, quem laxitate ſinus, brachiorum complexu, & liberalitate ad amuſſim referebat. Omitto quæ in Synodorum conuentibus ad ſuorum Clericorum aduentum magnificè præſtabat; de quibus

ſupra

ſupra ſatis. In Corſica de ſuo addidit Clericis Seminarium, infirmis valetudinarium, Canonicis hoſpitia, Templum, Aedeſque Epiſcopis; aduenis autem Religioſis, Sacerdotibus, peregrinis, ac ferè cunctis mortalium illac iter agentibus fores ſuas patere perpetuò voluit, præcipuè vbi deeſſent diuerſoria: quin etiam hoſpitibus gratulans iucundior aiebat, Ne hunc diuerſorij locum reputetis, ſed ſingulorum proprium domicilium. Ad hanc rem ſuperiora domus ſuæ in ſpeciem xenodochij vertit, quoatuordecim lectis, & reliqua ſupellectili congrue inſtructi. Si quando frequentiori multitudini lecti non ſuppeterent, ipſe hilaris commodabat ſuum, in ſtramine gaudens recumbere. Menſam honeſto cibo extruebat, diſcumbentibus miniſtrabat patinas, frequens lauabat pedes, viatoribus calceos, pecuniam, vinum, & quæ ad commeatum opus haberent tam ipſi, quam equi, & iumenta, vltro ſuppeditabat; vt etiam hoſpites ea re obſtupeſcentes incomparandam Epiſcopi hoſpitalitatem nunquam ſatis prędicarent: quamuis nonnullis domeſticorum tam effuſa largitas nequaquam arrideret, improbantibus quod nullum largiendi teneret modum. At ille, quod alias Oeconomo reclamanti, quod totam rem domeſticam perderet, idem & alijs temporibus reſpondebat, De craſtino ſibi haudquaquam cogitandum. Quare vix dati, & accepti rationes inſpexit, ignorauitque pecuniarum nomina, notas, iuſtumque pretium, nec contrectabat niſi vti prædiximus, rogantibus miſeris largiendo.

Oeconomo reclamanti obijcit, ſibi de craſtino haudquaquã cogitandum

In pago Curte beneficentiam patris cum hoſpitis humanitate coniungens parem in vtraque promeruit laudem. Cum enim cibum ipſe ſumeret, &

pau-

Pauperes in domum iubet induci, ne dum paratur esca, aliquid patiantur in via publica.

pauperibus pararetur esca, ne quid in publica via illis molestiæ inferretur, patere omnino portas domus, & eò induci pauperes iusserat, donec cibi porrigerentur, panis nempe, pulmentum, carnes, ac vinum. Id quod iureiurando ab oculatis testibus confirmatum huc transcripsimus.

Turbā Corsorum catenis Turcarū ereptam humanissimè excipit, & alit.

Supprimendum minimè putamus, quod in decliuio anni 1 5 7 1. fertur charitati, & gloriæ Alexandri obtigisse. Agebat ille tum publicas Deo gratias de reportata ex Turcis per Christianam classem victoria, cum frequens Corsorum turba remis, & seruitio Turcarum erepta gregatim ad Alexandri perfugit opem; complectitur illico beneficus Pastor summa voluntate omnes, habet apud se humanissimè, lautè reficit, & larga stipe locupletatos remittit.

Qua benignitate exceperit octingentos nautas e barbaris pyratis aufugientes.

Illud quoque non sine laude singulari adnotatum est hospitalitatis exemplum, quod is erga octingentos nautas exhibuit. Inuadentibus enim pyratis Cęloces piscatorum vellentium coralia inter Sardiniam, & Corsicam, hi vitæ magis, ac libertati, quam rei cum prospicerent, Cęlocibus vltra septuaginta, rebusque omnibus direptioni barbarorum permissis ab illorum vinculis cauentes Ceruionem parant ad Alexandri confugium, quem fama charitatis iam fecerat apud omnes admirabilem. Alexander ad rumorem infortunij, miserorum aduentum studio beneficentiæ pręueniens, properè hospitium apparat, & epulum; præcursoresque expedit, qui aduentantibus occurrant, ad epulas inuitent, & in hospitium Episcopale ducant. Accedentibus it obuius ipse iucundissima fronte, hilari affabilitate, & mira charitate in Ecclesiam primum,

deinde

deinde ſub ſua inducit tecta. Metu, itinere, fame, & iactura quaſſatos ſolatur, de ærumnis huius vitæ mortalis aliquandiu verba faciens docet gratias Deo agere, quod opportunè barbaricam ſeruitutem ipſorum ceruicibus ſubtraxerit. Inde veſcentes vt liberè munificentia ſua vtantur prouocans, Comedite, inquit, filij, comedite, veſtrum eſt quod comeditis, non Epiſcopi: inſeruiebat ipſe diſcumbentibus, introſpiciebatque menſam, ne quid cuipiam de octingentis viris deeſſet. Mane iterum cibo refectis panes, pecuniamque pro viatico tribuit. Acceſſit porrò tantæ liberalitatis pretio, quod illis Baſtitam ad Gubernatorem tendentibus, Alexander præfectum domus eò præmiſit, qui aduenientibus cibos paret, ac de re omni Gubernatorem certiorem faciat, vtque apud illum benè ſint, precetur; qui redeunte Genuam trireme, quæ eundem Gubernatorem in Corſicam aduexerat, ea omnes Genuam traduci curauit. Mira Epiſcopi beneficentia.

Apparet recens modus paternæ humanitatis non reijciendus. Nauiculam agens quiſpiam cum videret prædones ad ſe pleniſſimis velis nauigare, nauiculam deſeruit prędę, dilapſuſque eſt natatu barbarorum manibus. Verum ſpe recuperandę deſtitutus in eam mentis imbecillitatem, & deſperationem actus eſt, vt iacturam ſubmerſione ſui ipſius reparandam putauerit. Id vbi accepit Epiſcopus, miſerum hominem vt apud ſe diuerſetur inuitat, ad meliorem ſpem reuocat, animi ſolatur ęgritudinem, cibo paſcit, rogatque, eo hoſpitio, & menſa, quoad voluerit, perfruatur. Aliud hoſpitalitatis, & miſericordię exemplum.

Dum tantam Alexandri hoſpitalitatem, ac magnificentiam conſector, offertur quod exemplo pa-

Mira itẽ pro uidentia in infantulum morti expositum.

rum dissimili infantulum morti expositum clementer ad vitæ vsuram perduxerit. Progrediebatur aliquando Ceruione ad Franciscanorum Cœnobium, occulta, & agresti via, comitatus Thoma Georgio domus Præfecto, alijsque de familia. Inter eundum, ecce quasi vagitus pueruli insonat. Stetere vniuersi; aures, oculi tenduntur circumquaque. Conspexit Episcopus ea parte, vnde clarius vox meabat, ab arbore pendens inuolucrum pelliceum ex capra. Ad rem indagandam mittitur Præfectus domus, qui deposito, & inspecto volumine, infantulum recens natum reperit: quem ritè baptizatum cum ex apposito Chirographo constaret, Alexander parentum impietatem detestatus, prolisque fatum complorans, tradit educandum nutrici, diligenterque curandum, pacta mercede, ac soluta quousque adolesceret, aut conquisitis parentibus redderetur. Quod in alio fuisset suspicioni obnoxiũ, in Alexandro diluit probata vitæ sanctimonia; & nullam ipse extimuit ex humana calumnia notam, ne charitatis deesset officio, satis conscientiæ testimonio, & patrocinio diuino tutus.

Quid hac in re fecerit, Ticini.

Dari Papiensibus totidem charitatis documenta non permisit breuis illic vitæ tractus; non omisit tamen omnia. Nam mendicis qui sede, focis, ac tecto carerent, vitam simul inopem, & vagam traducentes, domicilium satis honestum, ære suo conductum parauerat vbi reciperentur, panes in dies promens quibus alerentur, crebroque domum perlustrans, vt omni parte nitida, & benè composita haberetur. Xenodochijs insuper varijs, pupillarumque Collegio, statas eleemosynas multorum nummorum in menses singulos erogabat.

Lon-

Longam veſtimentorum pompã explicarent nobis inopes, ſi quotquot ille nudos obtexit in mediũ vocarentur. Sanè Sixtus Negronius ex Franciſcano Ordine confeſſione iurata teſtatur, & ſibi ab Alexandro identidem ſuppeditatas veſtes, ne indecorè prodiret, & Angelo Palenti humaniorum litterarum Magiſtro, ac concionatori prouiſas in annos ſingulos fuiſſe: vt interim taceam Clericos e Seminario, Sacerdotum complures, occultæque paupertatis verecundos inopes, atque peregrinantes, de quibus antea. Nudos veſtit

Aemulatus Antonij Saulij Aui largitatem, qua ſeruandæ puellarum egenarum pudicitiæ dotalem cenſum indotatis conſtituerat, nonnullis eius ſortis dotem de ſuo ſanciuit Alexander, qua illæ legitimo coniugio ſunt collocatæ. Inter quas iure ſorores geminas rogatu ſuo Bernardinus Rouarinus Papienſis id beneficium adeptas recenſuit. Dotem puellis ſubminiſtrat.

Luce meridiana clariora ſunt, quæ pro animarum cultu, & ſalute præſtitit adiumenta, huc iterum non aduocanda: Si excipiantur ſoluta mortuis parentalia, quorum ſubſidio etiam officium defunctorum, aliaſque preces quotidie quoad licuit, recitabat, & in idem Charitatis opus, quod Deo dicebat acceptiſſimum, ſuos continuo adhortabatur. Cura mortuorum.

Cęterum vſitatiſſimum Alexandro fuit, vbi munificentiæ, & largitioni non ſubeſſet res, nec conquirendæ facultas, ad cęleſtes, diuinaſque opes orando confugere. Vbi aliter nequit, iuuat prece ad Deum.

Prudentia.

C A P. X.

Quibus prudentiæ partibus enituerit

PRVDENTIA floruit eximia, non ea quidem, quę carnis est, quæque terrena sapit, quærens ipse quæ sua sunt; sed ea, quæ Cœlo edita mores humanos æquis rationibus moderatur, cœlestia prosequi, cœlestia assequi docet, honestos fines, honestas simul vias agentibus definiens. Non potuit non prudenter operari, cui continuò diuinarum collustrationum affulgebant radij; quem natura ad id quod rectum est prona, virtusque experientijs, & longo vsu confirmata, deducebant. Consilio sagaci pollens adęquata conatibus auxilia nullo negocio parare nouerat. Iudicio haud fallaci, a noxijs vtilia cautè distinguebat. Solicitudine non pigra, destinata rebus agendis adminicula celeriter, constanterque applicans. Ad hæc plurimum contulit expedita animi docilitas, qua vbi deficeret proprium, alienum facilis consilium sectaretur.

Experimẽta prudentiæ

Huic dicto ea suffragantur; quod Præpositum agens tranquillè semper, communique omnium approbatione Congregationem suam direxit, propterea a B. Carolo apud Summum Pontificem Vir maximæ prudentiæ commendatus. Quodque Episcopatui Aleriensi tanta præfuerit boni, sapientisque

regi-

regiminis gloria, vt cunctorum sibi amorem, ac reuerentiam comparauerit, illiusq; Ecclesiæ tum Clerus, tum populus insignem Præsulis prudentiam datis litteris ad Pontificem extulerint. Ducibus, ac Senatoribus Genuensibus tam certò; ac luculenter innotuerant perspicaces, ac recti sensus Alexandri Antistitis, vt nihil alicuius momenti a Præfectis Insulæ tentatum vellent, eo non approbante. Nullam porrò (quod admiratione dignissimum est) cum Republica vnquam habuit de Iurisdictione controuersiam; tanta fuit Episcopo prudentia. S. Carolus alioquin sanę, altęque mentis Pręsul hunc administrationi suę Consiliarium adhibere fęlicitatis loco duxit, quippe cuius animum integerrimum, & diuini consilij vim probè cognouerat.

Maximam prudentiæ laudem parauit sanctissimis conditis legibus ad benè gerendam Ecclesiam, ad delectum optimorum ministrorum, quos ipse quantum licuit nonnisi probatę vitę, ac doctrinę pręposuit: quamuis initio sui Episcopatus infęlicitati temporum prudenter condonans plerosque ignaros, incultos, suspecti nominis pati, nonnullos etiam sacris ordinibus initiare cogeretur: quandoquidem qui populo sacra ministrarent meliores, aut aptiores adessent nulli. Quę prudentię species non parum fuit a Gregorio XIII. commendata: cuius fertur pręceptum in hanc rem, Panem ex ea, quę suppetit farina conficito. Probata tum etiam cum Alexander tres Parochos publici concubinatus reos a Sacramentorum collatione non repulit, ne populus salutaribus, ac necessarijs adiumentis fraudaretur. Vt & alias egit cum eiusdem criminis Sacerdotem Episcopali authoritate iam loco dimotum, arripiente

Prudentia in delectu ministrorũ Ecclesiæ.

te

te dein arma furentium manu; loco restituere cogeretur, Ratus illo in tempore vtilius furori parumper cedere, quam grauioribus malis locum relinquere.

In correptionibus.

Errata subditorum condonare, corripere, castigare pro temporum, ac personarum ratione promptum habebat, vt cui venia vsus esset, venia, cui correctione, correctio adhiberetur. Correptiones ita temperabat, vt aliàs plus olei, vt aiunt, aliàs plus vini infunderet. Remissior enim correptio, vbi opus est aspera, mollities est, non lenitas: durior autem, vbi mitis satis est efficax, sęuities est, non castigatio. Mitibus modis diffidentes ad concordiam, arma mouentes ad pacem, Clericos ad studium, & pietatem, cęteros a vijs iniquitatum ad semitas salutis perduxit. Asperis Hæreticum ad Fidem Catholicam, ministrum Genuensem ad resipiscentiam, & obedientiam, Bartholomæum Mucantium ad alienum restituendum, reduxit. Habuit autem raritate sua præclarissimum illud prudentiæ nomen, quod vbi salutis remedia monendo, & corripiendo ministraret, tanta consilij, & benignitatis arte occultabat, vt & monito proficerent, & monitorem monitus ardenter redamaret. Id quod inter plures nominatim sex concubinarijs accidisse legimus in vitæ quæstionibus.

Moniti monentem redamant.

Probatur clarissimo exemplo.

Substituamus & hoc prudentiæ quammaximè vtile exemplum Papiæ, editum. Coloni tres genio malo potius quam studio iustitiæ ducti, in Parochum suum coniurauerant; postulantes apud Episcopum capita accusationum promunt. Ille conquerentes audit placidè; sed apertam coniurationem comperiens, versa in eos postulatione, seorsim abductos,

mali

mali consilij redarguit, increpat iniquam mentem, & peruersè ad vindictam assumi conuentiones monet. Illi suaui correptione æqui, bonique facta, stimulis quoque acti conscientiæ, crimen ingenuè confessi, accepta ab Episcopo venia regrediuntur, frugemque meliorem spopondere. Verum ne Parochus hoc se patrocinio tutum putaret, ad se vocatum, secreto loco, paterno arguit affectu, exprobat imprudentiam, & vt posthac, vel ab ipsa maleficij specie caueat, pluribus docet. Quod is pariter summa animi voluntate accipiens egit gratias Præsuli immortales, & consilia secutus vitam exinde maiori cum laude duxit. Hac prudentiæ arte ruit rusticorum coniuratio, simul & stetit Sacerdotis fama, & quod est maximum, vtrique a peccato sunt vindicati.

En domesticæ prudentiæ genus illustrissimum. Qui ab Apostolo didicerat, Episcopum domui suæ bene Præpositum esse oportere, alioquin Ecclesiæ Dei diligentiam habere non posse, prudenti, sanctissimaque disciplina familiam suam rexit. Modicam, sed talem sibi asciuit, quæ moribus, & vita, domum Episcopi non oneraret, sed ornaret; verbo illam, & exemplo suo erudiens, quo melior in dies fieret: nemini tamen grauis, nemini importunus, aut iniurius.

Leges prudentiæ œconomicę.

Præfectum domus habuit constitutum, qui secum gesta, dictaque singulorum adnotaret; collata illi quoque castigandi facultate. Solemne erat errantes paterna charitate redarguere, peccata quædam pro tempore dissimulare, quædam etiam punire. Cuilibet officij sui regulas tradere; & ne quis otio torpesceret, pluribus seruitijs mancipare; extra id

tem-

tempus pia lectione detinere. Manè dato signo omnes excitari, in Sacellum domesticum ad preces cõuenire; serò itidem sub nocturnam quietem: inde discussa diurnæ vitæ conscientia, recitatisque Beatæ Virginis litanijs, sacra aspersos aqua ab Episcopo, cum silentio ad quietem secedere.

Iniunctum Sacerdotibus quotidie Missam facere; Clericis vnaquaque hebdomada refici Eucharistia, ipso ministrante, & pridie capita rerum meditandarum digerente; reliquis semel, aut sæpius in mense. Moris erat, singulis quartis ferijs carnibus abstinere, ieiunare sexta; nonnullis etiam sponte per Sacrum Domini Aduentum; Vno, eodemque tempore, vt corpora, mentesque familiæ suæ pascerentur, mensam illorum sacra lectione miscebat; seruato interim silentio. Octauo quoque die monitis salutaribus erudiebat ipse, acuebatque ad honestè, pièque viuendum; rudiores verò in fide, & lege diuina vnus de Presbyteris.

Profani sermones, & eò magis impuri, detractiones, simultates, blasphemiæ, aleæ, & cætera vitiorum genera, vt procul a domo sua abessent, attentissimè semper pugnauit: si quos eiusmodi contagijs infectos offendisset, quam ocyssimè domo expellebat. Vestitus, qui neque fastum, neque luxum referret; nitidus tamen, & absque sordibus. Honesta cuilibet pro merito stipendia decernens, numeratò persoluebat tempestiuè. Omnes singulari complexus affectu, quemque pro merito afficiebat honoris. Aegrotantibus nihil passus est deesse, nec subtrahi stipendium quamdiu iacerent. Plerosque ex familia ab initio Episcopalis vitæ, ad finem vsq; habuit fideliter in ministerio perseuerantes, quos

obiens

obiens iuſtis præmijs remunerauit. Ad exteros, qui bona Epiſcopatus procurabant, eiuſdem pietatis beneficia diligenter protendit, vt officijs paternæ curationis ad ſalutem neminem non iuuaret.

Atque vt aliquid attingam de priuata operum moderatione, qua Religioſi homines momentis ſuis adſtringunt ſingula; dum familiæ, gregivè ſuo ſtudet Alexander, ſibi etiam, ſuiſque rebus agendis legem, ac modum imponit, ne quid præpoſterè contingat. Didicerat quippe exemplo Apoſtoli, Paſtorem animarum, non quod ſibi, ſed quod multis eſſet vtile inquirere oportere, ſui tamen immemorem eſſe non decere. Quare cogitatione anteuertens opera, certas quibuſque horis præfigebat actionum metas. Somno horas quinas; matutinæ meditationi ternas malebat quam binas, Veſpertinæ vnam. Officio diuino diluculum; Officio B. Virginis, item pro defunctis, præcarię coronę, piæ lectioni, Sacroſanctæ Miſſæ, & reliquis antemeridianis, quantùm opus eſſet. Quem in menſa ſeruabat legendi ritum aſſiduũ ea prudentiæ, & comitatis lege moderabat, vt coram extraneis conuiuis aliquid ſub finem detraheret, nè prolixiori taciturnitate tædium crearetur. Poſt menſam animi recreandi gratia quęſtiunculas de rebus Theologicis, aut de caſibus, quos dicunt conſcientię, cum Vicario, cum Theologo, alijſve ſacerdotibus agitabat. Reliquum diei partim vſitatis, partim aduentitijs ordinatè cedebat, ſtudio, lectioni, ſcriptioni, Clericorum diſciplinæ, ęgrotantium curę, negocijs, prout ſe darent; in primis ſupplicum auſcultationi, quos quantumvis agreſtes, & apprime importunos facilis admittebat, mira ciuilitate audiebat, dimittebatque hilares, imperatorium ſecutus

Prudentia in priuata ſui moderatione.

Ff apophteg-

Suet. in Tit. apophtegma, Neminem a ſermone Principis oportere triſtem diſcedere. Si vero quidquam alicui denegare cogeretur, nequa fraus, aut violentia inferretur iuſtitiæ, id ſibi moleſtiſſimum eſſe commonſtrabat; hoc ſaltem vt pietatis temperamento repulſæ minueret dolorem. Feſtis diebus accedebant munia concionum, expiationis pœnitentium, Euchariſticę cœnę, Catheche ſeos. Prçcauitque id maximè ſemper, ne otio aditus pateret vel minimus: Quod certè culmen eſt prudentię.

His legibus omnium ſibi animos conciliauerat, nemini inuiſus, omnibus chariſſimus, euitans nimirum quicquid foret alijs iniucundum, nec vnquam a benemerendo mente, aut manu torpeſcens.

Iuſtitia.

CAP. XI.

VT omittam, quam ęqua lance cuique quod ſui erat officij rependerit, vt iuſtum Deo perſoluerit cultum, S. R. Eccleſiæ Pontificibus obſeruantiam, Prępoſitis obedientiam, ſubditis cum benignitate curam, domeſticis comitatem, amicis mutuas vices, inſcientibus doctrinam, egenis opem, omnibus denique Chriſtianam dilectionem, & vno verbo, quod nulli manum negauerit; cum ſe, vt aiebat, nec ſibi viuere, nec eſſe ſuum ęſtmaret: Ad ea, quæ in iuris pronunciatione, ac beneficiorum Eccleſiaſticorum diſpen-

ſpenſatione fecit,excurro: vnde appareat quam fuerit fidelis diſpenſator diuini theſauri,& quam ſolers iuris dicundi iudex.

Nouus Præſul nonnullos ſacerdotio minus dignos tolerare neceſſitate eſt compulſus. Verum ſimul ac idoneos miniſtros formauit, protinus indignos ſacris excluſit ordinibus, & de Parochorum Catalogo facinoroſos eraſit: Ad Eccleſiaſtica non admittens beneficia, niſi qui cœteris virtute, ac ſcientia præſtarent: non enim ex genere, aut amicorum commendatione Paſtores animarum probabat, ſed ex doctrina, moribus, diligentia, zelo, & gubernandi præſtantia. Quin etiam lata lege ſtatuit, vt qui litteris commendatitijs beneficium aliquod extorquere niterentur, ij omni iure, & ſpe obtinendi beneficij cuiuslibet intra triennium priuarentur. Obtinuitq; hiſce ſanctionibus, vt Eccleſia flagitioſis antea deturpata, mox optimis ſplenderet Sacerdotibus, ac Miniſtris. Porro in hoc iuſtitię diſtribuendę officio ab omni genere munerum cauit religioſiſſimè. Legitima beneficiorũ diſtributio.

Iuris dicendi, & ſeruandæ æquitatis vindex fuit acerrimus; vt quiſque quod ſuum eſt retineret. Quoniam vero nonnunquam quæ in Principe triumphat iuſtitia, ſordeſcit in Miniſtris; non niſi bene moratos,& probatę rectitudinis viros tanto applicabat miniſterio: aduenas ſępenumero pręferens, qui non tam facile carni, & ſanguini acquieſcerent. Sedulò inuigilabat ne ij quidpiam iniquum decernerent, neve alij detrimentum, aut iniuriam paterentur; aut apud eos locum haberet perſonarum acceptio. Libellos ſupplicum non raro perlegebat ipſe, auſcultabatque conquerentes. Iudices, ac reli- Vindex acerrimus iuris dicendi, & ſeruandæ æquitatis. Libellos ipſe ſupplices nõ raro examinat.

 quos,

quos ministros coram aduocabat sępissimè, exquirens singillatim causarum seriem, ne quid perperam per eos fieret, æquitatem impensè commendatam illis habens.

Increpat ministros munera acceptantes.

Quemadmodum autem a muneribus intemeratas ipse manus seruabat, ita ministros ab eorundem acceptione continebat, sua cuique de suo decreta mercede, ne donis facile contaminarentur. Vicarium grauiter aliquando increpauit, quod permitteret cubicularium suum pecuniam ab ijs accipere, quos ad aurem, & colloquium Episcopi introduceret, repulsis cœteris; idque se peręgre ferre palam testatus est; Iusso Vicario, ne id vltra a quoquam fieri pateretur, Nevè ipse sportulas acciperet, quando satis pingui stipendio ducentorum in annos aureorum a se statuto frueretur. Quod vtique vbi auditum est, reliqui scientes Episcopum omnis iniustitiæ vltorem, ab omni fraudulentię specie, ne deprehenderentur, sibi in posterum cauerunt.

Vetat recipi portulas.

Miseros fouet.

Calamitosis, ac derelictis quo magis iustitia prodesset sua, per omnes horas, etiam cibi sumendi, patere ad se aditum voluit. Miserorum libellos supplices examinabat, vt iura foueret: Integritatis Episcopalis, ac perfectę iustitię singulare omnino exemplum.

Haud facile infligit mulctas pecuniarias.

Mulctas pecuniarias non ita frequens approbabat; delinquentes alia potius via meliorem ad frugem reuocans; tanta erat ipse clementia: Si quas tamen, aut ipse, aut Vicarius infligeret, eas non in rem suam, sed in subsidia pauperum, in Ecclesiarum ornamentum, aliavè pia opera destinabat. Cæterum seuerè castigandi parcior, & cautior; nimirum impellente tantummodo seueritate iustitiæ, vt sem-

Si quando, illas destinat inopia opera.

per

per locum daret lenitati, quæ mitigata iustitia est: Illud inter causas iudiciales crebrò pronuncians, Si plectendi sumus a Deo, ob misericordiam potius quam ob iustitiæ asperitatem plectamur.

Inspice iustitia, & clementia mixtum iudicium. Rogabat Episcopum Actuarius Vrbis Ticinensis, eximi supplicio reum. At grauius est facinus, respōdit Episcopus, mulctaq; purgandum, vt iustitiæ satisfiat. Cumq; is quo se liberaret ære careret, decreuit tortorio fune suspensum per binas horas puniri; dicebatq; Quos ille culpa sua patietur cruciatus, illos ego commiserans animo suscipiam. Vtriq; ostentans se non debiliora iustitię, quam misericordiæ præcordia gestare.

Suggerentibus posse ad eleemosynas, aut Ecclesiarum constructionem multum contrahi pecuniæ ex officio Cancellariæ Episcopalis, si venale faceret, vt alias alij, aurem nunquam præbuit, inferens, „ nihil turpius, aut tetrius in Ecclesia quam venun- „ dari eiusmodi officia: Comparatum namque na- „ tura esse, vt qui emit, vendat; ne loco cumulan- „ dæ pecuniæ, iacturam faciat.

Officium Cancellariæ diuendi recusat.

In Ecclesiastica dignitate, libertate, iurisdictione tuenda, vt minimè segnis, aut conniuens, ita neque pertinax, aut summi iuris exactor tetricus fuit. Verum pia quadam æqualitate, & benignitate Ecclesiastica, ita se cum Reip. Magistratibus, & Insulę prefectis gessit, vt citra omnem controuersiam Ecclesia ius suum retineret, & illi debitam sacræ potestati obedientiam, honoremque sponte deferrent. Bona verò, fructusque Ecclesiarum a laicis olim iniquè vsurpatam restitui in antiquos Ecclesiarum vsus edixit, curauit, coegit.

Ecclesiasticam dignitatem, ac libertatem prudenter tuetur.

Fortitudo

Fortitudo.

CAP. XII.

Alex. natura pauidus virtute magnanimus.

NATVRA pauidum cœlestis quidam vigor, & egregia animi magnitudo, virtutum exercitatione parta, erigebant; quæ ad nulla aduersa sinerent trepidare, atque ad ardua audacius prouocarent. Inclytum Christianæ fortitudinis opus edidit iunior, cum assumptam

Fortitudinis experiměta.

humero longissimam crucem per Vrbem Mediolanum trahens, illam in pegmate, inde excusso circulatore, erexit, & spiritu fidentissimo ad attonitum populum verba fecit de Mundi contemptu. Quid illud, quod rogatus quibus armis virtutes præ omnibus sibi dilectas, vt aiebat, Castitatem nempe & Humilitatem se comparaturum speraret? audacter
,, respondit, Iniuriarum perpessione, occursu rerum
,, difficilium, & asperarum, despectu quoque mei
,, ipsius, vel si nequam habear. Spopondi etenim
,, ipse mihi cruces, angustiasque omnes adoriri, qua-
,, scunque feret occasio: quę si genio minus arri-
,, deant, decreui vim facere, dicereque in animo
,, ipse mihi. Hoc est, quod appeto, quod quæro.
Subsecuta non inferior constantia vbi de paternæ domus retinaculis victor egressus, bona, pompasque sæculi triumphauit, & quò liberior, hilariorque nutum cœlestem insequeretur, iugo se se submisit or-

dinis

dinis Religiosi. Addam viriliter, & insuperabili virtute iniquas animæ passiones funditus debellasse, quas qui deuincit iure fortior vocatur, quam qui validissima vincit mænia. Episcopatum Aleriēsem etsi primum propter humilem sui æstimationem recusaret, magna tamen mentis altitudine suscepit; vbi quamuis regionis illius asperitas, fera hominū conditio, vulgaris perfidia, scelerum turmæ fortissimum quemque possent terrefacere, non tamen terruere Alexandrum, qui labores gloriæ diuinę, salutisq; humanę gratia, non honores, aut delicias exoptabat.

Episcopus diuinum negocium inuicta egit constantia; neminem per verecundiam timens, immò vbi de diuino honore res esset, cuivis in faciem resistens. Ab officio pastorali non ęstus, non imbres, non montium pręrupta, non traiectus maris, non infirma valetudo, non aliud quid piam asperum retardauit. Munificentiam metus inopiæ nihil imminuit: Fiducia in Deum fortis in fauces pestilentiæ se dedit, in medios proruit enses; Appellente ad Corsicæ littora classe Turcica, cum aufugerent domestici, stetit pro gregis sui custodia immotus, & missum, quo seruaretur, equum illico remisit, iugulū potius magnanimiter oblaturus, quam creditas sibi oues turpiter desereret. Honestam denique mortem meticuloso receptui, quem suadebant sui, prætulit, dum Ticinensis Dioecesis Paręcias lustraret. Quodque summæ fortitudinis certissimum est argumentum, nunquam is turbato, vel animo, vel vultu apparuit, fortia siue agens, siue dura patiens.

Dei negocia inuictus agit

Periculis minimè frangitur.

Ingruentia mala sustinuit generosa, ac voluntaria perpessione. Parentis obitum tranquillus audijt, perpetuas

Aduersa fortiter sustinet

petuas

petuas infirmitates, ęquo tolerauit animo, Padi, Ticini, & vasti pelagi pericula deuorauit imperterritus, quin ab ipsis socijs terrorem excutiens. Inter laborũ quondam angustias relictus, denegatam ministrorũ, quam expectabat, opẽ fortiter perpessus est. Denique excellentia fortitudinis exẽpla longè excellentiori illo absoluens, mortem ipsam lęta quadam, & ex ampla animi securitate subiuit, adstantibus pariter męrorem leniens. Quapropter si magna aggredientem, vel aduersa sustinentem spectes, magnanimum inprimis, & constantem vtrobique miraberis.

Temperantia.

CAP. XIII.

AGE iam temperantię fructus exequamur. Nihil ille appetere pœnitendum magistra Temperantia didicerat, libidinesq; & immoderatos animi impetus sub iugum rationis mittere. Acta singillatim nonnulla perstringamus.

Castitas. Castimonię primum extitit cultor, custosque vigilantissimus. Mulierum consuetudinem, atque adeo colloquia, ita semper aufugiens, vt si quando illas auscultare ex officio, vel Charitatis lege cogeretur, id in aliorum conspectu, demissis oculis, & aperto loco fieret. Virgineum pudorem, summamque semper honestatem in verbo, gestu, corporis motu tum ipse integerrimè tenuit; tum

tum a suis seuerè exquisiuit. Quam fuerat à puero professus castitatem, ita illibatam seruauit, vt omni parte vitæ suæ continentissimum fuisse constet, ac suspicionis omnis infamiæ expertem. Porro eum Virginem ex hac vita migrasse, qui ex confessionibus probe nouerat Ambrosius Rotulus, non temere affirmauit. Ne vero detrimenti aliquid, labemve vllam Angelicus Flos pudicitiæ contraheret, spinis arctioris abstinentiæ, horrore solitudinis, laborum fatigatione, corporisq; afflictationibus sepiendum sensit: inde languidos corporis artus repetitis flagellis dilacerare, cilicio extenuare, inediaq; conficere, quantum natura pateretur, solicitus fuit.

Obijt Virgo

Graues corporis afflictationes.

A Cupedijs autem, & cunctis gulę irritamentis, cibiq; ac potus excessu omni, veluti animæ, corporisque pestibus vehementer abhorruit: cui parca semper, frugalisque mensa in delicijs erat. Idcirco etiamtum adolescens in paterna domo amicorum conuiuia cautè declinabat, ne inter lautitiam, & copiam dapum cupido gulæ aliquid vindicaret vltra victus necessitatem. Post hæc gemino, ac tergemino ieiunio hebdomadam temperabat omnem, repudiatis quarta feria carnibus; Quadragesimali abstinentiæ solemnia sacri quoque Aduentus ieiunia coniunxit. Episcopus Cænobiali quadræ nil apposuit; duplici ferculo totam mensam instruens, eoq; minus exquisito condimento, & sine delectu, qui famem arceret, reficeret vires, delicium non ministraret. Quod speciatim in visitationum angustijs obseruabat, cibo parabili vtens, ne Parochis dispendio esset. Sed longè plura sobrietatis insignia vitam percurrenti se se offerunt.

Sobrietas, & ieiunia.

Quamuis ędes magnificas Episcopus alijs coedi-

Tenuis apparatus.

ficaue-

ficauerit, ſibi tamen duo duntaxat cubicula valde ruſtica retinuit; grandem tricliniorum numerum, ambitumq; reijciens. In illis nil ſupervacaneæ elegantię, aut magni pretij, non parietes aulæis veſtiti, non lectus conopęo ſplendens, non picturę æſtimandę: vt omnia Religioſam paupertatem, non aulicorum pompam referrent. Domi nullum auri, vel argenti vaſculum, ne candelabellum quidem; res pretioſiores Eccleſiaſticę parſimonię haud conſẽtaneas arbitratus. Rogatus a conſanguineis domum aulęis inſtruere paſtorali libertate, ac Religione, Sibi, inquit, in Dei iudicio non obiectandum de nudo pariete, vbi tegantur egeni, ſed de nudo egeno, vbi veſtiantur parietes. Principum aulas, & magnatum hoſpitia, quantum decuit, declinauit, humilitatem cum humilibus lautius enutriri dicens, facilèque illam corrumpi in rerum ſplendore, ac epularum magnificentia. Cœnobijs Religioſorum auidius inhiabat, vbi virtutum exercitamenta ſuſcitaret. Longo famulatu, aut veſtimentorum apparatu nullatenus inceſſit ſuperbus, quin in veſtibus, ſi Pontificiam in feſtis excipias, nihil ſericum, aut á priſco Religionis cultu diuerſum adhibuit. Famuli vero quotquot Epiſcopalis dignitas, non Epiſcopi ambitio poſtularet: ab eorum nemine, dum veſtes induit, manum, opemvè ſibi admoueri paſſus, niſi ad Eccleſiam proceſſurus.

Nullum ex auro, vel argẽto vaſculum.

Dignum Alexandro Apophtegma.

Senſuum continentia.

Cęteras quaſque ſenſuum illecebras procul ablegauit, vt diuinis impenſius frueretur. Oculorum conſtantiſſimam continentiam nullo tempore labefactauit curioſitas, aurium incorruptam cuſtodiam cantilenarum lenocinia non violarunt, ſomnum, vt ſæpius diximus ad neceſſitatem temperauit; illud quan-

quandoque vſurpans, Plus vigilare, plus eſſe viuere. Otia neſciuit, laboribus corpus continuo domuit. Sermonem gratis, ac feſtiuis ſalibus doctus aſpergere; nugacitates, irriſiones, ſcommata, ſtultiloquia, & alia quæuis Epiſcopali maieſtati dicta incongrua indoctus proferre, maiorem è pijs ſermocinationibus hauriens oblectationem.

Temperantia iræ, ſeu Manſuetudo.

CAP. XIV.

MANSVETVDINEM in eo poſitam, vt inordinatos impetus iracundiæ moderetur, tam altè inſitam ſibi prætulit, quãtum ante hac nemo; Animo ſponte ſua facile, & iucundè in lenitatem effuſo, vt non tam virtutis, quam fructus Spiritus Sancti nomen promereretur: qualem par eſt illum exhibere, cui non minus alienæ, quam ſuæ inuigilare ſaluti incumbit. Quod cauſę fuit cur Odeſcalco Epiſcopo Vigleuanenſi ſciſcitanti, quare ea tempeſtate diuina ſapientia tam ſuaui mãſuetudine dulceſcere voluerit Alexandrum? aptè reſponderetur, Vt vno, eodemque ſeculo in duobus finitimis Epiſcopis duplicem regendi viam demonſtraret, ſeueritatis, videlicet qua B. Carolus, & lenitatis qua Alexander Saulius inceſſit. Cui idcirco germana comparatione conue-

Manſuetudo in Alex magis fructus Spiritus Sãcti, quam virtus.

Cur tanta manſuetudine ornaueri illum Deus.

S.Max.hom. 59.

nit; quod de Sancto Eusebio Vercellensi scripsit
„ Maximus Taurinensis Episcopus. Quia blandimen-
„ tis erat præditus lenitatis, omnium ciuium in Deum
„ prouocauit affectum. Vt enim ex miti pectore dulcior, fortiorque fluit ad correctionem sermo, ita lenitatis condimento mitigata adhortatio, quasi hamo aureo captos animos placidè a rerum terrenarum amore ad Dei amorem pertrahit.

Ingenio quidē humaniori, ac mitiori fuit Alexāder: At vbinā humana natura sine igniculo bilis animum ad iracundiam interdum commouentis? Et hoc summæ virtutis fuit in Alexandro, incendiola illa iracundiæ aut repressisse, aut extinxisse penitus, ex quo nouitius propter duriusculum verbum a magistris fuerat correptus. Sanè quotquot fuerunt illi aliquo in ministerio, aut intimi familiares, etiamsi viginti enumeres, omnes iurati de scripto affirmare non dubitarunt, se illum ne vno quidem momento, aut ira percitum, aut certè subiratum vidisse.

Nunquam visus ira percitus, aut subiratus.

Quod quidem de hac imperturbata mansuetudine dictum nequis in familiarium, & contubernaliū, placiditatem, ac modestiam semper referat; quippe testimonio ipsorū constat fuisse aliquos genij morosi, inepti, imperia respuentis, & qui heri facilitate immoderatius, vt fit, abuterentur. Quorum tamen incurias, & improbos contemptus patienter ferre, quam adaperire locum iræ malebat. Nec defuere de exteris qui Episcopo vbicunque possent obsisterent; quibuscum nihilominus blandè, & amicè semper egit Alexander. Pontificalia indumēta assumenti in Corsica, vel litanti non poterat stomachum non mouere agrestium, & e plebe ministrorum stupiditas, aliud pro alio perperam porrigentium, aut præpostere

Confirmatur exemplis.

ſterè cœremonias obeuntium : Nihilominus compoſito ille animo omnia ferre, placata manu veſtes concinnare, & errantes ad iuſtam cæremonię normam leniter reuocare. Crebras,eaſque graues ægritudines miranda animi,ac vultus æquabilitate tulit, quæ quamuis homines efficiant maximè moroſos, nil tamen ille aduerſus quempiam iraſci, aut conqueri; immò excuſare, & mali famulatus detrimentum tranquillius pati. Vidit neque hilum conqueſtus abeuntes ex valetudine patres, quos in partem miniſterij Epiſcopalis deduxerat, citraque animi offenſionem qui ſuccederent aliquandiù præſtolatus eſt, cuncta placide in ope diuinæ prouidentiæ reponens.

Heroicæ Manſuetudinis, & Clementiæ Exempla.

CAP. XV.

VT breuibus plura explicem, vrget me multiplex virtutis argumentum, ſed illud in primis preclariſſimum manſuetudinis, patientiæ, clementiæ. Forte in contubernio Seminarij adoleſcens genio inſolenti, atque improbatis moribus dum beneficentia Epiſcopi aleretur, domeſticam diſciplinam & proterebat per ſe, & turbabat alienam. Poſteaquam iterum, ac tertiùm paternè coarguiſſet Alexander,non reſipiſcen-

piſcentem primum ſpoliatione habitus, dein eiectione mulctauit; tum ne ſodales eo duce deprauarentur, tum vt ipſe caſtigatione victus ad bonam redirct frugem: Amanti enim amati pœna minimè placet, niſi ad emendationem, aut ad aliorum documentũ. Is ergo vt erat deperditæ nequitię machinabatur animo, acceptam correptionem vlciſci: Quod pôſt oblatotempore aggreſſus, effracto omni repagulo timoris ac reuerentiæ, ingens ſaxum è vicino, & eminentiori loco in caput Optimi Patris, ac Præſulis ſui ſedentis ad marginem fontis magno cum impetu vibrat, & grauiter vulneratũ arbitratus fugæ ſe cõmittit, atq;in fęminæ viduæ tectũ nõ procul inde clanculũ ſe proripit. Non defuit furibundo mens perimẽdi Patrẽ optimum: At mirum! E marmoreo pectore,& ferreo brachio exiliẽs lapis,natiuę duritię oblitus,& quaſi molleſcẽs eundo,percuſſorẽ, obnitente Deo,deluſit.Saxo ſat fuit ad-naſi sũmitatem pertingere, & quaſi oſculo mulcere genas Epiſcopi,inde enim ad pedes lapſum veſtigia ei lambit. Fugientem ſceleris authorem plerique de comitatu inſequuti cum in viduæ laribus obſediſſent, Præſul nil indignatus, & iam acceptæ immemor iniuriæ dimitti liberum mandauit. Et quod maius eſt, Gubernatorem de reo inquirentem ab inferendo ſupplicio per Paulum Montium Vicarium Generalem remouit: Vt hac moderationis fama illam etiam male quietam gentem, & paſſim ad vlciſcendum promptam exemplo coerceret: ratus ad cohibendos vindictæ Spiritus nihil eſſe valentius manifeſta Epiſcopi tolerantia.

Petitus ſaxo ad caput nil indignatur.

Dimitti percuſſorem mandat, & ſubtrahit ſupplicio.

Adnecto & aliud animi vbique moderati, & ne ſubitis quidem caſibus perturbandi inſigne argumen-

mentum, Vehebatur ille aliquando rheda per Ticinenſem agrum, comite Seuerino Bellingerio Iuris Canonici interprete. Rhedarius Caronam traiecturus, etſi a Bellingerio prȩmonitus, in eam tamen profluentis partem vehiculum pertinaciter impulit, vbi altior & alueus, & vnda qua de improuiſo exundante ad genua vſque Alexandri, Bellingerius repentino caſu excandeſcens Rhedarium increpare, & acriter in eius pertinaciam inuehere. Ipſe Alexander infortunium ridere, veterem vultus, ac animi retinere tranquillitatem, placare iracundiam comitis, cuncta docere patienter ac placide toleranda.

Ibidem par moderationis, ac manſuetudinis exẽplum antea obtulerat. Cum enim per Vrbem incederet Clericali, ac Religioſo in habitu obuium habuit adoleſcentem quendam Tranſalpinum, nominis (quod nos tacemus) æquè ac inſolentiæ celebritate conſpicuum. Hic pileum capite tranſeuntis detrahit, ventilat in aerem, & mimica ſcurrilitate Sacerdotem deridet. Contemptum perfert Alexander tacitus, ac mitis, quo non modicum læſi ſpectatores. Verum accepit vterque ſui operis fructum: hic honoris palmam, ac meriti: ille a fide Catholica probroſam defectionem.

Quid mirum in homines manſuetè, ac benignè actum ab eo, cuius viſceribus, intimiſque medullis tanta inhæreret humanitas, clementia tanta, vt etiam in bruta ſe effunderet? Hoc vno diſce ex-actu, pretij leuioris, ſi rem, maximi, ſi animum inſpexeris. Ad oppidulum Curtem redeunti accidit aucupem videre collimantem, & iamiam paratum columbam transfigere. Alexander auiculæ commiſeratione aucupem interpellans, Siſte, ait, rogo te, ne

Alex. admiranda benignitas erga bruta.

feceris

feceris, ne ferias: ſubdiditque illico, Quanti tu ad ſummũ putas auiculam? Ille Vno, inquit, Caballoto (nummuli genus eſt) extractumq; Caballotum Alexander porrigens, Accipe quæſo, inquit, & ne vltra Columbulæ inſidieris. Accepit auceps, abijtque pecunia lætus. Abijt credo lętiſſima etiam Columba: Vtroque certe lætior abijt Alexander, gauiſus auiculam ſeruaſſe, ſimul & conſilium ſapiẽtis, miſericordiam erga iumenta commendantis, ac iniquorum viſcera crudelia deteſtantis.

Prou. 12.

Placiditas equorum ad Alexandrũ.

Huc pertinet quod a viris fide dignis accepimus de mutua placiditate belluarum ad Alexandrum: etenim equi duo de ſuis, alter ruffus, alter albus, placidè, ac tranquillè cum illum geſtarent, ſeſſores alios vltra non ſunt paſſi. Id quod de Sanctiſſimo Pontifice Ioanne teſtantur hiſtorici, equum nempe commodatum, quo domina ante vtebatur manſueto, ex quo ſediſſet I E S V Chriſti Vicarius deinceps fremitu, & corporis agitatione ſemper illam excuſſiſſe.

Intentiſ-

Intentiſsimus irarum extinctor.

CAP. XVI.

HABEBAT Alexander Sãctam, inuiolatamque cum omnibus pacem, non lædendo quẽquam, non acceptæ lęſionis vindictam a quoquam repoſcendo. Aequiſſimum eſt & illa coniungere quæ præſtiterit, vt obturbatam, exaſperatamque plebem ad concordię ſenſum, ad facilitatem, omnino ad ciuiles mores traduceret; eritque iuſta virtuti merces laudatio.

Res illi cum feris potius quam cum hominibus.

Cum feris potius rem illi fuiſſe quam cum hominibus in Corſica, habes in eiuſdem Epiſtola ad Præpoſitum S. Barnabæ, qua vt olim Ezechiel Propheta, habitare ſe dicit cum ſcorpionibus. **Ezech. 2.** Alpeſtres tamen Inſulares, & Sanguinarios vrbanitate ſua, lenitudine, & clementia non parum edomuit, cruore abſtinere, amicè, ac humaniter viuere, diuinis, humaniſque legibus colla ſubdere docuit, conſilijs, precibus, vita in primis benè, ac placidè compoſita. In id enim totis neruis, totoque conatu contendit, vt illa effera, & humani cruoris ſitientia monſtra ad humanitatis, & amoris regulam viuere cogeret: quo in ſtudio tot victorias retulit, vt explicatis Chriſtianæ pacis trophæis, Angeli Pacis nomen haud immerito promeruerit. Egregiam

Inſulares ſua vrbanitate humanè viuere docet

Angelus Pacis.

Hh pro-

probationem faciunt extincta persæpe dissidia, & multa cum hominum admiratione conciliatæ amicitiæ in Oppidis Balaneæ, alibique passim inter Diœcesim lustrandam: maius est aliquid, quod in Curte, seu vt alijs placet, Venaco patrauit.

Vide in Episcopo diuinę vim Charitatis, & ingentis fortitudinis exemplum.

Sumebat ille cibum cum suis, quum de repente auditur, in aperto campo stare cateruas pugilum, districtis gladijs, cominus congressuras. Is incunctanter de mensa exilit, in aream certaminis solus accurrit, discupiens sanguinem suum pro alieno seruando pacisci. Ad armorum aspectum animo vir pius tabescit parumper: Verumtamen seipso, ac ipsa fortior morte, inermis vt venerat, in campum proruit, facilius in iugulum suum excepturus mucrones, quam ouium suarum passurus immergi visceribus. Illic inter concitatas partes medius in genua procumbit, pansis in crucem brachijs, in imbrem lacrymarum solutus, adhortatur vtrinque hos, illos; deprecatur supplex, ac pronus, numenque obtestans diuinum, arma ponere, & in bonam coire pacem: Si exigenda vindicta in seipsum diuinæ obnoxium iræ vltionem omnem, & arma iustius vibrari. Quid plura? ad aspectum illum anxij Pastoris, ad preces, ad luctum, ad summissam prostrationem, & quod acrius mouit animos, ad nouum illud spectaculum Charitatis, attoniti, ac fracti animis pugnaces illi digladiatores, quasi immemores propositi, gladios vaginis incruentos reddunt, pacem poscunt inuicem, fœdus feriunt, amicitiam arctè ineunt, & ne qua deinceps discordiarum scintilla reuiuiscat, vnanimi sensu rationes vtrinque suas arbitrio supponunt prudentissimi pastoris, qui illorum saluti caput deuouisset suum. Sic sedata pugna, recon-

reconciliatique ciues. Qui pacis illius ratione bene æstimata, ad penates quisque suos redeuntes, Pręsulem de seipsis triumphantem comitati sunt, communi encomio hominē Apostolicæ charitatis, Apostolicæ sanctitatis prosecuti. Vt mihi id cogitanti Aaronem æmulatus videatur Alexander, qui deseuiente in populum ira Dei, cucurrit in mediam turbam incendio corruentem, & oblato thimiamate, stans inter mortuos, & viuentes, ac pro populo deprecatus, plagam auertit. Num. 16.

Non defuerunt ex amicis qui ausum arguerent, monentes ne se vltra in tam aperta vitæ discrimina conijceret. At ille contra, minimè pertimescendum sibi corporis casum, sed perpendendam filiorum ęternam salutem: Neque se satis capere, quo animo Pastor oculis cernat confodi, discerpique ouem, & opem deneget. Quę quidem animi fortitudo eò est in Alexandro commendabilior, quod naturæ timidioris esset, & ea tantum charitatis gloria fortis, quę, quia perfecta est, foras mittit timorem. Vide quid monentibus amicis respondit.

Memorabile, & illud est, quod cum ad pagum vulgo Toxum ciuibus pacificandis concessisset, nec illi pro voto promptius res succederet, vbi in suggestu multa grauiter dixisset de Pace, & Cōcordia. „ tandem exclamans, Consulite paci, inquit, filioli, „ sic iubeo, Paci omnino consulite, namque ego „ hinc minimè abscedam, donec vos viderim in- „ præsentiarum benè confirmata pace vitam ciui- „ lem, concordem, & amicam instituere. Hæc ille: Nec ita multò post vniuersos Ciues in communem, pacatamque societatem reductos Pacificator vidit. Alterum reconciliandis Ciuibus Stratagema.

Denique si recenseam quoties furentibus arma,

vt ita dicam, manu eripuerit, arbiter extiterit conficiendę pacis, exitiales composuerit discordias, & eiusdem generis, ac ordinis officia alia præstiterit, sane apparebit illum Caduceatoris cœlestis nomen, ac numeros impleuisse.

Cęlestis caduceator.

Apud cineres Alex. finem rixæ faciunt nonnulli.

Quam viuenti Alexandro vim, & authoritatem contulit Deus, eandem apud emortui cineres sæpius suscitasse creditur plurimorum sincera attestatione, qui ad illius sepulchrum orantes veterum rixarum, & litium terminum se opinantur obtinuisse. Estque insigne quod inter alios Frater Sixtus Negronius a Curte, Sacerdos, & Concionator ex ordine Sancti Francisci coram Iudice pluribus recitat. Sibi nimirum cædem alienam machinanti, dum intra carceris custodiam teneretur, visum Alexandrum habitu, maiestateque Pontificali fulgentem, a nefario scelere deterruisse; præmonendo, ante biduũ ex sententia euenturum quod ipse optaret. Cuius ipse monitioni obtemperans, propositiq; pœnitens, in genua prouolutus de omine gratias egit, & duos post dies promissi compos effectus est. Quamobrem accepti beneficij memor ad perennem recordationem quotidie expletis matutinis, ac vespertinis officijs recitando hymno, seu antiphonæ in huius Antistitis laudem se se subdidisse fatetur, & quam habuit primo loco cum Missam, tum concionem, iubente ipso Alexandro, de Beata Dei Genitrice in gratiarum actionem habuit.

Sixti Negronij relatio.

Temperantia

Temperantia ab honorum cupiditate, quæ eſt Chriſtiana Humilitas.

A P. X V I I.

ACVTIORI nullo ſtimulo malè agitari humanam volũtatem, quam honoris, ac Pręfecturę appetentia, in conſpicuo nimis eſt: cui ſcaturiginem malorum omnium exprobrauit ſapiens; pernicioſiſſimum, ac exitiale venenum, quod Cælum Angelis expoliauit, & hominibus. E noſtro inſtituto erit curſim oſtendere, quam ſtrictè læthalem hanc auiditatem fręnarit, qua ſimul arte impetum illius fregerit Alexander; Vt ſi vel ipſa Religioſæ vitæ cunabula recolantur, nihil præter demiſſionem ſui voluntariam, pręterque ſummam animi modeſtiam repręſentetur. De Cœnobiticis ordinibus illum optauit, vbi minus ea tempeſtate ſplendoris, ac faſtus, minuſque diuitiarum, plus autem laboris, plus pœnarum, & quod aiebat ipſe, vbi iudicij, & proprij voluntatis delectus fortius retunderentur: quod eſt profectò ſublimioris temperantię genus. *Appetentiã honoris, ac dignitatum, vt frænarit Alexand.*

Tyro aſſuetus magiſtris ad omnia ſubeſſe, deferre, repugnantem præceptis voluntatem oppugnare, inſima *Actus religioſæ demiſſionis.*

ſima ſeruitiorum munia obire: Tyrocinio emiſſus nihil de antiqua ſubmiſſione diminuere, nihil de ingenij acumine, de facili ac ferè natiuo virtutum vſu ſibi arrogare. Nec quia multæ iam eruditionis, eloquentię celebris, & clari nominis, aliquid de humilioribus miniſterijs detraxit. Iſthæc quoniam Dei dona ſunt, Deo accepta, & in diuinam eius beneficentiam laudes omnes, & gratias retulit. Collegio Ticinenſi Præpoſitus de itinere hoſpitibus plantas abluere; & data a pijs conſanguineis frumenta humero in horreum importare non erubuit, ſocijs qui per baiulos illa introferri ſuadebant, in idem exemplo ſuo inuitatis, quos lepidè arguebat, Adeone parui, inquiens, erit nobis Diuinæ prouidentiæ donum, vt inuehendo illi extera ſit opus manu?

Quam conſtanter reſpuerit honorum, atque magiſtratuũ gradus.

Iam vero mundi honores, ac magiſtratus quomodo ambiuit ſuperbè, qui tota induſtria declinauit, qui oblatos neglexit, qui conſtanter obſtitit, nec niſi cogente imperio capeſſiuit? Quanta vi opus fuit, vt ad ordinem Sacerdotalem ſe promoueri pateretur? Quanta vt ſuæ Congregationis magiſterium gereret? Quanta vt Epiſcopatũ Alerienſem adiret? quanta vt Ticinenſem? nam Archiepiſcopatum Genuenſem ęmulator in hac parte Diui Bernardi Abbatis Clarevallenſis, repudiauit, non ſecus atq; Derthonenſem Epiſcopatum. Quotquot a Snmmis Pontificibus ſperare poſſet magnificos honorũ gradus flocci fecit, gauiſus humili ſuo: riſitq; ęgrotus Calozzi acceptis litteris Cardinalium Veronę, & Cuſani, quibus ad Romanæ Maieſtatis faſtigia prouocabatur; dignitatum fulgoribus vmbram abiectionis anteferens.

Auram

Auram, famamve popularem, ac laudes mortaliũ res nimirum iudicio suo friuolas, & Christi seruo indignas, ex animo semper despexit, erubuitque laudatus. Multa præclarè facere, minimum de se loqui,& ab alijs nil cõmmendari,summa votorũ erat. Virtuti enim Conscientia satis amplum Theatrũ est; & corona gloriæ ęternæ,merces copiosissima. Domestica Sauliorum insignia in fronte parietum, aut prospectibus domorum, quas construxerat, in vasis, in vestimentis Ecclesiæ dono datis affigi, tanquam ostentationis phaleras, rigidè vetuit, acriterque increpauit, vbi quis eo inscio secus fecisset: Modestia tantò Deo charior; quantò rarior: Effecit præmissis nuncijs, ne grandi pompa in Diœcesim Aleriensem venienti sibi occurreretur. Idem Papiensibus interdixerat. Concessit tamen dignitati Episcopali, ex alieno iudicio. In Episcopali domo nil splendidum, nil rari pretij retinuit: vt omni ex parte humilis temperantię insignia legerentur. Ipsa simplex subscriptio, qua Episcopus priuatas litteras ad vsũ suęReligionis obserabat illis verbis, Alexander vester humillimus filius spiritualis,haud leue est internæ humilitatis vestigiũ: vt etiã illud,quod Papiæ philosophiam tradens, ab vno discipulorum perfectam linguæ Gręcæ notitiam acciperet. Denique præcellentia ornamenta huiusce virtutis inscriptione tumuli castissima, si in Corsica mori contigisset, obsignauerat, illis verbis: Alexandri Episcopi cineres, vsque ad diem Resurrectionis. Papię verò spreta nobiliori, iussit se humillima Templi parte, hoc est infimo pauimento sepeliri.

Despexit humana encomia.

Firmatur exemplis.

Quam modestè, immo quam malè de se sentiret, inde conijcitur, quod se hominem peccantem, hominum

Modestè, immò male de se ipso sensit.

minum infimum, regimini minus aptũ, apertè dictitaret cui multò magis Cænobij ſolitudo, quã amplitudo Epiſcopalis conueniret. Præpoſitus conſilia a Clericis ſubditis, Epiſcopus a ſui quondam ordinis Præſule, & a B. Carolo auidus quærebat, data autem ad vnguem exequutus. Male de ſe opinantis, & emendationem cupientis illud eſt non commune argumentum, quod ſcitatus quid in Collegio Papienſi, tum agerent Viſitatores, vbi audiuit de moribus ſingulorum, ac de omni diſcliplina regulari inquirere, O vtinam, ſubdidit, id mihi pariter beneficij obueniret.

Quam charus, ac vtilis S. Carolo Borromæo.

CAP. XVIII.

MEMORIA Sanctiſſimi Prẹſulis Caroli Borromẹi Archiepiſcopi Mediolanenſis crebro repetita per hẹc Venerabilis Serui Dei Alexandri geſta monet nos, vt aliquid mutuo amborũ vſui exoluamus, quos ſcimus in tantas, teſtatasque amicitias eſſe progreſſos, vt par illud Heroum coniunctiſſimorum, Baſilium Magnum, & Gregorium Theologum terris reddidiſſe videantur. Quantum igitur apud Carolum gratia, atque authoritate valuerit Alexander ſubijcio.

Sed

Sed antequam hæc aggredior, monendus es lector, non rectè illos sensisse, qui Congregationis nostræ authorem, aut progenitorem S. Carolum dixere, nosque vocitauere Presbyteros Cardinalis Borromæi. Constat siquidem, Mediolani erectam, & constitutam Clericorum Regularium S. Pauli Congregationem annis ante triginta, quam ille Episcopatum iniret; Immo, & aliquot annis antequam luce huius solis, ac vsura vitæ frueretur. Iamdiu eius Congregationis licet exiguæ alumni Sanctis functionibus, pro virili sua, Mediolanensibus, Deo benè iuuante, non mediocriter profuerant; cum necdum alij Clericorum ordines ea in Vrbe sedem posuissent, vti multò post magno equidē pietatis augmento est factum. Illi in publica, atque inueterata vitia insurrexere primi; illi Christianam Cathechesim restituere, frequentem Sacramentorum vsum inuehere, aliaque permulta saluberrima instituta fundare cœperunt quæ viam strauere ad eam pietatis, & morum faciem, quam postmodum S. Carolus magnis laboribus efformauit: vnde potissimum est terris, & cælo gloriosus effectus; & insignis illa ciuitas orbi Christiano in exemplum, & ostentationem proposita. Illud non inficiamur, immo vero gloriæ loco ducimus, Antistitem hunc Sanctissimum, qua erat benignitate, nostræ Congregationis filios tanquam vernaculam suę Ciuitatis prolem singulari semper complexum esse beneuolentia, paternoque fouisse patrocinio: Non progenuisse tamen. Illosque vicissim non ingratos clientes vti filios adoptiuos omni reuerentia, & obsequio patronum, propagatorem, & parentibus proximum fuisse prosecutos. Quod non absimili modo erga alios quosque Epi-

D. Carolus Borromæus non est Fundator nostrę Congregationis.

Patres nostri viam strauere ad eam pietatis normam, quam postea S. Carolus perfectè efformauit.

S. Carolus nostræ Congregationis Patronus, nos illi obsequiosi filij.

ſcopos in ijs, quę ad diuinum cultum, & animarum ſalutem pertinent, præſtare ſe profitentur.

S. Carolus Alex. merita primũ agnouit Papiæ.

Rem ergo propoſitam repetamus. Iam olim in Academia Ticinenſi iuuenilia ſtudia percurrens Carolus multa de Saulij doctrina, multa de gloria virtutum tanti Patris audierat, eratque apud ipſum illuſtre, ac Venerabile Alexandri nomen: At vero longè illuſtrius, ac venerabilius, vbi candorem animi, integritatem, ac ſapientiam colloquio, & conſuetudine didicit. Quamobrem purpura vbi primum inſignitus eſt Cardinalitia, & Infula Archiepiſcopali per Pium IV. auunculum, ac ſimul de reuocanda inter ſuos priſtina morum iuſtitia deliberat, tum accerſcendum ad eam molem Alexandrum cõſtituit, cuius gemina litteraturæ, ac probitatis fama tum Papiæ, tum Mediolani volitabat. Igitur primũ Concilium Prouinciæ ſuę celebraturo placuit, inter ſupremos Theologos Saulium Ticino aduocari. Quo in opere tam luculenter enituit doctoris noſtri eruditio, induſtria, ſapientia, vt altam mentem introſpiciens Archiepiſcopus, admiratus quam latè pateret Saulij prudentia in agitandis, decernendiſque rebus, eius in deſiderium exarſerit totus, detinerique Mediolani rogauerit. Retinuiſſetque niſi deuictus litteris lacrymiſque Dominici Patris filiũ repetentis, reddendum adiudicaſſet Patri ſenectute & curis confecto: exorans vt alternis ſaltem vicibus ad ſe pro tempore ventitaret, quouſque regimini S. Barnabæ Præpoſitum, non iam amplius aduentitium hoſpitem, ſed incolam ſtatiuum obtinuit.

Aduocat Ticino ad primum Concilium Prouinciale

Vbi effulſit Alexandri eruditio, ac Sapientia.

Rogat detineri Alexandrum Mediolani: Sed redditur Dominico Patri ſeniori.

Gaudium Borromæi ex præſẽtia Alex. Præpoſiti S. Barnabæ.

Creuit cum præſentia gaudium Archiepiſcopi, creuit beneuolentia, creuit conſuetudinis deſideriũ. Conſultorem, adiutorem, & Collegam ſibi adſcribit;

bit;

bit; nihil fere paulo grauius molitur, quod non prius cum Alexandro collatum de maturo illius consilio definiretur. Apud Summos Principes ad explicanda negocia sibi a Summo Pontifice demandata Oratorem delegauit, ad veteres corruptelas expungendas, ad curandos populos deprauatos adhibuit correctorem; Vt laxiores monasteriorum licentias ad iustam constitutionum normam contraheret, censorem; In lustranda Diœcesi comitem; in Synodi, & alterius Concilij Prouincialis celebratione, actorem. Vespertinas conciones in Metropolitana, quemadmodum Francisco Panigarolæ matutinas, commisit. Expetebat elucidantem Epistolas Pauli in ædibus Archiepiscopalibus, quemadmodum olim Romæ Sanctus Dominicus Magister Sacri Palatij fecisset traditur in Pontificijs, sed impedimento fuit cura Pręposítalis, & rerum agendarum cumulus.

Eius vtitur maximè consilio. & operâ.

Quibus in rebus.

Socium habuit in correptione quorundam Sacrorum Ordinum, quibus prçerat cum Patroni titulo. in primis familiæ Humiliatorum, cui etsi res non ad votum omnino successit, nonnullos tamen ad saniorem vitam reduxit Alexander: quocirca deleto postmodum ordine, tria illorum monasteria a Summo Pontifice in gratiam S. Caroli, & in Alexandri præmium Congregationi nostræ sunt adiecta, Cremonę, Vercellis, Medoetiæ. Desudauit impensè cum Archiepiscopo in extirpanda hæresi, quæ nobilissimam Italię Vrbem actis iam radicibus infecerat; in reuocandis quoque ad bonam frugem quibusdam sacri ordinis viris, qui ab Orthodoxa fide aberrantes perniciem plurimam Christianæ rei intentabant ni maturè obstitum fuisset.

Alex. socius Caroli in correptione quorundam Ordinũ, &c.

Carolus sũma queque fidissimo cõmittit Alex.

Quid vltra? Archipręsul Sapientissimus quod erat sibi pretiosissimum, quodque in negocijs summum, id omne fidei, prudentię, arbitrioque Alexādri tradidit; nimirum pro sua seruanda anima quasi Custodem Angelum, pro Sancta morum directione magistrum, pro delictorum censura iudicem illum sibi statuit. Illum ad rerum Cœlestium meditationem creberrimè conuenit: Cum eo solutus negocijs spirituales exercitationes instituit: Ob intentatam sibi necem ab alumno Humiliatorum cum in Villam Carinianam secessisset, eò asciscit fidissimum Alexandrum, quo vtatur consiliorum præside, & ad salutarem doctrinam ab ictu hauriendam Medico. Coram Alexandro labeculas quotidianas ad aurem incusat, & totius anteactæ vitę generalem subit expiationē. Quin ab eius Sacro Tribunali aliquando discedens insigne pietatis monumentum Alexandro erexit illo encomio: Hactenus aut nihil, aut parum egi, Hæc mihi nunc initia vitæ perfectioris, hæc elementa sanctitatis.

Illum habet Carolus à Sacris Confessionibus.

Encomium Caroli de Alexandro.

Quibus officijs mutuà aluerint amicitiam.

Dulce & hoc rememorare, Sanctissimis officijs piam, & arctam illam amicitiam vtrinque alitam fuisse, mutua amborum precatione ad Deum, consiliorum vicissitudine, alternę operę ministerio, diuinis collocutionibus, paribus pietatis studijs, nec non sacris munusculis. Quo exemplo percipies, honestis actis magis quam terrenis opibus veram, iustamque amicitiam coalescere, ac enutriri.

Beati

Beati Caroli cum Alexandro Saulio Collatio.

CAP. XIX.

NEMO eſt qui ſi vero in lumine rem poſitam intueatur, non perſpicuè aduertat, eam morum, & operum ſimilitudinem inter hoſce Dei cultores intercesſiſſe, qua alteri alter vitæ, ac meritorum lineamentis paribus posſit æquari. Quamuis non inficiandum, quin eminentia gradus Eccleſiaſtici, facta celebriora, & honores Diuales ab Apoſtolico Senatu delati Carolo, priores huic vindicent partes. Rem nos ita colligimus.

Natalium nobilitas, ingenij dotes, gratia facundiæ ęquales omninò fecere: Pia quoque educatio, & litterarum emenſa ſpatia pares.

Puerili quodam ſtudio, & oblectamento Altaria ſtruere, lararia adornare à primis annis intentus vterque, futurę pietatis, ac Religionis ſpecimen præbuit, cui prouectior ætas templorum erectione, & ornatu optimè conſonans fuit.

Animi ad pietatem, & ad rem quãque honeſtam procliuitas, accurataque ſui ipſius circumſpectio, neutrum permiſit ſordibus Adoleſcentiæ contaminari.

Borromæus adhuc iunior patrem monuit, Sacer-

dotij

dotij ſui prouentus rectius pauperibus erogari, quã rei domeſticæ adiungi. Saulius adhuc puer, quod pauperibus ſuggereret, domo paterna conniuente patre extulit.

Delata vltro vtrique dignitate Epiſcopali, ſuam quiſque Sanctiſſimè rexit Eccleſiam, Sanctiſſimiſq; legibus ſtabiliuit: ſeueritate ille magis, hic lenitate; viciſſim tamen vterque maiorem, vel clementiã, vel auſteritatem mutuatus, pro temporis ratione.

Vterque ſumma diligentia detractum Deo cultum reſtituit, adiecitque nouum, Clerum reformauit, ac populum: Iuris Eccleſiaſtici poteſtatem ſuſtinuit, laborioſas Viſitationes, Synodos, & cuncta Epiſcopalis officij munera indefeſſus obiuit.

Perquam ſimiles erudienda Chriſtianis myſterijs plebe, conſtituenda, fouendaque Cathecheſi, continenti concionum ſtudio: quo certè eminebat Alexander.

Eleuatæ in Deum contemplationis ambo, eminẽtiſſimęque orationis. Dei amore, & ardore ſalutis animarum ſibi creditarum vehementer ſuccẽſi ambo.

Ab Epiſcopo didicit Archiepiſcopus grandem crucem in ſupplicationibus propalam geſtare: contra didicit ab Archiepiſcopo Epiſcopus Epidimia infectis hilariter manũ ſua miniſtrare: exhibita ad mortem vita vterq; permultum laudabilis.

Alter retento Epiſcopatu, oblatoſ honores deſpexit, alter Archiepiſcopatu retento, graduq; Cardinalitio, quos gerebat honores abdicauit.

Percuſſus hic dorſum plumbea, ignitaque glande non vulnus corpore, non animo triſtitiam concipit, ad vindictam humanum ſtudium vetat,

con-

condonari crimen orat. Ille ingenti ſaxo caput petitus, nec corpore ſaucius, nec animo, percuſſorem dimitti iubet, ſubtrahitque ſupplicio.

Aedificia ſpectabilia publicę vtilitati dedit vterq;, magnificentiora Carolus, quippe nobiliori in Vrbe, pinguiore in Eccleſia, Alexander locorum neceſſitati, & facultatibus æquabilia.

Ille ædes Archiepiſcopales amplificauit, hic Epiſcopales excitauit a fundamentis.

Ille Baſilicam ornauit magnificè, hic nouam erexit.

Clericis educandis Seminaria, Collegia Sacerdotibus, Canonicis hoſpitia, & ad Dei cultum ſtipēdia pinguiora vtrinq; pro locorum meritis, attributa ſunt.

Ambo egenorum parentes, infirmorum, afflictorumq; ſolatium, ambo hoſpitales.

Quicquid è ſumptibus familiæ ſupereſſet Præſulibus, in vſus pauperum, aliaq; Chriſtianæ pietatis opera pariter collatum eſt.

Conſumpta reliqua pecunia Carolus pretioſa queque diuendidit, & in pretia conuertit pauperum: Alexander ne pauperes vllo tempore fructibus ſuæ liberalitatis fruſtrarentur, nil emit, nil habuit cuiuſquam pretij. Alienæ neceſſitati vnus perinde ac alter lętus ſuccurrere, cum propria.

Denique vitę perſimilis curriculum perſimili quoque meta clauſere; Sepulchrum ſibi vno, eodēque modo in Cathedrali ſtatuentes, loco humillimo, & nudatum omni pompa, quo pertranſeuntium pedibus facilius protererentur.

Viuentes quemadmodum editis operibus æque magnifici, ita & mortui pari gloria miraculorum

adeo

adeo illuſtres, vt Coſmas Doſſenius exploratæ integritatis, & Sancti nominis Epiſcopus Derthonenſis, bene, diligenterque excuſſis vtriuſque miraculis non dubitauerit aſſeuerare, minimi eſſe inter ſe diſcriminis. Nos illa hiſtoriolæ noſtræ ſubtrahimus, ne quicquam in Pontificem obedientiæ detrahamus.

Honorifica de Saulio Teſtimonia varijs e Scriptoribus deſumpta.

CAP. VLTIMVM.

HAEC ſunt, quæ de vita, & geſtis Serui Dei Alexandri Saulij compendio perſtringēda duximus. Reliquum eſt, vt quid de eo in tanta ſegete bonorum operũ ſenſerint Viri ſapientia,& authoritate clari, breuibus indicemus. Nimirum inde etiam virtus ſua amat accipere teſtimonia,quæ alijs bono teſtimonio fuit. Licet enim non ex alienis tabulis, ſed ex vita rectè, Sanctèque acta, noſtræ rei ſumma petenda in primis ſit: tamen & hoc virtuti condignum, habetq: in ſe venerationis plurimum, ab ijs commendari, qui virtutem ex virtute metientes, illius aut ſpectatores extitere, aut ſinceri ſcriptores, pares meritis laudes,& paria laudibus merita ita comparantes, vt

quod

quod honestum est non abeat inhonoratum, nec honor honorem immerentibus tribuatur.

Procursui nostro viam pandet clarissima lux Ecclesiæ Carolus Borromæus Epistola ad Ormanetum transmissa, cum de instituta quæstione super vita, & meritis Alexandri Pontificem certiorem faceret, quam & nos antea retulimus.

„ Quod Sanctissimus D. N. (scribit ille) de „ Aleriensi Ecclesia in Corsica Prępośito S. Barnabæ demandanda statuit, id ego ei significaui: Sed „ is pro sua modestia de se humiliter sentiens, huic „ se muneri minimè aptum esse respondit, quod „ ego, qui egregias viri dotes perspectas habeo, non „ ei ratum habui. S. Carolum Borromæus.

„ Et infra. Hinc aiunt (Seniores Congregationis) graue detrimentum imminere ordini, qui „ a prudenti eius administratione totus nunc pendet, atque ipsius doctrina plurimum iuuatur, in „ qua certè parem illi in ipso ordine non habent, „ neq; alium moderando tam idoneum. Item. Ego „ vero fore prospicio, quam grauem etiam iacturam „ faciet vniuersa hæc ciuitas Mediolanensis, cui „ Alexander ipse multis nominibus, varijsq; modis „ est vtilissimus, in sacris doctrinis, in concionibus, „ in confessionibus, & alijs priuatis pietatis officijs; „ atque etiam prudenti consilio, quo ego ferè ad „ omnia vti consueui. Quod si hisce rebus auditis „ Sanctissimus Dominus Noster eius operã in hac „ noua Præsulis designatione ad gloriam Dei vtiliorem fore iudicauerit, is Apostolicæ obedientiæ „ filium se se profitetur. Ac licet singulari beneficio a Summo Pontifice se affectum existimabit, si „ suo in cætu, in quo per annos vndeviginti placi-

„ dè vixit, perdurare liceat; tamen vt pareat, ad
„ eam tollendam crucem, quam Sanctiſſimus Pon-
„ tifex iniunxerit, præſto eſt. Neque enim velim,
„ vt per me illa prohibeantur bona, quæ Corſicæ
„ obuentura inde ſint; quam quidem Inſulam ex
„ Alerienſi interpontificio ſummopere indigere tã-
„ to Antiſtite arbitror.

Tanti præſulis authoritati ſuffragatur Carolus a Baſilica Petri actorum S. Caroli ſcriptor egregius lib. 2. cap. 6.

Carolus a Baſilica Petri in vita S. Caroli.

„ Carolus, inquit ille, aliquid otij nactus, animi,
„ ſpirituſq; ſui vires collegit, & cum in medio vix
„ ſpiritualis vitæ curſu ſe eſſe affirmaret, quaſi
„ prçterita obliuiſcens, maiore quam antea conatu
„ ad metã incitatus eſt. Prçterita omnia peccata ſua
„ diligenter a primis annis recognita, quod iãdiu
„ cupiebat, cõfeſſus eſt Alexandro Saulio S. Barna-
„ bç Mediolani Prçpoſito, nunc Epiſcopo Ticinen-
„ ſi, cuius conſilio, & doctrina vti plurimum ſoli-
„ tus fuit: donec eum ad Epiſcopatum Alerien-
„ ſem a Pio V. vocatum, tam libenter ob Eccleſiæ
„ fructum, quam çgrè ob ſuum, & Sancti Pauli
„ Congregationis vſum dimitteret.

Io. Petrus Giuſſanus in eiuſdem vita.

In eandem quoq; ſententiam ſcribit Io. Petrus Giuſſanus in eiuſdem S. Caroli vita lib. 2. cap. 6. ſubiungens illud boni exempli pronunciatum a Carolo
„ poſt peractam ſacram Confeſſionẽ. Iam nunc pri-
„ mum in vitç ſpiritualis curriculum deſcendo, hoc
„ mihi ad ſanctimoniam exordium.

S. Philippus Nerius.

Alexandro noſtro celeberrimæ opinionis argumentum ſuppeditat Beatiſſimus Philippus Nerius Congregationis ab Oratorio dictæ ſapiens inſtitutor. Interrogatus enim aliquando a Gregorio XIII.

apud

apud Sancti Laurentij extra muros, ecquis potissimū e comitibus turbam ibi ad preces collectam apta concione ad pietatem inflammaret: is augusti conuentus amplitudinem, promptique operis difficultatem expendens insinuauit, nemini iustiùs deferri opus illud quam Episcopo Aleriæ; quem scilicet eruditionis ęquè ac pietatis pręditem nouerat. Subijt imperante Pontifice id muneris Alexander, appositèq; & ardenter dicendo spem omnem victoriæ in eo genere præripuit cæteris.

Baccius in vita Beati Philippi lib. 1. cap. 4. communem vtriq; sanctitatis, ac doctrinæ laudē tribuit, hæc scribens. Baccius in Vita Philippi:

„ Idem prope accidit Alexādro Saulio Episcopo „ Aleriensi, dein Papiensi, viro eximię sanctitatis, „ & litteraturæ, qui cum Philippo differens, & in „ rerum Theologicarum disceptationem deueniens, „ vbi tam scitè, & eruditè respondentem audijt, in „ illius sapientiæ admirationem raptus est: illum „ enim vti magnæ sanctitatis, sed non multarum „ litterarum hominem habebat.

Quo iudicij, & honoris gradu merita Alexandri haberet Maximorum verè Optimus Pontifex Pius V. experimento nobis sunt, & nō ambiguæ beneuolentiæ indicio, quę per Epistolam Patribus nomine Pontificis respondit Cardinalis Serbellonius in hęc verba. Pius V. Sūm. Pont. ex epistola Cardinalis Serbellonij.

„ A' Pontifice illud ipsum quod mihi pollicebar „ responsum tuli: De Alexandro, deque egregijs „ illius virtutibus satis sibi cumulatè constare, seq; „ adhibita ea animaduersione, quę in rebus eiusmodi „ solet adhiberi statuisse, ipsius curæ gregem illum committere, cui tam vigili, diligentiq; pastore

„ potiſſimum opus eſſet : Atque in hac electione
„ ſe magis in dies, ac magis conquieſcere, &c.

Infra.

„ Quandoquidem non deſint inter vos, qui ver-
„ bum Dei Mediolani diſſeminare, vineamq; Do-
„ mini colere pergant, in qua cum Alexander ſa-
„ tis deſudauerit, æquum eſt, vt illa iam exculta,
„ & ad multam frugem perducta, ad excolendam
„ alterã eius opera multo magis indigentẽ legetur.

Et ibidem plura, quæ Alexandrum tam demerendo, quam recuſando eam dignitatem commendandum probant.

Io. Antonius Gabutius in vita Pij V.

Quare Ioannes Antonius Gabutius vitam, & res geſtas Pij V. deſcribens, oblata occaſione extollendi tanti Pontificis prudentiam, æquitatemque, quod Cardinalitias, Epiſcopaleſve dignitates non humano arbitrio, ſed ęquo iudicio ex notitia virtutis profecto contuliſſet, hæc habet non parui momenti in rem noſtram.

„ Alexandrum Saulium Dominici viri clariſſimi,
„ Patritij Genuenſis filium, Theologum eximium,
„ ac ſumma prudentia; parique probitate pręſtan-
„ tem optimè nouimus, quem Pius ex hoc Clerico-
„ rum Regularium S. Pauli ordine, tunc Mediola-
„ nenſi Collegio S. Barnabæ Præpoſitum, licet in-
„ uitum & magna modeſtia ſe indignum eſſe pro-
„ fitentem, cum lacrymiſque diu repugnantem, ad
„ Epiſcopalem Sedem Alerienſem in Corſicam
„ pertraxit. Quam Eccleſiam cum ille ſummis la-
„ boribus, verbo, & exemplo per annos viginti, &
„ amplius ad Chriſtianę vitæ rationem egregiè in-
„ ſtituiſſet, & quaſi ex inculta ſylua florentem hor-
„ tum reddidiſſet, eum Gregorius XIII. Pontifex

Maxi-

„ Maximus ad regendam Ticinensem Ecclesiam
„ transtulit. Sed hanc ille dum strenuè perlustrat;
„ magno totius gregis, bonorumque dolore, Pastor
„ egregius, ac verè Pater pauperum appellatus, ad
„ ęterna, vt piè credimus, laborum suorum præmia,
„ anno 1592. mense Octobri senex emigrauit.

In eundem sensum Gregorius XIII. & Sixtus V. Summi Pontifices testimonium, honoremque Alexandri meritis contulere, Virum Dei ęquè amicè, atque honorificè amplectentes, & Apostolicis indultis fauentes; Id ex gemino diplomate colligimus; Altero cum is exiles reditus Canonicorum suis augescere; altero cum fructibus quorundam Beneficiorum amplificari eorundem numerum postularet; cuius petitionibus vterque interposito decreto promptissime annuit. Greg. XIII. Sixtus V.

Quid breuius, quid simul illustrius encomio Gregorij XIV. itidem Pontificis? qui ab oratoribus Ticinensibus dignum Ecclesia sua pastorem deposcentibus, Non hominem, sed humano in corpore hospitantem Angelum daturum se illis promisit: Alexandrum innuens, quem, & hoc titulo coram sacro Collegio Cardinalium honestare non dubitauit. Greg. XIV.

Ponderosum & illud Pauli V. quo Alexandrum, dum in humanis ageret, multa sanctitatis laude floruisse asseuerauit: quiq; vt Bellarmini S.R.E. Cardinalis Eminentissimi responsa probatum faciunt publici cultus iamdudum a populo inuecti continuationé indulsit; cum ipse referendis in Beatorum fastos alijs nonnullis occupatus causæ Alexandri vacare nequiret. Paulus V.

Dux, Magistratusque Reip. Genuensis oblato eius Dux, & Magistratus Reip. Genuensis,

ciui-

ciuitatis Archiepiſcopatu, quam altè de Præſulis huius virtutibus, ac ſanctimonia ſentirent, locupletiſſimè docuere.

Clerus, & populus Ecclesiæ Alerienſis.

Calculos adijcit Cleri, populique Alerienſis ad Summum Pontificem epiſtola ſuperius relata, cuius membra quædam in hunc cumulum inſeri non pigeat.

„ Ad Sacratiſſimos (inquiſit)pedes Veſtræ Beatitudinis humillimè procumbentes ſupplices rogāt, „ ne committat, pro ea, qua vti Chriſti Vicarius „ ipſos complectitur paterna charitate, priuari ſe „ cœleſti beneficio, quo tantum Paſtorem largiendo diuina clementia ipſos ditauit. Is enim eſt „ qui ſingulari ſtudio, & admiranda comitate clerum rudem, moribuſque incompoſitum, ſeu velimus ſenes, ſeu iuuenes, oratione, opere, in primiſque exemplis vitæ optimis ad Eccleſiaſticam „ diſciplinam formauit, &c.

Infrà

„ Paſtor pientiſſimus quicquid ſibi ex tenui victu ſuo, modicæque familiæ ſumptu, atque humili cultu ſubtrahere poteſt, hoc in ſubleuandos „ egenos totum erogare, totum profundere in more habet, & in ſtructuram nouæ Eccleſiæ Cathedralis, ædiumque Epiſcopalium, quæ quidem „ ędificia omnino neceſſaria ibi nulla prorſus extabant. Et ſanè pauperes acerbiorem famis, ac peſtilentię calamitatem ſuperioribus annis ſenſiſſent, ni ipſe magnam vim frumenti milij, orizæ, „ aliarumque frugum ex continenti aduehi, ac plebis ſuę egeſtati occurrens gratis diſtribui curaviſſet. Eius præterea domus perpetuum miſerorum Clericorum, & Sacerdotum Diœceſis hoſpitium

„ tium est, quos ipse alere, quos subleuare non de-
„ sinit, &c.

Scriptoribus alijs sicut ipse materiem, ita illi præconia prębuere non vulgaria. Expedio pauca. Folieta in elogijs Clarorum Ligurum, cõmemoratis quæ de Dominico Saulio Patre, & Philippo Patruo, ac Brugnatensi Episcopo ęterna memoria digna sũt, ad Alęxandrum ita descendit.

„ Domesticę Sanctitatis gloriam subsecutus est Folieta.
„ Alexander, huius ipsius Dominici filius; patrui
„ potius quam patris virtutum ęmulus. In ipso
„ enim adolescentiæ initio, lumine diuinitus menti
„ pręlato, in Cœnobium procul a iuuentutis illece-
„ bris concessit, arctissimisque vitæ institutis se se
„ dicauit, atque in morum sanctitate, & sacrarum
„ rerum doctrina ita processit, vt eius nomen in
„ Pij V. notitiam venerit, qui iuueni priscorum
„ instituto viuenti, proculque ab Aula, atque ab
„ omni ambitione, omnique cogitatione eiusmodi
„ degenti, Aleriensem Episcopatum vltro man-
„ dauit, recusantemque, & retractantem impositum
„ onus pro imperio, proque iure Sacrosanctæ pote-
„ statis accipere coegit. Hæc ille, ad vlteriora non progressus, quia eodem tempore scripsit, quo primum Alexander ad Episcopatum promoueretur.

Pastoralem solicitudinem Alexandri testatam facit Io. Rhò e Soc. I E S V inter varias virtutum historias, lib. 1. cap. & num. 12. Saulium, inquiens, Io. Rhò Soc. Iesu. quem ad virtutem Clericorum Regularium S. Pauli Decollati disciplina formauit, atque ad Pastoralem laudem Caroli Borromęi institutio produxit, Aleriani primum in Corsica, mox Ticinenses Episcopũ habuere, de quo, vt omnia veterum Episcoporum

„ rum decora cõmemorari possunt, illud vnum non
„ prætereundi puto. Alerianam diœcesim ita supe-
„ rioribus bellis attritã accepit, vt & paucissimi es-
„ sent Sacerdotes, & Curiones ipsi in maxima rerum
„ diuinarũ ignoratione versarentur. Ergo vt malo,
„ quod per longas moras inualuerat, remediũ quam
„ citissimũ afferret, Curiones ipse domi suæ de suo
„ alere ac docere instituit, tãta sedulitate, vt quos ru
„ des omnino disciplinæ acceperat, breui tolerabi-
„ les reddiderit, & curijs non pœnitendos. Nihil
„ indignum Pastori est, quod ouibus conducat.

Paulus Bellonius.

Paulus Bellonius I.C. in Ticinensi Gymnasio legum interpres primarius, pòst Regius Senator Mediolani, cum luculenta oratione (quæ statim Typis excusa prodiuit) sublimia Alexandri gesta prosecutus fuisset, vt reliqua amplissimi splendoris omittam, ita abeuntem e mortalibus alloquitur: O te
„ fælicem, Sauli, quem nunc persanctè veneror,
„ hisque vocibus libet affari, Terque, quaterque
„ Beatum, cuius vitam tam honesta, & laudabilis
„ mors est consecuta; cuius mors veram, & im-
„ mortalem vitam peperit. O fęlicissimos labo-
„ res qui immortalia præmia sunt cõmeriti! O no-
„ ctes euigilatas, quæ tantam sibi circumfuderunt
„ lucem, quietemque attulerunt sempiternam! O
„ Beatum Episcopum priscis illis viris vitæ inno-
„ centia conspicuis comparandum.

Ioannes Bellarinus.

Audiamus quid de Alexandro, in quęstione vitæ, coram iudicibus constitutus retulerit Io: Bellarinus ex eodem ordine Clericus Saulio coniunctissimus, eximia pietate, ac eruditione, editisque libris notissimus. Is enim post multa sic habet.

„ Animaduerti coisse in Alexandro res longè discre-

„ diſcrepantes, quarum vel in ipſis virtutum Prin-
„ cipibus difficillima ſit, & rariſſima ſocietas: Gra-
„ uitatem nimirum cum ſingulari affabilitate; amo-
„ rem recti, & commiſerationem in errantes; im-
„ motam in bono conſtantiam, & popularem ad
„ omnes ciuilitatem; ſeueritatem iudicis tetricam
„ in ſemetipſum, matris in alios quoſcunque be-
„ nignitatem, ac beneuolentiam. Denique ſingu-
„ la tum quę fama percepi, tum-quę oculis ipſemet
„ vidi, attentius cogitans, virtutes planè vniuerſas
„ hoc eſt, ſiue morales, ſiue Chriſtianas, ſiue quæ
„ Religioſi ſunt hominis, ſiue etiam Epiſcopali ſub-
„ limitate fulgentis, in eo conſpexi, pro ſtatus
„ conditione florere ſingulas gradu celſo, innixas
„ autem profundiſſimo fundamento humilitatis, &
„ alta, ac rectiſſima mentis intentione. Cui parum
„ ſemper eſſet, quicquid vnquam feciſſet; egregia
„ facta mage egregijs ſuperare totis ſemper conni-
„ tens viribus, & perpetuo æſtuans deſiderio, vt
„ omnes ad Chriſtianę perfectionis faſtigium ſe-
„ cum ſubleuaret.

Anacletus Siccus in aureo libro Eccleſiaſticæ hymnodiæ conſilijs noſtris optimè ſubſcribit. Tan- **Anacletus Siccus.**
„ quam, alter Moyſes, inquiens, vt animas ſibi cõ-
„ creditas poſſet facilius, & ſecurius dirigere ad
„ viam ſalutis, dum in Inſula Corſicæ Epiſcopus
„ eſſet, cuius etiam dictus eſt Apoſtolus, quamuis
„ per totum anni tempus eſſet Sacrę hymnodiæ ſtu
„ dioſiſſimus, ita vt non contentus ſolito hymnodiæ
„ vſu quem cum ſuis Canonicis in Choro ſemper
„ explere conabatur, ſolus in proprio oratorio aliũ
„ prǫterea hymnorũ numerũ recitare quotidie vel-
„ let, genibus sẽper poſitis, & aperto capite; tamen
&c.

Michael Iustinianus.

Abbas Michael Iustinianus Patritius Genuensis, & Vicarius Apostolicus Aleriæ, Ecclesiasticæ rei peritissimus, dum in erudito libro suarum Constitutionum complures authore Alexandro Episcopo, eiusque exemplis inniti demonstrat, quid aliud quã pretiosissimam illi ex varijs lapillis coronam serit, nulli ambiguum relinquens, primas eius beneficij laudes in Alexandrum Præsulem refundendas?

Lib.1.tit.6.7 Lib.2.tit.1.41 Lib 3 c.vnico &c. Et in indice Episcoporũ num.27.in fine.

Octauius Belmustus.

Adijciam geminum a successoribus Alexandri sũmi honoris iudiciũ. Octauius Belmustus primus ab Alexandro Antistes Alæriæ, ac postmodum S. R. E. Cardinalis eximias illius tum viuentis virtutes admiratus defuncti merita tanti fecit, vt nulla non die se illius precibus, ac patrocinio comendaret; cuius propterea appensam imaginem conspectui suo perpetuo patere voluit.

Io: Baptista Bilia.

Nihil quicquam Belmusto cedit, quod Io: Baptista Bilia Papiensis Episcopus, Alexandri itidem successor facto est persecutus. Is enim sepulchro huius Serui Dei eam venerationem adhibebat, vt licet nullis adhuc repagulis septum esset tamen incedens cauit semper, ne pedibus protereret; quin alterutrum latus legens, profundè caput illorsum inclinabat; violatæ Religionis crimen, ni faceret, arbitratus.

Populus Ticinensis.

Quod quidem reuerentiæ genus vniuersim pariter a populo Ticinensi adhibitum fuit, dum illorum nemo sepulchrũ incedendo terere auderet, irreligiosum nimis putans, pedes eò loci ponere, vbi tanti Antistitis ossa subessent, cuius sperarent diuina merita certissimis aliquando signis a Deo propalanda quemadmodum successu temporum res probauit.

Non pœnitebit inter hæc reponi, quæ duo Ticinenses

nenses doctrina, & eloquentia clarissimi Scriptores de Alexandri publicis honoribus, & actis Testes oculati retulere.

Siquidem Antonius Maria Spelta Antistitum eius Ecclesię vitas, & gesta Italico sermone conscribens, vt ad Alexandrum deuenit ita ferè exorditur. Si ,, quis aliquando refulsit in solio nostro Papiensi ,, dignus Episcopus, is inprimis fuit, cœterorum ,, planè dignissimus, Alexander Saulius, cuius est ,, vsqueadeo explorata integritas vitæ, morumque ,, sinceritas, vt Angeli verius quam hominis cogno- ,, mento decorari deceat ab ijs, qui aliquantulam ,, de eius probitate notitiam habuere, &c. Antonius Maria Spelta.

Infra de eiusdem actis in Corsica. Quis, inquit, ,, satis ampla narratione complectatur, quo ille ,, studio, diligentia, Charitate Aleriensem Episco- ,, patum administrarit? sua morum suauitate, & ,, gratia id consecutus, vt incolæ a natiua barbarie, ,, in qua erant enutriti, ad Christianam mansuetu- ,, dinem, pietatem, ac probitatem traducerentur: ,, admirantibus vniuersis tantam in Antistite vim, ,, & efficacitatem. Instituit, fundauit, &c.

Breuiori sed raro encomio plura expressit Henricus Farnesius, emblemata ingressus triumphalis interpretatus. Fuit, inquit, Plenum lętitię specta- ,, culum. Longa hac phalange circumseptus Sau- ,, lius tenebatur: Vir citra huiusmodi honores spe- ,, ctaculo dignus. Tum explicans Cereris emble- ,, ma, Est enim, inquit, Saulius vnicum virtutis ,, specimen, ornamentum Patrię, lumen Reip. virtu- ,, te, fama, rebus gestis splendor sui Ordinis: in eo- ,, que Cereris retinet vtilitatem; quod non potest ,, sine fructu publico, & commodo respirare, &c. Henricus Farnesius.

Complura quæ supersunt eiusdem splendoris præconia, quo satietas euitetur, silentio transgredior. Libet modo Apophtegmata nõnulla per Corsos Testes enunciata in compendium mittere. Munificentiam Episcopi apud Iudices commendans quispiam
„ aiebat, Omnium erat, quicquid ille haberet: is
„ duntaxat bonis vltro ab eo oblatis nõ fruebatur,
„ qui nolebat. Charitatem alter extollens, Per-
„ multarum, inquit, paginarum volumina haud
„ quaquam opera charitatis illius immensa conti-
„ nuerint. Ille abscessum deplorans, Mehercule,
„ inquit, nulla vnquam nobis sæcula reddent Ale-
„ xandrum. Fuit qui orantis meritum,& efficaciam
„ ita efferret, Quicquid orans postularet optimus
„ Dei Seruus, id consequebatur. Mansuetudinem
„ minister retulit hisce verbis, Vir erat pane sua-
„ uior, quem numquam viderim subiratũ. Altissi-
„ ma Christianæ perfectionis superauit fastigia, as-
„ serebat vir Religiosus; Qui prope ad eum acce-
„ deret, vidi neminem. Celebritatem famæ admi-
„ ratus est ille,cum diceret. Quacunque iter agens
„ conuertor ' spiratur de Alexandro Sanctissimæ fa-
„ mę suauissimus odor. De extasibus quidã, Quid
„ extasis sit, non noui: Sed inter sacra semimortuũ
„ illum, & animam pene exhalantem vidi sæpissi-
„ me,ex Dei,dicebatur, familiari cõsortio.Ausus est
„ etiam nõn nemo dicere, Stupebam funeri non
„ illico succedere publica miracula,cum a viuente
„ tam miranda opera patrari, & viderim, & au-
„ dierim. A concione cum recederemus affirmat,
„ nonnullus,vna erat omniũvox:O te Beatum! qui-
„ bus nos documentis, quibus nos exemplis ad ea,
„ quę recta sunt dirigis? Ille superbam mihi men-

tem

„ tem dicendo infringebat,ait quidam,& remittere odia compellebat. Ad quæsitum Iudicis respondit „ quispiè,quod quæris nunc memoria nõ teneo, ita „ tamẽ esse credo: etenim tã clari,sanctiq;nominis „ erat vir iste,vt nil de eo sit incredibile. Quacunq; „ ille per diœcesim iter haberet, dixit alius, eius „ aduentu singulorum sensus, & corda exilarata „ gestiebant,arbores ipsæ festiuè tripudiabant. Trecenta eiusdem notę apophtegmata silere præstat, vt tandem Saulio illuminatum omnibus gemmis diadema,& nostris sermonibus coronidem imponat Iustinianus alter, Aleriæ itidem secundus ab Alexandro Episcopus.

Fr. Decius Iustinianus,
Dei, & Apostolicæ Sedis gratia,
Episcopus Aleriensis.

„ QVEMADMODVM Pastores populis diuinitus constituti grauissimos pro concredito sibi regendo grege labores in vita pertulerunt, ita nobis „ laborandum est, vt egregia ab *ijs* edita facinora, „ rerumq; summa cum laude,ac pari pietate gestarum memoria, ab interitu vindicentur. Sanè „ Alexãdri Saulij Aleriensis olim Antistitis merita, „ benè, rectèq:actę vitæ ratio, eo progressa sunt, vt „ difficilis futura sit cuiuscumque immitatoris ęmulatio, cuius nos non tam in dignitate successores, „ quam operum admiratores,longè sectando vestigia

„ gia veneramur. Fuit vir ille huius Alerienſis Ec-
„ cleſiæ, quam ſuſcipiens ſeruauit, gubernaculis
„ admotus: quo cum appuliſſet, bona Eccleſijs ad-
„ dicta in damnabiles laicorum vſus conuerſa, ac
„ diſſipata recuperauit, Clericalem diſciplinam
„ lapſam, extinctamque refouit, mores hominum
„ deprauatos, totamque fermè rem Eccleſiaſticam
„ ob bellorum, quę diù latèque per Inſulam con-
„ flagrarant, calamitates, funditus euerſam, diuina
„ qua fuit prudentia, compoſuit: itaut facultatum
„ Eccleſiaſticarum reſtitutor, Clericalis licentiæ
„ corrector, morum emendator, totiuſque præſen-
„ tis Eccleſiæ ſtatus conſeruator extiterit: quam
„ deſtitutam deformemque a ſe ſuſceptam ſartam
„ tectam, florentemque venientibus tradidit; me-
„ ritoque accepta illi ferenda ſint huius Eccleſiæ
„ commoda, quorum auctor fuit, qui reliquit exē-
„ plum. Extant ſiquidem ſaluberrima conſtitutio-
„ num decreta, quibus optimè animarum ſaluti
„ conſuluit, ſuarum ipſemet legum conditor pariter
„ ac obſeruator.

„ „ In ſummo honore penes populos habebatur,
„ quos nedum æquiſſimis Sanctionibus, ſed inte-
„ gerrimis, ac incorruptis moribus, ſuique in pri-
„ mis imitatione, qua nulla eſt pręſtabilior diſci-
„ plina, erudiuit; Sacros Eccleſiaſticos ritus, & ob-
„ ſeruationes in vſum reuocauit; cultum diuino-
„ rum, pariter temporum iniuria, hominumque in-
„ curia obſoletum reduxit, cuius tam euixè deſide-
„ rauit incrementum, vt ex annuis menſæ Epiſco-
„ palis redditibus certam ſummam deducendam,
„ Capituloque applicandam, ſex alios Canonica-

„ tus ad propagandum, augendumque diuinum
„ cultum erigendos, certam quoque ſummam pro
„ Seminario ad alendos, educandoſque pueros ab
„ eadem Menſa ſeparandam curauerit: Eccleſiæ
„ prætereà dirutæ Cathedralis, ædeſq; Epiſcopales
„ a fundamentis, proprijs ſumptibus, extruxit.

„ Vt omnium vero paſtoralium virtutum lau-
„ dè, ita inexhauſta erga pauperes miſericordia
„ enituit, in quos tam effuſus, ac piè prodigus fuit,
„ vt id verè ſuum diceret, quod in egenos impen-
„ debat, quibus in anguſta, extremaque annonæ
„ difficultate educandis vna tantum ratio fuit, bo-
„ ni ſcilicet Paſtoris pietas, quos etiam larga manu
„ fouere, augere, amplecti, nedum caduco, & tem-
„ porario, ſed etiam immarceſcibili, ac cœleſti
„ diuinæ eloquentiæ cibo alere conſueuit, dum ip-
„ ſemet in templo Chriſtianæ fidei rudimentorum
„ pueris, domi verò prouectioribus caſuum con-
„ ſcientię aſſiduus aſſiſteret explanator.

„ Pecuniarum vſu ita abſtinuit, vt ne trita qui-
„ dem eorum pretia dignoſceret. Cæleſtem certè,
„ ac Superis ſimillimam vitam in terris agitauit,
„ quam vt gratam, ſibique acceptiſsimam D.O.M.
„ expreſſis ſignis, ac ſupra mortalium vires mirifi-
„ cis comprobauit argumentis. Tam eximia deni-
„ que, ac ſingulari animi præſtantia fuit, totque,
„ ac tanta omnifariam probitatis, Religionis, inte-
„ gritatis, ac ſanctimoniæ de ſe exempla tradidit,
„ vt ingentium fama virtutum, totam hanc Inſulã
„ ſui admiratione, venerationeque compleuerit;
„ omneſque de eo mirabiliter & loquantur, & ſen-
„ tiant, virque inter hos incolas immortali Cæli-

tum

„ tum conſortio dignus cenſeatur: licet nos impa-
„ res tot meritorum æſtimatores certi nihil arbitra-
„ ri audeamus. In quorum fidem has præſentes lit-
„ teras noſtra propria manu ſubſcriptas, ſigillique
„ noſtri impreſſione munitas per infraſcriptum no-
„ ſtrum Cancellarium fieri iuſſimus. Dat. Campo-
„ laurei in ædibus noſtræ Epiſcopalis reſidentiæ
„ die 8. menſis Iunij 1621.

„ Porro hoc vitæ Breuiario quid amplius offeratur,
quidve cumulatius? Mira,& incredibilia feruntur,
quæ mortem conſecuta ſunt miracula, priuata, pu-
blica, ſed præterquamquod illa euulgari non pati-
tur Sanctæ Sedis Apoſtolicę reuerentia,non huius li-
belli perbreui ambitu poſſe me complecti puto.
Paulus Bellonius. Vnum illud, quod olim Bellonus in ſua oratione,
„ producatur. Tandem inquit, Saulij vitę Sanctita-
„ tem conteſtantur tot illius pictæ Imagines, tot
„ votiuæ tabellæ, tot dona, quot non ſolum in
„ Templo primario huius Vrbis, ſed alibi paſſim
„ conſpiciuntur. Neque vero ſolum illius fama
„ Genuæ, Corſicę,Ticini finibus ſe continet, ſed ad
„ exteras quaſque, & remotas gentes, & nationes
„ longè, latèque peruaſit. Nemo noſtrum eſt qui
„ votorum erga Saulium non ſit reus, &c.

F I N I S.

PROTESTATIO.

LECTOR aduerte in Elogijs Ven. Serui Dei Alexandri Saulij, cuius vitam in hoc libro complexus sum, nonnulla me attingere, quæ sanctitatem ipsi videantur adscribere: perstringo nonnunquam aliqua ab eo gesta, quæ cum vires humanas superent, miracula videri poßunt, præsagia futurorum, reuelationes, illustrationes, et si quæ sunt alia huiusmodi: beneficia item in miseros mortales eius intercessione diuinitus collata. Verum hæc omnia ita meis lectoribus propono, vt nolim ab illis accipi tanquam ab Apostolica Sede examinata, atque approbata, sed tanquam quæ a sola suorum Auctorum fide pondus obtineant, atque adeo non aliter, quam humanam historiam. Proinde Apostolicum Sac. Congregationis S.R. & Vniuersalis Inquisitionis decretum anno 1625. editum, & anno 1634. confirmatum integrè, atque inuiolatè iuxta declarationem eiusdem Decreti a Sanctiss. D.N.D. Vrbano Papa VIII. an. 1631. factam seruari a me omnes intelligant, nec velle me vel cultum, aut venerationem aliquã per has meas narrationes ipsi arrogare, vel famam, aut opinionem sanctitatis inducere, seu augere, nec quicquam eius existimationi adiungere, nullumque gradum facere ad futuram aliquando ipsius Beatificationem, vel Canonizationem, aut mira-

culi comprobationem, ſed omnia in eo ſtatu a me relinqui, quem ſecluſa hac mea lucubratione obtinerent, non obſtante quocunque longiſſimi temporis curſu. Hoc tam ſanctè profiteor, quam decet eum, qui Sanctæ Sedi Apoſtolicæ obedientiſsimus haberi filius cupit, & ab ea in omni ſua inſcriptione, & actione dirigi.

Ego Don Io: Auguſtinus Gallicius Cl. Reg. S. Pauli.

INDICVLVS

INDICVLVS RERVM.

A

Saulio-

C

Carlota

D

Disci-

F

G

H

Hiere-

L

Libe-

Mors

N

O

Oratio-

P

Obitus

R

Regi-

T

totum

V

F I N I S.

Errata sic corrigito.

LIB. I. pag. 15. lin. 11. mente menti. p. 16. l. 9. Tartareò Tartareo. p. 23. l. 15. Intetus intentus. p. 42. l. 4. suis humeris, pone virgulam ante suis. p. 44. l. 8. Congregationis Congregationi. p. 70. l. penult. Illam Illa.

LIB. II. pag. 77 lin. 22. scapha, dele virgulam; p. 96. l. 26. Condictioni Conditionis. p. 101 l. 2. rebat. dele punctum. p. 102. l. 22. detinetur detinentur. p 108. l. 1. ait arx. p. 114. l. 1. dispensandi desponsandi. l. 3. Eiulantes palmis. Eiulantes, palmis. p. 120. l. vlt. Balanea Balaneæ. p. 121 l. antepenult. redijt; dele puncta. p. 126. CAP. XX CAP. XV. p. 135 l 8. rcredebatur Credebatur. p. 136 l. 3 notorum votum.

LIB. III. pag. 193. CAP. V. CAP. VI p. 204 l. 21. Duo Duæ. 248. l. 18 Erebro Crebro. p 249 l. 9. frueretur frueretur. p 251. l. 16. fecisset fecisse. p. 264. l. 2. prætereundi prætereundum. p. 269. l. 3. quispie quispiam.

Leuiora facile dignoscentur.